

ספר

שיחות מוהר"א"ש

חלק י'

אשר נשמעו מפי הרב החסיד האמתני וכו', איש האשכולות,
שהכל בו וכו', רא"ש חברתנו חסידי ברסלב,
מחבר ספר שפת הנחל – פרוש ובאור על כל הספר הקדוש
והנורא "לקוטי מוהר"ן", וספרי שו"ת "אשר בנחל",
ועוד ספרים רבים ונכבדים, הבנויים ומיסדים על פי דברי רבנו
הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון, בוצינא קדישא, בוצינא
עילאה, אדוננו, מורנו ורבנו

רבי נחמן מברסלב זכותו יגן עלינו

ועל פי דברי תלמידו, מורנו הנאון הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אנים ליה,

רבי נתן מברסלב זכותו יגן עלינו

ומשלב בפסוקי תנ"ך ומאמרי חכמינו ז"ל הקדושים מנמרא
ומדרשים, והוזהר הקדוש, וכתבי האריז"ל, וספרי תלמידי
הבעל שם טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו,
וספרי צדיקים המקבלים מהור דור.

כל אלה לקטו וסדרו והיו לאחדים בידי הצעיר באלפי
ישר'אלי'

הובא לדפוס על ידי קרן "והאמת והשלוש אהבו"
שנת ה'תשפ חסידי ברסלב עיר הקדש ירושלים תובב"א

את ספרי רבי נחמן מברסלב זי"ע ותלמידיו הקדושים בולל
ספרי מוהרא"ש, "הצדיק מיבנאל" ניתן להשיג במקומות
הבאים:

**הפצה ראשית - קרן "והאמת והשלוש אהבו"
חדש!!! אפשרות משלוחים לכל רחבי הארץ והעולם**
055-678-3366

בני ברק: 054-847-1400

פרדס ב"ז: 058-320-4865

אלעד: 055-678-3366

אשקלון: 054-743-4456

נתיבות: 052-735-4403

אשדוד: 052-761-8316

קרית גת: 054-848-2279

רמת השרון: 058-691-3314

שדרות: 055-938-5500

בית-אל: 052-786-5978

מזפחה יריחו: 052-786-5978

יד בנימין (מחוז דרום): 050-868-4153

מגדל העמק: 058-477-9804

שבי שומרון: 052-956-7899

**מי שמעוניין להפיץ ספרי
ברסלב ונפרסם את פרטיו
בספרים הבאים
יער אתנו קשר
בפלאפון:
055-678-3366**

יבנאל:

(אפשרות למשלוחים לכל רחבי הארץ)

חנות נצני הקודש: 054-228-7882

קרן גר להצדיק: 058-588-8148

ירושלים:

סנהדריה / פסנת זאב / רמת שלמה / בר
אילן:

053-4158646

גבעת שאול: 058-691-3315

צמת בר אילן חנות "ספר הספרים"

הר נוף: 058-326-0155

רמות: 054-586-3486

מאה שערים: 055-678-3366

חנות ברסלב מתחת ל"שול"

חנות עין יעקב

תל אביב: 053-311-1711

פתח תקוה: 055-678-3366

ביתר עלית:

גבעה א': 052-766-7226

גבעה ב': 053-316-8148

OVADIA YOSSEF

RISHON LEZION

AND PRESIDENT OF TORAH SAGES COUNCIL

עובדיה יוסף

הראשון לציון

ונשיא מועצת חכמי התורה

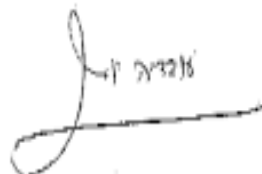
JERUSALEM

ירושלים

הסכמה

הובאו לפני הספרים היקרים "תוך תנח"ל" ו"שיחות מוהרא"ש" ליקוט מדרשותיו של ידידנו היקר רב הפעלים לתורה ולתעודה, אוצר כלי חמדה, יראת ה' היא אוצרו ועליו יציץ נורו, דורש טוב לעמו, זוכה ומזכה את הרבים, חבו ממתקים וכולו מחמדים, תהלתו בקהל חסידים, כש"ת הרב הצדיק האדמו"ר מוהרא"ש שיק שליט"א אשר בדרשותיו הרבים ברחבי הארץ ובערוצי הרדיו התורניים, מקרב רבות את אחינו בני ישראל לאבינו שבשמים, והכל ערוך ומסודר בחכמה ובתבונה, וכטוב טעם ודעת, דבר דבור על אופניו, תפוחי זהב במשכיות כסף, איישר חיליה לאורייתא.

יהו רצון שחפץ ה' בידו יצלח, והיה ה' עמו להמשיך בפעולותיו הבהירות, לקרב רחוקים וללמד קרובים, לחזק ידים רפות ולאמץ ברכים כושלות, ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח, בבריאות איתנה ובנהורא מעלייא, לאורך ימים ושנות חיים, שובע שמחות וכל טוב.

לקוט מספרי מוהרא"ש על מעלת ספר שיחות מוהרא"ש

מוהרא"ש ז"ל מזרז על הדפסת ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק פג מכתב י"ח רכא) וז"ל:
'מה עם המשלוח של הספרים? והאם כבר התחלתם בהדפסת
"שיחות מוהרא"ש"? כי ... גרו יאיר, יש לו כבר מוכן חלק ח'
וחלק ט', וכל מה שירצו לשבור אותי, יותר ספרים יצאו לאור
בעזרתו יתברך, וכן עכשו הוא גומר את "תוך הנחל" ויקרא, עד
כאן לשונו.

השארת דעת מוהרא"ש בעולם על ידי ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק פו מכתב י"ט קסד) וזה
לשונו: 'וכן כל חלקי "שיחות מוהרא"ש" שהדפסת עד עכשו,
יצאו כל כף יפה, ממש לא יאומן כי יספר, ואני אסיר תודה
לידידי רבי ... גרו יאיר, שלקט וסדר עד עכשו כל אלו החלקים,
דבורים ושיחות וסיפורים יקרים, שאמרתי ודברתי בכל עת
מצוא, אשר אני מקוה להקדוש ברוך הוא, שעל ידי שיחות אלו
יקים אצלי דברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן חלק ב', סימן ז): זהו
עיקר השלמות, שתשאר דעתו בעולם הזה גם בעת ההסתלקות
בשהנשמה עולה למעלה וכו', וכשימלאו ימיו ויגיע זמן
הסתלקותו, אזי יתלבש בזה הדבור שהכנים בחברו, ויהא נחשב
כאלו הוא ממש קים בזה העולם וכו', עין שם; ועל ידי השיחות

האלו יקיים זאת בשלמות, כי סוף כל סוף כף דברתי וכף ספרתי,
עד כאן לשונו.

מוהרא"ש מחנך ללמוד ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק קלג מכתב לב תקעא) וזה
לשונו: 'נא ונא ראה לדבק את עצמך לאין סוף ברוך הוא, והיום
אשר נמצא כבר בעולם "שיחות מוהרא"ש", אתה כבר לא צריך
את אף אחד, והלואי שפשאני הייתי בחור צעיר, שיהיו לי את
השיחות האלה, אז לא הייתי צריך את אף אחד בעולם, ולכן
תעין בהם, כי זה כתבו כפה תלמידים מה ששמעו ממני, ואף
שעל פי רוב לא יצא לי לעבור עליהם, אבל חזקה שיצא מתחת
ידם דבר נאה, עד כאן לשונו.

צריך לתפל סיפורי צדיקים ב"שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק קח מכתב כה תג) וזה
לשונו: 'מה אומר לך, ידידי היקר! אתה לא יכול לתאר איך אני
מעריך אותך, בזה שאתה מחנך את הילדים באמונה פשוטה בו
יתברך, כי אין עוד מעלה יותר גדולה מזה, שמחנכים ילדים
קטנים לאמונה ברוחה ומזוככת בו יתברך, כי מה ישאר מאתנו,
הנה אנחנו פה והנה אנחנו יוצאים מפה וכו', ואל נא נחיה
באשליות וכו', באילו נחיה לעולם וכו', כי כתוב (בראשית ג,
יט): "כי עפר אתה ואל עפר תשוב", ואת זה צריך להחזיר
בילדים קטנים, באופן שיהיה להם ישוב הדעת.

ומאד מאד אני נהנה שאתה מחזיר בהם יראת שמים, כי סוף
כל סוף רק זה מה שישאר מהם, ורק זה ילוה אותם.

וְלִבְּנֵי רֵאשִׁית לְסַפֵּר לָהֶם סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְזֶה מְאֹד יוֹעִיל לָהֶם לְהִתְקַרְבוֹת אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כִּי כִּף אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁהַעֲקָר אֵיךְ שֶׁהוּא זָכָה לְהִתְקַרֵּב אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִיָּה רַק עַל יְדֵי סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְלִבְּנֵי רֵאשִׁית גַּם אַתָּה לְהַחֲדִיר בְּיַלְדֵיךְ סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְתִתְּבַל אוֹתָם עִם הַשִּׁיחוֹת שֶׁדַּבַּרְתִּי בְּמִשְׁךָ הַשָּׁנִים, וְנִדְפְּסוּ כְּכַר י"ב חֻלְקִים "שִׁיחוֹת מוֹהֲרָא" ש", וְאֲנִי מְקַנְהָה לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁעֲכָשׁוּ יִדְפְּסוּ סֵפֶר סִפּוּרֵי, וְזֶה יוֹעִיל מְאֹד לְיַלְדֵי, כִּי הַעֲקָר לְהַחֲדִיר בְּיַלְדֵי אֲמוּנָה בּוֹ יִתְּבַרֵךְ, וְאֲמוּנַת חֲכָמִים, וְכִּף נִצִּיל אֶת יַלְדֵינוּ, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

הַנּוֹד הַבְּנוֹת עַל פִּי הַיְסוּדוֹת שֶׁבְּסֵפֶר "שִׁיחוֹת מוֹהֲרָא" ש"

הִנֵּה כְּתוּב בְּסֵפֶר "אֲשֶׁר בְּנַחֲל" (חֻלְקֵי קִי מִכְּתָב כַּה תִּשְׁפַּב) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: 'נָא וְנָא רְאִי לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אוֹפְנִים שֶׁבְּעוֹלָם לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה, וְשִׂיחָה לְךָ בְּטַחֲוֹן עֲצָמִי, וְאֵל תִּפְתָּדִי מֵאֵף אֶחָד, כִּי גְדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, וּבְיָדָיו לֹא יַעֲזוּב אוֹתָנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהִיּוֹת מְאֹד מְאֹד חֲזָקִים בְּכָל פֶּרֶט וּפְרָט בְּחַיִּים, כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֲתָנוּ עוֹבְרוֹת כָּל כִּף הַרְּבָה צְרוּת, וְכָל כִּף הַרְּבָה יִסּוּרִים וּמְרִירוֹת וְהַרְּפַתְקָאוֹת, עַד שֶׁיִּכְוָלוּ לְהִתְפּוֹצֵץ מְרֹב צַעַר, וּמָה יִשְׁאַר מֵאֲתָנוּ? רַק הַדְּבֹרֵי הָאֲמוּנָה שֶׁאֲנַחְנוּ מְכַנְיָסִים בְּבְנוֹת, לְהַנּוֹד אוֹתָן עַל טְהַרַת הַקּוֹדֶשׁ, וְאֲמוּנַת חֲכָמִים, כְּפִי שֶׁמוּבָא בְּשִׁיחוֹת מוֹהֲרָא" ש'.

וְכֵן כְּתוּב (שֵׁם מִכְּתָב כַּה תִּשְׁפַּח) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: 'מָה אוֹמֵר לְךָ! אֵין עוֹד מַעֲלָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִחַנּוּד הַבְּנוֹת עַל טְהַרַת הַקּוֹדֶשׁ, וּבְצַנִּיעוֹת, וּבְדַרְךְ אֶרֶץ, וְלְהַחֲדִיר בְּהֵן אֲמוּנָה פְּשוּטָה בּוֹ יִתְּבַרֵךְ, אֶת תְּמִשִּׁיכֵי לְדַבֵּר אֶתְּן בְּכָל יוֹם, וְלִסְפֵּר לָהֵן סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, וְלִלְמוֹד אֶתְּן אֶת הַלְּמוּדִים שֶׁצְּרִיכִים לְלַמּוֹד – הַלְּכוּת, וְהַלְּט מְלָאכּוֹת, וְשֶׁאֵר לִימוּדֵי קוֹדֶשׁ, וְלִבְנוֹת אוֹתָן בְּבְטַחֲוֹן עֲצָמִי, כִּי הֵן

האמהות העתידות, ואל תסתכלי על שום בריה שבְעוֹלָם, ואל תחליש דעתך כלל, העקר שיהיו דבורים עם ודאות, ואת כל החמר תוציאי מהשיחות שדברתי זה ימים ושנים, וכבר מדפסים בי"ב פרכים "שיחות מוהרא"ש".

ובן כתוב בספר "אוצר חנוך הילדים" (קונטרס "עזר למחנכות" עמוד שיב) וזה לשונו: 'ובן ספר "שיחות מוהרא"ש" תלוי במורות, אם הן חזקות בזה – אשריהן שתלמדנה את זאת עם התלמידות, השיחות הן החמאה, הלחם צריך להיות: הלכה, תפלה, פרשת השבוע, נביא, מאמרי חכמינו הקדושים, ומלבד זאת ללמוד עמהן ספר המדות ושיחות מוהרא"ש, ולמעשה כל הלמוד צריך להיות מתובל עם שיחות מוהרא"ש, היינו כפי האמור לעיל הכל סובב על קוטב אמונת חכמים, וממילא תקלטנה התלמידות את כל הלמודים עם יסודות של אמונת חכמים ושיחות מוהרא"ש וכו'", עד כאן לשונו.

נשות כולל "גם" תלמדנה הרבה ספר "שיחות מוהרא"ש"

הנה כתוב בספר "אשר בנחל" (חלק קמב מכתב לה תיד) וזה לשונו: 'אני רוצה מאד מאד, שכל אשה צעירה שרוצה להכנס לכולל "גם" – שתכנס, והסדר הוא, שכל יום תגידו ספר תהלים, היינו יש חמשה ימים בשבוע בכולל, ובכל יום תגידו ספר אחר, כי התהלים גם כן נחלק לחמשה ספרים, ובן ביום שני וביום חמישי יבוא הרב ... גרו יאיר, וילמד אתכן הלכות, ובן תלמדו הרבה "שיחות מוהרא"ש", ותלמדו העקר הלכות לשון הרע, לשמור מאד לא לדבר אחת על השנייה, ולהרבות האהבה בין נשי אנשי שלומנו, והעקר תשמחנה ביחד, ותתחזקנה באמונת חכמים, והקדוש ברוך הוא יעזור, שגזפה להמתיק מעלינו את כל הדינים, עד כאן לשונו.

הנה כתוב בשיחות מוהרא"ש (חלק ו עמודים שיא - שיג) וזה לשונו: 'פעם היה אחד יושב וכותב את השיחות הקדושות שזכה לשמוע מפיו מוהרא"ש זכרונו לברכה, ופתאום הגיע מוהרא"ש זכרונו לברכה, והתחיל להסתכל בחלק מהדפים שכתב, ושבח מאד את מעשה ידיו, וחזק אותו הרבה בענין זה, ואמר לו אז, שעוד יבוא זמן שיעשו השיחות האלו פעולה גדולה מאד בעולם, כי רואים בחוש, שכל מי שיש לו איזו התעוררות ותשוקה לעבודת השם יתברך, הוא מתעורר ומתלהב מאד מכל ספור ושיחה שרק שומע מאנשי שלומנו היקרים שהיו בכל הדורות, ובפרט בני הנעורים בלטה נפשם ורוחם ממש לזה, כידוע למי שבקי קצת בטיב בני הנעורים, ולכן יש בזה זכוי הרבים לדורי דורות, ואין לשער ולתאר כלל את גודל מעלת הענין הזה.

ואז שאל מוהרא"ש זכרונו לברכה את האיש הנ"ל, אם הוא זוכר את תורת רבנו זכרונו לברכה בלקוטי מוהר"ן חלק א, סימן ד, ולא הבין האיש את פוננת מוהרא"ש זכרונו לברכה בענין זה, וחזר ופרש לו מוהרא"ש ז"ל, היינו מה שרבנו ז"ל מזכיר בענין מדת הבטול והענוה, שהאדם צריך לזכות לבטול כל הרגשותיו וחומריותו, עד שלא תבוא לו איזו גדלות והתפארות כשהוא שומע את שבחיו, וכמו שמצינו אצל משה רבנו עליו השלום, שראה כתוב בתורה: "וידבר הוי"ה אל משה לאמר", "ויאמר הוי"ה אל משה לאמר", וכן ישראל קוראים בכל יום בתורה שבחיו של משה, והוא בעצמו מספר להם שבחיו, ולא היתה לו שום התפארות וגדלות מזה, וכמו שכתוב (במדבר יב, ג): "והאיש משה עניו מאד" וכו' (עין שם בדברי רבנו ז"ל), ורמז לו מוהרא"ש ז"ל בזה, שעקר עבודתו של האדם, שזוכה להגיע

להשגה כזאת של ביטול ישותו וחומריותו, עד שלא יהיה אכפת לו כלל בשפותבים שבחיו וגדלתו וכן שיחותיו ודבוריו, ויהיה נדמה לו כאלו מדברים מאיש אחר לגמרי, כי אין זה עושה עליו שום רושם כלל וכלל.

ובשנים הקודמות, לפני שיצא לאור ספרי "שיחות מוהרא"ש", כשהיו אנשי שלומנו מבקשים ומתחננים לפניו שירשה להם מוהרא"ש ז"ל להדפיס ספר שיחות ממנו, היה מתחמק מהם בענותנותו הגדולה ואומר: 'שהלא האדם צריך לפחד באימת מות פן יגיע לו איזה הרהור של גאווה וישות כשמדברים בשבחו ובגדלתו, ויש בזה סכנה גדולה, ולכן לא רצה אז להסכים לזה, אבל לאחד מאנשי שלומנו המתיק טעמו ונמוקו האמיתי, שאין זה בשביל סבה זו, כי כבר נשבר לבו בקרבו לגמרי מרוב המחלוקת והבזיונות ושפיכות הדמים שיש עליו מבית ומבחוץ כל השנים, רק עיקר טעמו, מחמת שמפחד שיתחילו בני אדם לעקב אחריו ולהסתכל על כל תנועה ותנועה שלו, וזה אינו רוצה כלל, כי עיקר הצלחתו היא בזה שהוא נסתר ונעלם מבני אדם לגמרי, אבל אחר קצת זמן החליט בדעתו שלא לחוש גם לזה, כי הבין שהתועלת והפעלה של השיחות והספורים שמספרים ממנו, היא מרובה הרבה מההפסד שיגיע לו מזה, ולכן לבסוף הרשה לאנשי שלומנו לסדרם לדפוס.

וגם בזה היה ספור מיוחד, כי ספר מוהרא"ש ז"ל, שבא אליו רבנו ז"ל בחלום, ושאל אותו: 'למה אינכם מדפיסים ספר "שיחות מוהרא"ש", הלא הרבה אנשים מחיים את עצמם בזה מאד מאד... ומאז נתעורר מוהרא"ש ז"ל ליתן רשות לסדר השיחות שלו לדפוס, ונעשתה מזה התעוררות גדולה בעולם (ודרך אנב, היה אז ספק בין אנשי שלומנו אם לקרוא לספר "שיחות הרא"ש"

או "שיחות מוהרא"ש", ואמר מוהרא"ש ז"ל, שבחלום הנ"ל דקדק רבנו ז"ל לומר "שיחות מוהרא"ש" וכן נקרא שמו בישראל, עד כאן לשונו.

יש לסמוך על ספרי "שיחות מוהרא"ש" ו"תוך הנחל"
הנה כתוב ב"שאלות ותשובות בתסידות פרסלב" (חלק כא
מכתב ב תרפ) וזה לשונו:

שאלה:

מאת טליה: שלום לצדיק. לאחרונה מפרסמים בשמכם דברים שאמרתם על כל מיני אנשים. האם אפשר לסמוך על מי שאומר שהוא שמע את הדבורים בעצמו ולהעביר אותם הלאה?

תשובה:

בעזרת השם יתברך, יום חמישי לסדר עקב, י"ח אב ה'תשע"ג.
שלום רב אל טליה תחיה לנכון קבלתי את מכתבך:

את צריכה לדעת שמה שכותבים בשמי וזה לא מובא בספרי שכתבתי – אין לזה שחר וכו'. אומרים בשמי הרבה דברים שלא היו ולא נבראו וכו', וכותבים בשמי הרבה שקרים וכו', ולכן צריכים מאד מאד להזהר לא לקבל מאף אחד שום דבורים שלא ראו בכתבי היד שלי או בספרי שהדפסתי, מלבד כמה תלמידים שהם כותבים את כל השיחות שלי שמודפסות בספרי "שיחות מוהרא"ש", וכן מה שכותבים את התורות שאני דורש ברבים בשם "תוך הנחל" – על זה יש לסמוך, אבל שאר מודעות וכו' או קטעים שכותבים או מדפיסים בשמי כאילו שאני כתבתי וכאלו שאני אמרתי את זה – הכל שקר וכזב וכו' וכו'.

ובכלל צריכים לדעת, שאני אף פעם לא מדבר מאחרים וזה כלל לא מענין אותי וכו', ולא יכולים לדעת מה שקורה עם הזולת וזה לא צריך לענין אף אחד וכו', אף אחד הוא לא השומר של

הקדוש ברוך הוא וכו', עניננו זה רק לחזור בתשובה ולתקן את מעשינו ולא לדבר מאחרים.
רבנו ז"ל אמר (לקוטי מוהר"ן חלק ב', סימן פג) שזה יצר הרע גדול לומר "צדיק זה נאה, צדיק זה לא נאה" וכו' וכו', ולכן אשרי מי שלא מתערב בעסקים של אחרים וכו' ולא מדבר מאחרים וכו' כי עבור זה יש לנו את הפס"ד-מ"ם הרשע שעוסק לעשות פרודים בנשמות ישראל, כי כל כוח הטומאה שלו זה רק "הפרד ומשל". אנחנו תלמידי רבנו ז"ל צריכים להתזיק את עצמנו ביחד באהבה גדולה מאד, ואיש את רעהו יאמר חזק, ולא יגיד פשטים או סברות על הזולת וכו', אם הוא גדול וכו' או אם הוא קטן וכו', הלואי שנתקן את עצמנו.

המאחל לך ברכה והצלחה מן השמים, עד כאן לשונו.

הַקְדָּמָה

אמר המחבר והמסדר את החבור הנפלא הזה, בספר זה יבארו ויספרו
במה וכמה שיחות קדש וחדושי תורה יקרים, ספורים נוראים ונפלאים,
אותות ומופתים, שזכינו לשמוע ולראות מחיי ראשנו, הרב החסיד
מוהרא"ש, זכר צדיק וקדוש לברכה לחיי העולם הבא,

הממשיך והמגלה והמפרסם בדור הזה את אורו הגנוז והצפון של בוצינא
קדישא, בוצינא עלאה, אדוננו מורנו ורבינו, הגאון, הקדוש, איש
האלקים רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו, וכל המובא בספר זה,
זכיתי בעצמי לראות ולשמע ולחקוק על פני הכתב, למען יעמד ימים
רבים.

ויהיה לזכרון לחברים, אנשי שלומנו הקדושים, חסידי ברסלב,
ובעיניהם יראו, ובלבכם יבינו את חשיבות האוצר הזה, אשר הוא מלא
התעוררות והתחזקות גדולה לכל אדם, בכל זמן, בכל מקום ובכל דרגה
ודרגה, וכולם נובעים מהאי נחלא עמיקא ושמירא, דברי תורתו של
מוהרא"ש וצוקל"ה, אשר שח עמנו, ואשר נארע עמו בכל מיני זמנים
ועתותי רצון, והכל קשר ושלב אל תורת רבנו ז"ל, כדי להכניס בנו עוצם
ערבות, ידידות, נועם, אור, זיו שכינתו יתברך, ולהדריך אותנו בדרך
השם, לחזור אליו יתברך, ולהמשיך עלינו אור אמונתו יתברך,
ולהדביקנו בשורשנו.

וסדרתי את הספר בסדר אל"ף בי"ת כל שיחה וספור ומארע השיך לזה,
ואני בטוח, שכל מי שיסתכל בהם בעין אמתית, ימשיך על עצמו ערבות
ונעם צוף דבש, מתיקות עצומה, כאלו שמעם מפיו הקדוש בעצמו, ויזכה
לאשר אמיתי ונצחי, לאור באור החיים, אור הגנוז והצפון, שעליו
נאמר: עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה (ישעיהו סד, ג), ויזכה לגאולה
ש'למיה אמן ואמן!

הַתְּנַצְלוֹת

לְהוֹי יְדוּעַ, כִּי אֵינָהּ דוֹמָה רְאִיָּה לְשִׁמְיָעָה, וְאֵינָהּ דוֹמָה שְׁמִיעָה לְקְרִיאָה, כִּי בְּכָל פֶּעַם יוֹרֶדֶת מְדַרְגָּה, וּבִפְרָטִיּוֹת הַשִּׁיחוֹת וְהַסְּפוּרִים וְהַדְּבוּרִים הַקְּדוּשִׁים הַמוֹבָאִים בְּסֵפֶר זֶה, אֵי אֶפְשֶׁר לְשַׁעַר וּלְתַאֵר כָּלֵל אֶת כָּל הַמַּעֲמָד הַנּוֹרָא וְהַנִּפְלָא וְהַסְּפוּרִים שֶׁהָיוּ בְּכָל שִׁיחָה קְדוּשָׁה, כִּי דִרְכוֹ שֶׁל מוֹהֲרָא"ש ז"ל לְהַאֲרִיךְ הַרְבֵּה בְּדַבְּרוֹ מְאֹד, וְכָל שִׁיחָה מִתְאַרְכֶּת הַרְבֵּה מְאֹד, עַד שֶׁעַל־פִּי רֹב קָשָׁה וְכָבֵד עָלַי לְכַתֵּב אֶת כָּל הַשִּׁיחָה, כִּי הִיָּה צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בָּהּ כַּמָּה וְכַמָּה גְּלִיוֹנוֹת, וּבִפְרָטִיּוֹת הַסְּפוּרִים וְהַסְּבוּבִים שִׁמְחָה יִצְאָה כָּל שִׁיחָה, זֶה אֵי אֶפְשֶׁר לְסַפֵּר וּלְרַשֵּׁם עַל פְּנֵי הַכְּתָב כָּלֵל.

וְכֵן אֵי אֶפְשֶׁר לְהַסְבִּיר בְּכַתֵּב אֶת גּוֹדֵל הַדְּבָקוֹת וְהַשְּׁגָת הָאֱלֻקוֹת שֶׁהַרְגִּישׁוּ אֲזוּ בְּשַׁעַר שְׂדֵדֵר וְסֵפֶר, כִּי כָּל מִינֵי חַן שֶׁל אֱמֶת וּדְבָקוֹת וּגְלוּי אֱלֻקוֹת, רְאוּ וְהַרְגִּישׁוּ אֲצֵלוֹ, וְהָיָה מִמֶּשׁ בְּפוּל הַבְּחִירָה, בְּפוּל הַיִּשּׁוּת לְגַמְרֵי, וְהַרְבֵּה פְּעָמִים שִׁכַּחְנוּ אִם אֲנַחְנוּ עוֹמְדִים לְגַמְרֵי בְּזֶה הָעוֹלָם, מְרֹב הַחַיּוֹת וְהַנְּעָם וְהַשְּׁבֵת הַנֶּפֶשׁ שֶׁהַכְּנִים בָּנוּ עַל־יָדֵי כָּל סְפוּר וְשִׁיחָה, וְרָאוּ אֲצֵלוֹ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים כְּחֵד מְקַמְאֵי, וְהַכָּל בְּתַמִּימוֹת וּבִפְשִׁיטוֹת גְּמוּרָה, שֶׁהַסְּתִיר אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל מִינֵי הַסְּתֵרוֹת וּבִפְשִׁטוֹת עֲצוּמָה.

וּבְעֵינַי הַסְּתֵרָה בְּהַנְּהִיגָה פְּשוּטָה, מוֹהֲרָא"ש ז"ל חֲדוּשׁ נוֹרָא וְנִפְלָא עַד מְאֹד, כִּי מִלְּבַד הַמַּחְלָקָת וְהַהַסְּתֵרָה שִׁישׁ עָלָיו, שְׂזָה מְכַסֶּה וּמַסְתִּיר אוֹתוֹ, נוֹסֵף לְזוֹת הוּא בְּעֲצָמוֹ מַסְתִּיר וּמְכַסֶּה אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל מִינֵי כְּפוּיִם וְהַסְּתֵרוֹת, וְהַעֲקָר – אֵיךְ יְכוּלִים לְרַאוֹת זֹאת? עַל־יָדֵי תַלְמִידֵי הַרְבִּים, שֶׁקָּרַב אֶל דַּעַת רַבְּנוּ ז"ל, שְׂאֲזוּ מִן הַסְּתוּם מְבִינִים עַל הַגְּלוּי, כְּעֵין שֶׁפָּרַשׁ רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּשֵׁי מוֹהֲרָ"ן חֶלֶק א', סִימָן ק"ט). אֲשֶׁר מֵהַצְּדִיק בְּעֲצָמוֹ אֵי אֶפְשֶׁר לְהַבִּין וּלְהַשְׁכִּיל כָּלֵל, כִּי הוּא כְּמִשְׁלַח הַחוֹתֶם, שְׂאֵי אֶפְשֶׁר לְקְרוֹא בּוֹ כִּי הוּא הַפּוּךְ, רַק עַל־יָדֵי תַלְמִידֵי, שְׂרוּאִים שֶׁהֵם אֲנָשִׁי מַעֲשֵׂה, אֲזוּ יוֹדְעִים מַעֲלַת הַצְּדִיק וְכוּ', עֵין שֵׁם.

כְּמוֹ-כֵן הוּא אֲצֵל מוֹהֲרָא"ש ז"ל, אֲשֶׁר כָּל תַּלְמִיד שֶׁנִּתְקַרַב עַל יָדוֹ אֶל רַבְּנוּ ז"ל, הוּא בְּעֲצָמוֹ נַעֲשֶׂה חֲדוּשׁ נִפְלָא, בְּקִי נִפְלָא בְּדַבְּרֵי רַבְּנוּ ז"ל, וְכֵן מְטִיל בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וּמִתְמִיד בְּתַפְלָה וּבְהַתְּבוּדָה, וּמִזְהָ

יכולים להבין מרחוק את מעלת הצדיק בעצמו, והחוש מעיד את גדל עצם גדלת מעלתו, כי רואים את אנשיו ומקרבו שקרב אל דעת רבנו ז"ל, שלקטן ולפחות יש דבורים כאלו באמונה ובגלוי אלקות, אשר מתאימים רק לצדיקים מהימים הקדמונים, כמו תלמידי הפעל-שם טוב הקדוש והמגיד, זכרונם לברכה.

ואף שממנו אין רואים שום דבר, אך מתלמידיו רואים נוראות נפלאות, כי מי שרק שמע בפעל את השיחות הקדושות המובאות בספר זה, נתעורר בל-כך אליו יתברך בתשוקה עצומה, עד שלבו בוער אליו יתברך, ומתמיד בתורה ובתפלה ובתבודדות, ומרבה לדבר דבורי אמונה וגלוי אלקותו יתברך עם כל חבריו וידידיו, באשר ידוע ומפרסם זאת בעולם.

ועל-כן כל הקורא ומעיין בספר הקדוש הזה, ידון אותי לכף זכות,

אם לא ירדתי לעמק בוננתו הקדושה, כי אפילו זה המעט, היה קשה וכבד עלי לכתוב, וכמה יגיעות וטרחות יגעתי וטרחתי, להביא את כל זאת על פני הכתב, כי בשעה שמוהרא"ש ז"ל מדבר אפילו במילי דעלמא, וכל שכן בעבודת השם יתברך, נדמה כאילו שומעים קול מהשמים מממש, ושכינה מדברת מתוך גרונו, וכל שיחה ודבור יוצא באש מממש, בהתלהבות עצומה ובישוב הדעת נפלא.

אשרי מי שעמד במחיצתו, ואשרי מי ששמע דבורים אלו, ואז יעיד בעצמו, כי לא הגזמתי שום גזמה, אדרבה, כל מה שכתבתי הוא כטיפה מן הים מממש, כפי אריכות וצחנות לשונו, שדבר עמנו.

על-כל-פנים, גם על המעט הזה עלינו לתת תודה והודאה להשם יתברך, שזכיתי להעלותו על הכתב, והשם יתברך יעורר לבנו על-ידי הדבורים והשיחות הקדושות האלו, ונזכה לשוב בתשובה אמתית אליו יתברך, אשר רק בשביל זה מוהרא"ש הקדוש ז"ל מרבה לדבר כל אלו הדבורים והשיחות היקרות, כדי שנזכה להתעלות באמונה הקדושה, ובגלוי אלקותו יתברך, ונזכה להיות כרצונו יתברך וכרצון צדיקיו הקדושים. וכשם שתדונו אותי לכף זכות, כך ידון אתכם המקום ברוך הוא תמיד לכף זכות.

סֵפֶר

שִׁיחוֹת-מוֹהֲרָא"ש

חֵלֶק י'

אַמוּנָה

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר לְפִי דַעַת רַבְנֵנוּ ז"ל הֶעֱקַר הוּא אַמוּנָה, וְצָרִיכִין לַעֲבֹד הַרְבֵּה עַל נִקְדַּת הָאֱמוּנָה, וְאִפְלוּ אָדָם כָּבֵר מֵאֲמִין בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, עָלָיו לְדַעַת שֶׁהָאֱמוּנָה הִיא אֵין סוֹפִית, הֵינּוּ כְּמוֹ שֶׁהוּא יִתְבַּרֵךְ אֵין סוֹף, וְאֵין שִׁיף לֹאמַר שֶׁכָּבֵר הַשִּׁיג אֶת אֱלֻקוֹתָו יִתְבַּרֵךְ, כִּי כָּל מָה שֶׁמִּשִּׁיג יוֹתֵר, יוֹדֵעַ שְׁאֵינּוּ יוֹדֵעַ כָּלֵל, כְּמוֹ-כֵן הוּא בְּמַדַּת הָאֱמוּנָה, כֹּל מָה שְׁאָדָם נִכְנָס יוֹתֵר בְּאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, כְּמוֹ-כֵן צָרִיף לְדַעַת שְׁאֵינּוּ יוֹדֵעַ כָּלֵל, רַק לְהַשְׁלִיף אֶת חֻכְמָתוֹ הַמְּדַמִּית וְשִׁכְלוֹ הַמְּטֹעֵה, וְלִידַע שְׁאֵין יוֹדְעִים כָּלֵל, רַק צָרִיכִין לְהֵאֲמִין בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, אֲשֶׁר הוּא מְחַיֶּה וּמְהַיֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, וְהַכֹּל לְכֹל אֱלֻקוֹת גְּמוּר הוּא, וְאֵף שְׂרוּאִים בְּדִיוֹק הַהַפּוּף מִן הַמְּצִיאוֹת, צָרִיכִין לְדַעַת שֶׁהוּא יִתְבַּרֵךְ מְחַבֵּר וּמְשַׁלֵּב יַחַד שְׁנֵי הַפְּכִים בְּנוֹשֵׂא אֶחָד, וְהַכֹּל בְּשִׁבִיל הַבְּחִינָה וְהַנְּסִיוֹן, וְאֶסוּר לְשַׁאל שׁוּם קְשִׁיוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵךְ. וְזֶה עֵקֶר הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה — כְּשֶׁאָדָם מְכַנֵּס אֶת עֲצָמוֹ כְּלַפֵּךְ בְּמַדַּת הָאֱמוּנָה, עַד שְׁאֵינּוּ שׁוֹאֵל שׁוּם קְשִׁיוֹת כָּלֵל, רַק יוֹדֵעַ אֲשֶׁר (תְּהִלִּים קמ"ה, י'): "צַדִּיק הִנְיָ"ה בְּכֹל דְּרָכָיו וְחֹסִיד בְּכֹל מַעֲשָׂיו",

כל מה שהוא יתברך עושה, זהו בחשבון צדק, ואין לשאול שום קשיות כלל, וזה עקר שלמות האמונה — לסלק את דעתו וחכמתו המדמית לגמרי, ולא יקשה שום קשיות עליו יתברך, ואף שרואים שהרשעים שעתן מצלחת מאד מאד, וכל מי שעוסק בגנבות, בשחיתות ובעולות — מצליח ומתפרסם בעולם, שזהו הפוך האמת והאמונה, עם כל זאת צריכים לידע, שהקדוש-ברוך הוא מנהיג את עולמו בהשגחה נוראה ונפלאה מאד, והכל בחשבון צדק, ואסור להתבלבל כלל, ואף שרואין במציאות, שהשקר מתגבר ומתפשט בעולם, ומתפכים את האמת לשקר והשקר לאמת, ומתפרסמים כל מיני שקרנים בעולם, ומטעים את הבריות, והצלחתם גדולה מאד, עם כל זאת המאמין האמתי, שמאמין בו יתברך, אינו מתפעל מזה כלל, כי אם יודע, שפך צריך להיות וזה הכל... אין לי שום קשיות וספקות עליו יתברך, הוא יתברך מנהיג את עולמו כן.

וספר מוהרא"ש נ"י, שבשעה שנסע רבנו ז"ל קדם הסתלקותו לעיר אומן, ואז יגע וטרח הרבה מוהרנ"ת ז"ל לנסע עם רבנו ז"ל, וראה מוהרנ"ת ז"ל, שהכל התנהל בהשגחה נוראה ונפלאה מאד, הנה נשרף ביתו של רבנו ז"ל, והיה לו ההכרח לצאת מהעיר ברסלב, והנה בא אדם והזמין אותו לבא לגור באומן, והנה כבר מצא עגלה לנסע, וכבר נוסעים, ובדרך כבר באים שלוחים לקרא לו, וכן מעיר לעיר הכל הולך בדרך נפלאה מאד. וכשמגיעים לאומן, נכנסים לביתו של יהודי בשם נחמן נתן ראפפורט, ואז ענה ואמר מוהרנ"ת ז"ל לרבנו ז"ל: "רבי, אני מאד מתפלל, איך הכל מתנהל עד שהגענו לבית זה", אז חיד רבנו ז"ל ואמר: "כן, כן, כן מנהיג הקדוש-ברוך הוא את עולמו". כאומר, שצריך למסור את עצמו כל-כף אל השגחתו יתברך הפרטי פרטית, ולידע שאיך שמתנהג כן הוא רצונו יתברך, שישרף ביתו, ויצא משם, ויסע לעיר אומן להסתלק שם, ויתאכסנו ביחד בבית אדם שנקרא 'נחמן נתן דיקא, שגם אז בדרך הפליט רבנו ז"ל מפיו דבור כזה: 'נחמן נתן

לאכט אויס פון דער גאנצע וועלט, וואס דאגת'סט דו?" וכו' רמז למוהרנ"ת ז"ל, שצריכין להסתפל על המציאות, ולידע שפך מנהיג הקדוש-ברוך-הוא את עולמו, ולבלי לפל בדעתו כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהאדם צריך לאחזו רק בשלחן ערוף, ולא יטה אפלו מסעיף קטן בשלחן ערוף יהיה איך שיהיה ויהיה מה שיהיה, ואפלו שרואה שלרשעים הארורים יש הצלחה יוצאת מן הכלל, וכל מי שגונב וגוזל ועושה עולות ומתנהג ההפוך מהשלחן ערוף, רחמנא לצלן, הוא מצליח מאד, ואפלו שדבר זה מצוי בין התרדים, ומכל שפן בין פורקי העל, אף-על-פי-כן מי שמאמין בו יתברך, ואינו מש מדרכי השלחן ערוף, הוא אוחז בשלמות האמונה הקדושה. ועל-כן הזהירנו כל-כף רבנו ז"ל על למוד שלחן ערוף, ואמר, שדיקא על-ידי למוד פוסקים ושלחן ערוף זוכים לישרות לב, וכבר אין קשות שום קשיות עליו יתברך, פי על-ידי למוד פוסקים שהם משפטי התורה, נתישר הלב מכל מיני קשיות (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן סב), וזה (תהלים קיט, ז): "אודך בישר ללב בלמדי משפטי צדקך", אימתי זוכה לישרות לב, ואין קשה לו שום קשיות עליו יתברך כלל, רק עובד את הקדוש-ברוך-הוא בשני יצריו — ביצר טוב וביצר הרע, הינו בין שהולך לו בטוב ובין שהולך לו ברע? על-ידי "בלמדי משפטי צדקך", שלומד משפטי התורה, שהם כלל למוד הפוסקים; ועל-כן אשרי ואשרי מי שמכניס את עצמו בלמוד הפוסקים והשלחן ערוף, ואינו נוטה מהם כלל, ולא אכפת לו שום דבר כלל מה שקורה בעולם, הוא חי עם השלחן ערוף שלו, ואז אפלו שהכל הוא בדיוק ההפוך ממה שחושב שהיה צריך להיות, אין זה מזיו אותו פי הוא זה — זהו עקר שלמות האמונה. ומי שמכניס את עצמו כל-כף באמונה פשוטה בו יתברך, ואפלו שהולך בדיוק ההפוך ממה שנראה לו, עם כל זאת אינו מקשה שום קשיות כלל, הוא אוחז בשלמות האמונה.

(א) נחמן נתן צוחק מהעולם, מה אתה דואג?

ואמר מוהרא"ש נ"י, שצריכין לדעת, אשר כל בר ישראל הוא אור ונשמה מאצילות שירדה לזה העולם, ונתלבשה בגוף עכור גם ועב, הינו נשמה אלקית ירדה אל זה העולם, ונתכפסה בסמרטוט הגוף, וצריכין להשתדל להסיר את הסמרטוט, שהוא הגוף העכור והגשמי והחמרי, ואז תתגלה הנשמה, אור האצילות, וככל שאדם מכניס את עצמו יותר באמונה פשוטה בו יתברך, ויודע שאין בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל אלקות גמור הוא, ונכנס בזה היטב היטב, כן מסיר את סמרטוט הגוף מעל נשמתו, והיא מאירה באור צח ומצחצח עד מאד.

וספר מוהרא"ש נ"י, שתכף-ומיד בשעה שזכה להתקרב אל רבנו ז"ל, אמץ לעצמו את הדרך הזו של אמונה פשוטה. כי רבנו ז"ל אמר (שיחות הר"ן לג), שאצל העולם אמונה הוא דבר קטן, ואצלי אמונה הוא דבר גדול מאד. ועקר האמונה הוא בפשיטות גמורה כמו שהנשים מאמינות, הינו שאין אצלן שום חכמות כלל, רק משיחות ומדברות אליו יתברך, ומספרות לו יתברך כל מה שכואב להן ומה שמצער אותן, ותמיד הן רגילות לשיח ולספר עמו יתברך. כי כף דרכן של נשים, שאין אצלן שום חכמות כלל, רק מאמינות בתמימות ובפשיטות בו יתברך. ובאמונה הקדושה הזו הפליג רבנו ז"ל מאד מאד.

והמשיך מוהרא"ש נ"י ואמר: בשעה שנתקרבותי אל רבנו ז"ל, וראיתי את השיחה הזאת, זה תפס אותי היטב היטב, "עס האט מיר אדורכגינומען דורך און דורך"^ב, כי ראיתי והבנתי אשר כל ענין רבנו ז"ל הוא גלוי האמונה הקדושה בתמימות ובפשיטות, ותכף-ומיד כשאדם מאמין בו יתברך, חי חיים אמתיים, ערבים ומתקים, וכבר אין קשה לו שום קשיות כלל.

(ב) זה חדר לתוכי עמק עמק.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שְׁבִלֵי אַמוּנָה אֵי אֶפְשֶׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם כָּלָל, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם יֵשׁ כָּל־כֶּף הַרְבֵּה גְסִיּוֹנוֹת קָשִׁים וּמְרִים, וְקָשָׁה לְאָדָם כָּל־כֶּף הַרְבֵּה קָשִׁיוֹת, וְעוֹלָיִם עַל דַּעְתּוֹ סִפְקוֹת כָּל־כֶּף גְּדוּלִים, וְרוֹאִים שְׁכָל אֱלוֹ שְׁנַמְשָׁכִים אַחֲרָיו יִתְבַּרֵךְ, סוּבְלִים כָּל־כֶּף הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְסָבַל גְּדוּל, וְכָל אֱלוֹ הַרְשָׁעִים וְקָלֵי הָעוֹלָם מְצַלִּיחִים בְּיֹתֵר, וּבִפְרָט כָּל הַשְּׁקָרְנִים וְהַטְּמָאִים מְצַלִּיחִים וְעוֹשִׂים חֵיל, וְדָבָר זֶה שׁוֹבֵר מְאֹד אֶת הָאָדָם, כִּי רוֹאֶה שֶׁהוּא חוֹזֵר בְּתִשׁוּבָה וּבוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, וּמֵאֵז שֶׁחֹזֵר בְּתִשׁוּבָה, נַעֲשֶׂה לוֹ בְּדִיּוּק הַהַפּוּךְ, וְאֵלּוֹ הַרְשָׁעִים וְקָלֵי הָעוֹלָם, הַשְּׁקָרְנִים וְהַלְצִים, הֵם מְצַלִּיחִים לְהִטְעוֹת אֶת הָעוֹלָם. אֵךְ עַל־יְדֵי שְׁמִכְנִים אֶת עֲצָמוֹ בְּאַמוּנָה פְּשוּטָה בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְיוֹדַע שְׂאִין יוֹדְעִים כָּלָל, עַל־יְדֵי־זֶה דִּיקָא עוֹבֵר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שֶׁפַּעַם אַחַת אָמַר רַבְּנוּ ז"ל (תַּיִי־מוֹתֵרֵן, סִימָן תו — הַשְּׂמִטּוֹת): אֲנִי מֵאֲמִין שֶׁהַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מִהַמְשַׁלֵּשׁ מְרַבֵּעַ. כְּאוֹמֵר, שֶׁרָצָה לְהַחֲדִיר בְּאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַקְּדוּשִׁים, שֶׁהַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְשַׁנֵּה אֶת הַטֵּבַע, וְיָכוֹל לְהַפֵּךְ הַכֹּל, הֵינּוּ כִּי יֵשׁ אָדָם שֶׁחֹשֵׁב שֶׁהוּא כֶּבֶר כָּל־כֶּף נִכְנָס בְּרִשְׁעוֹת שְׁלוֹ, וְהֵרַע מִתְגַּבֵּר עָלָיו, עַד שֶׁמְטַמֵּא אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי טְמָאוֹת וְזִהְמוֹת, וְהוּא כְּדֹגְמַת סֶגֶל מְשַׁלֵּשׁ, אֲשֶׁר לְכָל צַד שֶׁתְּסוּבְּבוּ, הוּא יִשְׁאַר אוֹתוֹ דָּבָר, כִּי כֶּף הוּא טֵבַעוֹ שֶׁל מְשַׁלֵּשׁ, שֶׁהוּא סֶגֶל — שְׁלֹשׁ נִקְדוֹת כְּאֵלוֹ (:-). שְׂאִיךְ שֶׁתִּהְפֵּךְ אוֹתָן, נִשְׁאַרוֹת אוֹתוֹ דָּבָר, אוֹתוֹ סֶגֶל, הֵינּוּ שְׂיֵשׁ אָדָם שְׁכָל־כֶּף נִשְׁקַע בְּתַאווּתוֹ וּבִמְדוּתוֹ הַרְעוֹת, בְּצָרוֹתוֹ וּבְיִסּוּרָיו הַמְרַבִּים, שֶׁסוּבַל כָּל־כֶּף הַרְבֵּה צָרוֹת מְאִינְשֵׁי דָלָא מְעַלִּי, וְרוֹדְפִים אוֹתוֹ בְּחַרוּפִין וּבְגִדּוּפִין, וּמְדַבְּרִים עָלָיו כֹּל דְּבָר אֲסוּר, וְכֵן יֵשׁ לוֹ צָרוֹת בְּבֵיתוֹ מִלְדָּיו, מֵאֲשֶׁתוֹ וּמִמְשַׁפְּחָתוֹ, מִשְׁכְּנָיו וּמִמְקַרְבָּיו, וּפְרָנְסָתוֹ דְּחוּקָה לוֹ, וְהוּא כָּל־כֶּף נִכְנָס בְּיִסּוּרָיו הַקָּשִׁים וְהַמְרִים, עַד שֶׁהוּא כְּמוֹ מְשַׁלֵּשׁ, שְׂאִיךְ שֶׁרַק תִּהְפְּכוּ הוּא נִשְׁאַר מְשַׁלֵּשׁ. וְעַל זֶה אָמַר רַבְּנוּ ז"ל: אֲנִי מֵאֲמִין שֶׁהַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מִהַמְשַׁלֵּשׁ מְרַבֵּעַ, הֵינּוּ רְבוּעַ הוּא כְּבֵר עֲנָן אַחַר לְגַמְרֵי, שֶׁהוּא —

מזרח, מערב, צפון, דרום, שיש כבר כל מיני קצוות, ואינו כמו שהאדם חושב, שלעולם לא יצא מן הרע והצרות שלו, אלא אדרבה, פעם הוא במערב ופעם הוא במזרח, פעם הוא בצפון ופעם הוא בדרום, פעם מאיר לו אור ופעם חשך לו, פעם יש לו עניות עם חכמה, ופעם יש לו עשירות עם כסילות, שנה מזרח — אור, מערב — חשך, צפון — עשירות, דרום — חכמה, הינו שלא יטעה אדם ויאמר: "אני כבר משלש, ונשארת משלש פדגמת סגל, שבכל מצב שתהפכו ישאר סגל", אין זה נכון כלל, אלא הקדוש-ברוך-הוא יכול לעשות מהמשלש מרבע.

ואמר מוהרא"ש נ"י, מי שזוכה לחזק את עצמו בעתים הללו באמונה פשוטה בו יתברך, ואינו מסתפל על הרשעים וקלי העולם, הוא חשוב מאד מאד למעלה בשמים, ואף שבאמת הוא נופל בכל פעם לעמקא דתהומא רבא, ונתלכלך בעוונות ובפשעים מרבים, עם כל זאת אם רק יחזיק מעמד, ויאמין בתמימות ובפשיטות בו יתברך, על-ידי-זה יזכה לגלות את עצם נשמתו המלבשת ומסבבת בסמרטוט הגוף, ויתגלה אליו אור נשמתו.

וסיים מוהרא"ש נ"י, שעל נקדת האמונה צריכין להתיגע ימים ושנים, ולא יחשב אדם שפבר הגיע לאמונה, כי על נקדת האמונה צריכין לעבד הרבה הרבה, ואפלו שפבר זוכים לאמונה, צריכין לדעת שעדין לא התחילו להאמין, כי בפרוש גלה לנו רבנו ז"ל (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ה'), שצריך האדם לחפש ולבקש בעצמו איך הוא אוחו באמונה, כי עם האמונה הקדושה צריכין לחיות, ואז כשאדם חזק כל-כף באמונה, אז דיקא יזכה לכל המדרגות שבעולם, עד כדי כף, שאמר מוהר"ן ת"ז"ל, אשר יחזקאל הנביא שהיה ממבטרי הנביאים אמר (יחזקאל א, א): "נפתחו השמים ואראה מראות אלקים", ולמה נקט את הלשון הזו דיקא? כי בו מרמז סוד האמונה, כי "נפתחו השמים וראו מראות אלקים", ראשי תבות: אמונה, כי דיקא על-ידי תקף האמונה בו יתברך נפתחים

לפניו שערי השמים; ועל-פני אשרי ואשרי מי שמחזק את עצמו באמונה פשוטה, ואינו מסתפל על שום דבר שבְּעוֹלָם, שאז יצליח דרכו תמיד.

אַמֶּת

בְּקֶר אֶחָד נִגַּשׁ אַבְרָהָם אֶל מוֹהֲרָא"ש נ"י וְסִפֵּר לוֹ, שֶׁבְּלִילָה לָמַד בְּבֵיתוֹ אֶת תּוֹרַה נ"ב בְּלִקוּטֵי-מוֹהֲר"ן, חֵלֵק א', הַמִּתְחִילָה: "הַנְּעוֹר בְּלִילָה" וְכו', שֶׁשֵּׁם מְדַבֵּר רַבְּנוּ ז"ל מֵעֵצָם מַעֲלַת הַזּוֹכָה לְצֵאת בְּלִילָה לְשָׂדֶה לְהַתְּבוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאוֹתוֹ אַבְרָהָם נִעֲשֶׂה מִזֶּה שְׁבוּר מְאֹד, כִּי הוּא גַר בְּתוֹךְ הָעִיר, וְאִינוֹ יָכוֹל לְהִגִּיעַ לְשָׂדֶה בְּלִילָה, וְאִם-כֵּן אֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִיּוֹת בְּהַתְּבוֹדוֹת כְּרֵאוּי וְלִקְיָם עֲצַת רַבְּנוּ ז"ל. עָנָה וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרָא"ש נ"י: תִּדְעַ, שֶׁזֶה כָּבֵר חֲסֵרוֹן בְּמִדַּת הָאֱמֶת, כִּי עֵקֶר מִדַּת הָאֱמֶת הוּא לְמַצֵּא אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּמַצֵּב שֶׁהוּא נִמְצָא בּוֹ עִכְשָׁו, הֵינּוּ "הַנִּקְדָּה הַשְּׂיִכָּת אֶל לְבוֹ בְּעַת הַזֹּאת" (לקוטי-מוהר"ן. שם, סימן לד), וְאִסוּר לְהַתְּבַלְּבֵל וְלוֹמַר, אֵלּוֹ הֵייתִי בְּמִקּוֹם אוֹ בְּמַצֵּב אַחֵר, הֵייתִי יָכוֹל לְהַתְּפַלֵּל, וּבְמִקּוֹם וּבְמַצֵּב זֶה אֵי אֶפְשָׁר לִי לְהַתְּפַלֵּל, כִּי זֶה סִימָן שֶׁאֵין הָאָדָם מְחַפֵּשׂ אֶת הָאֱמֶת, רַק רוֹצֵה שְׂיִוְלִיכּוֹ אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה כְּפִי דַעְתּוֹ וְרוֹצוֹנוֹ, וְאֵין זֶה אֱמֶת כָּלֵל, כִּי עֵקֶר הָאֱמֶת הוּא לְמַסֵּר עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי אֱלֹוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְלִבְטֵל עֲצָמוֹ אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְלִבְקֵשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ: "אֲהַלֵּךְ בְּאֱמֶתְךָ" (תהלים פו, יא), הֵינּוּ תוֹכְנֵנו לִילֵךְ עִם הָאֱמֶת שְׁלֵךְ, כְּפִי שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ מֶה שֶׁטוֹב לִי, וְאִם אֲנִי נִמְצָא עִכְשָׁו בְּמִקּוֹם וּבְמַצֵּב זֶה, זֶהוּ סִימָן שֶׁאֲנִי יָכוֹל לְדַבֵּק עֲצָמִי אֶלֶיךָ מִשֵּׁם גַּם-כֵּן, וְהֵן אֱמֶת שֶׁצָּרִיךְ לְהִיּוֹת לְאָדָם חֲשֵׁק וְרָצוֹן לְקַיֵּם כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְכָל עֲצוֹת הַצַּדִּיקִים בְּשִׁלְמוֹת, אֲבָל עַל זֶה גּוֹפֵא צָרִיךְ הָאָדָם לְהַתְּפַלֵּל: "רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, תּוֹכְנֵנִי שֶׁאֲזַכֶּה לְגוֹר בְּמִקּוֹם שִׁיְהִיָּה לִי הַר וְשָׂדֶה לְצֵאת לְהַתְּבוֹדֵד בְּלִילָה" וְכו', הֵינּוּ לַעֲשׂוֹת תְּפִלָּה מִהַבְּלָבוֹל בְּעֲצָמוֹ, אֲבָל לֹא לְהִיּוֹת שְׁבוּר וְלוֹמַר,

שאי אפשר לי להתפלל עכשו, כי אין לי הר וְשָׂדֶה, כי אין זו אַמְת' כָּלֵל.

והוסיף ואמר לו מוהרא"ש נ"י: תִּאֲמִין לי, שִׁישׁ לי אוֹתוֹ הַצֶּעַר שִׁישׁ לך, כִּי יֵשׁ לי, תְּהִלָּה לְאֵל, הֵר וְשָׂדֶה בִּיבְנֵאֵל עִיר בְּרִסְלָב, וְהִיִּיתִי מְשַׁלֵּם כָּל הוֹן דְּעֵלְמָא לְזִכּוֹת לְגוּר שֵׁם עֲכָשׁוּ וְלִצְאֵת וְלִהְתְּבוּדָד בֵּין הַהָרִים וְכוּ', אֲבָל מָה אַעֲשֶׂה, שְׂאֵי אֲפָשֶׁר לי כַּעַת לְהוֹצִיא מִן הַכַּח אֶל הַפַּעַל, וְכִי מַחֲמַת זֶה אֲפָסִיק מִלְּהַתְּפַלֵּל, חַס וְשְׁלוֹם, אֲלֵא מִזֶּה גּוֹפֵא אֲנִי עוֹשֶׂה תְּפִלָּה וּבִקְשָׁה לְהַשֵּׁם יְתִבְרַךְ: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תַּעֲזֹרְנִי שְׂאֲזֹכָה לִצְאֵת מִכָּל צְרוּתִי, וְאֲזַכֶּה לְגוּר בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל וְלִדְבַק עִצְמִי אֶלֶיךָ שֵׁם" ... אֲבָל אֵין אֲנִי נוֹפֵל בְּדַעְתִּי אֶף לְרַגַע.

ואמר לו מוהרא"ש נ"י: הִנֵּה אֲסַפֵּר לְךָ סִפּוּר, וּמִמֶּנּוּ תִלְמַד עַד הֵיכֵן אֲסוּר לְאָדָם לִפְלַ בְּדַעְתּוֹ: הִנֵּה יְדוּעַ גְּדֹל הַהִתְלַהֲבוּת וְהַהֲתַעֲוֹרְרוֹת שֶׁל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּכָל עָרֵב רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְאִיךָ שְׁכַלְמֵם מִתְקַבְּצִים בִּיחַד הַשָּׁכָם בְּבִקְרָ לֹמֵר סְלִיחוֹת "זְכוּר בְּרִית", וְאַחֲר־כֵּן אוֹמְרִים 'תִּקְוִין הַכָּלְלִי' וּמִתְבוּדְדִים הִרְבָּה עִמּוֹ יְתִבְרַךְ, וּבִפְרֻט הַיּוֹם שְׂאֲנַחְנוּ זֹכִים לְהִיּוֹת עַל צִיּוֹן רְבוּנוּ ז"ל בְּעָרֵב רֵאשׁ הַשָּׁנָה, אֵין לְשַׁעַר וּלְתַאֵר כָּלֵל אֶת גְּדֹל הַהֲתַעֲוֹרְרוֹת שִׁישׁ שֵׁם. אֲבָל פַּעַם בְּעָרֵב רֵאשׁ הַשָּׁנָה, בְּשָׁנִים שֶׁהָיָה הַצִּיּוֹן עַדִּין סְגוּר וּמְסֻגָּר, סִבֵּב הַשֵּׁם יְתִבְרַךְ סְבוּבִים עִמִּי, שֶׁהִיִּיתִי צָרִיךְ לְלַכֵּת הַשָּׁכָם בְּבִקְרָ לְאִיזָה מִשְׁרָד לְסַדֵּר עֲנִין כְּלִשְׁהוֹ שֶׁהָיָה נַחוּץ לִי מְאֹד, כִּי הָיָה זֶה עֲנִין שֶׁל פְּקוּחַ נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ, כִּי הִיִּיתִי מְסֻבָּב בְּחוּבוֹת, וּבָאוּ אֵלַי בְּעֵלֵי הַחוּבוֹת מִמֶּשׁ בְּאֵלִימוֹת, וְהַצְרֻכְתִּי לְהִיּוֹת בְּאִיזָה מִשְׁרָד, וּבַעַל־הַבַּיִת שֶׁהָיָה אִישׁ טוֹב, וְרָצָה לַעֲשׂוֹת עִמִּי חֶסֶד גְּדוֹל, צוּה לִי לְחַכּוֹת לוֹ בְּשַׁעַה מְקַדְמַת בְּבִקְרָ, וּמַחֲמַת זֶה לֹא הִיִּיתִי יָכוֹל לֹמֵר סְלִיחוֹת בְּצַבוּר, וְהָיָה לִי הַהֲכָרַח לִישֵׁב בַּחוּץ בְּרַחוּב עַל אִיזָה סִפְסָל וְלְהִמָּתִין שִׁיפְתַּחוּ אֶת הַמִּשְׁרָד, וְהָיָה לִי אֶז לֵב נִשְׁכָּר כִּזֶּה שְׂאֵי אֲפָשֶׁר לְתַאֵר כָּלֵל, כִּי הִיִּיתִי מְדַמָּה לְעִצְמִי אִיךָ בַּעַת כְּזֹאת כָּלֵם נִמְצָאִים בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת וְעוֹסְקִים

בעבודתם בהתלהבות גדולה, ואני צריך לישב כאן על הספסל בחוץ ברחוב... אף החושב אתה שנפלתי בדעתי? לא נפלתי בדעתי כלל, רק נטלתי בדי את ה'תקון הכללי' ודמיתי לעצמי שאני יושב עכשו על יד ציון רבנו ז"ל, ואומר שם ה'תקון הכללי', והרגשתי כאלו אני יושב שם ממש, והפכתי כל הבלבול שלי לדבקות גדולה, ותהלה לאל, לא אבדתי את עצמי כלל, וזו נקראת נקדת האמת, שיזכה האדם למצא את השם יתברך בכל מקום ומצב שהוא רק נמצא.

והמשיך האברך הנ"ל וקבל למוהרא"ש נ"י: אף עדין נותרו לי בלבולים על כף שאני רוצה להתפלל על עבודת השם יתברך, אבל חסרה לי פרנסה, ואני נאלץ לבלות רב הזמן על תפלה לפרנסה. השיב לו מוהרא"ש נ"י, שזהו המשך הענין הנ"ל, שחסרה אצלך נקדת האמת, כי האדם צריך להתפלל להשם יתברך על הדבר שמעיק לו ביותר, ועל הצרה שהוא מרגיש בלב, וזו נקראת תפלה עם אמת, וכשכבר עוסק בתפלה, בודאי יתעורר להתפלל על שאר צרכיו, אבל העקר לא להטעות את עצמו, ולהתפלל אליו יתברך על מה שפואב לו, ועל זה גופא צריך האדם להתפלל, שלא יטעה את עצמו, ויזכה למצא את הנקדה שבוערת לו בלבו, ואזי בודאי יזכה לתפלה באמת.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהיה פעם ספור כזה אצל מוהרנ"ת ז"ל, שבא אליו איש אחד ושאלו, על מה יתפלל יותר, על עבודת השם יתברך, או על צרכי פרנסתו, והפיר מוהרנ"ת ז"ל באיש, שהוא עני ואביון גדול וחסר לחם ממש, והבין שזה מה שמעיק לו ביותר, ואמר לו: "אתה תראה בעקר להתפלל על צרכי פרנסתך, כי זה אתה מרגיש היטב בלבך, וכשכבר נתעוררת לתפלה, אזי בודאי כבר תתפלל על צרכי נשמתך כל מה שאתה רוצה, אבל העקר להתעורר תמיד מן הנקדה הבווערת בקרבך באמת."

וסיים מוהרא"ש נ"י, אבל העקר לזכר בנקודת האמת, שכל אחד יש לו האמת שלו, ואסור לאדם לחשב שרק הוא נמצא באמת וכל השאר הם בשקר, פי בודאי כל אחד ואחד יש לו הנקדה שלו, ומה שמאיר לו ביותר, וזו נקראת האמת שלו, ולכן אין לבטל את האמת של אחרים ולחשב שרק לו יש אמת. וכל אלו שצועקים: "אמת, אמת" וכו', הינו כאלו רק הם יודעים מן האמת, וכלם צריכין לקבל האמת שלהם, זהו סימן שעדין נאחז בהם שקר גדול, ואינם יודעים מן האמת כלל, כי מי שידוע מן האמת, יודע שכל אחד יש לו נקודת האמת שלו, ואי אפשר לו לכפות את האמת הזו על אחרים כלל, העקר שכל אחד יבקש ויתפש את השם יתברך, ויבקש ממנו יתברך למצא את האמת בלי להטעות את עצמו כלל, וזו נקראת אמת לאמתה; אשרי מי שזוכה למדת האמת כראוי.

אורחים

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר אצל אנשי שלומנו היתה מצות הכנסת אורחים דבר גדול מאד מאד, ומסרו את נפשם על מצות הכנסת אורחים, ואף שבאמת מצות הכנסת אורחים היא המצוה הקשה ביותר לקיים, כי כל מצוה ומצוה האדם מקיים כפי בחינתו וכפי יגיעתו וטרחתו, לא-כן מצות הכנסת אורחים התלויה באדם אחר ובבעל בחירה, שאף פעם לא תוכל לצאת ידי חובתך, כי מה שרק תתן לאורח תהיינה לו טענות ומענות עליך, פאן לא הצעת לו מטה טובה לישן עליה... פאן לא נתת לו די אכל, ויש לו טענות ומענות — מדוע המרק בלי מלח, מדוע המאכל גשרף... וכדומה כל מיני טענות שיש לאורח על בעל-הבית, בשעה שאינו יודע, אשר בעל-הבית בעצמו הוא עני ואביון, ונותן את כל היקר והמבחר רק לך, ועל-כן כיצד אתה בא בטענות?! אלא כן דרכם של אורחים, שאינם מעריכים את אשר עושים בעבורם, ועל-כן

מצות הכנסת אורחים היא מצוה קשה עד מאד, כי תלויה בבעל בחינה, וכל מה שתעשה בעבורו תהינה לו טענות עליה, עם כל זאת היו אנשי שלומנו הקדושים מוסרים את נפשם לקיים מצות הכנסת אורחים, כי מוהרנ"ת ז"ל ספר, אשר בשעה שהעתיק לרבנו ז"ל את ספר הנשרף, שהיה ספר עמק עמק בקבלה, עד שמוהרנ"ת ז"ל בעצמו, שהיה בקי בש"ס ובפוסקים, בזהר ובתקונים ובכל כתבי האריז"ל, אמר, שלא הבין כלל מה שהיה כתוב בספר זה, רק זאת הבין, שהיה כתוב שם ענין עמק מענין הכנסת אורחים והצעת מטה לאורח; ועל-כן היה מוהרנ"ת ז"ל רגיל לדבר הרבה מענין הכנסת אורחים, ולמסר את נפשו דיקא על מצוה זו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר ראו אצל אנשי שלומנו היקרים עבודה גדולה בהכנסת אורחים, שהיו שאפו חלות באמצע השבוע לכבוד האורח, וגם השחזו את הספין בדיוק כפי שמקבלין את השבת, וגם אמרו בברכת-המזון "מגדול" כמו שאומרים בשבת וביום טוב, כל-כף כבדו ויקרו אנשי שלומנו היקרים את מצוה יקרה זו של הכנסת אורחים, ומסרו נפשם עליה.

וספר מוהרא"ש נ"י, שר' מיכעלע נכד מוהרנ"ת ז"ל היה מפלג במצות הכנסת אורחים עד כדי כף, שהיה לו ארון מיחד עם סדינים וקררים וכסותות רק בעבור אורחים, ולא נתן לשום בריה בעולם לגעת בזה, אלא הוא בעצמו הצייע את המטה, והניח עצמו על המטה לראות אם זה די נח ... ואם המטה ראויה לשכב עליה, וזאת קיים כל ימי חייו, עד כדי כף היה נזהר במצות הכנסת אורחים, ובפרט בהצעת המטה, כי אמר, שמוהרנ"ת ז"ל סבו, היה רגיל לומר, שבספר הנשרף היה כתוב סוד גדול על הצעת המטה לאורח, ועל-כן לא נתן לאף אחד להתעסק בהכנת המטה לאורח, כי אם הוא בעצמו, ואפלו לעת זקנותו, שהיה קשה לו מאד מאד לסדר מטות לאורחים, ורצו בניו לעזר לו, לא הניח להם, וכשהעירו לו: "אבא, הבה נעזר לך", ענה ואמר בצחות בזו הלשון: "איך בעט

זיך אויס אַ בעט פֿאר מיר^ג... פֿאָר, זֶה מֵה שׁיִשְׁאָר לִי, הֵינּוּ הַזְכוּת הַגְּדוּלָה הַזֹּאת שֶׁל הַכְּנֻסֵת אֲוֲרָחִים.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר בְּאֵמֶת מִי שׁיִישׁ לוֹ יִשׁוּב הַדַּעַת וַיִּוֹדַע שֶׁהוּא בְּעֵצְמוֹ אֲוֲרָח בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי אֵינּוּ יוֹדַע כַּמָּה זְמַן יִשְׁאָר בְּזֶה הָעוֹלָם, אִזּוֹ יִקְיִים אֶת מַצּוֹת הַכְּנֻסֵת אֲוֲרָחִים בְּשִׁלְמוֹת, כִּי גַם הוּא אֲוֲרָח בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל-כֵּן אִם בָּא אֵיזֶה אֲוֲרָח אֶצְלוֹ, יִקְבְּלוּ בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת. וְרַבְּנּוּ ו'ל אָמַר (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת הַכְּנֻסֵת אֲוֲרָחִים, סִימָן ד'): הַכְּנֻסֵת אֲוֲרָחִים כִּהַכְּנֻסֵת שַׁבָּת, הֵינּוּ כְּמוֹ שֶׁמְקַבְּלִים אֶת הַשַּׁבָּת בְּשִׁמְחָה עֲצוּמָה, וּמְכִינִים בְּשִׁבִיל הַשַּׁבָּת כָּל מִינֵי מַעֲדָנִים, כִּי יוֹדְעִים שֶׁלֹּא יִשְׁאָר מֵאֲתָנּוּ רַק הַשַּׁבָּת שְׁזָכִינוּ לְשַׁמֵּר בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּמוֹ-כֵן הִיא מַצּוֹת הַכְּנֻסֵת אֲוֲרָחִים, שְׁצָרִיכִין לְהַכְנִיֵס אֶת הָאֲוֲרָח וְלַעֲזֹר לוֹ, וְלִתֵּן לוֹ לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת, וְזֶה יָבִיא לוֹ בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשָׂיו.

עַם כָּל זֹאת מְזַהֵר תָּמִיד מוֹהֲרָא"ש נ"י אֶת תְּלַמִּידָיו, כִּי צָרִיכִין קִדְּם לְשַׁאֵל אֶת אִשְׁתּוֹ, כִּי לְפַעְמִים יֵשׁ מִבֵּין הָאֲוֲרָחִים אֲנָשִׁי דְלָא מְעִלִי, וְחַס וְשָׁלוֹם, יְכוּל לְצַאת מִזֶּה קַלְקוּל גְּדוֹל, עַל-כֵּן צָרִיךְ קִדְּם לְשַׁאֵל אֶת אִשְׁתּוֹ, אִם הִיא מְסַפִּימָה לְקַבֵּל אֶת הָאֲוֲרָח הַזֶּה, כִּי אֵין צָרִיכִין לְהַכְנִיֵס כָּל אֲוֲרָחִי פְּרָחִי וְכָל גִּנָּב וּמְסָמָם, כִּי זֹהִי סִפְנָה גְּדוּלָה וְאֶסוּר יְחוּד, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן, וּכְבָר יִצְאוּ מִזֶּה הַרְבֵּה קַלְקוּלִים, וְעַל-כֵּן צָרִיכִין לְהַזְהֵר מְאֹד מְאֹד אֶת מִי מְכַנְיָסִים, וְכֵן צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ וְלִשְׁדֹּל אֶת אִשְׁתּוֹ וְלִשְׁאֵל בְּהַסְכָּמָתָהּ, וְלֹא לֹאמַר לָהּ בְּפִתְעָה: "הֲנִי הַבֹּאֲתִי לָךְ אֲוֲרָח".

וְסִיִּם מוֹהֲרָא"ש נ"י: וְאִף שְׁאֵנִי יוֹדַע שְׁאֲחֵרִים אוֹמְרִים אַחֲרָי, אִף אֲנִי יוֹדַע מִהַרְבֵּה קַלְקוּלִים שְׁכָבֵר הִיוּ, לְכֵן צָרִיכִין לְהַזְהֵר בְּדָבָר זֶה מְאֹד מְאֹד, כִּי אֶסוּר לְהַפְקִיר אֶת בֵּיתוֹ בְּשִׁבִיל זֶה, אֲבָל עִם כָּל זֹאת, רָאוּי לְכָל בֵּר יִשְׂרָאֵל לְהַכְנִיֵס אֲוֲרָחִים הַגּוֹנִים, וְעַל-יַדֵּי-זֶה

(ג) אֲנִי מְצִיעַ מִטָּה בְּשִׁבִילִי.

ימשך עליו אור השכינה. וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (שבת קכו.):
גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה.

אזוב

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר מוכא בדברי האריז"ל, שעל שלחן שיהיה בו אזוב בליל-שבת-קדש, לא יוכל הסטרא אחרא לגשת שם, ולא תגרום בו מחלקת. כי בדרך כלל בליל-שבת בעת השלחן כשמתאספת יחד כל המשפחה, בנקל שיהיו נעשות מריבות ומחלקת, כי כל אחד מהילדים מתגרה בשני, אבל תכף-ומיד כשמניחין אזוב על השלחן, אזי אין להם שום שליטה שם. ועל-כן צריכין להזהר מאד מאד להניח אזוב על השלחן בכל ליל-שבת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאף שעל בשמים שונים אומרים ברפת: "בורא מיני בשמים", אבל על אזוב צריכים לברך: "בורא עשבי בשמים", כי הם עשבים, והם סגלה גדולה לגרש את כל המסטינים והמקטרגים.

ודבר עמנו מוהרא"ש נ"י, שהוא השתוקק שנים על גבי שנים שיהיה לו אזוב על השלחן בליל-שבת, ולא זכה לזה, עד שפעם אחת הביא לו בנו הצעיר נ"י חבילה של אזוב, ושמח מאד מאד, והחזיק לו טובה גדולה, ואמר שהוא משתוקק שיהיה לו אזוב זה יותר מעשרים שנה, ולא זכה לזה, ומאז שקבל את האזוב, הוא מניח אותו על השלחן בליל-שבת.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבאזוב יש סודות נוראים מאד מאד על-פי קבלה, והוא יחוד עליון, כמוכא ב"קהלות יעקב" (ערך אזוב), שהוא ראשי תבות: א'ת אחד ז'עיר ו'נוקביה ב'יחד, כי על-ידי אזוב

מתאחדים זעיר ונוקביה, ונעשה היחוד השלם, כי אזוב בא"ת ב"ש בגימטריה: הו"ה אדנ"י עם הפולל, עין שם; וכן אזוב בגימטריה ח'בוי', ששם זה סגלתו להעלות נצוצות הקדושים, בסוד (אזוב כ, טו): "ח'יל ב'לע ו'יקיאנו", ועל-פן אזוב סגלתו להעביר ולבטל את המזיקים, כי הם מאד מפקדים מאזוב; ועל-פן אשרי אדם שמנח על שלחנו בשבת-קדש אזוב. ומדוע דיקא בשבת-קדש? כי 'אזוב' ראשי תבות: "ז'כור ו'שמור ב'דבור א'חד", וגם אז בליל-שבת הוא זמן הזיווג, וכן 'אזוב' ראשי תבות (בראשית א, כו): "ז'כר ו'נקבה ב'רא א'ותם", וכן הוא רמז ליחוד העולמות אבא ואמא זעיר ונוקביה, ועל-פן אזוב ראשי תבות: א'בא ז'עיר ו'נוקביה ב'ינה, שהם יחוד אבא ואמא זעיר ונוקביה פידוע; על-פן אשרי מי שנוהר בדבר זה, שיהיה אזוב על שלחנו בליל-שבת-קדש, ואז ינצל מהרבה רעות ומצרות רבות.

אסון

מוהרא"ש נ"י אמר, שאדם צריך להשמר תמיד, ולעשות כל מיני פעולות שבעולם למנע ולעכב, שלא יקרה איזה אסון בתוך ביתו, ואם יש איזה דבר המזיק בתוך ביתו, יעשה כל מיני פעולות שבעולם להסיר את המזיק הזה, שלא יקרה אסון, חס ושלום, בתוך ביתו.

וכשבנה מוהרא"ש נ"י את ביתו ביבנאל, עשה כל מיני מאמצים להסיר הדברים שיכולים להביא לידי אסון, חס ושלום, ובפרט דאג מאד שיהיה מעקה לגגו, וכשהתקינו את החלונות בקומה השלישית, דאג מאד שיהיו סורגים, וחרד ופחד מאד מאד שלא יקרה איזה אסון, חס ושלום, ובקש הרבה ממנו לתברך שישמר אותו, והוזיל מעות הרבה, כדי שיעשו מעקה, ואמר, שזו

מצות עשה של "ועשית מעקה לגגך", וכשהתקינו את הסורגים, ואף-על-פי-כן הראה לו ילד, שהוא יכול להתחמק ולצאת משם, אזי נבהל ונרעד מאד מאד, ובקש והתחנן לבעל המלאכה שעשה את הסורגים, שיחזר ויתקנם, וישלם לו ככל אשר ישית עליו, כי חשש עד מאד מאסונות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהאדם צריך להזהר מאד מאד, שעל ידו לא יצא שום אסון בעולם, וצריך לשוב בתשובה שלמה בכל יום אליו יתברך, ולבקש שבעטיו לא יארע שום אסון בעולם, כי בעוונותינו הרבים, נתרבים מאד האסונות בדור הזה, ואף אחד אינו יודע מאין באים האסונות. ובאמת זוהי גמרא מפרשת (שבת קלט.): אם ראת דור שצרות רבות באות עליו, צא וכדק בדיני ישראל, שכל פרענות שבאה לעולם, לא באה אלא בשביל דיני ישראל, שנאמר (מיכה ג, ט-יא): "שמעו נא זאת ראשי בית יעקב וקציני בית ישראל המתעבים משפט ואת כל הישרה יעקשו, בנה ציון בדמים וירושלים בעולה, ראשיה בשחד ישפטו וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסמו ועל ה' ישענו" וגו'; רשעים הם אלא שתלו בטחונם במי שאמר והיה העולם, ותכף מביא הקדוש-ברוך-הוא עליהם שלש פרעניות, כנגד שלש עברות שבידם וכו'. ואמר מוהרא"ש נ"י, שהיום עושים עצרות תפלה בכל פעם כשקורים אסונות, לא עלינו, כשנהרגים ילדי ישראל בתאנות דרכים, השם ישמר, או אברכים צעירים נפטרים, רחמנא לצלן, או נשים צעירות הולכות לעולמן, לא עלינו, או שנרצחים בני ישראל על-ידי אמות העולם ושופכים דמם פמים, וכשקורים אסונות אז נתעוררים בתשובה, ובאמת אף אחד לא שם על לב, שהאסונות הם רק בגלל דיני ישראל שנוטלים שחד ומטים את הדין, וזוהי גמרא מפרשת, אשר אי אפשר לשנותה, וצריכין לבקש רחמים רבים ממנו יתברך, שלא יהיה לו חלק עם אלו הרשעים, הדיינים שמתים את הדין ולוקחים שחד, כי כל האסונות שקורים בעולם הם רק בעטים, ובמקום שיחתמו במודעות: "קול קורא", ולבקש מעם ישראל

שיחורו בתשובה שלמה, עליהם בעצמם לשוב קדם בתשובה שלמה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שיש לו ספורים רבים, אשר הזמן יכלה והספורים לא יכלו מעוותי הדין שמתבצעים, ואף שגם על מי שמדבר מזה, ידברו עליו ויחלקו עליו — מה בכך, "אני אני אומר שום דבר, אלא רק חוזר על מאמרם ו"ל גמרא מפרשת אשר אי אפשר למחקה ולבטלה, כי יאבדו הם ואלף פיוצא בהם, ודבר אחד מדברי תורה לא יתבטל"; ועל-כן כל האסונות באים רק על-ידי אלו הדינים המטים את הדין ונוטלים שחד, כי הם אשר גורמים לגרש את השכינה. כמו שאמרו (שם): אין הקדוש-ברוך-הוא משרה שכינתו על ישראל, עד שיכלו שופטים ושוטרים רעים מישראל; כי הם מביאים את כל הצרות לעולם, כי בעוונותינו הרבים, יש רשעים באלו שהם דינים ומטים את הדין, ומאכילים טרפות ונבלות על-ידי הכשרם הרע, כי אין להם יראת שמים כלל, ומכשילים בכריתות על-ידי שהמקנה אינו כשר. ודבר זה מצוי ביבנאל, אשר עומד שם רשע מרשע שהכשיל את כלם בענין המקנה, שכלל לא היה מקנה, כי באוצר של מי גשמים לא היו מים, נמצא, שטבלו באמבטיה, וגרם לכלם אסור כריתות, אשר על זה אין שום מחילה כלל, ולבסוף כל הדינים מסייעים בידו, מחמת השחד שמשלם. ועתה, היפלא שיש כל-כך הרבה אסונות בעם ישראל, אם עוזרים לרשע פנה, שאביו התיר ממזרים לבא בקהל ה' פידוע דבר זה? ועל-כן צריך לבקש הרבה ממנו יתברך, שלא יהיה לו שום שיכות אל אסונות, ושלא יגרמו על ידו אסונות, ולבל תהיה לו שיכות עם אלו הגורמים אסונות, ואז נכון לבו יהיה בטוח, שגם הוא ינצל מכל מיני אסונות. והאריך מוהרא"ש נ"י בענין זה, ואמר, שזוהי מצוה לפרסם את הגמרא הזאת ולא להתפחד כלל, כי אם דין מטה את הדין, ואם רב מכשיל את ישראל בטרפות ונבלות, באסורי כריתות ובאסורי סקילה, באשר אינו שומר על הערוב, ואדרבה מסית ומדיח אנשים פורקי על, שיקרעו את הערוב להכעיס, זה אינו

רב, וזה אינו דין, אלא רשע מרשע המביא את כל האסונות על עם ישראל; הקדוש-ברוך-הוא יצילנו מהם וימהמונם.

ואין צריכים להתבייש מלומר את האמת כמות שהיא, אדרבה, מצוה לפרסם שכל האסונות והרציחות שיש מהגויים הנוצרים והישמעאלים, הכל בא מחמת הדינים שמטים את הדין, ונוטלים שחד, אשר רק בגללם באו כל הצרות לעם ישראל, ובמקום לעורר את נשמות ישראל לשוב בתשובה, צריכים הם בעצמם לשוב בתשובה, ואז הכל יבוא על נכון, ולא ישפך כבר כל-כף הרבה דם נקי מעם ישראל.

בדיחות

מוהרא"ש נ"י אמר, שצריך לשמר את עצמו מאמירת בדיחות שקוראין ווערטלעך, פי האדם צריך תמיד לירא ולפחד ממנו ותברך, ולדעת תמיד שהקדוש-ברוך-הוא עומד על ידו, אם-כן איך יש לו זמן לאמירת בדיחות ולהתלוצץ מאחרים, אשר בדרך כלל הבדיחות הן על מנת לעקץ את מישהו, או לדבר גבול פה, חס ושלום, ועל-כן איך האדם לא יירא ולא יפחד מלומר אותן. ורבנו ז"ל אמר (ספר המדות, אות אמת, סימן מז): מי ששומר את עצמו משחוק של התול, בידוע שהוא איש אמת; פי מי שהוא איש אמת וחסיד באמת, ותמיד רועד ופחד רק ממנו ותברך, הוא רחוק מכל מיני שחוק של התול ושל ליצנות ואמירת בדיחות. ודבר זה ראו תמיד אצל אנשי שלומנו, שהיו אנשים רציניים, שקוראים "מיט ערנסטקייט", פי תמיד חשבו על תכליתם הנצחית, הינו שיבא היום ויצטרכו לצאת מזה העולם, ולא יועיל שום דבר, ועל-כן מה ואימת יש זמן לשחוק של התול שקורין בדיחות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שיש דבור מרבנו ז"ל, שפעם אחת התבטא ואמר: "לאמירת בדיחות צריכין שלשה תנאים: א. להזהר מבלי לפגוע בכבוד השני. ב. לבלי לדבר נבול פה. ג. לא להתפונן לכבוד עצמו". וסיים: "עכשו אתם יכולים לומר בדיחות..." פאומר, שאי אפשר בשום פנים לומר בדיחות אם אין הענינים האלו, כי בדרך כלל כשאדם אומר בדיחה, הוא דוקר את הזולת בהן, או שמדבר נבול פה, או שרוצה להתגאות ולפאר את עצמו באיזה דבר. ובזו הלשון אמר רבנו ז"ל: "ווילסט ווערטליך? נישט טרעפן יענער, נישט נבול פה, נישט מיינען זיך, זאגט ווערטליך"..." פאומר שזה בלתי אפשרי; ועל-פן אשרי ואשרי מי שזוכה לרחק את עצמו מליצנות, כי בדרך כלל בדיחות זה ליצנות, שמתלוצץ מהשני.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכשיש לו שמחה של קרוב משפחה, והוא צריך להשאר לסוף החתנה, כששומע בדיחות מהבדחן, זה מאד דוקר לו, "שטעכט איהם", כי קשה לו לשמע בדיחות של מה בכך, ובפרט בשעה כשמתלוצצים ממאמרים של חכמינו הקדושים, שעל-פירוב הבדחנים הם קלים וריקים ופוחזים, ועושים ליצנות ושופכים דמים ומלבינים פני זולתם ברבים, אשר אין לה חטא גדול מלשפך דם בר ישראל ולהלבינו ברבים, ואם היה יכול לבטל את זה, היה מבטלו לגמרי.

ופעם שמע שאחד התלוצץ מדברי חכמינו הקדושים, וחרה לו מאד ויצא לחוץ, כי לא היה יכול לשאת את עלבון חכמינו הקדושים, ואמר: ראו עד היכן הגיעה החצפה של הבדחן, שאינו מתביש לומר בדיחות על חשבון חכמינו הקדושים, אשר דבר זה כבר גובל עם כפירות ואפיקורסות, רחמנא לישזבן.

(ד) רוצים בדיחות? לא לפגע בשני, לא נבול פה, לא להתפונן לעצמו, תגידו בדיחות...

וכמה פעמים אמר מוהרא"ש נ"י, רואים אנשים שוטים, שלוקחים בדתן חצוף, הדוקר ומתלוצץ מאנשים, ועוד משלמים לו כסף מלא, ומה גם שפל אלו שקבלו את העלבונות והבזיונות, משלמים לו דמי 'שבת', כנהוג בחתנות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעקר התכלית של הברדחן, לעשות שמת בשמחה של מצוה, ולשמח ולבדח את החתן והכלה והמתתנים, וכן לשלב בתוך דבוריו דבורי מוסר והתחזקות ודבורים מהתכלית, זה נקרא בדתן אמת, אבל סתם לומר ליצנות ו"גראמען"^ה, זה הכל הבל ורעות רוח. והיו בין הצדיקים הקדושים בדתנים, שהיו אומרים דברי בדתנות בצורה כזו לעורר ולחזק ולאמץ את החתן ואת הכלה ואת כל המתתנים ואת כל המסבים בחתנה, עד שנתעורר לבכם בתשובה שלמה, זה נקרא בדתן אמת, ולא כמו שנהוג היום, שלוקחים כל מאן דהו, ומי שיכול להתחצף יותר ולעשות יותר ליצנות ולדבר גבול פה ודברים בטלים, הוא נקרא בדתן גדול; אשרי מי שמרחיק עצמו מבתתנים קלים וריקים ופוחזים, ואשרי ואשרי מי שזוכה לשמע בדתן ירא שמים, המקרב נשמות ישראל להקדוש-ברוך-הוא.

בריאות

מוהרא"ש נ"י אמר, שבעקר צריך אדם לבקש ממנו יתברך על הבריאות, כי תכף ומיד כשיש לאדם בריאות, יש לו הכל. ורואים בני-אדם שיש להם הרבה טענות על הקדוש-ברוך-הוא, כאלו הוא יתברך 'חייב' להם דבר זה, ו'חייב' להם דבר זה... וכאלו, חס ושלום, אינו יוצא ידי 'חובתו' כלפיהם וכו' וכו', ושוכחים, למעשה,

שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נוֹתֵן לָהֶם אֶת הַבְּרִיאוֹת, וּבִמְקוֹם לְשֵׁאל קְשִׁיּוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵךְ, וְשֶׁתְּהִינֶנּוּ לוֹ תְּמִיד טְעָנוֹת עַל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, יוֹתֵר טוֹב לוֹ לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל הַחֲסֵד חֲנֻם שֶׁעָשָׂה לוֹ, שֶׁהוּא בָּרִיא.

וּבְכָל פַּעַם שֶׁמוֹהֲרָא"ש נ"י לוֹמֵד בְּרַבִּים, חוֹזֵר וְאוֹמֵר: רְאוּ אֵיךְ בְּנֵי-אָדָם הֵם שׁוֹטִים, הוֹלְכִים עִם קְשִׁיּוֹת וּסְפָקוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵךְ, כְּאִלוּ מִי יוֹדֵעַ מֶה הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה אִתָּם, וְשׁוֹכְחִים שֵׁישׁ לָהֶם אֵיבָרִים שְׁלֵמִים וְאֵינָם בְּעָלֵי מוֹמִין, וִיכוֹלִים לְלַכֵּת וּלְהַסְתַּפֵּל וּלְרְאוֹת וּלְאָכַל וּלְשָׁמֵעַ וּלְדַבֵּר וּלְהִתְנוּעֵעַ, וְשׁוֹכְחִים שֶׁכָּל זֶה הוּא מִתְּנַת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי רָגַע אֶחָד שְׁיִזּוּ בְּאָדָם אֵיזָה שְׁרִיר וְגִיד בְּרֹאשׁ, הוּא כְּבִר מְשִׁתֵּק, וְחֲמָנָא לִישׁוֹנָן, וְאֵין הָאָדָם יוֹדֵעַ לְהִלֵּל וּלְהוֹדוֹת לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל הַחֲסֵד חֲנֻם שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ, הוּא יִתְבַּרֵךְ אֵינּוּ חַיֵּב לָךְ דְּבַר, אֲדַרְבֵּה, אִתָּהּ חַיֵּב לוֹ יִתְבַּרֵךְ אֶת כָּל הַחַיִּים שְׁלָךְ, וְאִם-כֵּן מֶה וּלְמָה אִתָּהּ כָּל-כֶּף מִתְלוֹנֵן עַל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא !?

וּסְפַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁפַּעַם אַחַת נִכְנַס אֵיזָה אֶפִיקוֹרוֹס אֶל מוֹהֲרַנ"ת ז"ל, וְדַבֵּר כָּל דְּבַר אֲסוּר עַל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמַחֲמַת שְׁמוֹהֲרַנ"ת ז"ל הִבִּין תִּכְף-וּמִיד, שְׂאָדָם זֶה מְדַבֵּר כֶּף רַק מַחֲמַת צְרוּמִיו, לְכֵן נִתֵּן לוֹ לְדַבֵּר, וּכְשִׁסִּים דְּבוּרָיו, עָנָה וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרַנ"ת ז"ל בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: "אֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזָה רַע עָשָׂה לָךְ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲנִי רוֹאֶה שְׂאִתָּה הוֹלָךְ וְאִתָּה מִתְנוּעֵעַ, אִתָּה מְדַבֵּר וְאִתָּה מְסַתְּפֵל, וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נוֹתֵן לָךְ אֶת הַכֹּל, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזָה רַע עָשָׂה לָךְ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּלְמָה אִתָּה צְרִיף לְדַבֵּר כָּל-כֶּף עַל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא". וְאִזּוֹ הִתְבַּיֵּשׁ הִלָּה עַד מְאֹד, וּלְבַסּוֹף שָׁב בְּתַשׁוּבָה.

וּפַעַם אַחַת בָּא אֶחָד אֶל מוֹהֲרָא"ש נ"י, וּבְכָה מְאֹד עַל מֵר גּוֹרְלוֹ וְכוּ' וְכוּ', עָנָה וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרָא"ש נ"י: בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יֵשׁ לָךְ שְׁתֵּי רַגְלִים, אֲנִי רְאִיתִי הַיּוֹם גּוֹי שְׂדוּחַת־פִּים אוֹתוֹ בְּכֶסֶף גְּלָגְלִים, וְאֵין

לו רגלים, והוא באמת מסכן, אבל אתה, ברוך השם, יש לך שתי רגלים, תרקד עמהן, ומכל שכן וכל שכן, שיש לך שתי ידים, תכה כף אל כף בהן, ומכל שכן וכל שכן שיש לך גם פה, תשיר בו, ומכל שכן וכל שכן שיש לך עינים, תסתכל בהן רק על השמים, וכך התחיל לחזק את הלה, שירקד ברגליו, ויכה כף אל כף בידיה, וישיר בפיו, ויסתכל רק אל הקדוש-ברוך-הוא, והוסיף ואמר לו: אם תלך בדרך זו, אזי אף פעם לא תהייה לך קשיות וטענות על הקדוש-ברוך-הוא, כי הקדוש-ברוך-הוא אב הרחמן.

ותמיד אומר מוהרא"ש נ"י לתלמידיו, שילכו לקיים מצות בקור חולים, והיא טובה לשני דברים, קדם כל — לעזר לחולה, כי כל מי שאינו מבקר חולים פאלו שופך דמים, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (נדרים מא.), אבל הטעם השני, כשרואים סובלי חלאים ומכאובים, אז נכנס באדם הרהור תשובה, שלא להקשות שום קשיות על הקדוש-ברוך-הוא, כי תהלה לאל, הוא בריא, ואינו מגח בבית-חולים, ואינו מחבר אל אינפוזיה ואל מכשירים אחרים.

והכלל, שאין מלים לאדם להודות ולהלל להקדוש-ברוך-הוא על כל החסד הנם שעושה עמו בכל יום ובכל שעה ובכל רגע, שנותן לו בריאות, ומי שמסתכל רק על זה, הינו על החסדים והרחמים הגמורים של הקדוש-ברוך-הוא, אז אף פעם לא יהיו לו קשיות וספקות עליו יתברך. ועל דבר זה חוזר מוהרא"ש נ"י תמיד, לידע שהעקר בזה העולם הוא הבריאות, וכשיש בריאות — יש כבר הכל, וכשאין בריאות — אין לאדם כלום, ועל-כך אסור להתלונן על הקדוש-ברוך-הוא, אלא תמיד לתן תודה והודאה על הבריאות שנתן לו; אשרי מי שמקיים זאת.

בטחון

פעם דבר מוהרא"ש נ"י שיחה נפלאה מענין בטחון, וענה ואמר: בטחון נקרא, כשאין האדם מפחד משום דבר בעולם כלל, וכמו שכתוב (ישעיה יב): "אֲבָטַח וְלֹא אֶפְחָד", כי כשיש לאדם בטחון אמת, אזי אינו מפחד משום דבר הבא עליו, והוא מוכן לקבל באהבה כל דבר שמביא עליו הקדוש-ברוך-הוא, כי הוא בטוח שהקדוש-ברוך-הוא יעזר לו יהיה איך שיהיה. וזה נוהג בכל פרט ופרט, כגון בענין פרנסה, בטחון בפרנסה נקרא, שיהיה האדם מוכן לקבל כל מה שיתן לו השם יתברך, ויהיה מוכן ומזמן לעשות כל מלאכה שיתן לו השם יתברך, כי על האדם להאמין באמונה ברורה ומזככת, שהשם יתברך לבד הוא מסבב כל הסבות, ואם נודמנה לו עכשו מלאכה זו, הרי סימן שכה רצונו יתברך, שיתפרנס ממלאכה זו, ויהיה שש ושמת מאד בכל מה שיתן לו השם יתברך. וכמו שספר רבנו ז"ל במעשה מבטחון, שאיש הבטחון היה מתפרנס בכל יום ממלאכה אחרת, והיה תמיד בשמחה עצומה, עד שהמלך נתפעל ממנו מאד, עין שם; אבל מי שנושכב במטה, ואומר שיש לו בטחון שיתן לו השם יתברך פרנסה, ואינו מוכן לעשות שום מלאכה, אין זה בטחון כלל, רק עצבות ועצלות, כי יותר נח לו לשכב במטה מלצאת לעסק באיזו עבודה, ומחמת שצריך איזה תרוץ ואמתלא לבני-אדם, על-פני הוא אומר שיש לו בטחון, אבל אין זה בטחון כלל, רק עקר הבטחון הוא, שהאדם תמיד יצפה ויחכה לישועת השם יהיה מה שיהיה, ואם עכשו זמן לו הקדוש-ברוך-הוא מלאכה כזו, יקבל זאת תכף-ומיד בשמחה, ויאמין שכה הוא רצונו יתברך, ולא יאמר שאין מתאים לו, או שאין זה לפי כבודו וכו', כי זה פגם בבטחון, כי הלא השם יתברך זמן לו דבר זה, ולמה יהיה כפוי טובה אליו יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שיש השגה במדת הבטחון, שאין האדם

צריף לעשות שום פעלה כלל לבקש טובות מבני-אדם, רק כל מה שהוא צריף, זמן לו הקדוש-ברוך-הוא בעצמו, ולא יצטרף לבקש טובות מבני-אדם, וזה נקרא שלמות הבטחון, הינו כשמ'שליך כל יתבו על השם יתברך, ויודע ועד, שאיך שהשם יתברך רוצה כן יהיה, וזה נקרא בטחון באמת.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם בימי צעירותו של הרב הקדוש החוזה מלובלין, זכותו יגן עלינו, נסע לרבו, רבי ר' אלימלך מליז'ענסק, זכותו יגן עלינו, לשבת-קדש, וכשרצה לחזור לביתו, נכנס לרבו לקבל ממנו ברכת פרדה, ובקש ממנו גם ברכה שיזמין לו השם יתברך עגלה שתסיעו בחזרה ללובלין, אזי ענה ואמר לו הרבי ר' אלימלך זי"ע: "אם אתה מבקש ממני ברכה כזו, זה סימן שאתה עדין מכרח להשאר כאן, כי שלמות הבטחון הוא, שייבטח האדם בהשם יתברך, שיזמן לו כל צרכו, ולא יצטרף לבקש מבני-אדם כלל, וזהו באור דברי הגמרא (ראש השנה כו:): לא הוי ידעי רבנן מאי "השליך על ה' יהבך והוא יכלכלך" (תהלים נה, כג), אמר רבה בר בר תנה, יומא חד הוה אזלינא בהדי ההוא טייעא, הוה דרינא טונא, ואמר לי: שקל יהבך ושרדי אנמלאי, הינו שהחכמים לא ידעו עד היכן מגיעה מדת הבטחון, ועד היכן צריף להשליך יתבו על ה', כי אולי צריף לעשות איזו פעלה וכו', עד שבא רבה בר בר תנה, וגלה להם ששלמות הבטחון הוא להשליך יתבו לגמרי על השם יתברך, ולא לבקש טובות מבני-אדם כלל. וכמו שהיה אצלו, שבא הסוחר שמעאל מעצמו בלי לבקש אותו, ואמר: השליך המשא שלך על הגמל שלי; כי זהו שלמות הבטחון, שלא לבקש מבני-אדם כלל". כך ספר הרבי ר' אלימלך זי"ע לחוזה מלובלין זי"ע, ותכף ומיד כשסים דבריו, עברה איזו עגלה, וצעק

(1) לא היו יודעים החכמים מהו פרוש הפסוק.

(2) יום אחד הייתי הולך עם סוחר שמעאל, והייתי נושא משא, ואמר לי הסוחר: "תקח משאך [מלשון 'יהבך'] ותשים על הגמל שלי".

בעל העגלה אל ה"חזנה" זי"ע: "אברך, אתה רוצה לנסע לביתך?
אני נוסע ללובלין" ... ואז הבין ה"חזנה" זי"ע היטב את דברי קדשו
של רבו, שבטחון הוא למסר את עצמו לגמרי אל השם? תברך;
אשרי מי שזוכה לשלמות הבטחון באמת.

בעל תשובה

מוהרא"ש נ"י אמר, שכל בעל תשובה צריך לדעת, אשר אצל
תברך מאד מאד תשובה תשובה, פי במקום שבכלי תשובה
עומדים, שם אין צדיקים גמורים יכולים לעמד (ברכות לד.), וצריכים
תמיד להתמיד בתשובה, ולידע אשר תשובה היא לא ענין
חד-פעמי, אלא צריך לעסק כל ימי חייו בתשובה, פן ואולי עדין
לא שב באמת בתשובה, ואם רבנו ז"ל אומר, אשר אפלו גדולי
הצדיקים, שמשגיגים השגות אלקות בתכלית המדרגה העליונה,
אף-על-פי-כן הם תמיד עושים תשובה על תשובתם הראשונה, פן
גשמו, חס ושלום, אלקותו יתברך (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ו'), על
אחת כמה וכמה בעל תשובה, אשר באמת יודע עונותיו המרבים,
איך הוא צריך לעשות תשובה כל ימי חייו, פן ואולי עדין לא
נתקבלה תשובתו, ופן ואולי הוא מטעה את עצמו, ובפרט כל אלו
שחטאו בעריות, רחמנא לישזבן, ועשו כל מיני תועבות רעות,
צריכין לשוב בתשובה כל ימי חייהם, כי עריות מביאה גם לידי
שפיכות דמים, הוצאת זרע לבטלה ורציחה, וגם לעבודה זרה, הינו
לכפירות ואפיקורסות, ולכן מי שעבר כבר על עריות, רחמנא
לישזבן, כמו שנמצא עכשו הרבה שנטמאו על-ידי הערב-רב,
רחמנא לישזבן, בכל מיני שקוץ, תעוב וזוהם, עליהם לחזר
בתשובה כל ימי חייהם, ולהיות בעלי תשובה כל ימיהם. והעולה
על הכל, מי שידע את גנות מעשיו הרעים שעשה בימי נעוריו
ובחיייו, עליו לשמר את עצמו מאד מאד לישוב מן הצד, ולא ידחק

את עצמו להיות הוגה דעות, ובפרט בדרכי רבנו ז"ל, שם צריך לכבש את פניו בקרקע; כי על-פי-רב רואין שכל אלו שחטאו ימים ושנים בגלוי עריות, רחמנא לצלן, הם אשר עושים את המהומה והמחלקת בין אנשי שלומנו, והיה ראוי להם להתבייש מאד מפני מעשיהם הרעים, לא די שקלקלו בעצמם וקלקלו בעולם, אלא עוד זאת הם באים ונכנסים לחדר רבנו ז"ל, וגורמים שם מחלקת, הלא בושח וחרפה ראוי שתפל על פניהם. ולכן כל בעל תשובה צריך לעסק כל ימי חייו בתשובה, ולישב בקרן זוית, ויבכה לפניו יתברך כל ימי חייו, וישמר את עצמו מאד מאד, שלא תעשה על ידו מחלקת, ואז יהיה בטוח שעל-ידי-זה ינצל מכל מרעין בישין ומכל מיני קלפות שנדבקות בו על-ידי עוונותיו.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אף שבעל תשובה מדרגתו גדולה מאד מאד, כי אצלו יתברך מאד מאד תשוב בעל תשובה, כי הוא יתברך מקבל את בעל התשובה, ומכניס אותו בהיכלות עליונים, כי מי שהיה כבר בכל מיני עברות וחטאים וכו', ואף-על-פי-כן חזר בתשובה שלמה, זה עקר מעלתו בכל העולמות. עם כל זאת בעל תשובה צריך להזהר מאד מאד, שלא יחשב שכבר זכה לתשובה, אלא כל ימי חייו יבכה ויתחנן על נפשו, שמא הוא מטעה את עצמו, ופן ואולי לא נתקבלה תשובתו, וראוי לו לרחץ פניו בדמעות בכל יום כולי האי ואולי תתקבל תשובתו, ואז יהיה בטוח שתשובתו מתקבלת. העקר הוא — שבעל תשובה צריך לברת ממחלקת, ולא יתחב אפו בשום ופוחים ומחלקת, אלא תמיד כשנתעורר בו רצון להיות הוגה דעות ולומר דבר שיגרום מחלקת, או להוסיף שמן למדורה — מחלקת על המחלקת הקימת, עליו תכה-וימיד להסתכל בראי, ולראות מי הוא ומה מעשיו, באפן שיתחיל להתבייש מסרחון מעשיו, ובפרט בגלוי עריות, ואל יפצה פיו לדבר על שום בריה, ואז יהיה סמוך ובטוח שתשובתו מתקבלת.

ודרךכו של מוהרא"ש נ"י כשמדבר עם אנשים, והם מגדירים
 עצמם: "אני בעל תשובה", משיב להם מוהרא"ש נ"י על זה: "אני
 מקנא בך, שאתה כבר חותם על עצמך חתימה של 'בעל תשובה'...
 אני עדין לא עשיתי תשובה, ועדין אני רוצה לעשות תשובה, ועדין
 אני רוצה לחזור אליו יתברך, ואתה כבר חתמת עצמך בחותם 'בעל
 תשובה'..." כי באמת האדם צריך לבכוח ולכחות שמים וארץ, פן
 ואולי הוא מטעה את עצמו, וכולי האי ואולי יזכה לתשובה אמיתית,
 כי רואים היום בני-אדם, שעשו כל מיני חטאים ועוונות בימי
 נעוריהם, ועכשו הניחו לעצמם לגדל זקן ופאות ארכים, וקוראים
 לעצמם 'בעל תשובה', ועדין הם מלאים תועבות, וצריך לבכוח בכל
 יום אליו יתברך, שיחוס וירחם עליו, שיצא מרבו עוונותיו, ודיקא
 על-ידי-זה נכון יהיה לבו בטוח, שסוף כל סוף תשובתו תתקבל,
 העקר שישמר את עצמו ממחלקת, כי מי שידע שחטא אפלו פעם
 אחת בחייו, הוא צריך לברח כל ימי חייו ממחלקת, ומכל שכן וכל
 שכן מי שידע שחטא ימים ושנים, הוא צריך לברח כל ימי חייו
 ממחלקת, כי ביותר צריך בעל תשובה לברח ממחלקת, ולא
 להתערב בדברים שאינם שיכים לו, והלואי שיצא חובת עצמו, ואיך
 יתערב בדברים שאינם שיכים אליו?!

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעקר התשובה האמתית, להיות שפל
 בדעתו כל ימי חייו, ולא להתערב בשום מחלקת וכוונות שגאורעים
 בין כלל ישראל, רק עליו לישב בקרן זוית ולעסק בתשובה אמיתית,
 וירבה בתפלות ובתחנונות, בבקשות ובאמירת תהלים, וכן ירבה
 בלמוד התורה הקדושה, כי אין לך תשובה יותר גדולה מלמוד
 התורה הקדושה, ולא יתערב כלל במה שקורה בעולם, ואז יהיה
 בטוח שתשובתו נתקבלה בשמים; אשרי מי שאינו מטעה את עצמו
 כלל.

בזיון המת

מוהרא"ש נ"י אמר, שצריך להזהר מאד לא לשבח את הנפטר בשעה שמספידין אותו בשבחים שלא היו בו, וכמו שנהוג בעולם, שמשבחין את הנפטר בכל מיני שבחים שלא היו בו, כי כל זה הוא בזיון גדול לנפטר, ואם רבנו ז"ל אמר שיש לנפטר בזיון גדול מכל הטפות שיצאו ממנו לבטלה וכו', שהולכין אחריו ומקוננין עליו ואומרים: אבי, אבי וכו' (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קמא), אזי לא די לו הבזיון הזה, רחמנא לצלן, אלא גם מוסיפין לו בוששה על בוששה על-ידי שמשבחין אותו בשבחים שלא היו בו כלל, וזה גורם לו בזיון גדול ונורא מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שדבר זה דומה לבעל עגלה מגשם, שאף פעם בחייו לא למד, וכמעט שאינו מכיר את צורת האותיות, ונכנס לבית-המדרש עם המעיל הקרוע שלו... ועם החבל והשוט בידו... ופתאום נגש אליו אחד, ואמר לו: "בא ר' פלוני, ושב במזרח, הלא צדיק גדול אתה... ולמדן גדול... כבר סימת את כל הש"ס, וגמרת את כל ארבעת חלקי שלחן ערוך, ואתה בקי בכל ספרי הפוסקים ראשונים ואחרונים" וכו' וכו', הלא אין בזיון יותר גדול מזה, כי יודע היטב שאין בו שום מכל אלו השבחים, ופניו משתנות לכל מיני גונים אדם ולבן, והוא מסמיק ומחוויר חליפות... כמו-כן בנפטר, כשמשבחין אותו בדבר שאין בו, אין לה עוד בזיון יותר גדול מזה, שעושים ממנו חוכא וטלולא, ואומרים עליו שגמר את כל הש"ס ולמד ארבעה חלקי שלחן ערוך, ולמד יומם ולילה וכו', בשעה שאין בו; ועל-פן צריכין להזהר מאד מאד בדברים כאלו, לא לומר עליו שבחים כאלו שאינם בו, כי זה לו לחרפה גדולה, והוא בוש מאד מאד. העקר מה שצריכין לומר על אדם הוא מה שיש בו, ואז יצליחו לעורר ולחזק את כל המלואים; כי הרי חכמינו

הקדושים אמרו (סנהדרין מו:): הספידא — יקרא דחיי"י, ועל-כֵּן בשעה שאומרים הספד, העקר הוא לעורר ולחזק את אלו שבאין ללוותו, שיקימו "ויהי יתן אל לבו" (קהלת ז, ב), שיתנו אל לבם מה מצפה לאדם, כי "סוף אדם למוות" (שם), ואינו לוקח עמו לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא מצוות ומעשים טובים בלבד (אבות ו), ועל-כֵּן כל ההספד צריך להיות על קטב זה — לגלות את מעלת התורה והתפלה, המצוות והמעשים טובים, אבל לא על חשבון הנפטר — לבנותו בדברים שאין בו, כי זה לו לחרפה ולבזיון גדול, אלא צריכין למצא בו את הנקודות הטובות שהיו בו, ואת זה צריכין לומר, אבל לא להפליג בשבחים שאינם בו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכן הדבר במצבה, אסור לכתב על נפטר דברים מפלגים יותר ממה שהיו בו, כי זה לו לבזיון גדול, ובני-אדם חושבים שעושים טובה גדולה לנפטר בזה שכותבים על מצבתו שבחים גדולים יותר ממה שהיו בו, ואדרבה בזה גורמים לו בזיון גדול מאד מאד, ואינו יכול להתחמק מהבזיון הזה, כי כבר תקוק על המצבה, ומלאכי חבלה מתלוצצים ממנו, ומקבל על זה מכות: "ראה מה כותבים עליך, היית שקרן בסייד, והנה שקרן עכשו במותך". ואם היו בני-אדם יודעים את גדל הצער של הנפטר וגדל הבזיון שלו, היו נמנעין מלכתב עליו איזה שבח.

וספר מוהרא"ש נ"י, כי הרב הקדוש ר' אברהם בר' נחמן ז"ל (בעל מחבר ספר באור הלקוטים, פרוש על הלקוטי-מוהר"ן), צוה שיכתבו על מצבתו רק: "פה נטמן ר' אברהם מירושלים", וכך תקקו על מצבתו, וכן על מצבת אביו היה כתוב: "פה נטמן ר' נחמן מטולטשין ז"ל איש תם", ולא יותר, והיה בנו מפליג מאד במצבה שלו, ואמר: "כן, היה אבי איש תם". ואמר מוהרא"ש נ"י,

שצריכים להזהר מאד מאד בדברים כאלו, אם לא שהנפטר צוה בפרוש שיכתבו עליו מה שצוה, כי אז האחריות היא שלו, כי "אדם קרוב אצל עצמו", וזה אסור לשנות, כי מצוה לקיים דברי המת, אבל מי שרוצה לכתב מדעתיה דנפשיה^ט, צריך להשמר מאד מאד לא לגרם בזיון לנפטר, כי אין בזה שום כבוד לנפטר כשמפליגין בהפלגות ובשבחים שלא היו בו, אדרבה זה עקר בזיונו.

גמרא

מוהרא"ש נ"י דבר פעם מעצם מעלת למוד גמרא, ואמר, שלמוד גמרא הוא סגלה נפלאה לגרש את הקלפות מעל האדם, ולטהר אותו כמו מקוה, כי מבאר בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן רסב), שהמסכת שבש"ס נקראת בשם זה, על שם הבכיה שבכו התנאים והאמוראים בשעה שחברו את ספרי הש"ס, על שם (תהלים קב, י): "ושקני בבכי מסכתי"; כי בשעה שנתחדשין דברי תורה מפי הצדיקים, נעשין מעינות ונהרות, והכל באים לשתות מאלו הנהרות, וגם הקלפות והסטרא אחרא באים לשתות, וכשבוכין מקדם, אזי על-ידי הבכי גם-כן נעשין נהרות, בבחינת (איוב כח, י): "מבכי נהרות חבש", ובאות הקלפות והסטרא אחרא לשתות מאלו הנהרות, ואחר-כך כשנעשים נהרות מחדושי התורה, אזי לא יבואו זרים לשתות מהם, ויכול להמשיכם למקום שצריך. וזהו סוד (תהלים קלו, א): "על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו", הינו תלמוד בבלי שנעשה בישיבות שישבו על נהרות בבל, "גם בכינו", הינו שבכו שם, כדי לגרש את הסטרא אחרא והקלפות מהחדושי תורה שנעשו שם, שהן המסכתות שבש"ס. נמצא, שעל-ידי שאדם לומד גמרא ומכניס בעצמו הדבורים הקדושים של התנאים

והאמוראים שִׁבְּכוּ בְּשַׁעַת אֲמִירַת תּוֹרָתָם, עַל-יְדֵי-זוּהַ מְגִרְשׁ מַעַל עֲצָמוֹ אֶת כָּל הַקְּלָפוֹת וְהַסְטָרָא אַחְרָא, וּמְטַהֵר עֲצָמוֹ בְּנִהְרוֹת הַקְּדוּשִׁים שְׁלֵהֶם כְּמוֹ בְּמִקְוֵה טְהוֹרָה מִמֶּשׁ, וְזוּהֵי סְגֻלָּה נִפְלְאָה.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁעֲנִינן הַבְּכִיָּה שֶׁל הַצְּדִיקִים לִפְנֵי אֲמִירַת תּוֹרָתָם אוֹ לִפְעָמִים בְּשַׁעַת אֲמִירַת תּוֹרָתָם, הוּא כְּדֵי לְשַׁבֵּר לְבָב לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלִהְיוֹת דְּבוּרִים חַמִּים כְּגַחְלֵי אֵשׁ מִן הַלֵּב הָעֲלִיּוֹן, שְׁמֵשׁ יוֹצֵאִים כָּל חֲדוּשֵׁי הַתּוֹרָה (עֵינן לְקוּטֵי-מוֹהֲרָן, חֶלֶק א', סִימָן כ'), כִּי אִזּוֹ נִשְׁפָּע עֲלֵיהֶם שְׁפַע שֶׁל חֲדוּשֵׁי תּוֹרָה וְדְבוּרִים נִפְלְאִים כְּמַעֲיָן הַמְתַּגְּבֵר מִמֶּשׁ, וְכָל מִי שֶׁשׁוֹמֵעַ אֶת דְּבָרֵיהֶם, נִתְעוֹרֵר מְאֹד בְּחִשּׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; כִּי הַצְּדִיק מְקַשֵּׁר עֲצָמוֹ עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד הַנִּמְצָא שֶׁם בְּשַׁעַת דְּרֻשָׁתוֹ, וּמוֹרִיד לְכָל אֶחָד וְאֶחָד תּוֹרָה לְפִי בְּחִינָתוֹ (עֵינן שֵׁם, סִימָן יג), וְעַל-פִּי אֵינן לְסִטְרָא אַחְרָא וְהַקְּלָפוֹת שׁוּם אַחִיזָה בְּחֲדוּשֵׁי תּוֹרָתוֹ, כִּי הוּא נִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי, וְנַעֲשֶׂה כְּאִין וְכְאֹפֶס, וְאִין לֵהֶם בְּמָה לְאַחֲזוֹ כְּלָל, מַה שְׁאִין כֵּן כְּשֶׁאֶחָד אוֹמֵר תּוֹרָה בִּישׁוּת וּבְגֵאוּת, הֵינּוּ כְּדֵי לַעֲשׂוֹת לְעֲצָמוֹ שֵׁם וְלִהְיוֹת חֲכָמֹת לְבִנְי-אָדָם, אִזִּי אִין בְּתוֹרָתוֹ כֹּחַ לְהַחֲזִיר בְּנֵי-אָדָם בְּחִשּׁוּבָה, וְאֶדְרַבָּה יְכוּלִים הַקְּלָפוֹת לְהִתְאַחֵז בְּדְבוּרָיו מְאֹד, וְלִהְיוֹת בְּנֵי-אָדָם עַל יָדָם, חֵס וְשְׁלוֹם, בְּבַחֲינַת "לֹא זָכָה — נַעֲשֶׂה סֵם הַמּוֹת" (יוֹמָא עב:).

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁזוֹ הִיְתָה בְּחִינַת הַפְּגָם שֶׁל הַדּוֹר הַהַפְּלָגָה, שְׁאָמְרוּ (בְּרֵאשִׁית יא, ד): "הִבָּה נִבְנָה לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל, וְרֵאשׁוּ בְּשָׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם" וְגו', הֵינּוּ שְׁנִבְנָה בְּתֵי כְּנִסְיוֹת וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת וּנְחַבְּר סְפָרִים וְכוּ' לֹא לְשֵׁם שָׁמַיִם, אֲלֵא כְּדֵי שֶׁיְהִיָּה לָנוּ שֵׁם וּפְרָסוּם בְּעוֹלָם. (וּכְמִבְּאֵר בְּזֵהר הַקְּדוּשׁ, בְּרֵאשִׁית כה:); כִּי כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד וְדוֹרֵשׁ לְכָבוֹד עֲצָמוֹ, וְאִין כְּנִנְתוֹ לְגִלוֹת וּלְפָרְסָם אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי תּוֹרָתוֹ, אִזִּי הַקְּלָפוֹת נִתְאַחֲזוֹת מְאֹד בְּדְבָרָיו, וְנַעֲשֶׂה שֵׁם בְּלִבּוֹל וּמְחַלְקַת גְּדוּלָּה, וּמְגִרְשִׁים מִשֵּׁם אֶת הַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְלָכֵן נַעֲנְשׁוּ אַנְשֵׁי דּוֹר הַהַפְּלָגָה, וְנִתְבַּלְבְּלָה שְׁפָתָם, עַד שֶׁלֹּא הִבִּינוּ אִישׁ שְׁפַת רֵעֵהוּ, וְכִמוֹ שְׁפָתוֹב (בְּרֵאשִׁית יא,

ז): "הבה נרדה ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו" וגו', כי במקום שחשבו לקבל כבוד ופרסום מבני-אדם, נתהפך אצלם לבזיונות ושפיות דמים, כי זה שואל לבנה וזה מביא טיט וזה עומד עליו ופוצע מחו (כמו שפרש רש"י שם); כי כל אחד רוצה להתיהר ולהתגדל על חברו, ואין פונתו לשם שמים כלל, ועל שם זה נקרא המקום בבל, "כי שם בלל ה' שפת כל הארץ" וגו' (שם), כי כשאדם דורש לכבוד עצמו ולהנאתו, אזי נתבלבל מחו לגמרי, ונתרבים המחלקות והפרודים בעולם, ולכן התקון לכל זה היה מסכתות הגמרא שנתחברו על נהרות בבל דיקא, ש"שם ישבנו גם כבינו", כי על-ידי הבכיה של התנאים והאמוראים, ועל-ידי עצם הענוה והלב נשבר שלהם, תקנו את ענין הבלבול הנ"ל, ודיקא משם יצאו מעינות ונהרות שמטהרים את נשמות ישראל ההוגות בהם, ולכן למוד הגמרא מאד מסגל לטהר את האדם מכל רע, והוא כמו טבילה בנהר ומקוה ממש. והבעל-דבר יעשה כל מה שביכולתו למנע את האדם מלמוד הגמרא, בבחינת מה שנאמר אצל גמרוד הרשע (שם י'): "ותהי ראשית ממלכתו בבל" וגו', שהעצה הראשונה שלו היא לבטל את האדם מלמוד תלמוד בבלי שהיא הגמרא, כי יודע שלמוד גמרא יכניע אותו לגמרי. וכמו שמבאר בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ריד), שתלמוד בגימטריה לילי"ת, שהיא הקלפה המרשעת שמחטאת את האדם, חס ושלום, וכשאדם לומד בקדושה ובטהרה, הוא מכניע אותה לגמרי, עין שם; וכן מובא בספר החיים לאחי המהר"ל מפראג ז"ל, שגמרא ראשי תבות: ג'בריא, מ'כאל, ר'פאל, א'וריאל, שהם ארבעת מלאכי שמירה ששומרים את האדם מכל רע, ועל-פן אשרי מי שלומד גמרא בכל יום, ובפרט כשזוכה לחטף דף של גמרא, פי הדף הזה ישמר אותו מכל רע, וימשיך עליו ברכות רבות ממעון כל הברכות.

גְּנֵבָה

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שֵׁישׁ בְּנֵי-אָדָם שְׁגוֹנְבִים כָּסֶף לְלֹא הֶרֶף, וְעוֹסְקִים תְּמִיד בְּכָל מִינֵי עֲסָקִים בִּישׁוּן, וְאַחֲרֵי-כֵן מְחַלְקִים מְמוֹן רַב לְמִטְרוֹת צְדָקָה, וְאַחֲרִים אוֹמְרִים עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם מְלֹאכִים מִמֶּשׁ, כִּי "הֲרִי תִרְאוּ אִיךָ שְׁעוֹשִׂים צְדָקָה וְחֹסֵד בְּכִסְפָּם". וּבִאֲמַת הֵם מְלֹאכֵי מִשְׁחִית, כִּי זֶה דְבַר מִשְׁחֵת וּמְגַנֵּה מְאֹד, וְהַכֶּסֶף בְּעֲצָמוֹ צוּעֵק: "אֲנִי גֵנוֹב, וְאִיךָ אַתָּה נוֹתֵן מִמֶּנִּי צְדָקָה לְאַחֲרִים..."

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁרַב בְּנֵי-אָדָם כָּל-כֶּף כְּסִילִים, עַד שְׂאִינִם מְסֻגְלִים לְהַבִּיץ דְבַר זֶה, שְׁמַעוֹת גְּנֵבָה וְעֲרָמָה מְעֻלוֹת רֵיחַ רַע מְאֹד, וּבִשְׂמִים אֵין רוֹצִים צְדָקוֹת מְכַסְפִּים כְּאֵלוֹ, וְלִכֵּן מִגְחָךְ מְאֹד לְרֵאוֹת הַיָּאֵךְ בֶּן-אָדָם רַמְאֵי נוֹתֵן צְדָקָה בְּיַד רַחֲבָה וְכוּ', וְכֹלֶם רְצִים אֵלָיו וְחוֹנְפִים אוֹתוֹ וְכוּ', וְלֹא אֲכַפֵּת לָהֶם כָּלֵל, שֶׁהוּא גוֹנֵב כְּסָפוֹ בְּכָל פַּעַם בְּתַחֲבוּלוֹת אַחֲרוֹת, וּכְבָר אִמְלַל אֲנָשִׁים רַבִּים עֲנִיִּים וְעֹשִׂירִים כְּאֶחָד וְכוּ' עַל-יְדֵי תַרְגִּילֵי גְּנֻבוֹתָיו. אֲבָל הַצְּדִיקִים, שֵׁישׁ לָהֶם עֲנִיִּים וְכוּת, רוֹאִים זֹאת תַּכְף-וּמִיד, וְחָשִׁים בְּמִמּוֹן שֵׁישׁ לוֹ רֵיחַ שֶׁל גְּנֵבָה וְעֵבֶרָה וְכוּ', רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, וְאִינִם רוֹצִים לְהַנּוֹת מִמֶּנּוּ כָּלֵל.

וְהַזְכִּיר מוהֲרַא"ש אֵת דְּבָרֵי רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוהֲרַ"ן, חֶלֶק ב', סִימָן טו'), שֶׁהַצְּדָקָה שְׁנוֹתְנִין הֶרְשָׁעִים וּבְעֲלֵי עֵבֶרָה מְזִיקָה מְאֹד לְצְדִיק, וְיִכּוּלָה לְגַרֵם פָּגַם לְדַבּוֹר הַקְּדוֹשׁ שְׁלוֹ וְכוּ', וְעַל-כֵּן זוֹהֵי טוֹבָה גְּדוּלָה, שֵׁישׁ שְׁקֻרְנִים וְצְבוּעִים הַמְדַמִּים עֲצָמָם אֶל הַצְּדִיק, וְאוֹמְרִים שֶׁהֵם גַּם-כֵּן צְדִיקִים, וְיִכּוּלִים לְהִרְאוֹת אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים וְכוּ', כִּי אֲזִי אֵלוֹ הֶרְשָׁעִים פּוֹנִיץ עֲצָמָם אֲלֵיהֶם, וְנוֹתְנִים לָהֶם הַצְּדָקָה שְׁלֵהֶם, וְאֲזִי נִצַּל הַצְּדִיק הָאֲמַת מִהַצְּדָקָה הַפְּסוּלָה שְׁלֵהֶם, עֵין שָׁם.

וּסְפָר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁפַּעַם בָּא עֲשִׂיר אֶחָד לְרַב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי מְרַדְכֵי מִנְּדִבּוֹרְנָא זי"ע, וְהִנִּיחַ לוֹ עַל הַשְּׁלֵחַן סְכוּם הַגּוֹן שֶׁל כְּסָף,

ואמר לו בדרך עזות: "נא, רבי, די געלט פאר צדקה" ענה ואמר לו הרב הקדוש: "תוריד מהר את מעותיך מהשלחן". חזר ושאל העשיר בדרך עזות: "וואס איז רבי, מיין געלט איז נישט גוט?" ענה ואמר לו הרב הקדוש: "אתה שואל אותי מהיכן אני יודע זאת? פעם הנה ספור פנה אצל דודי זקני, הרב הקדוש רבי מאיר מפרימישלאן ז"ל, שבא אליו עשיר אחד עם סכום גדול של כסף, וזרקו על השלחן, וצעק עליו דודי זקני הנ"ל: 'נואף! תקח הכסף שלך מכאן... והודה העשיר שזה נכון, אבל גם שאל כנ"ל: 'מהיכן הרבי יודע זאת? הלא הכל הנה בחדרי חדרים' וכו', ענה ואמר לו דודי זקני בדרך גערה: 'מהיכן אני יודע? הלא תכמינו הקדושים אומרים (עבודה זרה ה.): קשורה בו ככלב, הרי היא קשורה מאחוריך ממש... ותאר לו הרב הקדוש הנ"ל את הדמות... רחמנא לצלן". ובזה סים הרב הקדוש ר' מרדכי זי"ע: "גם אתה שואל אותי מהיכן אני יודע שהכסף הוא גנוב? הלא אני רואה איך שהתרת את החבל של סוס חבךך וגנבת ומכרת אותו, ומכסף זה אתה רוצה לתן לי צדקה?!"... הרי, שהצדיקים רואים תכף-ומיד אילו פנים יש לכסף של האדם, ואם הוא כסף פשר אם לאו. ואשרי הזוכה להרויח כל ממונו בקדשה ובטהרה, ואז יאירו צדקותיו בכל העולמות ממש.

גיהנום

מוהרא"ש נ"י אמר, שבני-אדם חושבים שהגיהנום והגן-עדן הם רק בעולם הבא אחר המות, ובאמת רבנו ז"ל גלה לנו בפרוש (לקיטת-מוהר"ן, חלק א', סימן כב), שהגיהנום והגן-עדן הם בזה העולם, וכן אמר רבנו ז"ל (שם, חלק ב', סימן קיט): עולם הזה אינו, אלא או

(י) הנה, רבי תקח הכסף לצדקה.

(כ) מה יש רבי, האם הכסף שלי אינו טוב?

גן-עֵדֶן או גֵּיהֵנוֹם, וְהִסְבִּירוּ מוֹהֲרָא"ש נ"י, כִּי בְּאֵמֶת אִם הָאָדָם בּוֹרַח רַק אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, וּמִכָּל מַה שֶּׁרַק עוֹבֵר עָלָיו הוּא בּוֹרַח רַק אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמִמְשִׁיף עַל עֲצָמוֹ רוּחַנִּיּוֹת חַיּוֹת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ, עַל-יְדֵי-זֶה זֹכֶה לַחַיּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם כְּדִגְמַת עוֹלָם הַבָּא מִמֶּשׁ, כְּמוֹ בְּגֵן-עֵדֶן מִמֶּשׁ, כִּי מֵאֲחֵר שֶׁהוּא דְבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְאִינוּ צָרִיף שׁוּם דְּבָר רַק אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצָמוֹ, לְכֵן הוּא יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ הַגֵּן-עֵדֶן מִמֶּשׁ, לֹא-כֵן מִי שֶׁעוֹקֵר אֶת עֲצָמוֹ, חָס וְשָׁלוֹם, מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ, עַל-יְדֵי-זֶה סוֹבֵל אֶת הַגֵּיהֵנוֹם בְּזֶה הָעוֹלָם מִמֶּשׁ. וְעַל-כֵּן צָרִיף כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְהִרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְדַבֵּר תָּמִיד אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו יִסְפֹּר אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, כְּאִשֶּׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רַעְהוֹ וְהֵבֵן אֶל אָבִיו, וְזֶה יִמְשִׁיף עָלָיו רוּחַנִּיּוֹת חַיּוֹת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְיִזְכֶּה לְאוֹר הַגֵּן-עֵדֶן, אָבֵל אִם יַעֲקֹר אֶת עֲצָמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ, אֲזִי יִהְיֶה לוֹ גֵּיהֵנוֹם בְּזֶה הָעוֹלָם מִמֶּשׁ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁזֶה מַה שֶּׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֻכּוֹת טו): כָּל הַקּוֹרָא קְרִיאַת שְׁמַע וּמְדַקְדֵּק בְּאוֹתֵיּוֹתֶיהָ, מְצַנְנִין לוֹ גֵּיהֵנוֹם; הֵינוּ כִּי קְרִיאַת שְׁמַע הוּא עֲנִין שֶׁל אַמוּנָה, וְרַבְנוּ ז"ל אָמַר (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן לו), שֶׁעַקֵּר הַתְּאֵנָה שֶׁל הָאָדָם הִיא נְאוּף, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, שֶׁהִיא הוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרִי, וּמִבְעֵרָה בּוֹ אִשׁ הַגֵּיהֵנוֹם מִמֶּשׁ, וְאִי אִפְשָׁר לְהַנְצִל מִתְּאֵנָה זֹו אֶלָּא עַל-יְדֵי אֲמִירַת קְרִיאַת שְׁמַע, וּבִפְרָט בְּבִכְיָה, כִּי קְרִיאַת שְׁמַע הִיא אַמוּנָה, וּכְשֶׁמְכַנְּסִים אֶת עֲצָמוֹ בְּתוֹךְ הָאַמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל-יְדֵי-זֶה נִצּוֹל מִתְּאֵנָה זֹו, שֶׁהִיא עֹקֵר הַגֵּיהֵנוֹם, כִּי מִי שֶׁנּוֹפֵל בְּתְאֵנַת נְאוּף, אִשׁ הַגֵּיהֵנוֹם בּוֹעֵרֶת בּוֹ, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, וְרוֹאִים בְּחוּשׁ, שְׁמִי שְׁנֹכְסִים בְּתְאֵנַת נְאוּף, הַגֵּיהֵנוֹם בְּעֲצָמוֹ בּוֹעֵר בּוֹ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁאֵכֵן מוֹבָא בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ ז"ל (שָׁם, סִימָן ד'), אֲשֶׁר הִרְעַ שְׂבָא עַל הַרְשָׁעִים, הוּא מֵהֶם עֲצָמָם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים לד, כב): "תְּמוֹתַת רָשָׁע רָעָה", כִּי הִרְעַ שֶׁל הַרְשָׁע הוּא אֲשֶׁר הוֹרְגוֹ, וְזֶה הַגֵּיהֵנוֹם שְׁלוֹ. וְנִתֵּן מוֹהֲרָא"ש נ"י סְמוּכִים לְדַבְרֵי רַבְּנוּ

ו"ל, מדברי המדרש (בראשית רבה א, ו): אש שיוצאת מגופן של רשעים — זה הגיהנום; הינו פי הרשעים בעצמם גורמים סביבם אורה של גיהנום, מאחר שעוקרים את עצמם ממנו יתברך, ונופלים בתאנת נאוף, ונכשלים בלכלוף ובזהום הזה, כי על-ידי-זה אש של גיהנום יוצאת מגופם ושורפתם לגמרי, וזהו כל הגיהנום.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאם היה האדם בורח רק אליו יתברך, אז היה נצול מפל מיני גיהנום, אבל כשעוקר את עצמו ממנו יתברך, אזי סובל כל מיני גיהנום בזה העולם, ובשכיל זה אמרו חכמינו הקדושים (נדרים כב.): כל הפועס כל מיני גיהנום שולטין בו; כי מי שזוכה להיות דבוק בו יתברך, על-ידי-זה יש לו סבלנות בכל מה שעובר עליו, ואינו דוחק את השעה, ואז מרגיש חיי גן-עדן בזה העולם, לא-כן כשאדם פועס, על-ידי-זה עוקר את עצמו מהעולם הבא, מאחר שאין לו סבלנות, ואז כל מיני גיהנום שולטין בו, כי סובל צרות ויסורים ומכאובים רבים. וזה עקר הגיהנום, רחמנא לצלן, עוד בזה העולם, שסובל צרות ויסורים מרורים, רחמנא לישזבן.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלמעשה, הגן-עדן הוא סבלנות, שאדם סובל כל מה שעובר עליו, ובורח רק אליו יתברך, ומוסר את עצמו לגמרי אל הקדוש-ברוך-הוא, והו עקר הגן-עדן בזה העולם, לא-כן כשאדם דוחק את השעה, ורוצה דוקא שיהיה כרצונו אפלו נגד רצונו יתברך, והוא דוחק את הקץ, אז הוא סובל את הגיהנום בזה העולם, כי לא כל מה שרוצים — מקבלים, ולא כל מה שמקבלים — רוצים, וצריך לבטל את עצמו לגמרי אל רצון הקדוש-ברוך-הוא, ולכן כשאדם דוחק את הקץ, על-ידי-זה עוברים עליו צרות ויסורים ומכאובים רבים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזה מה שאמרו חכמינו הקדושים (כתובות קיא.), שהקדוש-ברוך-הוא השביע את ישראל, שלא ידחקו את הקץ,

ואמר להם הקדוש-ברוך-הוא לישראל: אם אתם מקימים את השבועה — מוטב, ואם לאו — אני מתיר את בשרכם כצבאות וכאילות השדה; הינו אם האדם מקבל את גזרתו יתברך ואת כל מה שעובר עליו באהבה, ואינו דוחק את הקץ לצאת מצרתו, אלא בא ומתחנן אליו יתברך, על-ידי-זה הוא נגאל מהגיהנום, לא-כן אם דוחק את הקץ, אז, רחמנא לצלן, סובל מבשר גופו בעצמו, שנוקם בו ונשפך דמו כמים, רחמנא לצלן, ומרגיש כאלו חותכים ממנו בשר חי, אשר זה עקר יסורי הגיהנום, שמרגיש מרירות כאלו עד שנקרע בשרו מרב צער, והכל בא מחמת שאין לו סבלנות ודוחק את הקץ.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שדבר זה צריך לחזור בעצמו הרבה מאד, שהגן-עדן והגיהנום הם בזה העולם ממש, ובשביל זה אמרו חכמינו הקדושים (לקוט קהלת, רמז תתקעו): ברא הקדוש-ברוך-הוא גן-עדן וגיהנום, כדי שיהיו מצילות זו מזו, הינו כשאדם זוכה לדבק את עצמו באין סוף ברוך הוא, ותמיד ממשיך על עצמו אמתת מציאותו יתברך, על-ידי-זה הוא נכלל בגן-עדן ונצול מגיהנום, שהם הכפירות והאפיקורסות שעוקרים את האדם ממנו יתברך, אבל להפוך, אם אינו זוכה להיות דבוק בו יתברך, הינו שהגיהנום מתגבר על הגן-עדן, אז סובל מרירות הגלות והצרות והיסורים והדחקות. ועל דבר זה צריכין לחזר הרבה מאד מאד, כי האדם טועה מאד, וחושב שנוקמין בו מלמעלה, ובאמת זו הבחירה של האדם, שנותנין לו דעת שהגן-עדן והגיהנום הם בזה העולם, והבחירה בידו לבחור במה שרוצה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעקר הדרך לזכות לגן-עדן בזה העולם ולהנצל מגיהנום, הוא על-ידי שיקדש ויטהר את השבעה גרות, שהם העינים, האזנים, החטם והפה (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן כא), כי על-ידי-זה יהיה מחוץ וצלול, ויזכה להרגיש את הגן-עדן בזה העולם, ולהפוך, אם יקלקל את עיניו, את אזניו, את חטמו ואת פיו,

אז ירגיש יסורי ומכאובי הגיהנום; ועל-כן אמרו חכמינו הקדושים (פרקי דרבי אליעזר, פרק כד): שבעה פתחים לגיהנום; כי אם אין האדם מקדש את עיניו ואת אזניו ואת חטמו ואת פיו, שהם השבעה פתחים ושערים שיש לו בראשו, על-ידי-זה יסבל את מרירות הגיהנום עוד בזה העולם, ולכן אשרי ואשרי מי שזוכה לשמר עצמו מאד מאד להיות דבוק בחי החיים בו יתברך, ועל-ידי-זה ינצל מהגיהנום של הצרות שלו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שיש בני-אדם שעוברים עליהם כל-כף הרבה צרות ויסורים, שמרגישים את הגיהנום בזה העולם ממש, והם כל-כף ממרמרים מרב צרות ויסורים, עד שאינם יודעים עצה איך להנצל מזה, וכל-כף מר להם, מרב יסורי הגיהנום, עד שתמיד חושבים שאף פעם לא יצאו מהגיהנום הפך הזה. ובאמת זה בעצמו עקר הגיהנום, שאינו יודע איך לשית עצה לעצמו. ואמר מוהרא"ש נ"י, שעקר העצה להנצל מזה, הוא רק על-ידי שיסתכל מה שקורה בעולם, הינו שתמיד יראה ויבין איך שיש בני-אדם שסובלים הרבה יותר ממנו, ועל-ידי-זה ינצל מיסורי הגיהנום; כי על-פי-רב אדם חושב שלו יותר מר מהכל, אבל כשיתבונן היטב מה שעובר על בני-אדם אחרים, אזי יראה ויבין, שאין המצב שלו גרוע כל-כף עדין.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמחמת זה כדאי תמיד ללכת לבקר חולים, כי בזה שאדם נכנס לבית-חולים, ומתבונן בחולים השוכבים ומתיסרים ביסורי תפת, אזי נוכח לדעת, שמצבו עדין לא כל-כף רע כפי שחשב, כי יש אנשים שסובלים הרבה יותר גרוע מזה. וזה מה שאמרו חכמינו הקדושים (נדרים מ): כל המבקר את החולה נצול מדינה של גיהנום, כי עד עכשו חשב האדם, שעליו עובר גיהנום יותר מכלם, ולו יש הסבל הכי גדול, אבל כשהולך לבקר חולים, אזי נצול מדינה של גיהנום, כי רואה שיש בני-אדם שסובלים הרבה יותר ממנו.

וספר לנו מוהרא"ש נ"י, שפעם אחת עברו עליו צרות גדולות מאיזה ענין, ולא ידע איך לשית עצה לנפשו, ובדייק באותו היום הגיע אליו בהאר ספר תולדות הגאון המפרסם רבי משה פיינשטיין ז"ל, שנכתב באותיות "בריל" (כתב עורים, לא עלינו), ובשער הספר היתה תמונה גדולה של הגאון הנ"ל. ומחמת שדרכו של מוהרא"ש נ"י תמיד להסתכל על הרמזים שמרמז לו הקדוש-ברוך-הוא, התחיל להתבונן בספר הזה, וכן על התמונה, כי הוא למד אצל הגאון הנ"ל במשך חמש שנים, וחבבו עד מאד, והיה קשור אליו מאד. ולכן התבונן היטב, מדוע שלח לו הקדוש-ברוך-הוא בדייק עתה את הספר הזה, ומה גם שכתוב באותיות "בריל", והתבונן היטב בתמונה ובצורתו של הגאון הנ"ל, והזכיר לעצמו את גדל התמדתו בתורה. כי הגאון הנ"ל היה מתמיד עצום, עד שאומרים עליו, שסיים בחייו כמה מאות פעמים ש"ס וארבעת חלקי שלחן ערוך, ועלה ברעיונו של מוהרא"ש נ"י, שזה מרמז לו הקדוש-ברוך-הוא, שייזכר מרבו שלמד אצלו תורה, ושכדאי להכניס את עצמו בתוך התורה, ועל-ידי-זה ינצל מכל הצרות. וכן התבונן היטב, שיש צרות יותר גדולות מהצרות שלו, כי מה עושה עור, רחמנא לצלן, שאינו יכול לראות, ורק צריך לגשש באצבעותיו על אותיות ה"בריל"?! ועל-כן ראוי לו לשמח מאד מאד בכרפת "פוקח עורים", אשר, ברוך השם, יכול לראות. כי בודאי יש אשר סובלים הרבה יותר ממנו, ובפרט עור, רחמנא לצלן, אשר "סומא נדמה כמת", רחמנא לישזבן, ואם-כן יש יסורים יותר גדולים מהיסורים שלו. ואיך שהתבונן הן בספר שנכתב בכתב "בריל" (שהוא כתב לעורים, לא עלינו), והן בצורתו של רבו, התחזק מאד מאד, ואמר אחר-כך לתלמידיו: "זו ממש השגחה עליינה ממנו יתברך, ששלח לי בדייק בזמן הזה את הספר הזה, כי עברו עלי צרות ויסורים כאלו, שלא ידעתי איך להחזיק מעמד מרב צרותי ומרירותי, ובדייק ביום הזה, הגיע לי הספר, אין זה אלא שהקדוש-ברוך-הוא רוצה לרמז לי: 'אל תהיה בצער אלא תראה אילו צרות יש בעולם יותר גרועות משלך, ולכן עקר העצה לברח

רק אליו יתברך ולהתמיד בתורה הקדושה, ואשרי מי שמחזיק מעמד ואינו נופל משום דבר כלל".

גאות

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר עקר הצרות של האדם בזה העולם הן רק מחמת הגאות שבו, אשר זה מה שהורס את האדם לגמרי, כי אם היה האדם מבטל את עצמו לגמרי לגמרי אליו יתברך, היה הולך לו תמיד בסדר, וכמו שגלה לנו רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן פב), כי העקר מה שהולך לאדם שלא בסדר בחייו, הוא מחמת הגאות שבתוכו, אבל ברגע שאדם מבטל את עצמו ונעשה בחינת מה, על-ידי-זה הולך לו הכל בסדר.

וגלה לנו מוהרא"ש נ"י, שעל-כן מ"ה במלואו בזה: מ"ם ה"א, בגימטריה אלהי"ם, כי אלהי"ם הוא בגימטריה הטב"ע, הינו בשאדם זוכה לבטל את עצמו לגמרי לגמרי אליו יתברך, ונעשה בעיני עצמו כלא כלום, והוא בבחינת מ"ה במלואו, הינו מ"ה בשלמות, שהוא באמת מ"ה בעצמו במלואו (ער איז ביי זיך אינגאנצען גאר נישט^ל), אז אף ששורה עליו שם אלהי"ם שהוא הדינים, בגימטריה הטב"ע, אף-על-פי-כן זוכה להמשיך גם שם השגחתו יתברך, ונתבטל ממנו כל הטבע לגמרי, וזוכה להכלל באין סוף ברוך הוא ונמתקים ממנו כל הדינים, כי אי אפשר לבטל את הצרות והיסורים שעוברים עליו, אלא כשנעשה בבחינת מ"ה במלואו (אינגאנצען גאר נישט), ואז דיקא עולה במספר אלהי"ם, שהוא גימטריה הטב"ע, שאפלו ששורה בו הטבע, והולך לו ביסורים ובמכאובים רבים, על-פי דרך הטבע, על-ידי שמבטל את

(ל) הוא בעיני עצמו לגמרי לא כלום.

עצמו לגמרי אל הקדוש-ברוך-הוא, על-ידי-זה נמתקים ממנו כל הדינים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר קשה מאד בזה העולם להנצל מגאות ומישות, כי אצל כל אחד ואחד שורה גאות וישות, ואם רבנו ז"ל אמר (שם, סימן נב), שאדם צריך להתבודד ולבקש ולהתחנן אליו יתברך על כל מדה ומדה ימים ושנים, עד שיעקר ממנו את כל המדות הרעות, ואז עדין נשאר אצלו משהו שהוא הישות והגאות וכו', עין שם; ואם-כן בודאי קשה וכבד להנצל מזה כל ימי חייו. אבל, אמר מוהרא"ש נ"י, שעקר העצה לזה הוא רק חזוק — להתחזק ולהתחזק, כי הגאות של האדם מטרידה אותו מהעולם הזה ומהעולם הבא. וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (סנהדרין צח.): גסות הרוח שהיתה בירבעם טרדתו מן העולם; כי הגסות רוח והגאות של האדם מטרידות אותו מעולם הבא ושוברות אותו לגמרי, אבל להפוך, כל מה שאדם יותר שפל בדעתו ונכזה בעיניו, פן מאיר בו אור הנצח (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן עב), ואינו נשבר משום דבר כלל. ולכן עקר העצה לא להשבר, אלא לחזק את עצמו בכל מיני אפנים שבעולם. וזה מרמז במה שאמרו חכמינו הקדושים (מדרש תנחומא, פרשת ויקרא): מה הים הזה — הגלים שבתוכו מתגאים ועולים, וכיון שכל אחד מגיע לחול הוא נשבר וכו', עין שם; כי ח'ו"ל' ראשי תבות: "ח'זק ו'יאמץ ל'בך", כי על-ידי התחזקות, הינו שאדם מחזק את עצמו — נשברת הגאות, כי צריך להתחזק בכל מיני אפנים שבעולם לא לפל בדעתו, כי הגאות שורה באדם רק כשאינו מחזק את עצמו, כי ברגע שאדם מחזק את עצמו, הוא מבטל את הגאות; ולכן אשרי מי שזוכה לחזק את עצמו בכל מה שעובר עליו, וזו עצה נגד גאות, כי בדרך כלל בעל גאון הוא תמיד שבור, כי אין נוהגים לו הכבוד שהוא רוצה, וכשאין לו מה שהוא רוצה — הוא שבור, וכבר אינו רוצה לקבל שום התחזקות, לא-כן מי שמקבל התחזקות ומחזק ומאמץ לבו, על-ידי-זה נשברת גאותו, כאותו ים, שהגלים שבתוכו מתגאים ועולים, וכיון שכל אחד מגיע

לחול — הוא נשבר, כי ח'ו'ל' ראשי תבות "ח'זק ו'יאמץ ל'בך",
 פי על-ידי חזוק נצולים מגאות, וזה עקר העצה להנצל מגאונה, רק
 לחזק את עצמו, אבל בו ברגע שאינו רוצה לקבל חזוק, סימן שהוא
 בעל גאונה גדול; אשרי מי שמחזק את עצמו תמיד, ועל-ידי-זה
 ישבר את גאותו.

גמילות חסדים

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר אין עוד דבר יקר אצלו יתברך כמו
 גמילות חסד שיהודים עושים זה עם זה, כי אצלו יתברך מאד מאד
 חשובה גמילות חסד, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (ילקוט הושע,
 רמז תקכב): אמר הקדוש-ברוך-הוא, חביב עלי חסד שאתם גומלים
 זה לזה מכל הזבח שזבח לפני שלמה; כי אצלו יתברך יקרה עד
 מאד גמילות חסד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמצות גמילות חסד היא מצוה קלה
 מאד, כי אדם חושב שגמילות חסד היא להלוות לשני כסף, ורק זו
 נקראת גמילות חסד, ולכן הוא מתרשל ממצוה זו, כי לא לכל אחד
 יש אפשריות להלוות לזולתו, אבל אם היה האדם יודע, שעקר
 הגמילות חסד הוא רק לשמע את זולתו, הינו בשעה שאדם נמצא
 בצער גדול מאד, ורוצה לפרש שיחתו, ואינו מוצא אדם שישמע
 אותו, ואדרבה נדמה לו כאלו כל העולם פלו כנגדו, והוא פל-כף
 שבור בדעתו, עד שנדמה לו כאלו אבד מנוס ותקנה, ובא אדם
 ושומע אותו ואת צרתו, אזי אין לה גמילות חסד יותר גדולה מזו,
 וזו גמילות החסד הגדולה ביותר שיכולין לעשות עם האדם —
 כשזוכין לשמע אותו; פי על-פי-רב בני-אדם סובלים צרות ויסורים
 קשים ומרים מאד מאד, וכמעט שיוצאים מדעתם מרב צער
 ויסורים, ומחפשים איזה אדם שיוכלו לפרש כל שיחתם לפניו,

ואינם מוצאים, ובזה שנמצא אדם שמוכן להקשיב להם לבכים ולספורם המר, זו גמילות החסד הגדולה ביותר, וזה שנה יותר ממליוני דולרים.

ועל-כן אשרי ואשרי מי שמטה אָזְנוֹ לשמע צרות של בעלי יסורים ועניים ואביונים, ומחזקם ומעודדם ומאמץם ומדבר על לבם, כי זו גמילות החסד הגדולה ביותר שרק יכול לעשות.

ואמר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שגם אשה יכולה לקיים את המצוה הזאת, ואדרבה אצל אשה יותר מצויה גמילות חסד זו, כי לעתים קרובות יש איזו שכנה ממרמרת, ונמצאת במצוקה, ורעים ומרים לה החיים עד מאד, ומתלוננת על רע מזלה וגריעות מצבה, וכשנכנסין אליה ומדברים על לבה ושומעין את צערה ומה שמעיק לה, זו גמילות החסד הגדולה ביותר שיכולין לעשות; ועל-כן אשרי ואשרי מי שזוכה להטות אָזְנוֹ לשכנו ולזולתו, אשר אין עוד מצוה גדולה מזו, ודבר זה יכול לעשות כל איש ואשה, הינו האיש — יהיה רגיל לחזק ולאמץ את שכניו וידידיו, והאשה — תהיה רגילה לחזק ולאמץ את שכנותיה וידידותיה, ודבר זה מאד חשוב וחיביב אצל הקדוש-ברוך-הוא, כי אין לה עוד מצוה גדולה מזו; אשרי הזוכה לעסק בה תמיד!

דבר רבנו ז"ל

מוֹהֲרָא"ש נ"י אמר, אשר דבר רבנו ז"ל הוא ירושה לכלל עם ישראל ואיננו נחלת יחיד, ואין לאף ברִיָּה זכות לטעון, שרק אצלו מנח דבר רבנו ז"ל, כי רבנו ז"ל הוא מתנה לכל עם ישראל, ועל-כן אשרי ואשרי מי שזוכה לגלות ולפרסם דעת רבנו ז"ל בעולם, וכמו-כן בענין הדפסת הספרים הקדושים, אף אחד מאנשי שלומנו

אינו יכול לטען דין קדימה ודין ירושה... כאלו הוא היורש... ולו מגיע דין קדימה בהדפסת הספרים הקדושים של רבנו ז"ל, אדרבה כל הנריז הרי זה משבח, ומי שיוכל להדפיס יותר יפה ויותר זול, תבא עליו ברכה; ואשרי ואשרי מי שמפיץ אור רבנו ז"ל בעולם, ובנדאי יש כל מיני תמהוניים שנטפלים אל דבר רבנו ז"ל, ומעקמים ומסלפים אותו וכו' וכו', אך האמת עד לעצמו, כי את דבר רבנו ז"ל אין יכולים בשום פנים ואפן לסלף, כי ענין רבנו ז"ל הוא שמן זית זה, אשר כל מיני זבל ולכלוף ושופכין שתשפך עליו, תמיד יצוף השמן למעלה, כמזכר ענין רבנו ז"ל, אף אחד בעולם לא יוכל לסלף ולעקם ולבלבל, ואף שגם בזה יש כל מיני וכוזים, שכל אחד אומר שרק אצלו נמצא רבנו ז"ל ורק הוא בונה וחיברו מחריב, עם כל זאת דבר רבנו ז"ל לעולם יעמד, ושום בריה בעולם לא תוכל לעקמו ולסלפו ולבלבלו, וסוף כל סוף דבר רבנו ז"ל יכבש את העולם; ועל-כן אשרי ואשרי מי שיתן יד וכתף שיתגלה אור רבנו ז"ל בעולם, כי זכותו הקדושה של רבנו ז"ל תגן עליו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכל אלו מאנשי שלומנו, שרצו להשתלט על דבר רבנו ז"ל, כאלו רק הם יודעים מרבנו ז"ל, ורק הם הוגי דעות בדבר רבנו ז"ל, לבסוף נתבטלו ולא נשאר מהם כלום, כי ענין רבנו ז"ל הוא ענין רוחני, ודבר רוחני אין יכולים לתפסו בידיים, אלא לעמד מנגד ולהסתכל ולהתבונן ולהתענג מזיו רוחניותו; כי אכן רבנו ז"ל יש בלחו להעלות ולהגביה את כל נשמות ישראל, להחזירן בתשובה שלמה אליו יתברך, על-כן אשרי ואשרי מי שזוכה גם-כן להתקרב אל רבנו ז"ל, ואשרי ואשרי מי שזוכה להפיץ את אור רבנו ז"ל, ובנדאי מי שעוסק יותר בתפלה והתבודדות, אצלו מאיר יותר דבר רבנו ז"ל, כי ענין רבנו ז"ל הוא אור רוחני גדול מאד, אשר אי אפשר לתפסו בשום פנים ואפן, אלא על-ידי תפלה ובקשה, וכל מי שזוכה לעסק ביותר בתפלה ובקשה והתבודדות ושיחה בינו לבין קונו, הוא משיג יותר את אור רבנו ז"ל, ועל-כן אשרי ואשרי מי שמרבה בתפלה ובקשה ותחנונות

וצעקות אליו יתברך, אשר על-ידי-זה יזדכך מחו, והוא יזכה להשיג את דבר רבנו ז"ל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר עקר דבר רבנו ז"ל הוא תפלה והתבודדות, להיות רגיל לדבר ולשית ולספר את כל אשר עם לבבו אליו יתברך, ויהיה כל-כף רגיל לדבר עמו יתברך, עד שלא יוכל לחיות בלי זה, ולא יוכל לעשות שום דבר גשמי או רוחני לפני שמתבודד ומפרש את שיחתו ומתיעץ עמו יתברך, ובזה תלויה ההתקרבות אל רבנו ז"ל, וכמו-כן מי שזוכה ללמד יותר את ספרי רבנו ז"ל, אצלו מאיר יותר אור רבנו ז"ל, כי דבר רבנו ז"ל מתאכסן רק אצל זה שבקי בספרי רבנו ז"ל בעל-פה, כי כל מה שאדם לומד יותר בדברי רבנו ז"ל, יותר מאיר אצלו אור רבנו ז"ל; ועל פן אשרי ואשרי מי שזוכה להתמיד בספרי רבנו ז"ל, שאז יאיר אצלו אור הגנוז הזה שהוא אור רבנו ז"ל.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם אחת למד מוהרנ"ת ז"ל את התורה בלקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ט"ו, לפני אנשי שלומנו, ואמר: מי שרוצה לזכות לאור הגנוז, שהוא אור רבנו ז"ל, ירבה בתפלה והתבודדות, כי אי אפשר להשיג מרבנו ז"ל, כי אם על-ידי רבוי תפלה ושיחה בינו לבין קונו, על-פן כל מי שרוצה שרבנו ז"ל יתאכסן אצלו, ירבה בתפלה והתבודדות, כי בזה נמדדת ההתקרבות אל רבנו ז"ל, כל מי שיש לו יותר התבודדות, אצלו מאיר יותר אור רבנו ז"ל, כמו-כן מי שלומד יותר את ספרי רבנו ז"ל, אצלו מאיר יותר אור רבנו ז"ל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שדבר רבנו ז"ל אינו עובר בירושה, כי יכול להיות שהאב מקרב מאד מאד אל רבנו ז"ל, ולבן כבר אין שיכות אל רבנו ז"ל, ועל-פן אין שיף לומר, מפני שאבי היה כל-כף מקרב אל רבנו ז"ל, גם אני מקרב אל רבנו ז"ל, אין זה נכון כלל, כי בדבר רבנו לא שיכת ירושה, אלא כל אחד ואחד כפי שמתגע

בעצמו להשיג את אור רבנו ז"ל, כן יוכל להקרא על שם רבנו ז"ל;
על-כן אשרי ואשרי מי שמתבודד בכל יום, ומתמיד בלמוד ספרי
רבנו ז"ל, שאז יאיר אצלו אור רבנו ז"ל.

דְּבָקוֹת

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שְׁעַקֵּר הַנִּקְדָּה הַפְּנִימִית שֶׁל כָּל דָּבָר
בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ הִיא הַדְּבָקוֹת, דְּהִינּוּ שִׁדְבַק הָאָדָם עֲצָמוֹ בּוֹ
יִתְבָּרֵךְ מִכָּל דָּבָר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, וְכִמּוֹ שְׂאוֹמֵר רַבְּנּוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲר"ן,
חֶלֶק ב', סִימָן יב), שְׁעַקֵּר הַיְהוּדוּת הוּא רַק לִילֵךְ בְּתַמְימוֹת וּבַפְּשִׁיטוֹת
בְּלִי שׁוּם חֲכָמוֹת, וְלִהְסַתְּמַל בְּכָל דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה, שִׁיְהִיָּה שֵׁם הַשֵּׁם
יִתְבָּרֵךְ וְכוּ', עֵינֵי שָׁם; כִּי זֶהוּ עֵקֶר תְּכֵלִית כְּוִנַּת כָּל הַמְצוּוֹת וּמַעֲשִׂים
טוֹבִים שְׂאָדָם זֹכֶה לְרַפֵּשׁ לְעֲצָמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, שִׁיזְכֶּה לִהְיוֹת דְּבוּק
בּוֹ יִתְבָּרֵךְ וְלִהְיֵיר אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ מִתּוֹךְ עֲבוֹדָתוֹ. וְכֵדָאִיתָא בְּזֵהר
הַקְדוּשׁ (פָּרַשַׁת בֵּא מִכ): בְּגִין דִּישְׁתַּמּוּדְעִין לִיהִי^מ, כִּי לְפַעְמִים יֵשׁ אֶחָד
שֶׁעוֹשֶׂה מְצוּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֲכַל הֵם בְּלִי דְבָקוֹת, הִינּוּ מִבְּלִי
לְחֹשֶׁב מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּשַׁעַת עֲבוֹדָתוֹ, וּבְמִקּוֹם לְעַבֵּד אֶת הַשֵּׁם
יִתְבָּרֵךְ עַל-יְדֵי הַמְצוּוֹת, הוּא עוֹבֵד אֶת עֲצָמוֹ, וְאַף-עַל-פִּי שְׁעוֹסֵק
בְּדְבָרִים טוֹבִים וְקְדוּשִׁים מְאֹד, כִּי הֵם חֶלֶק מִמְצוּוֹת הַתּוֹרָה, אֲכַל
זֶה כְּמוֹ אֶחָד שֶׁחֲתָךְ מַעֲצָמוֹ אֵיבָר, רַחֲמָנָא לְצַלָן, שֶׁכָּבֵר אֵינוֹ מְחַבֵּר
אֶל הָאָדָם כָּלֵל, כֵּן הוּא זֶה שְׁלוֹקֵחַ אַחַת מִמְצוּוֹת הַתּוֹרָה וְעוֹסֵק בָּהּ
לְשֵׁם עֲצָמוֹ בְּלִי דְבָקוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, שֶׁזֶה נֶחֱשֵׁב כְּאִלוֹ חֲתָךְ אֶת
הַמְצוּנָה מֵהַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה, חֵס וְשְׁלוֹם, וְנִשְׁאַרְתָּ בְּלִי חֵיוֹת כָּלֵל, כִּי
עֵקֶר תְּכֵלִית כְּוִנַּת הַמְצוּוֹת הוּא לְהִבִּיא אֶת הָאָדָם לְדְבָקוֹת וּלְאַמּוּנָה
יְתָרָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים קיט, פו): "כָּל מְצוּוֹתֶיךָ
אֲמוּנָה", וּבְלִי זֶה אֵין לָהּ שְׁלֵמוֹת כָּלֵל.

(מ) כְּרִי שִׁיכִירוֹ אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו ידיעה וכלל חשוב בכל דבר שביהדות, שהדבר מכרח להיות מקשר בו יתברך, ושהאדם ידבק עצמו בו יתברך מתוך מה שעושה, ואם לא, אין לזה שלמות כלל, כגון למשל בענין למוד התורה הקדושה, עקר פונת הלמוד צריך להיות, שיזכה האדם למצא את השם יתברך מתוך למודו, ושיזכה להתדבק בו יתברך מתוך הלמוד, כי הלא התורה הקדושה היא רצונו יתברך, ומכל פרט ופרט של התורה יוצא משפטי הנהגות ישרות לכל אדם בכל זמן פיצד להתנהג כל ימי חייו, וכשילמד האדם באפן כזה, בודאי יזכה לדבקות גדולה בהשם יתברך מתוך למודו, ויאיר לו הלמוד מאד איך לשוב אליו יתברך באמת, מה שאין כן כשאדם לומד לשם למוד סתם, ואין בדעתו דבקות השם יתברך בשעת למודו, הינו להכיר את השם יתברך מתוך למודו, אזי הלמוד נשאר למטה ואינו יכול לעלות למעלה כלל, כי תורה בלי דחילו ורחימו לא פורחת לעילא¹ (תקוני-זהר, תקון י'), ועל קטב זה אמרו חכמינו הקדושים (יומא): זכה — נעשה סם חיים, לא זכה — נעשה סם המות, כי כשאין הלמוד כראוי, אזי יכול למצא לעצמו מתוך הלמוד גופא התרים איך לעשות נגד רצונו יתברך, ואזי נתהפך לו לסם המות ממש, רחמנא לצלן.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכן הוא בענין חדושי תורה, שכל קטב חדושי התורה צריך להיות לגלות את אמתת מציאותו יתברך, ולקרב נשמות ישראל אל אביהן שבשמים, ואזי נקראים חדושי תורה אמתיים, ונעשה מהם שמים וארץ חדשים (פדאיחא בהקדמת הזהר דף ה'), מה שאין כן כשפונת האדם בחדושי תורתו היא לסתם פלפול בעלמא, ולהראות חריפותו ובקיאותו לרבים, אזי נעשה מאלו חדושי התורה רקיעים דשוא, חס ושלום, שעל זה צעקו רבי שמעון בר יוחאי והחבריא קדישא (שם): "רחמנא לישזבן, רחמנא לישזבן", עין שם; כי התכלית של חדושי התורה צריכה להביא

1) כי תורה בלי יראה ואהבה אינה פורחת למעלה.

האדם לדבקות השם יתברך. וכן הוא בענין קיום מצוותיו יתברך, שהאדם צריך לזכור בשעת קיום המצוות, שהוא מקיים עכשו רצונו יתברך, ומדבק עצמו בו יתברך על-ידי מצוותיו, מה שאין כן כשאדם עושה ישות ומציאות מן המצוה בפני עצמה, ושוכח לגמרי ממנו יתברך בשעת קיום המצוה, אזי אין חשיבות למצוה כלל, ולפעמים רואים אחד שמדקדק באיזו מצוה בכל דקדוקיה ופרטיה, ומחמיר בכל החמרות שיש במצוה זו, אבל שוכח לגמרי ממנו יתברך בשעת קיום המצוה, כי יש לו בדעתו בשעת קיום המצוה רק את עצמו, איה לדקדק ביותר דקדוקים וביותר חמרות וכו', אבל ממנו יתברך שכח לגמרי, נמצא, שאין זה עובד את השם יתברך בשעת קיום המצוה, אלא עובד את עצמו, ונעשה כאלו חתף והפריד את המצוה מהשם יתברך, חס ושלום, ונשארת המצוה בלי חיות כלל, ולכן אשרי מי שתמיד יש לו בדעתו דבקות השם יתברך, והן בשעת למוד תורתו יתברך, והן בשעת קיום מצוותיו יתברך, והן בשעת חדושי תורה שלו, כי אז בודאי יזכה לדבקות גדולה אל השם יתברך בשעת עבודתו, ויגדל שכרו בזה ובכא לנצח, אשרי לו.

דבור עם בני אדם

מוהרא"ש נ"י אמר, שזוהי חכמה עצומה לדעת איה לדבר עם בני-אדם, כי צריכים לדבר עם כל אחד ואחד כפי רוחו וכפי ענינו, ולעורר ולחזק אותו כפי הירידות והנפילות שלו, ולכן צריכין לבקש הרבה ממנו יתברך, שיזכה לדעת איה לדבר עם בני-אדם, ואף-על-פי שיש דבורים כלליים, שהם שוים לכל גפש, ודבורים אלו יכול כל אחד לדבר עם חברו, ואדרבה חוב קדוש מטל על כל אחד ואחד לדבר עם חברו דבורי אמונה ויראת שמים, אבל כשרוצים לדבר דבורים פרטיים עם בן אדם ולעזר לו בדיוק לענינו,

צריכין להיות חכם גדול לדעת איך לדבר עמו ואיך להגיע אל נקדתו, ואם אין לו החכמה הזו, יכול לקלקל יותר ממה שיתקן, חס ושלום, כי יכול לומר לו עבודות והשגות וכו', שאינן שיכות אליו כלל; ולכן מי שרוצה לדבר עם בני-אדם, צריך לבקש הרבה ממנו יתברך, שידריך אותו בדרך האמת לאמתה איך לדבר עמו, שלא ידבר עמו מה שאינו צריך, ובזכות התפלה והבקשה אליו יתברך, בודאי יזכה להצליח ברכו.

ואמר מוהרא"ש ג"י, שמחמת גדל החכמה של הצדיקים שיש להם כשמדברים עם בני-אדם, שמדברים עם כל אחד ואחד כפי ענינו ונקדתו וכו', לכן קורה לפעמים שהם מדברים שני דברים הפוכים ממש עם שני בני-אדם, הינו שלאחד מדברים התעוררות והתחזקות לפי ענינו, ונותנים לו הנהגות והדרכות בביתו ובמסחרו ובהלוכו וכו' כפי ענינו, ולשני אומרים דברים הפוכים ממש, וכשנפגשים שני בני-אדם אלו ביחד, יש פליאה עצומה אצלם, למה עמו דבר הצדיק באפן כזה, ולמה עם חברו דבר באפן אחר לגמרי, ממש ההפוך ממה שדבר עמו. והנה כשיש לאדם שכל, אזי יודע שהצדיק דבר עמו במיחד לפי ענינו, והדבורים שיכים רק אליו ולא לאחרים כלל, כי הצדיק ירד לסוף דעתו, והבין שמכרחים לדבר עמו כך, ולתן לו עצות והדרכות כאלו, בבחינת מה שנאמר אצל המנהיג האמתי (במדבר כז, יח): "איש אשר רוח בו", ופרש רש"י: שידע להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד; ולכן אין זה שום פליאה אצלו, למה עם חברו דבר באפן אחר לגמרי, ולפעמים בדיוק ההפוך ממה שדבר עמו, כי על חברו עוברות ירידות ונפילות אחרות לגמרי, ויש לו בעיות אחרות לגמרי, ולכן דבר עמו הצדיק דבורים שונים לגמרי, ואין שום סתירה בין זה לזה כלל, אבל מי שאין לו שכל, אזי כששומע שהצדיק דבר עם חברו דבורים אחרים לגמרי, נכנסים בו כל מיני קשיות וספקות, כיצד יתכן שהצדיק יאמר לו דבר כזה בשעה שאמר לי בדיוק ההפוך, עד שנכנסים בדעתו כל מיני בלבולים וספקות על הצדיק, עד שמתחיל לחשב

כאלו הצדיק אינו יודע מה שמדבר, חס ושלום, וכל זה מחמת חסרון דעתו ועצם סכלותו, שאינו תופס שהצדיק מכרח לדבר עם כל אחד ואחד דבורים המתאימים אליו דיקא; ולכן מי שיש לו ישוב הדעת ושכל אמתי, יבין וישפיל, שהדבורים שדבר עמו הצדיק, הם מיחדים לו לבד, ואין לו למסר אותם לאחרים, אלא כשיודע בברור שהם דבורים כלליים השוים לכל נפש, ויועילו בודאי לאחרים כמו שהועילו לו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהמשל בזה הוא לשלשה בני-אדם שנכנסו אל רופא ממחה בזה אחר זה, והרופא בדק אותם היטב, ונתן לכל אחד ואחד תרופות כפי מחלתו, והנה אחר שכלם נבדקו אצל הרופא, נפגשו שלשתם ביחד, וכל אחד מסר לחברו מה שהורה לו הרופא, זה אמר שהרופא נתן לו איזו גלולה לקחת נגד מחלתו, וזה אמר שהרופא מסר לו משחה למרח על בשרו, וזה אמר שהרופא מסר לו תרופה אחרת לגמרי, והנה כשיש להם שכל ודעת נכונה, אזי כלם מבינים שיש להם מחלות ומכאובים אחרים, ולכן כמובן שהרופא דבר עמהם הדרךכות אחרות לגמרי, ומסר להם תרופות שונות לגמרי, אבל אם הם טפשים וכסילים, אזי יתחילו לתמה ביניהם, "מה זה שהרופא נתן לך תרופה שונה משלי, וכיצד יתכן שדבר עמך עצות אחרות לגמרי, ואף הורה לך בדיוק ההפוך מאשר הורה לי?! אין זה אלא שהרופא הוא שוטה ואינו בקי בחקמת הרפואה כלל"... ובנדאי אין כסילות גדולה מזו, כי כל אחד ואחד יודע שאי אפשר לתן אותן תרופות וסמים לכל החולים, אלא כל אחד ואחד מכרח לקבל תרופה וסממני רפואה כפי מחלתו. בן הוא בדיוק בענין הדבור שהצדיק מדבר עם בני-אדם, שהוא מכרח לדבר עם כל אחד ואחד כפי ענינו ונגדתו, ובנדאי לא ידבר אותו הענין לכל אחד ואחד, ולכן מי שיש לו שכל ויודע זאת, אין לו שום קשיה ובלבול כלל, רק מחזיק היטב בלבו את דברי הצדיק, ומוציא ממנו עצות והדרךכות ישרות לכל עניניו, מה שאין בן מי שהוא פתי וסכל, נכנסים בו כל מיני קשיות וספקות, למה הצדיק

דבר עם אחרים דבורים אחרים לגמרי, דבורים הפכיים ממש, ולמה הצדיק לא נתן לי גם כן עצות כאלו וכו', וזה גורם לו להתרחק מן הצדיק ולזלזל בעצותיו לגמרי.

וספר מוהרא"ש נ"י, שענין זה קרה אצלו פעמים רבות ממש, שבני אדם נתבלבלו מאד כששמעו שדבר דבורים אחרים לגמרי עם חבריהם ומפיריהם, והיתה אצלם פליאה עצומה מאד, איך יאמר דברים הפכיים ממה שאמר להם, ובינתים לא הבינו שיש להם מחלה שונה לחלוטין מזו של חבריהם, ולכן הצרכו לשמע דבורים אחרים לגמרי, ובאמת אין שום סתירה ביניהם כלל. ולכן אשרי מי שמבין ענין זה היטב, ואף פעם אינו מתבלבל ממה ששומע שאומרים בשם הצדיק דבורים אחרים ממה שהוא שמע מפי הצדיק, כי יבין שדבורים אלו נאמרו כפי האדם השומע, והם שיכים לו בפרטיות, ואדרבה מזה יתבונן בגדלת הצדיק, איך שיודע להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, ויודע איך לתן עצות ותרופות לכל אחד מה ששייך לו.

והנה מחמת הענין הנ"ל, מקפיד מוהרא"ש נ"י מאד, שבשעה שמדבר עם אחד שיחה פרטית, לא יבא שני להתערב באמצע ולשמע את אשר מדבר, כי מה שמדברים עם האדם בפרטיות הוא כפי רוחו וענינו, ואין זה שייך לאחר כלל, ואם היה הצדיק רוצה שגם אחר ישמע, בודאי היה קורא לו, ואם לא קרא לו הרי זה סימן שאינו צריך לשמע כלל. והיה מוהרא"ש נ"י מזכיר את דברי הזהר הקדוש (יחור עו): מאן דאודנוי — רברבין טפשא בלביה^פ, הינו מי שיש לו אזנים גדולות, ותמיד דוחף עצמו לשמע מה שכל אחד ואחד מדבר, זהו סימן שטפשות יש בלבו, כי עליו להבין, שלכל אחד צריכין לדבר דבורים אחרים לגמרי; אשרי מי שזוכה להכניס ידיעות אלו בלבו, ולדעת שהצדיק מדבר עם כל אחד ואחד כפי

(ס) מי שאזניו גדולות, טפשות יש בלבו.

ענינו, כי זה יציל אותנו מהרבה קשיות ובלבולים, ויזכה לקבל הרבה טוב אמתי ונצחי מפני הצדיקים באמת.

ונתן מוהרא"ש נ"י אז דגמא משלשה אנשים שידועים לנו מעשיהם, שבתחלה היו מסתובבים אצלו, ולבסוף התרחקו ממנו, והכל היה פנ"ל, שכל אחד קבל אצלו את ענינו ועצותיו באופן אחר מהשני, ולבסוף התועדו יחד, ונכנסו בהם קשיות ופליאות עצומות עליו, עד שנתרחקו ממנו, וכל אחד דבר נגדו כל דבר אסור. אחד היה נואף גדול, רחמנא לצלן, שבערה בו תאות נאוף כמדורה, והיה שקוע בזה מאד, ומוהרא"ש נ"י בחקמתו העמקה הוריד עצמו אליו, עד שזכה להוציאו וחתנו, וכבר יש לו ילדים וכו'. אחד היה בעל תאות אכילה, זולל וסובא ממש, והיה כל-כף משקע בתאות אכילה, עד שאכל כל מה שראו עיניו, ובכל מקום שהגש אכל, היה אוכל הכל, והיה זה ממש לבושה ולחרפה וכו', ומוהרא"ש נ"י בחקמתו העמקה הוציא אותו מזה. וכן אחד היה גנב, רחמנא לצלן, שלזה מעות על דעת לא לשלם, וגרם צרות רבות לאנשים רבים, והפילם בפח, ומוהרא"ש נ"י תמיד אמר לו מוסר והוכיחו על זה וכו'. ולבסוף שלשתם התועדו יחד ועשו עליו קשר והתרחקו ממנו, ודברו עליו כל דבר אסור, שהוא מדבר עם כל אחד בצורה אחרת... והוא מהפך את דבריו... לזה אומר כף... ולזה אומר כף וכו' וכו'... ועל זה אמר מוהרא"ש נ"י, ששלשתם נדמים כשלשה חולים שנכנסים אל הרופא, זה סובל על הרגלים ונתן לו הרופא משחה, זה סובל על הלב ונתן לו הרופא גלולות השיכות ללב, וזה סובל על הראש והעצבים, ונתן לו הרופא גלולות אחרות שונות לחלוטין, והתועדו יחד וספר כל אחד מה נתן לו הרופא, עד שבאו לידי החלטה, שהרופא הוא פשוט גנב... או שאינו יודע כלום... וסים, שעל דבר זה צריכים לבקש הרבה ממנו יתברך, שלא יהיו לו שום קשיות על הצדיקים, כי ההכרח שיהיו לכל אדם קשיות על הצדיקים (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן נב), אשר גם כל אלו שיש להם קשיות על הקדוש-ברוך-הוא, זה בשביל דברים כאלו, לזה

חסר שדוף, לזה חסר שלום-בית, לזה חסר ילדים, לזה חסר בריאות, לזה חסר פרנסה וכו', לכל אחד חסר דבר אחר, ועל-כן יש לו קשיה על הקדוש-ברוך-הוא, כל אחד כפי ענינו, וכשמתועדים יחד, זה שיש לו צרות מאשתו, וזה שיש לו צרות מחמת שלא מצא אשה עדין, אזי אחד צוחק מהשני ואומר לו: הצרות שלך הן הישועה שלי... וכמו-כן מי שאין לו ילדים, ומי שיש לו ילדים ויש לו צרות מהם, כשנפגשים יחד וזה מספר לזה צרותיו, אזי האחד צוחק מהשני ואומר לו: הצרות שלך הן הישועה שלי... מי שיש לו אשה רעה אומר: הלואי והייתי בוקר, והרוק אומר: הלואי והייתי מוצא אשה אפלו רעה... מי שאין לו ילדים אומר: הלואי והיו לי ילדים אפלו קשים, ומי שיש לו ילדים רעים אומר: הלואי ולא היו לי ילדים, וכמו-כן הוא בכל פרט ופרט בחיים, שלכל אחד יש קשיה וטענה על הקדוש-ברוך-הוא מחמת ענין אחר, ואם היו מתועדים יחד, והיה כל אחד שומע את השני, היו שוחקים, ועל-כן אין להקשות שום קשיות על הקדוש-ברוך-הוא, וכן אין להקשות שום קשיות על הצדיקים, רק צריכין לסלק את הדעת, ולהאמין שכל ענינם ומעשיהם אינם פשוטים כלל (עין לקוטי-מזרי"ן, חלק א', סימן מב), ואז יחיה חיים טובים ונעימים באמת.

דברים בטלים

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר יש לאדם תאוה גדולה לדבר דברים בטלים, כי טבע של האדם להמשך אחר הבטלה, ואם הוא כבר בטל, ההכרח לו לדבר דברים בטלים, וזוהי תאוה גדולה, אבל באמת התאוה הזו עולה לו הרבה מאד מאד ברוחניות, כי אם היה האדם מישב את עצמו על תכליתו הנצחית, איך שהוא איננו בטוח יום אחד בזה העולם, אזי היה שומר מאד מאד על דבורו, ולא היה מדבר שום דבור שאינו צריך, אדרבה, היה יקר מאד מאד אצלו כל

דבור; כי באמת הדבור הוא הצנור המשפיע טוב לכל ישראל, והאדם על-ידי הדבור יכול להמשיך על עצמו שפע גדול ברוחניות ובגשמיות, כי פשאדם מרגיל את עצמו לדבר עמו יתברך, אזי כל דבור ודבור שהוא מדבר, הוא כלי להמשכת השכינה בעולם, להמשכת השפע בעולם, אף מצד שני זו תאנה גדולה מאד לדבר כל העולה על רוחו, ותמיד הוא צריך לדבר ולהתערב בדברים שאינם שייכים לו, ועל-ידי-זה עוקר את עצמו ממנו יתברך. ובאמת על-ידי שמדבר דברים בטלים, מאבד מאד מאד מהחיים שלו, ועל-כן צריך לשמר עצמו מאד מאד לא לדבר דברים בטלים. ובחכמינו הקדושים אמרו (חלין פט): מאי אמנותו של האדם בעולם הזה? יעשה עצמו כאלם, יכול אף לדברי תורה? תלמוד לומר (תהלים נח, ב), "צדק תדברון", הינו בזה העולם צריכין אמנות גדולה לעשות עצמו כאלם, כי הדברים הבטלים הם תאנה גדולה, שאדם מתאנה לדבר כל העולה על רוחו, לפטפט כל מיני שטיות, אשר בזה הוא הורס את עצמו לגמרי, כי אם היה האדם יודע שהכל לכל הוא אין סוף ברוך הוא, והכל לכל אלקות גמור, והקדוש-ברוך-הוא עומד על ידו, היה מאד נזהר שלא לדבר כל העולה על רוחו, ומכל שכן שלא היה מדבר לשון-הרע, רכילות וליצנות, ועל-כן האדם צריך לעשות עצמו כאלם, כי צריך לדעת אשר השם יתברך הוא פה, אתו, עמו ואצלו, וצריך לשמר מאד מאד על דבורו לא לדבר כל העולה על רוחו, אף מצד שני צריך לדעת, שרבנו ז"ל רצה שנדבר, ומהרבנ"ת ז"ל גם-כן רצה שנדבר, ואלו דבורים? דבורי תורה. וזה מה שאמרו חכמינו הקדושים: יכול אף לדברי תורה, שיעשה עצמו כאלם? תלמוד לומר: "צדק תדברון", וידוע אשר צדק היא מדת האמונה הקדושה, זה כן תדברון, כי צריכין לדבר ולפרסם את האמונה הקדושה לעם ישראל, ולא כמו אלו האומרים, שאין צריכים לגלות ולפרסם את דעת רבנו ז"ל בעולם, ואין צריכין לדבר בריש-גלי, אדרבה, דוד המלך אומר בתהלים (קט, מו): "ואדרבה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש", אדם צריך לדבר בדברי תורה שהם עדותו של הקדוש-ברוך-הוא נגד מלכים ולא יבוש, אין

לו מה להתביש, אדרבה עליו לדבר בריש-גלי לפרסם את האמונה הקדושה, אך צריך להזהר מאד מאד מדברים בטלים.

ואמר מוֹהֲרָא"ש נ"י, מילא עם ההורים צריכין לדבר דברים של מה בכך בשביל להחיותם, כי זוהי מצות כבוד אב ואם, וכל דבר בטל שמדבר עמהם, וכל מיני ספורים, הכל בכלל מצות כבוד אב ואם, שמחזקם ומשמחם ומבדחם ומרחיב את דעתם, על-כן כשמדבר עמהם כל מיני שיחות וספורים מן העולם, אין אלו דברים בטלים, אדרבה הוא מכבד אז את אביו ואת אמו, וכן הדבר עם אשתו, לדבר עמה דבורים של קרוב לזכות, שזוהי מצוה גדולה שיהיה שלום בתוך ביתו, אבל מלבד זאת לבלות את הזמן בעלמא לדבר דברים בטלים, זו עברה גדולה מאד, וזה עוקר את האדם לגמרי. וצריך להשתדל מאד מאד לראות בשעה שכבר מדבר עם פלוני, אפלו דברים של מה בכך, שישלב בתוך דבריו דבורי אמונה והשגחה פרטית, וזה יעשה אפלו כשצריך לדבר עם איזה גוי ערל בעבור עסקיו, גם אז ישלב בתוך דבוריו אמפת מציאותו יתברך, לגלות ולפרסם את הקדוש-ברוך-הוא, כי כל דבור ודבור שמדברים ממנו יתברך זוהי הצלחה נצחית, ומורידים את השכינה בזה העולם. וזו צריכה להיות עבודתנו — לגלות ולפרסם את האמונה הקדושה בכל העולם כלו, ולא להתפעל משום בריה שבועולם, יהיה איך שיהיה ויהיה מה שיהיה, צריך להתחזק מאד מאד לדבר רק דבורים של אמונה, ואפלו כשכבא בין אנשים והוא נאלץ לדבר דברים בטלים מחמת עסקיו הגשמיים, גם שם יכניס את הקדוש-ברוך-הוא, באופן שלא יהיה אצלו ענין של דברים בטלים. וזה מה שאמרו חכמינו הקדושים (שבת קיג:): "וְדַבֵּר דָּבָר" (ישעיה נח, יג) — שלא יהיה דבורך של שבת כדבורך של חל, כי בשבת אסור לדבר דבורים של מה בכך, דבורים אסורים של מלאכה, מדוע? כי האדם צריך לדעת ששבת היא שמו של הקדוש-ברוך-הוא, ובשבת ממילא אין עוסקים בשום עסק, ואם-כן מה שיד לדבר מעסקיו! כמזכור, סיים מוֹהֲרָא"ש נ"י, צריך להרגיל את עצמו גם באמצע השבוע,

לידע אָשר הקדוש-ברוך-הוא מלא כל הארץ כבודו, והוא מְחיה ומְהוה ומְקיים את כל הבריאה כלה, והיום הזה אָפלו שהוא יום חל, גם בו בתוך היום הזה שורה הקדוש-ברוך-הוא, ועל-כֵּן הצדיקים נקראים שַׁבַּת, "שַׁבַּת דְּכוּלְהוּ יוֹמָא", כי כל יום אָצֵלם בחינת שַׁבַּת, כי רואים ומְרְגִישִׁים את אַמְתַּת מְצִיאֹתוֹ יְתַבְרֵךְ, וְאֵז צְרִיכִין לְהִשְׁמֵר מְאֹד, שְׁלֹא יְהִיָּה דְבוּרוֹ דְבוּרֵי חַל, שְׁלֹא יַעֲשֶׂה חָלָל בְּתוֹךְ הָאוּר אִין סוּף, שְׁמֹנֶה נְתִיבוֹת הַקְּלָפוֹת, וְעַל-כֵּן אָמַר רַבְנּוּ ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן סד), שְׁעַל-יְדֵי רַבּוּי הַדְּבוּרִים בְּטָלִים עַל-יְדֵי-זֶה נִבְרָאִים קְלָפוֹת וּמְשַׁחֲתִים וּמְזֵה בָּאֵה הַמְּחַלְקֵת, וְעַל-כֵּן צְרִיף לְהִשְׁמֵר מְאֹד מְאֹד שְׁדְבוּרוֹ יְהִיָּה דְבוּר שַׁבַּת, דְבוּר שַׁל אַהֲבָה, דְבוּר שַׁל דְּבִקּוּת, וְאָפְלוּ כְּשִׁצְרִיף לְדַבֵּר עִם בְּנֵי-אָדָם, יַעֲשֶׂה תְּמִיד בְּחֻכְמָתוֹ הַעֲמֻקָּה לְדַבֵּר עִמָּהֶם גַּם מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְהַעֲקָר יְהִיָּה מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אָבֵל הֵם לֹא יַחוּשׁוּ בְּזֵה, הֵם יַחֲשָׁבוּ שְׁמִדְבָרִים מְעַסְקִים גַּשְׁמִיִּים, אָבֵל בְּתוֹךְ הַדְּבוּרִים הוּא יְלַבִּישׁ אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בְּאִפְּן שְׁמִתוֹךְ פְּנִימִיּוֹת הַדְּבוּרִים יְהִיָּה נִמְשָׁךְ הַלֵּב שַׁל הָאָדָם אֵלָיו יְתַבְרֵךְ.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שְׁצְרִיף לְהַרְגִיל אֶת עֲצֻמוֹ לְדַבֵּר בְּנִחַת, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חֻכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (שַׁבַּת סג): אִין דְבוּר אָלֵא נִחַת, הִינּוּ שְׁצְרִיכִין לְדַבֵּר בְּנִחַת וְלֹא לְצַעֵק, וּיְדַבֵּר בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ גְּדוֹל מְאֹד מְאֹד וְלֹא בְּעִזּוֹת, חַס וְשְׁלוֹם, רַק יְהִיָּה נֶעֱם לְדְבוּרָיו, שְׁיְדַבֵּר בְּדֶרֶךְ אַהֲבָה וְנֶעֱם וּבִישׁוּב הַדַּעַת, וְאֵל כָּל זֶה זוֹכִים עַל-יְדֵי רַבּוּי שִׁיחָה בֵּינוּ לְבִין קוּנו, רַבּוּי תְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁהוּא הַפִּיר הַרְבֵּה אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים שְׁדְבוּרָם הִנֵּה מְלֵא חַן, וְדְבוּרוֹ בְּחֵן אַמְתִּי וְנִצְחִי, כִּי דְבוּרוֹ תְּמִיד מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְהִנֵּה עָרַב לְשִׁמְעַ דְבוּרֵיהֶם. כֵּן צְרִיף כָּל אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוּמֵנוּ הַיְקָרִים, לְהַרְגִיל אֶת עֲצֻמוֹ לְדַבֵּר מִרַבְּנּוּ ז"ל, לַחֲזוֹק וּלְאַמֵּץ אֶת נַפְשׁ הַשׁוֹמְעִים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שצריך תמיד לזכר מאמרם ז"ל (מגלה יח.): מלה בסלע משתוקא בתרין, אם נותנין סלע (מטבע) על דבור אחד, צריך לדעת שמקבלין שני סלעים (שתי מטבעות), אם שותקים... והפלל הנה צריך תמיד לעמד נגד עיניו, שאם על הדבור מקבלים שכר, על השתיקה מקבלים כפלים שכר... וזה סובב ביותר על מחלקת ומריבות, כשאתה רואה שיש עליך מחלקת ומריבות, כבר גלה לנו רבנו ז"ל העצה לזה, מיט איין שווייג פארענטפער איך אלע קשיות". וצריך להיות חזק בזה מאד מאד, כי רואים שבגוי-אדם מזלזלים בדבר זה, ומדברים ככל העולה על רוחם, ועל-ידי-זה עוקרים את עצמם ממנו יתברך, ועל-כן אשרי ואשרי מי שזוכה לשמר את עצמו מדברים בטלים, ואין אצלו ענין של דברים בטלים, אם הוא משוחח עם מישהו, שתהיה בזה פונה לגלות את הקדוש-ברוך-הוא, לקרב את הקדוש-ברוך-הוא אל זה העולם, ולקרב את האדם אל הקדוש-ברוך-הוא, ולהוריד את השכינה בזה העולם, זו צריכה להיות פונת כל הדבורים שהאדם מדבר, ולא — חבל לדבר, וצריך לשמר מאד על דבר זה, כי האר"ז אמר: הפלל הראשון בהשגת החכמה הוא שמירת הדבור, וכמאמר התנא הקדוש (אבות ג) "סיג לחכמה שתיקה", עקר הסיג לחכמה העליונה להשיגה, הוא השתיקה, שצריכין לשתק, הינו לא לדבר כל דבורי הבל הנאמרים בעולם. וחכמינו הקדושים אמרו (ירושלמי ברכות, פ"ק ב', הלכה ט'): כל פטפטא בישין ופטפטא דאורייתא טבין, כל פטפוטי דברים — הם רעים, כי מה תרויח בזה שתדבר כל העולה על רוחך?! אבל פטפטא דאורייתא — הפטפוטים שמפטפטים בתורה וביראת שמים — זה טוב מאד; כי צריך לחזק ולאמץ כל בר ישראל, ודבור כזה אינו נקרא בטל, אדרבה, הוא דבור תורה, מאחר שהוא מחזק ומאמץ את גוף כל בר ישראל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שצריך לבקש הרבה ממנו יתברך, שלא ידבר כל העולה על רוחו, ולא ידבר דברים בטלים, ולשון-הרע ורכילות, ולא ידבר ממחלקת ומריבות, רק יתחיל לדבר ממנו יתברך, ותכף-ימיד כשרואה שאדם רוצה להכנס עמו בוכוחים, אשר על-ידי הוכוחים שלו יכנס בלשון-הרע ורכילות וליצנות, כבר יתפך את כל הדבורים אל דבורי אמונה והשגחה פרטית, ואם ההוא ירצה לקבלם — מה טוב ומה נעים, ואם לא ירצה לקבלם — תפרד ממנו ותברח, לפני שתכנס אחר-כך בצרות, כי כל הצרות שהאדם סובל הן רק על-ידי הדבור שלו, כמו שאמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן לח) על פסוק (תהלים קמח, ח): "רוח סערה עשה דבור", מה גורם לרוח סערה במחו של אדם? הדבור, כי הדבור גורם לאדם רוח סערה; ועל-כן צריך לשמר עליו מאד מאד, לא לדבר כל העולה על רוחו, ומי שזוכה לשמר את דבורו — "קדוש יאמר לו".

דמיונות

מוהרא"ש נ"י אמר, שבזה העולם צריכים לרחמים רבים שלא יפל בשום דמיונות, כי כל הצרות והיסורים והמרירות וההרפתקאות שעוברים על האדם, הן רק מחמת הדמיונות שלו, כי טבעו של כל אדם הוא לדמין לעצמו כל מיני דמיונות, וזה אשר מוציאו מהמציאות, ואחר-כך כשחוזר לעצמו, אז הוא רואה שכבר נפל בפח עמק, ורוצה לצאת ממנו, וכבר קשה לו מאד, מאחר שנסתבך בצרות ויסורים, כי תכף-ימיד כשאדם נסתבך בצרות ויסורים שבאים בדרך כלל על-ידי דמיונות, כבר קשה לו לתקן, כי הדמיון הוא הרס וחרבן בכל פרט ופרט.

ונתן מוהרא"ש נ"י כמה דגמאות לזה: א. רב החובות שאדם

גורם לעצמו הן רק על-ידי דמיונות, שנותן המחאות פה ופש, בקשוב: "יבוא זמן שאוכל לשלם" ... אשר כל זה הוא כח הדמיון שפועל אצלו, שבודאי כספים יזרמו... ויוכל לכסות את ההמחאות שחלק... ובין כך בשנתעורר מהדמיון, ומתבונן במציאות, אזי נוכח לדעת לתוך איזה פח יקוּש נפל, ואז כבר מאחר, ובעלי החובות אצים ורצים אחריו, וכל ההמחאות הפנקאיות שכות באין כסוי... והמציאות המרה טופחת על פניו, ומר לו מאד, ונכנס בלחצים גדולים, וכל זה מחמת דמיונותיו, כי אם היה חושב טרם שעושה משהו, אזי היה נצל מהפח נשפר היה.

ב. באשר אשתו של האדם או חמיו וחמותו אומרים לו דבר שאינו לרוחו, או פלוני עושה לו רע וכו', אם היה לו קצת דעת לדום ולשתק, ולחכות עד יעבר זעם, אזי היה יוצא וידו על העליונה, והכל היה בטל ומבטל, ולא היה נעשה שום ריב ומחלוקת וכו', לא-כן בשמתחיל לדמין דמיונות של הבל, כאלו אשתו רוצה רק את הרע בעבורו, וכן חמיו וחמותו, ועונה להם בחזרה בעזות וברציחה, בקללות ובזוולים, מה התוצאה? שמאבד את אשתו, וגורם רעה לעצמו. כמו-כן עם בני-אדם, כשהדמיון פועל אצלו תמיד, באפן שנדמה לו כאלו כלם רוצים רק להרס אותו, ולכן הוא רואה חובה לעצמו תמיד להחזיק במריבות, ועל-ידי-זה מחלוקת מביאה מחלוקת, ושנאה מביאה שנאה, וכך ההכערה ללהב יצאה, והורס את עצמו לגמרי, עד שכל חיו ממרמרים, כי אין לה עוד דבר המעיק ושובר ומבטל את האדם כמו מחלוקת ומריבות ואי הבנות בין אחד לחברו, והכל התחיל מדמיונות, ואם היה לאדם רק קצת דעת ומחשבה, לחשב היטב שפדאי לסבל מעט מלסבל הרבה, אז היה חוסך מעצמו הרבה צרות ויסורים שבאו בחנם רק מחמת דמיונות, כי כל המחלוקת באה רק מדמיונות, שנדמה לו כאלו זולתו רוצה להרס אותו.

ג. כל התאוות הרעות של האדם — הן נאוף, הן אכילה, הן

מִמּוֹן וְהֵן כְּבוֹד וְכְדוּמָה, הַכֹּל בָּא מִחֶמֶת רַב דְּמִיוֹנוֹת, וּבַפְּרָטִיּוֹת תַּאֲוֹת גְּאוּף בָּאָה רַק מִדְּמִיוֹנוֹת, שְׁנִדְמָה לּוֹ מַה שְׁנִדְמָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה הוֹרֵס אֶת עֲצָמוֹ לְגַמְרִי, כִּי מִכְּנִיס בְּדַעְתּוֹ כָּל מִינֵי דְּמִיוֹנוֹת וּמַחְשָׁבוֹת שֶׁל הַבֵּל וְהַרְהוּרִים רְעִים שֶׁל שְׁקוּץ תַּעוּב וְזֵהוּם, וְזֶה אֲשֶׁר מֵבִיא אוֹתוֹ אַחֲר־כֵּן לְחֶטָּא. וְכֵן הוּא בְּתַאֲוֹת הַכְּבוֹד, יֵשׁ בְּנֵי-אָדָם שְׁמוּכָרִים עֲצָמָם מִמֶּשׁ בְּעִבּוּר הַכְּבוֹד, וּמוֹכְנִים אֶפְלוֹ לְהַתְּבַזּוֹת, הַעֲקָר שִׁיְהִיָּה לָהֶם לְבִסּוּף קֶצֶת כְּבוֹד... וְכִמוֹ-כֵן תַּאֲוֹת מִמּוֹן וְאֲכִילָה וְכָל מִינֵי תַּאֲוֹת שְׁבַעוּלָם, הַכֹּל בָּא רַק מִחֶמֶת הַדְּמִיוֹנוֹת, כִּי אִם הָיָה לְאָדָם דַּעַת וְשִׂכָל, לֹא הָיָה בָּא לְיַדֵּי שׁוּם תַּאֲוֹת רְעוֹת וּמַדּוֹת מְגַנּוֹת; וְעַל-כֵּן צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ עַל דַּעַת וְשִׂכָל, וְשֵׁלֵא יָבוֹא לְשׁוּם תַּאֲוָה שֶׁל גְּאוּף, כְּבוֹד, אֲכִילָה, מִמּוֹן וּמַחְלָקֶת וּמְרִיבוּת, אֲלֵא יִגִּיעַ אֶל הַדַּעַת וְהַשִּׂכָל הָאֱמִתִּיִּים, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה נִצּוּל מִכָּל רַע; אֲשֶׁרֵי מִי שְׁבוּרַח מִדְּמִיוֹנוֹת, וְשׁוּרָה בְּמַצִּיאוֹת שֶׁהִיא הַדַּעַת.

הַתְּחַדְּשׁוֹת

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר עָקַר הַצִּלְחַת הָאָדָם בְּזֵה הָעוֹלָם הִיא רַק כִּפִּי מַדַּת הַהַתְּחַדְּשׁוֹת שְׁמַחֲדָשׁ אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל פֶּעַם, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת לְשׁוּם מַדְרָגָה בְּעוֹלָם, אֲלֵא עַל-יְדֵי שְׁמַחֲדָשׁ אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל פֶּעַם. וְכִמוֹ שֶׁהִזְהִירָנוּ רַבְּנּוֹ ז"ל עַל זֶה מְאֹד מְאֹד, וְאָמַר (שיחות-הַר"ן, סִימָן נ"א), שְׁאֲסוּר לִהְיוֹת זָקֵן כָּלֵל, לֹא חֲסִיד זָקֵן, וְלֹא צַדִּיק זָקֵן, זָקֵן אֵינוֹ טוֹב כָּלֵל, אֲלֵא צָרִיךְ לְחַדֵּשׁ אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל פֶּעַם בְּהַתְּחַדְּשׁוֹת חֲדָשָׁה, וְלִידַע שְׁעַדִּין לֹא הַתְּחִיל כָּלֵל, וְאִזּוֹ כִּשְׁהוּלֵךְ בְּאֶפֶן וּבִצְנוּרָה כּוֹז, לְעוֹלָם לֹא יִמְעַד, כִּי בְּכָל פֶּעַם יִדַּע שְׁעַדִּין לֹא הַתְּחִיל כָּלֵל, וְאִזּוֹ דִּיקָא יִצְלִית. וְדַבֵּר זֶה רָצָה רַבְּנּוֹ ז"ל לְהַחֲדִיר בְּאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְּקָרִים, שֶׁבְּכָל פֶּעַם יִחַדְּשׁוּ אֶת עֲצָמָם. וּבְפֶרוּשׁ אָמַר (לְקוּטִי-מוֹהֲרָא"ש, חֶלֶק א', סִימָן ס"ב), שְׁאֶפְלוּ אֶל הַצַּדִּיק צָרִיךְ לְבוֹא בְּכָל פֶּעַם מִחֲדָשׁ, כִּי עָקַר כָּל הַדְּבָרִים הֵם הַהַתְּחַלָּה, וְכָל הַהַתְּחַלּוֹת קָשׁוֹת, מִחֶמֶת

שיוצא מהפוף אל הפוף, ועל-כן בכל פעם בפעם שנוסע לצדיק, צריך שיראה לבוא בכל פעם מחדש, לא כמו שפכר היה אצל הצדיק, ועכשו הוא בא פעם שנית, כי אם צריך להיות אצלו כאלו לא היה מעולם אצל הצדיק, ועכשו הוא בא פעם ראשונה אל הצדיק, ובאפן הזה יקבל הרבה מהצדיק. וכמו-כן אליו יתברך, צריך לבוא בכל פעם בהתחדשות חדשה, לידע שעדין לא חזר בתשובה, ועדין לא היה אצלו יתברך, רק עכשו הוא בא בפעם הראשונה, ואז יעלה מעלה מעלה. כי אין חזק החסידות כתחלתה, ועל-כן כשאדם מרגיל את עצמו ללכת במדה היקרה הזו של התחדשות, אז יעלה מעלה מעלה, ושום דבר בעולם לא יוכל לשבר אותו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם אחת היה מלך גדול שלמד את הבעל מנגן שלו נגון נפלא מאד מאד, והיה הנגון חשוב עד מאד בעיני המלך, ועל-כן בקש בכל שעה ושעה מהבעל מנגן שיתחיל לנגן ולזמר את הנגון והזמר הנפלא הזה, והיה ערב ומתק לאזן, ויהי אחר זמן קצר, החל להמאס לבעל מנגן לנגן אותו הנגון, והתחיל להתרשל, ומחמת שהמלך היה חפץ מאד מאד לשמע בכל פעם את הנגון הנפלא הזה, על-כן עשה בכל יום סעדה גדולה, והזמין שרים חדשים, וכראות הבעל מנגן שיש אנשים חדשים ובפרט שרים גדולים וחשובים, החל להראות את כחו, ונגן את הנגון בהתחדשות חדשה, כאלו עדין לא נגנו מעולם, כי טבע בעל מנגן פשוטה אנשים חדשים ובפרט שרים גדולים, הוא מכניס את כל כחו וחשקו ומרצו לנגן את הנגון. והמלך נהנה מאד מהנגון, ובפרט שהבעל מנגן נגנו בחשק חדש, על-כן בכל יום ויום הזמין אנשים חדשים ושרים אחרים באפן שיהיה לו השק חדש בכל פעם לנגן את הנגון הנפלא הזה, ולא יהא נמאס עליו. ויהי היום, כשפכר לא היה למלך את מי להזמין, היות שהזמין את כל האנשים והשרים וכל ידידיו ומפרייו, אזי נשנה הדבר כפי שהיה, שהתחיל הבעל מנגן להתרשל בנגון. מה עשה המלך? עור את עיניו של

הבעל מנגן, וחזר ועשה סעדה גדולה והזמין האנשים, ובכל יום אמר לבעל מנגן: "הנה הבאתי לך אנשים חדשים ושרים גדולים אחרים, על-כן הראה כחך". ואז התאמץ הבעל מנגן לנגן בכל יום מחדש את הנגון הנפלא הזה ביתר שאת וביתר עז, כי לא ראה את האנשים.

וסים מוֹהֲרָא"ש נ"י: כמֹ-כֵן צָרִיךְ כָּל אָדָם לַעֲשׂוֹת בְּכָל פֶּעַם הַתְּחַדְּשׁוֹת חֲדָשָׁה, כְּאִלּוּ עֲדִין לֹא הִתְחִיל כָּלֵל, אִךְ מִחֲמַת שֶׁהָאָדָם נִמְצָא בְּזֵה הָעוֹלָם, וְעוֹבֵר עָלָיו מֵה שְׂעוּבָה, עַד שֶׁמִּיאֵשׁ אֵת עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי וְנוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, וְנִמְאָס לוֹ כְּכֹר סֵדֵר הָעֲבוּדָה, עַל-כֵּן מִתְחִיל לְהִתְרַשֵּׁל וְנוֹפֵל בְּכָל פֶּעַם לְמָקוֹם שְׂנוּפֵל, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי-אָדָם שְׂמִיאָשִׁים אֵת עֲצָמָם לְגַמְרֵי וְנוֹפְלִים בְּדַעְתָּם, וְכָל הָעֲבוּדָה מִתְיַשְׁנֵת אֲצֵלָם, כִּי כְּכֹר רְגִילִים בְּזֵה, עֵקֶר הָעֲצָה לְאָדָם — שִׁיעֲצָם אֵת עֵינָיו מִהֲבִלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְיִסְתַּכֵּל תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְלֹא עַל שׁוֹם בְּרִיָּה בְּעוֹלָם כָּלֵל, אִזּוֹ דִּיקָא אִךְ פֶּעַם לֹא יִפֹּל בְּיָאוּשׁ, כִּי מֵאַחֵר שְׁאִין לוֹ שׁוֹם הִסְתַּכְלוֹת בְּזֵה הָעוֹלָם כָּלֵל, רַק תָּמִיד מִסְתַּכֵּל אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, עַל-יְדֵי-זֵה יַעֲשֶׂה בְּכָל פֶּעַם הַתְּחִלָּה חֲדָשָׁה, וְיִקְיָם אֵת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ בְּהִתְחַדְּשׁוֹת חֲדָשָׁה, וְדִיקָא עַל-יְדֵי-זֵה יִצְלִיחַ בֵּין בְּגִשְׁמֵי וּבֵין בְּרוּחָנֵי; כִּי עֵקֶר הַצְּלַחַת הָאָדָם תְּלוּי רַק בְּמַדַּת הַהִתְחַדְּשׁוֹת, שֶׁמִּחֲדָשׁ אֵת עֲצָמוֹ בְּכָל פֶּעַם; אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁמְקַיָּם זֹאת בְּשִׁלְמוֹת.

הַתְּחַדְּשׁוֹת

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר בְּזֵה הָעוֹלָם הָעֵקֶר הוּא מַדַּת הַהִתְחַדְּשׁוֹת, וְאִי אִפְשָׁר לְעֹבֵר בְּשָׁלוֹם אֵת זֶה הָעוֹלָם בְּשׁוֹם פְּנִים וְאִפְּן, אֲלֵא כְּשֵׁישׁ לוֹ מַדַּת הַהִתְחַדְּשׁוֹת, וְזֶהוּ סוּד מוֹהֲרָנִ"ת ז"ל, שֶׁהוּא הַתְּלַמִּיד הָאֲמֵתִי שֶׁל רַבְּנוֹ ז"ל, בְּחִינַת יְהוֹשֻׁעַ (הַמּוֹכָא

בלקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן ז'). כי רבנו ז"ל גלה נוראות ונפלאות, השגות אלקות במדרגה עליונה, שלא קדמתו בזה שום ברנה, הינו שרבנו ז"ל הלביש את כל רוזי וסתרי חכמת הקבלה והיהרר והתקונים וקבלת הקדמונים, קבלת הרמ"ק וקבלת האריז"ל וכל הגלויים של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע ותלמידיו, בלבושים כאלו, עד אשר אפלו הגרועים והנפולים והמגשמים ביותר, גם-כן יזכו להגיע אל זה, שזהו הלמוד של דרי מעלה, שמלמד לכל הגבוהים שעדין אינם יודעים כלל בגדלתו יתברך, אשר אין חקר לתבונתו, ואל ידמה האדם לעצמו, שכבר השיג איזו מדרגה, כי יש לעלות מעלה מעלה. וליהפוך אלו שנפלו בעמקי עמקים בשאול תחתית ומתחתיו, אל ייאשו את עצמם, כי גם שם במקומם יכולים להתקרב אל הקדוש-ברוך-הוא. אך באפן שיתגשם ויצא מהכח אל הפעל למודו של רבנו ז"ל בעולם, הנה בלתי אפשרי, אלא על-ידי תלמידו מוהרנ"ת ז"ל, שהוא הנה התלמיד שהבין היטב את רבנו ז"ל יותר מכל התלמידים, כי הוא שפך שפע של התחזקות על כל גלוי וגלוי שגלה רבנו ז"ל, ושפך על זה מוהרנ"ת ז"ל דלילים מלאי התחזקות ושמחה, כי מוהרנ"ת ז"ל הבין, אשר דבר רבנו ז"ל איננו רק לדורו, אלא לכל הדורות הבאים, וכמו שאנשי שלומנו היו רגילים לומר: מה הנה ההבדל בין מוהרנ"ת ז"ל לבין שאר התלמידים, הלא תלמידי רבנו ז"ל היו גדולים מאד ובעלי רוח-הקדש, ודבקים בו יתברך, ורבנו ז"ל הביא את כל אחד ואחד אל מדרגתו, ובמה התבטאה גדלת מוהרנ"ת ז"ל יותר משאר התלמידים? אלא הם חשבו שדבר רבנו ז"ל הוא רק לשעתו, כמו שאר הצדיקים, אך מוהרנ"ת ז"ל ברב חכמתו, בינתו ותבונתו — הבין, אשר הגלויים של רבנו ז"ל הם ימשכו עד סוף כל הדורות, והם שיכים לכלל גשמות ישראל, ועל-כן על מנת שיפנסו האורות והגלויים שגלה רבנו ז"ל בהשגות אלקות בכל גשמות ישראל, ההכרח לחזק ולאמץ אותם, כי עובר על כל אחד ואחד מה שעובר — צרות ויסורים, קטנות וחלישות הדעת, ואין לה אדם שלא יסבל איזו צרה מרה בתוך ביתו, ובפרט בדורות אלו, אשר הערב רב

נתערב בינינו, וממלאים את כל העולם כלו בכפירות ואפיקורסות, בנאוף, שקוץ, תעוב, זהום וערם, וכך מיני תועבות רעות וכו' וכו', ואי אפשר להשיג אורות צחצחות פאלו, אלא על-ידי ההתחזקות של מוהרנ"ת ז"ל, כי כל למודו של מוהרנ"ת ז"ל הוא להלביש את ההשגות של רבנו ז"ל, שהן השגות אלקות במדרגה עליונה מאד, בלבוש של התחזקות, וזה כל הלמוד של מוהרנ"ת ז"ל, ועל-פן היה רגיל ר' נחמן טולטשינער ז"ל לומר, שהיום צריכין ללמד יותר ספרי מוהרנ"ת ז"ל מספרי רבנו ז"ל, כי דיקא על ידו היה יכול רבנו ז"ל להוריד השגות עליונות פאלו, כי מוהרנ"ת ז"ל שופך התחזקות על כל מי שדולה ומשקה מתורתו.

ואמר מוהרא"ש נ"י: ועל-פן לא בחנם שהסמ"ך-מ"ם עזב את כל העולם פלו, ולקח את עצמו רק על מוהרנ"ת ז"ל, ואמנם מדוע לא היתה מחלקת על שאר תלמידי רבנו ז"ל, אלא על מוהרנ"ת ז"ל בלבד? אלא מחמת שמוהרנ"ת ז"ל הבין היטב, אשר דבר רבנו ז"ל מכרח להתפשט בכל העולם פלו, והוא שיהי לדורי דורות, ובנדאי דור אחר דור יורד ונופל יותר, ובגוי-אדם נכשלים במה שנכשלים, ואי אפשר לקרבם אליו יתברך ולהכניס בהם דעת האמת של רבנו ז"ל, אלא על-ידי מדת ההתחזקות, לחזק ולאמץ את כל השבורים והנפולים, הירודים והמשלכים בתאוותיהם. ולכן הסמ"ך-מ"ם אורב מאד מאד על מי שעוסק לחזק את נשמות ישראל, ועל-פן כל החצים השלכו ברציחה כזו על מוהרנ"ת ז"ל, אשר עוד לא היה פדבר הזה; כי באמת מוהרנ"ת ז"ל בעצמו היה בעל השגה גדול, וכמו שיכולים לראות בספריו הקדושים שחבר, שהם ה"לקוטי-הלכות", איך הלביש את כל התנ"ך וכל מאמרי חז"ל וכל ארבעת חלקי השלחן ערוך בהשגות אלקות עליונות ונוראות מאד, אשר הם חדושים נוראים ונפלאים מאד למתבונן בהם, איך מפרש פסוק, וכיצד מבאר מאמר חז"ל, ובאיזה אופן מפרש הלכה, ממש גלויים עצומים, ועם כל זאת היתה דרכם של אנשי שלומנו לומר, שאף שבספרי "לקוטי-הלכות" רואים מקצת

גדלתו של מוהרנ"ת ז"ל בהשגות שבתורה, אף במכתביו שכתב לאנשי שלומנו, שהם ה"עלים לתרופה", שם הוריד את עצמו ממש בדרך פשטות, כי שם ראו את הלך מחשבתו וחייו היום יומיים, כי בדרך כלל כשאדם כותב מכתב, הוא מגלה עצמו יותר מאשר מגלה באיזו תורה ובאיזה מאמר, פי כשאומר תורה או מאמר, הוא אינו מדבר מעצמו כלל, רק מהתורה או מהמאמר, אבל כשאדם כותב מכתב, ובפרט כשעובר עליו איזה משבר בחיים, או חולקים עליו או רודפים אותו, והוא כותב למישהו מכתב, שם מפירים את כל האדם, ורואים האם הוא דבוק בהקדוש-ברוך-הוא, והאם הוא מתחזק, והאם אינו מאבד את עצמו. ודבר זה רואים בחוש אצל מוהרנ"ת ז"ל, שהיה מלא התחזקות אף שרדפו אותו כל ימי חייו, עם כל זאת חדש חדושים נוראים ונפלאים בדרך רבנו ז"ל, והוריד והלביש את ההשגות הנוראות של רבנו ז"ל, שגם מגשמים כמנו, יהיו יכולים להבין ולהשפיל, ואף-על-פי שרדפו אותו בכל מיני רדיפות אנו מוצאים שהיה כותב מכתבים לאנשי שלומנו לחזקם ולאמץם, ואף שנפלטו מפיו כמה פעמים בטויים חריפים נגד מתנגדיו, עם כל זאת רואים את הלך מחשבתו, ורואים את התחזקותו, שחזק את אנשי שלומנו, ואת כל מי שהיתה לו רק שיכות עמו, ואף שהרבה עזבו אותו, עם כל זאת מוהרנ"ת ז"ל היה עוסק כל ימי חייו רק לחזק את כל בר ישראל, פי ידע והבין היטב, אשר אי אפשר לקבל את דעת רבנו ז"ל אלא על-ידי מדת ההתחזקות, וצריכין להתחזק מאד מאד; וכל הצדיקים והיראים האמתיים שזכו למה שזכו והגיעו למה שהגיעו, לא זכו לזה ולא הגיעו לזה אלא על-ידי תקף ההתחזקות שלהם. וזה היה כל ענינו של מוהרנ"ת ז"ל — לחזק ולאמץ את נשמות ישראל.

וספר מוהרא"ש נ"י, ששמע מאנשי שלומנו, איך התקרב רב החסיד ר' ישראל קרדונו ז"ל אל דעת רבנו ז"ל, שפעם מצא בגניזה בין ה'שמות' כמה דפים קרועים מהספר "עלים לתרופה", ותוף כדי כך שהוא מעיין בהם, עבר לנגד עיניו מכתב קטן שכתב מוהרנ"ת

ו"ל לבנו ר' יצחק ו"ל: "ראה לחזק את עצמך, אהובי, בני, ולבל תשים לב לכל מה שעובר עלינו, וההכרח לי לקצר פי המשטרה מחכה עלי למטה לעצר אותי, ואני מקנה שעוד מעט אחזר" וכו', וכשראה ר' ישראל קרדונר ו"ל דברים אלו, אמר: "היכן שמענו בעולם, אדם שיש עליו כל-כף הרבה רדיפות, והמשטרה עומדת לעצרו, אשר בדרך כלל כשאדם מגיע למצב כזה, הוא נבהל ונפתד מאד, ונתבלבלת דעתו לגמרי ונשבר בקרבו, וכאן לא רק שאינו נופל בדעתו, אלא יש לו פנאי לכתב כמה שורות לבנו, לחזקו ולאמצו?!" והוסיף ואמר לעצמו: "אם יש דבר כזה בעולם, אדם שהוא מלא התחזקות, ואפלו שרודפים אותו כמו שרודפים, ומביאים אליו משטרה, ואף-על-פי-כן יכול לחזק את אחרים, כדאי להתקרב אל צדיק כזה". וכך נתקרב. וסיים מוהרא"ש נ"י, שזה היה כל ענינו של מוהרנ"ת ו"ל — התחזקות, לחזק את נשמות ישראל, ועל-כן דיקא על ידו נמשך אור רבנו ו"ל בעולם, כי לולא מוהרנ"ת ו"ל לא היה נשאר שריד ופליט מדבר רבנו ו"ל. וכמו שהעיד רבנו ו"ל בעצמו, ואמר לאנשי שלומנו: "אתם צריכין להתחזק טובה מאד למוהרנ"ת ו"ל, כי אם לא הוא, לא היה נשאר ממני דף אחד". כי כל ענינו של מוהרנ"ת ו"ל היה רק התחזקות, שחזק ואמץ את נשמות ישראל, ותמיד דבר רק דבורי התחזקות, והיה רגיל לומר, שהתעוררות שיוצאת מהתחזקות, היא נשאת באדם, מה שאין כן התעוררות שנמשכת מהתעוררות, אינה מחזיקה מעמד; כי בזה העולם עובר על כל אחד ואחד מה שעובר, וההכרח להתחזק הרבה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, מחמת שהוא זכה להתקרב אל רבנו ו"ל על-ידי ספר קטן "משיבת נפש", שהוא אות "התחזקות" אשר לקט הרב הקדוש מטשעריץ ו"ל מספרי רבנו ו"ל, זה הביאו להתמיד הרבה בלמוד "לקוטי-הלכות", וכבר בהיותו בגיל צעיר מאד, בגיל שש עשרה, התחיל להתמיד ולשקד על דלתות ה"לקוטי-הלכות", עד שלמד בהם בהתמדה רבה מאד מאד, והיתה דרכו לסיים את כל

חלקי ה"לקוטי-הלכות" בכל חודש, כי למד בתחלת ההתקרבות רב היום ורב הלילה רק "לקוטי-הלכות".

וְכֵן נִחְקַק בּוֹ הָעֲנִינִן שֶׁל הַתְּחִינּוֹת, עַד שָׁנָה כָּל עֲנִינּוֹ — לְחִזּוֹק וּלְאַמֵּץ אֶת כָּל הַיְרֻדִים וְהַנְּפוּלִים וְהַמְּשַׁלְּכִים בְּתַאוּתֵיהֶם וּבְמַדוּתֵיהֶם הַרְעוֹת, וְעַל קֶטֶב זֶה הוֹרִיד וְהַלְבִּישׁ אֶת דְּבָרֵי מוֹהֲרַנְ"ת וְ"ל בְּלִשׁוֹנוֹת פְּשוּטוֹת, עַד שֶׁהַמּוֹן הָעַם הִרְחֻקִים לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין לָהֶם שׁוֹם יְדִיעָה וְהַשְׁגָּה אֲפֵלוּ בִּיהָדוּת הַפְּשוּטָה, גַּם הֵם יוֹכְלוּ לְהִתְקַרֵּב וּלְחַזֵּר בְּתִשׁוּבָה, כִּי תִכְף־וּמִיד הַבְּחִין, אֲשֶׁר כָּל הָעֲנִינִן שֶׁל מוֹהֲרַנְ"ת וְ"ל הֵיךְ מִדַּת הַתְּחִינּוֹת, שְׁצָרִיכִין לְחִזּוֹק אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְעַל־כֵּן נִטַּל עַל עֲצָמוֹ מְשִׁימָה קְדוּשָׁה זֹה — לְחִזּוֹק וּלְאַמֵּץ אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְאֵף שֶׁקָּם עָלָיו הַסֵּמ"ךְ־מ"ם בְּכָל מִינֵי לְבוּשִׁים, וְרוֹדְפִים אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי רְדִיפוֹת, וּמְדַבְּרִים עָלָיו כָּל דְּבַר אֲסוּר, עִם כָּל זֹאת מֵאַחַר שִׁזְכָּה לְלַמַּד הַרְבֵּה "לְקוּטֵי־הַלְכוֹת", כִּבְּרָ שׁוֹם דְּבַר בְּעוֹלָם לֹא יוֹכֵל לְשַׁבֵּר אוֹתוֹ, וְאֲדַרְבָּה, הוּא יִחְזַק וְיֵאֱמָץ אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִינֵי לִשׁוֹנוֹת שֶׁל הַתְּחִינּוֹת, לְהַשִּׁיב אוֹתָן בְּחִזְרָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל מִינֵי מְטַעְמִים הַמְּשִׁיבִים אֶת הַנֶּפֶשׁ לְהַחִיּוֹת וּלְהַשִּׁיב אֶת הַנַּשְׁמוֹת הַנְּפוּלוֹת, וְזֶה כָּל עֲנִינּוֹ — רַק לְחִזּוֹק וּלְאַמֵּץ אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהוּא יוֹדֵעַ שֶׁבְּשִׁבִיל זֶה הוּא סוֹבֵל מֵהַ שְׁסוּבֵל, עִם כָּל זֹאת מֵאַחַר שֶׁכָּבַר לְמַד כָּל־כֵּף הַרְבֵּה סִפְרֵי רַבֵּנוּ וְ"ל וְסִפְרֵי מוֹהֲרַנְ"ת וְ"ל, שׁוֹם דְּבַר בְּעוֹלָם לֹא יוֹכֵל לְשַׁבֵּר אוֹתוֹ, אֲדַרְבָּה הוּא יִחְזַק וְיֵאֱמָץ אֶת כָּל הַנֶּפְשׁוֹת הַנְּפוּלוֹת. וְעַל קֶטֶב זֶה סוֹבְבִים כָּל סִפְרָיו, כִּי הֶעֱקַר בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא הַתְּחִינּוֹת, וְצָרִיךְ לְחִזּוֹק וּלְאַמֵּץ אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְעַל־כֵּן, סִיִּם מוֹהֲרַא"ש נ"י, צָרִיךְ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל גַּם־כֵּן לְעַסֵּק בְּעַבּוּדָה הַקְּדוּשָׁה הַזֹּאת, לְחִזּוֹק וּלְאַמֵּץ אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שְׂזוּהֵי הַמְּצוּהָ הָעוֹלָה עַל כָּל הַמְּצוּוֹת, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים אָמְרוּ עַל פְּקוּחַ נֶפֶשׁ (שְׁבַת קנא): חֲלַל עָלָיו שְׁבַת אַחַת כְּדֵי שִׁישְׁמַר שְׁבַתוֹת הַרְבֵּה; הֵינּוּ אִם רוֹאִים אִיזוֹ נֶפֶשׁ שְׁבוּרָה מִיִּשְׂרָאֵל, אֵיזָה אָדָם רְצוּץ וְנֹדֵדָה, צָרִיכִין תִּכְף־וּמִיד לְחִזּוֹקוֹ וּלְאַמְצוֹ בְּכָל מִינֵי לִשׁוֹנוֹת וּמְשִׁיבֵי טַעַם, כִּי אִם לֹא תִחְזְקוּ וְתֵאֱמָצוּ עִכְשָׁנוּ, אִזִּי כִּבְרָ

ישאר בחוץ לגמרי, ויחלל שבתות הרבה, ולא יניח תפלין, ויאכל טרפות ונבלות, וימשך אחר הדעות הפוזבות של הרשעים; ועל-כך זו מצנה גדולה מאד מאד לחזק את כל נשמות ישראל, ולהסתכל תמיד על הטוב שיש בכל בר ישראל, ולדבר על לבו, ולקרבו ולא לרחקו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר עם הדעת הקדושה של רבנו ז"ל יכולים לקרב את כל נשמות ישראל אליו יתברך, פי על-ידי ההתחזקות של רבנו ז"ל יכולים להחזיר בתשובה את כלל נשמות ישראל, פי בעוונותינו הרבים, עובר על נשמות ישראל עכשו מה שעובר — צרות ויסוריץ ומרירות ומכאובים, וכל הרחובות מלאים טמאה ונאוף, שקוץ וזהום, והסמ"ך-מ"ם מטמא את העינים ואת הלב, ומעקם את המח, ומבלבל את הדעת בקשיות ובספקות עליו יתברך, ואלו הרשעים עושים חיל, ותופסים את נשמות ישראל במצודתם, ועל-כך עלינו להזרים את ההתחזקות של רבנו ז"ל בעולם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, פי המציאות הראתה, שכל אלו שעסקו לחזק את נשמות ישראל, הם דיקא גדלו והצליחו להחזיר בני-אדם בתשובה, לא-כן אלו שהלכו בדרך מוסר ועקיצה, שעקצו את נשמות ישראל בכל מיני דבורים של פגיעה, לבסוף נשברו ושברו את נשמות ישראל, ולא נשאר מהם מאומה; פי אי אפשר לקרב את נשמות ישראל אליו יתברך, אלא על-ידי מדת ההתחזקות, לחזק את נשמות ישראל, ולא לומר מוסר בדרך עקיצה לפגע בשני, אלא צריכין לדבר עמהם דבורי התחזקות, ודיקא על-ידי-זה יכולים להצליח להחזיר בני-אדם בתשובה; ועל-כך מי שיש בכחו לחזק את נשמות ישראל, מעלתו גדולה מאד בשמים, פי אצלו יתברך מאד מאד יקר בר ישראל העוסק לחזק את נשמות ישראל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר כל אחד ואחד מאנשי שלומינו

עתיד לתן את הדין, הן על עצמו והן על אחרים, על עצמו יתן את הדין — "הרי הנה לך רבי כזה ולמה היית שבור? ... למה לא לקחת את ההתחזקות של רבנו ז"ל והיית מתחזק? מדוע הלכת בזה העולם במרירות? למה היית עצוב ושבור בעיניך עד שהתיאשפת לגמרי? הרי הנה לך רבי כזה עם דבורים כאלו, מדוע לא השתמשת בעצות האלו?!" וכמו-כן עתיד לתן את הדין על אחרים — "הרי היו לך דבורים כאלו, ולמה לא הלכת לחזק את חבריך, את שכניך וקרוביך?!" פי על כל אחד ואחד מאנשי שלומינו מנח החוב לחזק ולאמץ את אשתו ואת ילדיו, ולהשתתף בצערם ולחזקם ולדבר עמהם דבורים ערכים ונעימים, וכן עם שכניו, להקדים להם שלום ולחזקם ולאמץם, לעודדם ולשמחם ולדבר על לבם, אשר אין למעלה מזה, כי לתת חיוך לבר ישראל, זה הרבה יותר מלתן לו לאכל. וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (כתובת קיא): על הפסוק (בראשית מט, יב): "ולבן שנים מחלב" — טוב המלבין שנים לחברו יותר ממשקהו חלב, שנאמר "לבן שנים", אל תקרי "לבן", אלא לבון שנים, הינו להראות לזולתו את שניו ולחייך לו, זה יותר טוב מלהשקותו חלב, כי בזה שמחזקים את נשמות ישראל — אין למעלה מזה; ועל-פן אשרי ואשרי מי שעוסק לחזק את עצמו, וכן עוסק לחזק את אשתו ואת ילדיו ולחזק את חבריו ואת שכניו ואת כל בר ישראל, כי מדת ההתחזקות מגלה את טהר לב האדם, כי מי שזוכה לחזק תמיד את נשמות ישראל, הוא מגלה את טהר לבבו, אשר הוא באמת אוהב את הקדוש-ברוך-הוא, כי מי שאוהב את הקדוש-ברוך-הוא, אוהב את נשמות ישראל, ומי שאוהב את נשמות ישראל, אוהב את הקדוש-ברוך-הוא, ובה שמחזק ומאמץ את לבות הנשפרים, בזה מגלה את טהר לבבו; ועל-פן גדולי הצדיקים עסקו תמיד לחזק ולאמץ את נשמות ישראל, כי לבם בער באהבת הקדוש-ברוך-הוא, ועל-פן בער לבם באהבת ישראל, לחזק ולאמץ את נשמות ישראל, שיחזיקו מעמד בגלות המרה והארצה הזו ולא ישברו, ועל-ידי-זה בעצמו זכו לקרב אלפי נשמות ישראל אליו יתברך, כי דיקא על-ידי מדת ההתחזקות

יכולים לקרב את נשמות ישראל; אשרי מי שעוסק בעבודה הקדושה הזו תמיד.

התבודדות

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר הגלוי הנורא והנפלא של התבודדות שגלה לנו רבנו ז"ל, שילך אדם במקום מיוחד ובמקום פנוי שאין שם בני-אדם, וידבר ויפרש שם את כל שיחתו אליו יתברך, זו עצה נוראה ונפלאה מאד, ובלי העצה הזו ממש אי אפשר להתקיים כלל. וכמו שגלה לנו רבנו ז"ל (שיחות-הר"ן, סימן רכח), שאף-על-פי שנמצאים אנשים כשרים בלי התבודדות, אבל אני קורא אותם מבהלים שקורין "פליטיס", כי בלי התבודדות, אפלו שיהיה איש כשר, הוא מבהל ומבלבל לגמרי, אבל מי שעוסק בתפלה והתבודדות, הוא כמי שישן שנה טובה, וכשקם הוא בישוב הדעת, כי בזה שהאדם מרגיל את עצמו לדבר אליו יתברך, על-ידי-זה נתישבת דעתו, כי על כל אחד ואחד עוברים בזה העולם כל מיני צרות ויסורים, קטנות וחלישות הדעת, ואין לו שום עצה אל מי לפנות, אבל כשמרגיל את עצמו לדבר אליו יתברך, וכל מה שצריך הוא רק בא אליו יתברך, אז יש לו כר תחת לראשו — "ער האט א קישעלע אונטער זיין קאפ", ויש לו על מי לסמוך, ואין לה עוד סמך יותר טוב מלסמוך על הקדוש-ברוך-הוא, אשר כל זה הוא ענין התפלה וההתבודדות, שהאדם צריך להרגיל את עצמו לדבר אליו יתברך עד שלא יעשה שום דבר גשמי ורוחני עד שמתיעץ עם הקדוש-ברוך-הוא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמוהרנ"ת ז"ל ספר לנו, שכל-כך הרגיל את עצמו בעבודה הקדושה של תפלה והתבודדות, עד שלא היה יכול לעשות שום דבר — לא גשמי ולא רוחני קדם שמתיעץ עם

הקדוש-ברוך-הוא ומדבר עמו יתברך. ואמר מוהרא"ש נ"י, שקף אנחנו צריכין להרגיל את עצמנו, לדבר הרבה אליו יתברך, ולספר לפניו יתברך את כל אשר עם לבנו, ושום דבר בעולם לא נסתיר ממנו יתברך, ודיקא על-ידי-זה נצליח דרכנו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהעבודה הקדושה של תפלה והתבודדות היא עולה על הכל, כי בזה האדם נטהר מהכל, מכל העברות שבדור ומכל מדותיו הרעות, כי כשאדם בא ומספר לו יתברך את כל חטאיו, עוונותיו ופשעיו, וכך מה שמעיק לו, לבסוף עוקר מעצמו את הרע הזה; ועל-כן אשרי ואשרי מי שזוכה לעסק בעבודה הקדושה הזו של תפלה והתבודדות ושיחה בינו לבין קונו, ומדבר ומשיח לפניו יתברך את כל אשר עם לבו, כי על-ידי-זה יהיה נטהר מכל מיני מדות רעות ומכל מיני עברות מגנות שנדבקו בו, כי ההתבודדות מטהרת את האדם מבית ומבחוץ.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלהתבודדות אין צריכין להיות חכם גדול, רק לפתח את הפה ולדבר עמו יתברך, ואדרבה, מי שהוא חכם בעיניו, הוא לא ידבר אליו יתברך, כי תמיד יחקר: "האם שומעים אותי?! ... "האם צריכים אותי?! ... "האם תפלתי מגיעה לשמים?! ... "למה צריכין לדבר אליו יתברך, הלא יש כבר שלש תפלות הקבועות — שחרית, מנחה, מעריב?! ... וכדומה כל מיני חכמות וקשיות ושטיות והבלים שעולים על מחשבתו. מה שאין כן מי שהוא איש פשוט — "פראסטאק" ממש, בלי שום שכל, הוא ירבה לדבר אליו יתברך. ועל-כן לא בחנם אמר רבנו ז"ל, שאצל העולם אמונה הוא דבר קטן, אבל אצלי אמונה הוא דבר גדול, ועקר האמונה הוא כמו שהנשים מאמינות, כי טבע של אשה שאינה חושבת הרבה, אלא מאמינה בו יתברך בפשיטות גדולה, ומדברת אליו יתברך בלי שום חכמות, וכך מה שהיא צריכה היא מדברת בשפת האם שלה, וזה היה רצון רבנו ז"ל.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם אחת ספר לו אחד מאנשי שלומנו, שהיה בלילה בפתל המערבי, והתבודד שם, ופתאום שמע יהודי ספרדי עומד ומתחנן לפניו יתברך ומדבר בלשונו: "אבי שבשמים, כואבות לי השנים מאד מאד, תשלח לי רפואה שלמה", וחזר על זה כמה פעמים, והיה נראה שכוואבות לו השנים מאד, כי בכה הרבה, ואמר: "אבא, אבא, אבי שבשמים, כואבות לי השנים", ובתוך תפלתו הכניס אצבעו לפיו, והצביע על אחת משניו ואמר: "פה... פה... כואב לי"... ואמר הלה מאנשי שלומנו, שפל-כף נתעורר מהתמימות והפשיטות של היהודי הספרדי הזה, שהתחילו עיניו זולגות דמעות, פי ראה מה נקראת התבודדות, שהאדם מדבר בלשון נוכח אליו יתברך, ממש כמו שהוא נמצא עמו יתברך, ומראה לו היכן כואב לו, כמו שאחד מראה לחברו — "הנה פה כואב לי".

וסים מוהרא"ש נ"י, שזה עקר שלמות ההתבודדות, שאדם יגיע למדרגה כזו שיכול להראות להקדוש-ברוך-הוא — "הנה פה כואב לי", שידבר עמו יתברך, ממש כדבר איש אל רעהו, שזה עקר שלמות ההתבודדות.

וספר מוהרא"ש נ"י, ששמע מאנשי שלומנו, שפעם נכנס כופר ואפיקורוס גדול בעולם בכפירותו, רחמנא לישזבן, והוא הסתובב בערי פולניה לראות את דרכי אחינו בני ישראל, ובאמת לבסוף היתה לו יד בשואה האימה, כי היה יכול להציל הרבה, ולא רק שלא הציל, אלא מנע מלהציל ולסיע, ודבר זה מפרסם בעולם. ואותו כופר גדול, רחמנא לצלן, כשנכנס לבית-המדרש של חסידי ברסלב, יצא משם מלא התפעלות, ואמר לחבריו הרשעים, שיש לו כל מיני מחשבות וכפירות וקשיות על הקדוש-ברוך-הוא, ופה הוא נמצא חבורה של אנשים שפל-כף מדברים מהקדוש-ברוך-הוא, כאלו הם עכשו ראו אותו... כי ידוע שלאנשי שלומנו היו חדררי

התבודדות, ועל-כן כשדברו ממנו יתברך כדרך של אנשי שלומנו, דברו אמונה פשוטה, והרשע הזה כל-כף נתפעל, עד שאמר לחבריו כנ"ל, שמעולם לא ראה בני-אדם שמדברים כל-כף מהקדוש-ברוך-הוא כאלו עכשו ראו אותו ועכשו דברו עמו...

וסים מוהרא"ש נ"י: ועם כל זאת רואים אנו שרשע נשאר רשע, כי פלוגי זה נעשה אחר-כך ראש לרשעים, וגרם מה שגרם לכלל נשמות ישראל בהעברה על הדת, רחמנא לצלן.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר צריכין למסור את נפשנו להתבודד בכל יום, ולדבר ולשיח ולספר לפניו יתברך את כל אשר עם לבבו במסירות נפש הכי גדולה, כי דבר זה לא בא לאדם בנקל, כי האדם מלא בפירות ואפיקורסות, ומלא קשיות וספקות עליו יתברך, ובפרט כשעוברים עליו צרות, יסוריין ומכאובים, ואין הולך לו כפי רצונו, אזי הוא מלא קשיות וספקות, וקשה וכבד לו לדבר אליו יתברך, כי לבו נתעקם ממנו יתברך, ועל-כן צריכין התחזקות עצומה על ענין ההתבודדות ושיחה בינו לבין קונו, ולעשות מזה בעצמו תפלה ובקשה, לפרש את כל שיחתו אליו יתברך, ולספר לו יתברך שהוא מלא קשיות וספקות, ולבכות איהו נתעה בטעיות כאלה, עד שקשה לו קשיות עליו יתברך, ומזה בעצמו יעשה תפלה ובקשה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמי שמרגיל את עצמו לדבר אליו יתברך, הוא חי בעולם הזה כדגמת העולם הבא, ואין לה עוד טוב בזה העולם כמו תפלה והתבודדות; אשרי מי שאינו מטעה את עצמו, ומתבודד תמיד עמו יתברך.

וספר לנו מוהרא"ש נ"י, שכאשר הוא זכה להתקרב אל רבנו ז"ל, וראה בספרי רבנו ז"ל את ענין ההתבודדות, תכף-ומיד לקחו בתמימות גדולה מאד מאד, ועסק בזה ימים ושנים בהתמדה רבה

שעות על גבי שעות בכל יום, וכמה וכמה פעמים התבודד אף כל היום פלו, והנה עקשן גדול על דבר זה, וזה אשר עזרו לעבר את ימי געוריו כראוי; כי על-ידי רבוי התבודדות זכה אחר-כך ללמד הרבה תורה. ותמיד רגיל לומר בזו הלשון: "ברוך הוא וברוך שמו שלא הכרתי אף אחד מאנשי שלומנו בשעה שהתקרבותי לרבנו ז"ל, ועל-כן לקחתי את דברי רבנו ז"ל כפשוטם, וזה אשר הועיל לי, ראיתי שרבנו ז"ל אומר שצריכין להתבודד, לא ידעתי שום התחכמות ו'קונצ'ים', אלא הלכתי והתבודדתי, ראיתי שרבנו ז"ל אומר שצריכין ללמד בסדרן, הלכתי ולמדתי, ואף אחד לא הנה יכול לבלבל אותי". ועוד ספורים רבים ספר לנו מוהרא"ש נ"י, איך עסק הרבה בתפלה והתבודדות בימי געוריו, ממש לא יאמן כי יספר, ספורים נוראים ונפלאים (ויספר במקום אחר). ואין שיחה שמוהרא"ש נ"י משיח ומדבר עמנו, שלא יזכיר את ענין ההתבודדות, ובפרט במכתביו שכותב לאנשי שלומנו, אין מכתב שלא יעורר ויחזק את אחינו בני ישראל שיתבודדו עמו יתברך, אשר רק זה עקר הבית מנוס לברח מפל הצרות, ולהנצל מפל מה שצריכין להנצל, כי תפלה והתבודדות הוא הבית-מנוס הטוב ביותר; אשרי מי שעוסק בעבודה הקדושה הזו ואז טוב לו כל הימים.

הפצה

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר העבודה הקדושה הזו להפיץ את אור רבנו ז"ל בעולם, אין למעלה מזה, ובפרט מי שיודע שפגם וחטא בנפשו ימים ושנים, עליו למסר את נפשו להפיץ את אור רבנו ז"ל בעולם, ולא יתביש מפני המלעיגים, ורק על-ידי-זה יזכה לתקן את אשר פגם ושחת בעולם, כי באמת על-פי דברי האריז"ל אי אפשר לתקן שום חטא, אלא על-ידי שיתענה תעניות, ועל כל חטא וחטא

גלה להתענות תעניות לאין מספר, ובפרט מי שחטא כמו שחטא
 ימים ושנים, אין לו כל-כף הרבה ימים בחיים חיותו להתענות כמה
 שהוא צריך להתענות, אבל על-ידי שיפיץ את אור רבנו ז"ל בעולם,
 ויקרב את נשמות ישראל אל הקדוש-ברוך-הוא, בזכות זה יתקנו
 גם חטאיו, וזה ברור.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהוא יודע, אשר רק בגלל זה הסמ"ך
 מ"ם לקח עצמו עליו, כי מאז שהוא זכה להתקרב אל רבנו ז"ל,
 גמר אמר בלבו: "אם יש בעולם אור כזה, עלי למסור את נפשי
 לגלות ולפרסם את אור רבנו ז"ל בכל העולם כלו, ולא אתפצל
 משום בריה שבעולם". ו"על-כן לא בחנם לקח את עצמו הסמ"ך
 מ"ם עלי יותר מכל אנשי שלומנו, אבל לא יועיל לו מאומה, כי אני
 רואה מה שעובר על נשמות ישראל — ירידות ונפילות כאלו,
 ובפרט כל אלו הנשמות שנכשלו בפגם הברית, ונטמאו בכל מיני
 טמאות, והערב-רב לכדם במצודתו, ואי אפשר להם להתקרב אל
 הקדוש-ברוך-הוא באמת, ולחזור בתשובה אמיתית, אלא על-ידי
 דעת ואור רבנו ז"ל; ועל-כן כל אחד ואחד מאנשי שלומנו מחיב
 לעסק בעבודה הקדושה הזו של הפצת מעינות החכמה חוצה".

ואמר מוהרא"ש נ"י, אף שצריכין ללמד בכל יום את התורה
 הקדושה, וכן צריכין להתמיד הרבה בתפלה והתבודדות, וכן
 להתפלל את התפלות הקבועות, אבל גם צריכין לקחת על עצמו
 העבודה הקדושה הזו של הפצת מעינות החכמה חוצה, כי זה חלק
 מהתשובה, ובפרט מי שידע בנפשו שחטא ופגם הרבה, עליו
 למסור את נפשו להפיץ את אור רבנו ז"ל בעולם, ומכל שכן וכל
 שכן מי שידע שהוא מלא חטאים ועוונות, ויודע היטב את גריעות
 מעשיו, ואינו מטעה את עצמו, עליו למסור את נפשו פשוטו
 כמשמעו לגלות ולפרסם את דעת רבנו ז"ל בעולם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאם היו המפיצים יודעים את מעלתם

בשמים, והיו יודעים מה הם גורמים בהפצת ספרי רבנו ז"ל, היו רוקדים בכל יום וקודים, כי ממש מצילים נשמות ישראל מכליון; פי עובר על נשמות ישראל כל מיני צרות ויסורים ומכאובים, רחמנא לישזבן, וכשמביאים להם את ספרי רבנו ז"ל, ממש מצילים אותם; ועל-כן אשרי ואשרי מי שעוסק בהצלת נשמות ישראל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמאז שזכה להתקרב אל רבנו ז"ל, ונתעורר לבבו כל-כך אליו ותברך, אמר לעצמו: "כשאגדל, אדפיס את כל ספרי רבנו ז"ל, ואפיצם בכל העולם כלו, ולא אנוח עד שאמלא את כל העולם כלו עם אור רבנו ז"ל, ואף שאני יודע שהסמ"ך-מ"ם ינסה לשבר אותי ויצא פנגדי בכל מיני חצים, עם כל זאת איני מתפעל ממנו כלל, אלא אגלה ואפרסם את דעת רבנו ז"ל בעולם". וזו הייתה כל תפלתו כל ימי געוריו.

(ובאמת כך עשה, תכף-ומיד פשהתחמן והיה בגיל צעיר עדין, הדפיס את כל ספרי רבנו ז"ל והפיצם בפרוטות ממש, ונכנס לחובות לאלפים ולרבות, והיה בסכנות גדולות, ויבאר במקום אחר).

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר כל אחד ואחד מאנשי שלומנו מחיב לגלות ולפרסם את אור רבנו ז"ל לאחרים, כי כמו שהוא יודע מאור פנה, עליו גם לגלותו לאחרים, וזה עקר התשובה לבעלי תשובה, ובפרטיות כל אלו שנולדו שלא בקדשה וכו', והתנהגו שלא בקדשה וכו', ונכשלו בעברות חמורות וכו' וכו', אשר מי יודע מתי יתקנו כל זה, אבל בזה שימסרו את נפשם, וילכו ויגלו ויפרסמו את אור רבנו ז"ל בעולם, ויקרבו נשמות ישראל על-ידי ספרי רבנו ז"ל, על-ידי זה ימחל להם הקדוש-ברוך-הוא על מעשיהם הרעים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלא בחנם הסמ"ך-מ"ם נוטל על עצמו לשבר את כל אלו שמפיצים את אור רבנו ז"ל, כי הוא יודע אשר

הם כוֹרְתִים אֶת רַגְלָיו וְאֶת יָדָיו, וְחוֹתְכִים אוֹתוֹ לְחִתִּיכוֹת קְטַנּוֹת, כִּי דִקָּא אֵלּוּ שְׁמַגְלִים וּמְפַרְסְמִים אֶת דַּעַת רַבְנּוּ ו"ל בְּעוֹלָם, הֵם מוֹחֲקִים אֶת הַסֵּם"ד־מ"ם מִן הָעוֹלָם. וְכִמוּ שְׁאָמַר רַבְנּוּ ו"ל בְּעֶצְמוֹ קָדָם שֶׁיִּרְדֶּה נִשְׁמַתוֹ לְעוֹלָם: "אִם הִנֵּשְׁמָה הַזֶּה תִּרְדֶּה לְזֶה הָעוֹלָם, אֵין לִי מָה לַעֲשׂוֹת". וְאָמְרוּ לוֹ: "הִנֵּשְׁמָה הַזֶּה צְרִיכָה לְרִדְתָּ, וְאִתָּה צָא וּמִצָּא לְעֶצְמְךָ עֶצְהָ". וְחִזַּר וּמִצָּא לְעֶצְמוֹ אֵיזָה זְקָן, וְשִׁחְקוֹ, וְאָמַר: "יֵשׁ לִי כִּבֵּר עֶצְהָ" ... (עֵין סְפָרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֵׂה מֵהַזְּבוּב וְהַעֲפָבִישׁ, מַעֲשֵׂה ז'). וְהַעֲצָה כִּבֵּר יְדוּעָה לְכָל, שֶׁיִּצְחָקוּ מִדְּבַר רַבְנּוּ ו"ל, וְיִהְיֶה עֲנָן רַבְנּוּ ו"ל לְלַעַג וּלְקַלְס בְּעֵינָי כָּל. וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י: "אֲנִי אֶחָדֶשׁ דְּבַר כְּזֶה, שֶׁדְּבַר רַבְנּוּ ו"ל כִּבֵּר לֹא יִהְיֶה לְלַעַג וּלְקַלְס בְּעֵינָי כָּל, אֲדַרְבֶּה, לְכָל מִי שֶׁתִּהְיֶה בְּעֵינָהּ וְצָרָה, יִצְטָרֵךְ לְהַגִּיעַ אֶל רַבְנּוּ ו"ל". וְדָבַר זֶה חִזַּר מוֹהֲרָא"ש נ"י לְפָנָיו פְּעָמִים רַבּוֹת, וְאָמַר: "עַד עַכְשָׁו הִיָּה זֶה לְלַעַג וּלְקַלְס לְהִיּוֹת 'בְּרִסְלָבֵר', אֲבָל אֲנִי אֶעֱשֶׂה וְאֶחָדֶשׁ דְּבַר כְּזֶה, שְׁמִי שָׂרָק נִמְצָא בְּאֵיזוֹ צָרָה, אוֹ נֶפֶל בְּאֵיזוֹ יְרִידָה, יִצְטָרֵךְ לְבֹא אֶל הַ'בְּרִסְלָבֵר'... כִּדִּי שֶׁיִּחְזְקוּ וַיֵּאֱמְצוּ". כִּי יֶחֱדַשׁ סְפָרִים כְּאֵלּוּ בְּדַרְכֵי רַבְנּוּ ו"ל, עַד שֶׁכָּל הַיְרוּדִים וְהַנְּפוּלִים וְהַמְשַׁלְכִים בְּתַאוּתֵיהֶם הִרְעוֹת, לֹא יוּכְלוּ לְצֵאת מִמְצוּדָתָם כִּי אִם עַל-יָדֵי הַסְּפָרִים הָאֵלּוּ, אֲשֶׁר יִחְזְקוּ וַיֵּאֱמְצוּ אוֹתָם, וַיִּגְלוּ לָהֶם אֶת אֲמַתַּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּצוּרָה כְּזוֹ, שֶׁכֵּלֶם יִצְטָרְכוּ לְהַגִּיעַ אֶל הַ'בְּרִסְלָבֵר'... (וְכֵן הִתְחִילוּ לְהִתְקַיֵּם וּלְהִתְגַּשֵּׁם דְּבָרָיו בְּעוֹלָם, אֲשֶׁר הֵמוֹן הָעַם מַחֲיִים וּמְחַזְקִים אֶת עֶצְמָם עִם סְפָרָיו הַקְּדוּשִׁים, וְכֵלֶם מַחְפְּשִׁים וּמְבַקְשִׁים בְּכָל פֶּעַם סֵפֶר חֲדָשׁ; אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁיַּעֲסֵק בְּהַפְצַת סְפָרֵי רַבְנּוּ ו"ל בְּעוֹלָם).

הָרִים

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דְּבַר יָקָר לְבַר יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ לְצֵאת בֵּין הַהָרִים וּלְהַסְתַּפֵּל עַל אֲמַתַּת אֲמַתַּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, כִּי

כשאדם יוצא מחוץ לשוב, וישוב לו בפסגת הר ומביט למטה, אזי רואה איך הטבע הוא מלבוש להשגחה, כי מי שיושב על הר ומתבונן היטב על אמתת מציאותו יתברך, אזי רואה, שכל סביבותיו מכסים בשמים, וכדרך מי שיושב על ההר ורואה את השמים סביב סביב, שנראה כאלו הם מלבישים את הארץ ככפה המלבשת את הראש, כי כשמסתכלים לאפק, רואים בכל מקום איך השמים מגיעים עד הארץ... ועל-כן מי שזוכה לשבת על הר ולהתבונן על אמתת מציאותו יתברך, אזי יבוא לידי יראה גדולה, אשר זה מה שנאמר אצל אברהם אבינו (בראשית כב, ב): "והעלהו שם לעולה על אחד ההרים", כי כשאדם הולך להר ורואה את אמתת מציאותו יתברך סביב, אז הוא מוכן למסור את נפשו אליו יתברך להיות קרבן עולה; ועל-כן מה טוב ומה נעים להתבודד בין ההרים והגבעות.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע הסתובב תמיד בין ההרים, והתבודד אליו יתברך, פידוע ומפרסם דבר זה, שהתבודד הרבה בהרי הקרפטים שסביבות העיר קיטוב, ושם בלה ימים ושנים בין ההרים, כי להתבודד על הר הוא דבר גדול מאד מאד, כי על-ידי שאדם מסתובב בין ההרים, הוא רואה נוראות נפלאות וגדלת מעשה בראשית, כי מלמעלה רואים למטה היטב היטב... ורואים איך השגחתו יתברך היא על כל הבריאה בלה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר דבר זה אי אפשר להסביר לאדם כל זמן שהוא בעצמו לא טעם טעם זה להסתובב בין ההרים, כי מי שמסתובב בהרים, ומסתכל ומביט מלמעלה למטה, אזי רואה את הבריאה בצורה אחרת לגמרי, כי רואה בעיניו את אמתת מציאותו יתברך. וספר לנו, שהוא בעצמו התבודד הרבה בימי נעוריו על הרבה הרים, וזה הכניס בו חשק גדול להתבודדות, בזה שהסתובב בין הרים, כי תמיד הסתכל מלמעלה למטה, וראה איך בני-אדם

נוסעים ורצים וכו' וכו', והיה תמיד חושב לעצמו, על מה רצים ועל מה באים ועל מה נוסעים... הלא אין שום מציאות מבלעדי הקדוש-ברוך-הוא, ואתם צריכים רק את הקדוש-ברוך-הוא... כי מי שיושב על הקר, רואה את העולם כבר בצורה אחרת לגמרי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלכן אנשי שלומינו היקרים הגרים ביבנאל ראוי להם לשמח מאד מאד, כי הם ממש חוץ לישוב, וגרים סמוך להרים גבוהים, ויכולים לעלות על ההרים האלו, ולהתבודד עמו יתברך, ולראות בעיניהם הגשמיות את אמתת מציאותו יתברך; ולכן אשרי מי שאינו מטעה את עצמו כלל, אלא מסתובב בין ההרים ומתבודד עמו יתברך, שאז בודאי יגיע אל מדרגות גבוהות והשגות נפלאות בעבודת השם יתברך, ובלבד שיהיה עקשן גדול על זה, ולא יטעה עצמו כלל, שבאנו כאן ליבנאל בשביל איזו גשמיות וכו', אדרבה, העקר באנו לכאן — בשביל עבודת השם יתברך, בשביל השקט הנפשי שיש כאן, וכן שדות והרים גבוהים עד מאד להתבודד ביניהם, ותכף-ומיד כשרק יוצא, הוא כבר נמצא חוץ לישוב... ויכול להתבודד. בודאי יש מגיעות גדולות מצד הכלב הגדול שעושה צרות רבות, עם כל זאת הכל בשביל הפחירה והנפיון, כי לא נברא הסמ"ך-מ"ם אלא למנע ולעכב, כי זה ענינו, ואם האדם עקשן גדול, עובר על הכל — אשרי לו!

ותרן

מוהרא"ש נ"י אמר, שאי אפשר לעבר את זה העולם, אלא אם קונה לעצמו את מדת הנתרנות, כי האדם צריך להיות ותרן גדול בכל מעשיו, ודיקא על-ידי-זה יצליח בדרך פחיים חיותו, כי בדרך כלל כל הצרות שעוברות על האדם הן רק כשרוצה לנצח, ואז זה לעמת זה מתגבר עליו הצד שכנגד והמתנגד עליו, וכך יש ביניהם

מריבות ומחלוקת ונתבלבל לגמרי, אבל אם מרגיל את עצמו במדת הוהרנות, אף אחד לא יוכל לנצח אותו, ואדרבה הוא מנצח תמיד, כי הצד שמנגד לו חושב שהוא המנצח, ואמנם הוהרן עושה עצמו כמנצח, ולאמתו של דבר הוא המנצח... כי על-ידי הוהרנות זוכים לישוב הדעת, ואין לו בעיות עם אף אחד, ועל-ידי-זה מצליחים מאד מאד ברוחניות ובגשמיות, כי על כל דבר שבא כנגדו הוא מותר, ואז עוזבים אותו; כי בדרך כלל אדם שהוא קשוח, אותו אין רוצים לעזוב, אדרבה רוצים להכניעו, אבל מי שהוא ותרן עוזבים אותו לנפשו, ועל-כן הוא הוא המנצח... ולכן כדאי מאד להיות ותרן בכל פרט ופרט.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר ביותר צריך להיות ותרן בביתו עם אשתו, כי אסור לילך נגד אשתו בשום פנים ואפן, ואפלו שהצדק עמו ללא ספק, עם כל זאת אסור ללכת נגד אשתו, כי כך יאבד סוף כל סוף את אשתו, חס ושלום, כי אם רוצה להיות המנצח, ולהראות לאשתו שהוא בעל-הבית, לבסוף יהיה המנצח... ולבסוף ימצא את עצמו בחוץ, או אשתו תהיה בחוץ, ואם-כן מה יהיה לו מכל אלו הנצחונות, ועל-כן כדאי להיות ותרן בביתו. ובאמת חכמינו הקדושים אמרו (שבת כג:), אשר נר שבת קודם לנר חנוכה משום שלום ביתו, ויש רמז בדבר על מדת ו'ת'ר'ן, שהן אותיות ג'ר'ו'ת', כי מי שהוא ו'ת'ר'ן, הוא מדליק ג'ר'ו'ת', כי זהו עקר האור בבית — כשאדם ותרן, ועל-ידי-זה יש שלום בבית, ואין עוד אור כמו השלום, ולהפוך אין לך עוד חשך כמו המחלוקת והמריבות, עד שמתגרשין, רחמנא לישזבן; ועל-כן טוב מאד להיות ותרן בביתו, אשר על-ידי-זה יהיו גדלקים גרות בתוך ביתו, ויאיר שם אור גדול.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבענין מדת הוהרנות יש למוד עמק עמק מי ימצאנו, כי כל אלו שוהרנו ולא נכנסו במדת הנצחון, הם זכו לעבר את זה העולם בקלות, לא-כן אלו שרצו רק לנצח את זולתם,

לבסוף נעקרו לגמרי מן העולם, ועל-פן מצינו שכל הצדיקים היו ותרנים, ודיקא על-ידי-זה הצליחו מאד מאד בחיים, פי הותרן הוא תמיד מישב בדעתו; ועל-פן אשרי ואשרי מי שמתר, ועל-ידי-זה יצליח דרכו בכל פרט ופרט בחייו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כי הוא ראה הרבה בני-אדם שהתעקשו ואמרו שאינם רוצים לותר בביתם עם נשותיהם, ולבסוף נתגרשו. ותמיד כשפא אליו זוג, הוא משדל הן את הבעל שיהיה ותרון, והן את האשה שתהא ותרנית, ואומר להם תמיד: אם תהיו ותרנים, יהיה לכם בית חם, והכל יתהפך לטובה, אבל אם תהיו מנצחים, אזי לא יהיה לכם שום דבר, על-פן כדאי להיות ותרון.

ופעם ספר מהרב הקדוש רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב זי"ע, שהיה עני גדול מאד, והרבנית הציקתו מאד על גדל העניות שיש בביתם, ויש להם גם בנות לחתן ואין להם פרוטה לפרטה, אף היו לצדיק תפלין יקרות מאד מאד שעברו לו בירושה מדור דור מצדיקים קדושים, ואם היה מוכרן, היה מקבל בעבורם סכום עתק, והיתה אשתו הרבנית מציקתו שימכר את התפלין, כדי שיוכלו לחתן את בנותיהם. וכמוכן שהצדיק לא רצה למכרם. פעם הגיע סמוך לחג הסוכות, ורצה לקנות אתרוג, ובקשו סכום ענקי על אתרוג מהדר, והצטער מאד על שאין לו פרוטה לפרטה, ונתישב בדעתו שילך למכר את התפלין ולקנות את האתרוג, וכן עשה מעשה, שמכר את התפלין וקנה האתרוג, וכשמוע הרבנית שבעלה הצדיק מכר את התפלין, שמחה מאד מאד, הנה כבר פעלתי אצלו שימכר את התפלין, ויהיה לנו כסף לחתן את הבנות... וכשחזר בעלה עם שקית, חשכה שיש בתוכה הון רב של זהובים, ואמרה לבנותיה: "עתה הביא לנו אפא כסף ותוכלו להתחתן". ולקחה את השקית לראות את הסכום... ויהי כשפתחה את השקית, ראתה שם איזה פרי... ושאלה את בעלה: "מה עשית? מה קנית?" ואמר: "קניתי אתרוג לכבוד החג". ונכנסה הרבנית בכעס גדול, ונטלה את

האֲתָרוּג וְהַשְׁלִיכָה אוֹתוֹ עַל הַרְצָפָה וְנִתְרַסַּק... וְנִפְסַל. וַיְהִי כִּרְאוֹת הַצַּדִּיק דְּבַר זֶה, וְתַר עַל הַכֹּל, וְהֵלֵךְ לְלַמֵּד כְּאִלוֹ לֹא קָרָה דְּבַר. וַיְהִי כְּשׁוֹף חֲמַת הַרְבֵּנִית, נִתְיַשְׁבָּה מֶה עֲשֵׂתָה... וְנִגְשָׁה אֶל בַּעֲלָה וּשְׂאֵלָה: "הֲגַד לִי אֵת הָאֱמֶת, הָאֵינְךָ בְּכַעַס עָלַי?... אֵיךְ אַתָּה יְכוֹל לְשַׁבֵּת וּלְלַמֵּד בִּישׁוּב הַדַּעַת, בְּשַׁעַה שֶׁהַפְּסָדִיתִי לָךְ אֵת כָּל הַכֶּסֶף?... עֲנֵה וְאָמַר הַצַּדִּיק: "אַתְּ הַתְּפִלִּין אֲבֹדְתִי... אֵת הָאֲתָרוּג גַּם-כֵּן אֲבֹדְתִי... וְעַכְשָׁו כְּשֶׁאֲהִיָּה בְּכַעַס... וְאוֹצִיא אֶת עַצְבִּי עָלֶיךָ, הַרוֹצֵה אֶת שְׂאֵאֲבָד גַּם אוֹתְךָ?... וְסִיִּים מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁהַסְּפוּר הַזֶּה הוּא סְפוּר נִפְלָא מְאֹד מְאֹד עַל מַדַּת הַסְּבָלְנוֹת וְהוֹתְרָנוֹת, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְקַנּוֹת לְעַצְמוֹ, כִּי בְּכַעַס וּבַעֲצָבָנוֹת לְבַסּוֹף מְאֹבְדִים גַּם אֶת הָאִשָּׁה, וְעַל-כֵּן בְּיוֹתֵר צָרִיכִין מַדַּת הוֹתְרָנוֹת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם, לְהִיּוֹת וְתָרֵן, וְמִי שֶׁמוֹתֵר הוּא מְנַצֵּחַ; אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁקּוֹנֶה לְעַצְמוֹ אֶת מַדַּת הוֹתְרָנוֹת.

וְדָאִי

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר כָּל אֵלוֹ שְׂרוּצִים לְהַחְזִיר בְּנֵי-אָדָם בְּתִשְׁבּוּבָה, צָרִיכִין קָדָם לְעַבֵּד עַל עַצְמָם, שִׁיְהִיו חֲזֻקִים בְּאִמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַפְכָּת בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְאֶצְלָם יִהְיֶה נִחְקָק בְּוִדְאוֹת שְׂאִין בְּלַעְדֵּיּוֹ יִתְבַּרֵךְ כָּלֵל, כִּי כָל זְמַן שְׂאִין נִחְקָק בְּאָדָם בְּוִדְאוֹת שֶׁהוּא יִתְבַּרֵךְ מְחִיָּה וּמְהִיָּה וּמְקִים אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, וְהַכֹּל לְכָל אֱלֻקוֹת גְּמוּר הוּא, אֲזִי הוּא בְּסַפְּנָה גְדוּלָה לְדַבֵּר עִם אַחֲרִים, מֵאַחַר שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ מְסַפֵּק, וְעַל-כֵּן עֲנִין הוֹדְאִיּוֹת הוּא עַקֵּר גְּדוּל בְּקָרוּב רְחוּקִים, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְקָרֵב רְחוּקִים בְּשׁוּם פָּנִים וְאֶפֶן, אֶלָּא עַל-יְדֵי מַדַּת הוֹדְאִיּוֹת, שִׁיְהִיָּה וְדָאִי אֶצְלוֹ אֲשֶׁר אֵין בְּלַעְדֵּיּוֹ יִתְבַּרֵךְ כָּלֵל, וְהַכֹּל לְכָל אֱלֻקוֹת גְּמוּר הוּא, וְדוּמָם, צוּמַח, חֵי, מְדַבֵּר, הֵם לְבוּשִׁים לְגַבֵּי גְלוּי הָאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וּכְכֹל שִׁיִּחְקַק בְּעַצְמוֹ שְׂאִין בְּלַעְדֵּיּוֹ יִתְבַּרֵךְ, עַד שִׁיְהִיָּה בְּרוּר אֶצְלוֹ בְּוִדְאוֹת, שְׂאִין בְּלַעְדֵּיּוֹ יִתְבַּרֵךְ כָּלֵל, וְהַכֹּל

לכל אלקות גמור הוא, כפי זה הוא דיקא יוכל לקרב אנשים אליו יתברך, ואין לו להתפחד כלל משום בריה שבעולם, כי באמת רבנו ז"ל אמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נט), אשר מי שמקרב רחוקים, בונה "היכל-הקדש", אף צריך לשמור את עצמו מאד, שהרע של אלו האנשים שמקרב — לא יפילו. ובמה עלולים הם להפילו? בעצבות ובספקות ובהרהורים רעים ובמחשבות ובלבולים וכו'; כי כל אלו הרחוקים, הם מלאים זהמה של כפירות ואפיקורסות ונאוף וטנוף מעשיהם, וכשזה האיש הפשר עוסק לקרבם, והם מספרים לו את כל מחשבותיהם הרעות והמגנות, ומעשיהם המטנפים של נאוף, וספקותיהם באמונה, ואיך שהם מלאים עם כפירות ואפיקורסות, אז אלו הדבורים יכולים להזיק מאד את גוף המקרבם, אבל אם זה שעוסק לקרב את גשמות ישראל, הוא כבר דבוק בו יתברך, ואצלו כבר נחקק בודאיות אשר אין בלעדיו יתברך כלל, אזי לא יזיק לו כלל הרע של הרשעים, אדרבה זה אש המשפט שישורף את הרע של הרשעים. ועל כן כל זמן שאין האדם חזק בעצמו בודאיות אשר אין בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל אלקות גמור הוא, ואין נחקק אצלו בודאיות דבר זה, אזי מסכן בעבורו מאד לעסוק בקרוב רחוקים, כי הוא יכול לפל לנוקבא דתהומא רבא, חס ושלום; ועל-כן צריך לעבד קדם על עצמו במדת הודאיות, שיהיה אצלו ברור ודאית שאין בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל אלקות גמור הוא, ואז לא יראה ולא יפחד משום בריה שבעולם, כי הודאיות תשמור אותו מפל רע; אשרי מי שחזק בעבודה הקדושה הזו, לחקק בודאיות אשר אין בלעדיו יתברך כלל.

ופוחים

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר בשום פנים ואפן אין פדאי להפנס בופוחים עם אף אחד בעולם, כי הופוחים לא יועילו לשום דבר,

וספר שהוא בעצמו נסה דבר זה להתנפח ולהוכיח את צדקו, ולבסוף פשוט פטר את הזמן בהבל וריק, כי ראה בחוש את דברי רבנו ז"ל, שגלה לנו (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן קכב), שהנצחון אינו סובל את האמת, ומי שרוצה דוקא לנצח, אפלו שתראה לו את האמת לפני העינים, ידחה אותה מחמת הנצחון, ואפלו יהיה דבר ברור כשמש. וראה, שאצל אלו שרצו לבטל את האמת, לא הועילו להם שום ראיות, אדרבה, כל מה שהתוכחת עמהם, הם באו נגדך יותר להראות ולקנטר, ועל פן הגיע לכלל החלטה, שלא כדאי להתנפח עם אף אחד, כי אין זה מועיל כלל, האדם צריך רק לעשות דברים שבקדשה, ולא להתפעל מאף אחד בעולם, יהיה מה שיהיה ויהיה איה שיהיה, וזה עקר הנצחון.

ורגיל מוהרא"ש נ"י לומר בשם הרני"ץ מליובאוויטש זי"ע, שאמר בשם בעל ה"צמח צדק" זי"ע פתגם זה: "טובה פעלה אחת מאלף אנחות", הינו אדם צריך לעשות, ולא להסתפל על שום בריה בעולם, ועשיה אחת שהוא עושה, שנה יותר מאלף אנחות. וקשר את זה מוהרא"ש נ"י לענן וכוחים, פי מהו וכוח? מתוכחים ומתאנחים, או... מה יהיה? האם אפה צודק... או האם אפה לא צודק... וכדומה, כל מיני אנחות שמתאנחים בווכחים, אבל תכף-ומיד כשאדם עושה איזו פעלה, ואינו שואל אף אחד, זה טוב יותר מאלף אנחות; ועל-פן צריכין לברח מכל מיני וכוחים. ובפרט בענן שלנו, לגלות ולפרסם את דעת רבנו ז"ל בעולם, אין צריכין אפלו להתחיל להתנפח עם אף אחד, כי חבל על הזמן היקר.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהוא מתחרט מאד על שבילה זמן רב כל-כך בווכחים עם בני-אדם, כי רצה להבהיר ולתרוץ צדקת דרכו על-פי דברי רבנו ז"ל, ובכל פעם קמו עליו כל מיני מתנגדים ולצים וכו' וכו', והוא רצה להוכיח את דרכו, ולבסוף ראה שמאומה לא פעל, ועל-פן חבל מאד על הווכחים. והזהיר אותנו מאד מאד לא להפגס בווכחים עם שום בריה שבעולם, אלא להיות חזקים

בעבודת השם יתברך — תורה ותפלה והפצת מעינות החכמה חוצה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכן הוא בענין סדר דרך הלמוד של רבנו ז"ל, אשר מי שרק מרגיל את עצמו ללמד בדרך כזו יצליח מאד מאד, כי מי שלומד על-פי סדר דרך הלמוד של רבנו ז"ל, זוכה לסים תנ"ך וששה סדרי משנה, בבלי, ירושלמי, תוספתא, רמב"ם טור ושלחן ערוך, ספרי הזהר והתקונים וכל כתבי האריז"ל, ועוד מטיל בהרבה ספרים, וזוהי דרך אמת וקלה מאד, אבל בו ברגע שמתחיל להתופח, כבר נתקרה מפל הענין ואינו עושה דבר, ואם-כן מה פעל עם הופוחים?! ועל-כן אין פדאי בכלל להתופח.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שגם על זה הוא מתחרט, שהתופח עם אנשים ימים ושנים להוכיח את פונת דברי רבנו ז"ל, ולבסוף ראה שלא פעל מאומה, מה שאין פן כשרק הדפיס קונטרס "סדר-דרך-הלמוד", והדפיסו ביותר משלשים מהדורות, במאות ואלפי ורבבות עתקים, ונתפשט בכל העולם כלו, פעל בזה הרבה יותר מאלו וכוחי הסרק שהיו לו עם בני אדם, וזהו "טובה פעלה אחת מאלף אנחות", עושים פעלה ומפיצים זאת בכל העולם כלו, וההוא שיתאנח ויתופח...

וסים מוהרא"ש נ"י, מי שרוצה להצליח בזה העולם, עליו לברח מופוחים, כי על-ידי ופוחים אין מגיעים לשום דבר, רק נעקרים משני עולמות — מן העולם הזה ומן העולם הבא, מן העולם הזה האדם עוקר את עצמו, כי קונה לעצמו הרבה שונאים, כי כשמתופח עם פלוני לא ימלט שבעת רתחת הופוחים יפליט מפיו דבורים כאלו שהלה אינו רוצה לשמעם, וכך נעשה לך שונא. והעולם הבא מאבד, כי חבל על הזמן, וכל רגע ודקה ושניה יכול האדם להיות דבוק בחי החיים בו יתברך, וכשמתופח עם השני, הרי עוקר את עצמו ממנו יתברך, ועל-כן צריך לברח מפל מיני

וכוחים, ונדקא על-ידי-זה נצליח דרכו; אשרי מי שחוקק בעצמו דבורים אלו, ואז נצליח בעולם הזה ובעולם הבא. בעולם הזה לא יהיו לו שונאים, כי אם אינו מתנפח עם אף אחד, והולך בתמו, אזי אף אחד לא ישמר לו טינה, ולעולם הבא יזכה, כי אם אינו מתנפח, אזי יש לו נוחא למחין וישוב הדעת, וזוכה לדבק את עצמו באין סוף ברוך הוא, אשרי לו.

ותיקין

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר אצל אנשי שלומנו היקרים מאד מאד הקפידו להתפלל תפלת ותיקין, כי כך הייתה הנהגת רבנו ז"ל — להתפלל ותיקין, וקבל דבר זה עוד מסבו הקדוש הבעל-שם-טוב זי"ע, שגם הוא הקפיד מאד מאד להתפלל ותיקין, וכל ימיו היה מתפלל ותיקין. ואמר הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע גדל המעלה של תפלת ותיקין, כי זמנה קדם שכל העולם כלו מתמלא עם אוירים ארסיים של דברים בטלים ושל ערלים פחותים וכו' וכו', כי בני החמה עדין כל העולם שקט וישן, והאוויר הוא אויר הנח והנר, והתפלות שמתפללים אז מתקבלות מאד בשמים, ומה גם שזוכים להתפלל אז במחין נקיים; ועל-כן אשרי ואשרי מי שזוכה להתפלל תפלת הוהתיקין, שאז התפלות מתקבלות מאד בשמים.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אף-על-פי-כן מי שלא יכול להתפלל תפלת הוהתיקין, אסור לו להשבר מזה, וישתדל מאד להתפלל קדם השעה תשע, באפן שלא יאחר זמן קריאת שמע, אבל אם יכול להתפלל תפלת ותיקין — אין יותר טוב מזה, כי כך יש לו יום ארך וגדול מאד. ותמיד חוזר על מאמר אנשי שלומנו, אשר מי שמתפלל ותיקין זוכה לאריכות ימים... הינו שכל יום ויום מתארך אצלו מאד מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמוהרנ"ת ז"ל ה'ה מקפיד מאד מאד על דבר זה להתפלל ותיקין, וכך החדיר באנשי שלומנו ה'קרים שי'תפללו תפלת ה'תיקין. ואמר על עצמו, שהוא משתוקק תמיד להתפלל תפלת ה'תיקין, אף מחמת ש'דרכו להיות ער רב הלילה, קשה וכבד לו לקום לתפלת ה'תיקין, אבל מי שיכול להתפלל תפלת ה'תיקין — אין למעלה מזה. ועצה לקום לתפלה — ללכת לישן מקדם, ואז בנקל יוכל לקום לתפלת ה'תיקין; אשרי מי שמתפלל בכל יום תפלת ה'תיקין.

יהוי

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר ענין ה'ודוי — להתודות בכל יום ובכל שעה ובכל רגע לפניו יתברך, מעלתו גדולה עד מאד, כי בזה ש'אדם מתודה תמיד לפניו יתברך, על-ידי-זה נשבר לבו, וכש'אדם זוכה לשברון לב — אין לתאר ואין לשער כלל את מעלתו, כי הוא יתברך אינו שוכן אלא במקום שיש שברון לב, ועל-כן בזה ש'אדם תמיד מתודה לפניו יתברך על מה שעשה, ומזכיר לעצמו את עוונותיו המרבים, על-ידי-זה נשבר לבו וזוכה להיות כלי להמשכת השכינה. ולכן הצדיקים הקדושים שזכו שהשכינה תשרה עליהם תמיד, ה'ה זה רק מתמת שהתודו בקביעות, כמו הרבי ר' אלימלך זי"ע, שתמיד צעק על עצמו: "מיילעף, מיילעף, מה עשית" וכו', וכו', וה'ה מפרש הטאים שלא היו בו... ותמיד בכה ובכה שמים וארץ על 'עוונותיו... ועל-כן זכה שהשכינה שרתה אצלו תמיד, ועד היום אין בית שלא יהיה בו ספרו הקדוש "נעם אלימלך", כי מרב התבטלותו שבטל עצמו לגמרי, ועסק תמיד ב'ודוי, על-ידי-זה זכה שהשכינה תעשה אצלו תחנה, "די שכינה האט גימאכט ביי אים א סטאנציא". כי הוא יתברך שוכן רק במקום לב נשבר, כש'אדם הוא כלי שבור, ותמיד משבר את עצמו לפניו

יתברך, אז שורה אצלו השכינה; ועל-כן מה טוב ומה נעים להרבות בודוי דברים, שעל-ידי-זה ישבר את חמרו העב והגס, וימשיך על עצמו שכינת עזו יתברך.

וספר לנו מוהרא"ש נ"י, שזו היתה מעלת אנשי שלומנו, שהיו רגילים בכל יום לעלות על ציון רבנו ז"ל, ושם התודו על כל חטאיהם ועוונותיהם, ושפכו דמעות פמים, ועל-כן כשירדו משם היו אנשים אחרים לגמרי, והיו פניהם מאירות מרב אור וזיו וחיות ודבקות; כי כשאדם מתודה לפניו יתברך, על-ידי-זה מוציא את החטאים מתוך עצמותיו, כמוכא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ד'), וזוכה להמשיך על עצמו אור האין סוף, ואומר את הדבורים בדבקות גדולה.

וספר מוהרא"ש נ"י, ששמע מהרב החסיד ר' לוי יצחק ז"ל, שאמר בשם אנשי שלומנו, שדברו פעם בקלויז: מדוע אנו מוצאים בעת שאהרן ומרים חלקו על משה, ואמרו (במדבר יב, ב): "הרק אף במשה דבר הוי"ה, הלא גם בנו דבר", מדוע לא נענשו כקרח ועדתו, שאמרו (שם טז, ג): "רב לכם, כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה', ומדוע תתנשאו על קהל ה'", הרי הם אמרו אותו דבר? ותרצו, שהפרש בין אהרן ומרים לבין קרח הנה, כי אהרן ומרים תקף-ומיד אחרי שדברו על משה, תפסו את עצמם מה עשו, שדברו לשון-הרע והסיתו לחלק על משה, ועל-כן התודו ואמרו (שם יב, יא): "אל נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו", שבקשו כפרה ומחילה על עוונותיהם, מה שאין כן קרח ועדתו, החזיקו בצדקתם, ואדרבה, טענו שמשה אינו צודק, ובמקום להתחרט תקף-ומיד על טעותם ולהתודות על חטאם, הלכו בעקשנות, ועל-כן לבסוף נעקרו מן העולם, מה שאין כן אהרן ומרים, שתקף-ומיד התודו. וכך צריכין להתנהג תמיד, שתקף-ומיד כשאדם עושה איזה דבר רע, חס ושלום, צריך להתודות לפניו יתברך, ועל-ידי-זה ימחל לו הקדוש-ברוך-הוא. וזה מה שאמרו חכמינו הקדושים (ברכות יב):

העושה עברה ומתביש בה, מוחלין לו על כל עוונותיו; הכוונה, שתכף כשעושה עברה ומתביש בה, הינו בזו העברה שעשה עכשו, הוא כבר מתביש, ומתודה לפניו יתברך, שזו בעצמה הבושה — שאומר לפניו יתברך: "כזאת וכזאת עשיתי", ומספר לפניו יתברך את כל אשר עם לבבו, והודוי מביאו לבושה, אזי מוחלין לו על כל עוונותיו. והמשילו זאת אנשי שלומנו, לבגד שנעשה עליו כתם, אם מכבסים אותו תכף-ומיד, אזי הכתם יורד, ואין מבחינים כלל שהיה קיים, אבל אם מניחים את הכתם, ככל שיניחוהו זמן רב יותר, יהיה קשה יותר להסירו, עד שיש כתם שאי אפשר לנקותו כלל, מה שאין כן אם תכף-ומיד רוחצו ומנקהו — יורד ונעלם; כמו-כן אם עבר האדם עברה, חס ושלום, אם תכף-ומיד הוא מתודה ומבקש ממנו יתברך שימחל לו, אזי אינו זז משם עד שמוחלין לו; ועל-כן אשרי ואשרי מי שרגיל בודוי דברים, וזוכה להתודות לפניו יתברך, ומבקש ומתחנן על נפשו תמיד שיחוס וירחם עליו, אשר ודוי הדברים מביאו ללב נשבר, ואז השכינה תשרה בו וימחלו כל עוונותיו, ואז טוב לו כל הימים — אשריו ואשרי חלקו!

זמן

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר אין לך עוד מתנה גדולה יותר מהזמן, ועל-כן צריך האדם לשמר ולזקק מאד מאד את המתנה הזו שהיא הזמן, כי עם הזמן יכול לעשות הרבה דברים. ולהפוך — צריך לשמר את עצמו מאד מאד משרפת הזמן, לא לשרפו ולבזבזו לריק; כי בדרך כלל בני-אדם אינם יודעים להעריך את הזמן, ורואים בחורים צעירים מסתובבים ומפטפטים דבורים בטלים, ושורפים את זמנם היקר, בה בשעה שאמרו חכמינו הקדושים (שבת קנב): ינקותא כלילא דנודא; עקר היופי של הפרח — בעודו צעיר דיקא. ובאמת אם היו יודעים בני הנעורים את מעלת הזמן היקר,

היו מתמידים מאד מאד בלמוד התורה הקדושה, כי מה שלומדים כשצעירים זה עולה פי כמה ממה שלומדים כשכבר מבגרים, פי בעת הינקות והצעירות, העצבים עדין חזקים, ויכול אז האדם להצליח מאד מאד במה שלומד, לא-כן כשאדם בא בימים ונעשה מבגר, עצביו כבר חלשים, וקשה וכבד לו לקלט ולתפס את למודו. ועל-כן ביותר צריכים בני הנעורים לשמר על זמנם, פי הזמן הוא המתנה היקרה ביותר שהקדוש-ברוך-הוא נותן, ואחר-כך כשעוברים כמה שנים ומתבגרים יותר, אז מסתכלים בחזרה איך בלינו את ימי נעורינו בהבל ובריק, אך כבר לא יועיל שום דבר, פי הזמן אינו עומד כרגע, ובכל רגע ורגע האדם מת, ומי שיש לו הישוב הדעת הזה, יודע שכל רגע ורגע שעובר, אף פעם לא יחזור אליו, ועל-כן חבל מאד מאד על כל רגע ודקה ממש, שהאדם מבלה אותו בהבל ובריק. לכן צריכים לשמר על הזמן ביותר.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כל אלו ששמרו על זמנם, והשתדלו לא לבלותו בפטפוטי דברים בטלים, הם דקא גדלו והצליחו בתורה ויראת שמים. ואפלו בגשמיות רואים, שכל אלו הסותרים המצליחים, זהו רק מחמת שאינם מבטלים את זמנם, רק מזדרזים בזרזות נפלאה מאד מאד, ואינם עומדים כרגע, אלא מוציאים מהכח אל הפעל עסקיהם תכף-וימך בזרזות גדולה, פי חבל להם על הזמן היקר שהולך לבטלה, ועל-כן הם מצליחים ביותר בעסקיהם, ולהפוך — עקר העניות של האדם הוא רק מחמת שמבלה את זמנו בפטפוטי דברים בטלים, ואינו עוסק בפרנסתו.

ופעמים רבות חוזר מוהרא"ש נ"י לפני תלמידיו ואומר: הן אמת שהעניות והעשירות נגזרו מלמעלה, אבל רבנו ז"ל אמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן לו), אשר מלמעלה יורד אור פשוט, ואדם צריך לצירו לטוב, או חס ושלום, להפוך, הינו מלמעלה יוצאים אורות צחצחות, אשר משם בא הכסף והפרנסה לאדם, פי למעלה הכסף הם אורות צחצחות כמובא בדברי רבנו ז"ל (שם, סימנים: כה,

(ט), וכשיוֹרְדִים לַמָּטָה, הֵם נִתְגַּשְׁמִים וְנַעֲשִׂים כְּסֶף, וְאִם-כֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ יוֹצֵא אוֹר פְּשוּט, שֶׁהוּא אוֹר רוֹחֲנִי, וְכִפִּי שְׁאֵדָם מְצִירוֹ, כִּךְ בָּא אֵלָיו. אִם הָאָדָם שׁוֹמֵר עַל זְמַנּוֹ וְאִינוֹ בִּטְלָן, רַק מְדַבֵּק אֶת עֲצָמוֹ בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְעוֹשֶׂה אֶת מַעֲשָׂיו בְּזִרְיוֹת, וְשׁוֹמֵר עַל זְמַנּוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה מְצִיר אֶת הָאוֹר לְטוֹבָה, וּבָאָה לוֹ הַשְּׁפָעָה גְשְׁמִית, וְאִם הוּא בִּטְלָן וּמְבַלָּה אֶת זְמַנּוֹ בְּפִטְפוּטֵי דְבָרִים בְּטָלִים וּבְכּוֹחִים וְחִלְשׁוֹת הַדַּעַת, עַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁאָר עָנִי, כִּי מְצִיר אֶת הָאוֹר לְרַע, רַחֲמָנָא לִישְׁבֹּן.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר דָּבַר זֶה הוּא עֶקֶר גְּדוֹל מְאֹד מְאֹד בְּחַיֵּי הָאָדָם — לְשׁוֹמֵר אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר, וְאֵל יִפְתָּהוּ שׁוֹם אָדָם, שְׁפִלוּנֵי מְצָלִיחַ יוֹתֵר כִּי הוּא מְצָלַח יוֹתֵר, וְזוּלְתוֹ אִינוֹ מְצָלִיחַ כִּי הוּא בִּטְלָן יוֹתֵר, אִין זֶה נֶכּוֹן כָּלֵל, אֶלָּא פְּלוּנֵי שׁוֹמֵר עַל זְמַנּוֹ, וְזוּלְתוֹ אִינוֹ שׁוֹמֵר עַל זְמַנּוֹ. כִּי מִי שֶׁשׁוֹמֵר עַל זְמַנּוֹ הוּא מְצָלִיחַ תָּמִיד בֵּין בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוֹת, וּמִי שֶׁאִינוֹ שׁוֹמֵר אֶת זְמַנּוֹ, הוּא אִינוֹ מְצָלִיחַ — לֹא בְּגִשְׁמִיּוֹת וְלֹא בְּרוּחָנִיּוֹת. וְהֵבִיא מוֹהֲרָא"ש נ"י דְּגָמָא לְעִנְיָן זֶה. בְּגִשְׁמִיּוֹת רוּאִים, שְׁמִי שֶׁאִינוֹ בִּטְלָן, אֶלָּא פּוֹתַח חֲנוּת וּמְשַׁרְת׃ אֶת הַקּוֹנִים בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת, וּמְזַרְז׃ אֶת עֲצָמוֹ שֶׁתְּהִיָּה הַסְּחוּרָה הַרְצוּיָה וְהַמְבַקֶּשֶׁת בְּחֲנוּתוֹ, וּפּוֹתַח אֶת הַחֲנוּת מִקֶּדֶם, וְאִינוֹ רַב עִם שׁוֹם בְּרִיָּה בְּעוֹלָם, אֲזִי בָּאִים אֵלָיו קוֹנִים לְקַנּוֹת אֶת הַסְּחוּרָה, לֹא-כֵן אָדָם שֶׁפְּתַח כְּבֹר חֲנוּת, אֵךְ אִין לוֹ כָּל הַסְּחוּרָה, וְאִינוֹ פּוֹתַח בְּזְמַן, וְהוּא כּוֹעֵס עַל לְקוֹחֹתָיו וְרַב עֲמָהֶם, לְבִסּוֹף אִינוֹ מְצָלִיחַ. וְכִמּוֹ-כֵן בְּעִנְיַן הַפְּצַת סִפְרֵי רַבְנּוֹ ז"ל, מִי שִׁיּוֹצֵא לְהַפִּיץ אֶת סִפְרֵי רַבְנּוֹ ז"ל בְּזִרְיוֹת, וְשׁוֹמֵר עַל זְמַנּוֹ הַיָּקָר, אֲזִי מְצָלִיחַ, וְהַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ-הוּא נוֹתֵן לוֹ שְׁפַע, לֹא-כֵן מִי שֶׁמְסַתּוּבֵב וְחוֹשֵׁב הַרְבֵּה — הַלְלֵכֶת אִם לֹא?! אֲזִי נִשְׁאָר בְּלֹא כְּלוּם. וְדָבַר זֶה שֶׁיָּךְ בְּכָל פֶּרֶט וּפְרֶט בְּגִשְׁמִיּוֹת, מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת זְמַנּוֹ הוּא מְצָלִיחַ תָּמִיד, וּמִי שֶׁשׁוֹרֵף אֶת זְמַנּוֹ — מִפְּסִיד, וְזֶה בְּרוּר בְּשֶׁמֶשׁ. מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בְּרוּחָנִיּוֹת, מִי שֶׁשׁוֹמֵר עַל זְמַנּוֹ הוּא יָכוֹל לְהִיּוֹת וּלְטַיִל בְּכָל חֲלָקֵי הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה: בְּמִקְרָא, בְּמִשְׁנָה, בְּגִמְרָא, בְּמִדְרָשׁ, בְּהִלְכָה, בְּאַגְדָּה, בְּקַבָּלָה, בְּמוֹסָר וּבַחֲסִידוּת, כִּי יֵשׁ זְמַן לְכָל דְּבַר, אִם רַק

מנצלים את הזמן. אך רב בני־אדם שורפים את הזמן בפטפוטי דברים בטלים, בקריאת עתונים, במחלקת, במריבות ובכוחים, ומדברים כל מיני הבלים בפוליטיקה, כאלו הם מנהיגים את העולם... ומחיים דעה, שהנשיא הזה ינצח... מדינה זו חזקה... וכדומה כל מיני שטיות והבלים, הם שורפים את זמנם היקר מכל, העקר לא ללמד, ועל־ידי־זה נשארים עמי הארץ גמורים. ועל־פן מי שרוצה להצליח בין בגשמיות ובין ברוחניות, עליו לשמר מאד מאד על זמנו, וכשישמר על זמנו, אז יצליח דרכו; ועל־פן אשרי ואשרי מי שזוכה לשמר על זמנו, ואז יצליח ברוחניות ובגשמיות.

זריזות

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר עקר הצלחת האדם בזה העולם הוא על־ידי מדת הזריזות, כי ככל שאדם מזרז את עצמו בין בהנהגותיו הגשמיות ובין בהנהגותיו הרוחניות, על־ידי־זה יצליח דרכו; ועל־פן צריך לעבד הרבה על נקודת הזריזות, כי העצלות הורסת את האדם לגמרי, ומי שמפסיד, זהו רק מחמת העצלות שנטבעה בו; כי טבע האדם להמשיך אחר העצבות והעצלות, וזה הורס את כל הצלחת החיים שלו, לא־כן מי שמזדרז בכל עניניו, הרי זה מצליח, וצריך להיות כל־כך חזק במדת הזריזות עד ששום דבר שבעולם לא יוכל למנע אותו, אלא תכף־ומיד כשיש לו לעשות משהו, יזדרז מה שיותר מהר לעשותו, ועל־ידי־זה יצליח דרכו.

ואמר מוהרא"ש נ"י: רואים בחוש, שמי שזרזו, סימן שמחו מישב, לא־כן מי ששרוי בעצלות, סימן שמחו מלא טמטום וזמה, ושורה בבלבול הדעת, כי הזריזות מגלה את טהר הנפש וטהרת המח והמחשבה; ועל־פן אשרי מי שמזרז את עצמו בכל עניניו, אשר על־ידי־זה הוא מנקה את מח מחשבתו; כי הזריזות בעצמה

עזרת לאדם להגיע לכל המדרגות שבְּעוֹלָם, כי מי שזריז בכל עניניו, הוא יצליח ברוחניות וגם בגשמיות, כי עקר הפשלונות של אדם הן בגשמיות והן ברוחניות הן רק מחמת העצלות, כי העצלות מביאה את האדם לעצבות ולדכאון, וזה מדרדר אותו, עד שמניח את כל עבודתו ומתיאש, ואינו עושה דבר, לא-כן כשאדם מזרז את עצמו, וכל מה שעליו לעשות, הוא עושה תכף-ומיד בנריזות גדולה, על-ידי-זה דיקא — מצליח. ועל-כן אשרי ואשרי מי שקונה לעצמו את מדת הנריזות, אשר על-ידי-זה יצליח בגשמיות, כי כל מה שהוא צריך לעשות, יעשהו תכף-ומיד, ומכל שכן שיצליח ברוחניות, כי היום כל-כך ארך, ויכולים להספיק בו הרבה מאד, הינו ללמד הרבה תורה, ולעסוק הרבה בתפלות ובקשות, תחינות ופיוסים וודויים, ואמירת תהלים ותפלות ארכות, ולקיים את מצוותיו ותברך, ולעזור לעוד בר ישראל, ולגלות ולפרסם את אמתת מציאותו יתברך לכל העולם כלו. כי רק בשביל זה נרדנו אל זה העולם, אבל אי אפשר להגיע אל זה אלא על-ידי מדת הנריזות. על-כן אשרי ואשרי מי שמזרז את עצמו, ואז טוב לו כל הימים.

זכות

מוהרא"ש נ"י אמר, שבדור הזה העקר הוא ללמד זכות על בני-אדם, ולא לדון אותם לכף חוב, חס ושלום, כי עוברים על כל אחד ואחד כל-כך הרבה צרות ויסורין, מרירות והרפתקאות, עד שכבר אין שיך להקשות כלל, למה קשה וכבד עליהם לקיים את כל מצוות התורה פראוי, כי זה בעצמו נס גדול, שעדין באים לבית-הכנסת, ומניחים טלית ותפלין בכל יום, ולכן אם תתחיל להוכיח אותם, למה אינם מתנהגים בבית-הכנסת פראוי, ולמה אין עונים "אמן יהא שמיה רבא" בקול גדול וכו' וכו', אזי יברחו גם מבית-הכנסת, ויצאו מן היהדות לגמרי, חס ושלום. ולכן צריך

להיות חכם גדול מאד להבין בני-אדם, ולדון אותם לכף זכות, ולא להוכיח אותם בדרך נשיכה ועקיצה, ולהחליש דעתם, חס ושלום, כי זו סכנה גדולה מאד, ויכולים להרחיק בני-אדם מן היהדות לגמרי על-ידי-זה, חס ושלום. העקר הוא רק לחזק אותם בכל מיני חזוק, ולעורר אותם בדרך נעם ואהבה על קיום ודקדוק המצוות, ובדרך זו נתן לפעל הרבה למען השם ותורתו.

ופעם אחת היה ספור בבית מדרשו של מוהרא"ש נ"י, שאיש אחד התלונן לפני מוהרא"ש נ"י, שכואב לו מאד על שאין בני-אדם קמים כראוי בשעת הגבהת ספר תורה, כי זה פגם בכבוד התורה, וזה מעורר קטרוג גדול בשמים וכו', וכן היו לו עוד כמה טענות על התנהגות בני-האדם בבית-המדרש. ואמר לו מוהרא"ש נ"י: "באמת אתה צודק לגמרי בטענתך, אבל אין כדאי שתבלבל עצמך עם כל הדברים האלו, כי אין זו חכמה כלל למצא מומין ותסרונות בבני-אדם, יותר טוב לדון את הבריות לכף זכות ולמצא בהם נקודות טובות, ותאמין לי, שרב בני-אדם אינם שמים לב לדברים אלו כלל מרב הצרות והיסורים שעוברים עליהם מבית ומבחוץ, ואצלם זו מדרגה גדולה שבאים לבית-המדרש ומתפללים, ומניחים טלית ותפלין, ואם אחד יתחיל להוכיח אותם על כל דרכי התנהגותם בבית-המדרש הם יברחו משם לגמרי, כי בבית-המדרש הם מוצאים קצת מנוחה לנפשם לברח מכל צרותיהם, ולהתפלל וללמד קצת למען החיות נפשם, ואינם צריכין שמישהו יצעק עליהם ויוכיחם, מדוע הם עושים כן, ולמה אינם עושים אחרת וכו', ואם אתה יכול לעוררם על דברים אלו בדרך נעם ואהבה — מה טוב ומה נעים, אבל סתם להוכיח בני-אדם על כל דבר שכואב לך, אין זו חכמה כלל, כי עליך להבינם, שבודאי סובלים מה שסובלים, והם טרודים ומדאגים וכו', ומחמת זה אינם שמים לב כלל, שעכשו צריך לקום בפני הספר תורה וכו'. ואם תסתכל עליהם בעין של רחמים ותמלה, אזי תמצא בהם הרבה נקודות טובות, אבל אם תסתכל בעין של קטרוג, אזי אתה בעצמך תעורר עליהם

קטרוגים, ואין פועלים בזה מאומה כלל".

והאריך מוֹהֲרָא"ש נ"י אז בשיחה זאת, איך שצריכין לעשות כל מיני פעולות שבְּעוֹלָם לְמַצֵּא זְכוּת בְּבְנֵי-אָדָם, וְלֹא לְמַצֵּא בָהֶם חֲסְרוֹנוֹת כָּלל, כִּי זֶהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ, שְׁיִלְמְדוּ זְכוּת עַל בְּנָיו, וְלֹא יִקְטְרוּ עֲלֵיהֶם, חֵס וְשְׁלוֹם, וְכִמוֹ שְׁמַצִּינוּ אֶצֶל אַבְרָהָם אָבִינוּ, שְׁאַפְלוּ עַל אֲנָשֵׁי סְדוּם, שֶׁהָיוּ רָעִים וְחַטָּאִים לֵה' מְאֹד (בְּרֵאשִׁית יג, ג), חֲפֵשׂ אֵיזָה לְמוֹד זְכוּת, כְּדֵי לְהַצִּיל אוֹתָם, וּבְשֶׁכֶר זֶה אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: אַתָּה חֲפֵצָה לְהַצִּידִק אֶת בְּרִיּוֹתַי וְלֹא לְכַלּוֹתָם, חַיִּיד — אַתָּה כִּהֵן לְעוֹלָם וְכוּ'; כִּי כְּשֶׁאָדָם זוֹכֵה לְלֶכֶת בְּדַרְךְ זוֹ — לְמַצֵּא זְכוּת בְּבְנֵי-אָדָם, אָזִי זוֹכֵה לְהַגִּיעַ לְמַעְלֹת גְּדוּלוֹת וּנְפִלְאוֹת בְּעִבּוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ; אֲשֶׁרֵי הַזּוֹכֵה לְזֶה בְּאַמֶּת.

זוּג

פֵּעַם דִּבֶּר מוֹהֲרָא"ש נ"י שִׁיחָה נוֹרְאָה מְאֹד מֵעַנְנֵי זוּג הַמַּדוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת הַמוֹבָאוֹת בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים וּבִפְרָט בְּכַתְבֵי הָאָרִיז"ל, וְאָמַר, שְׁלֹרֵב בְּנֵי-אָדָם גְּדָמָה כְּאֵלוֹ דְּבָרִים אֱלוֹהִים לְגַמְרֵי לְמַעְלָה מִהַשְּׁגָתָם, וְאֵינָם שׂוֹכִים אֲלֵיהֶם כָּלל, וּבְאַמֶּת הֵם דְּבָרִים שְׁנוּגֵעִים לְכָל אָדָם בְּכָל זְמַן בְּחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם שְׁלוֹ, רַק צְרִיכִין לְהַכְנִיס דְּבָרִים אֵלּוֹ בַּתּוֹךְ דְּבוּרִים פְּשוּטִים, עַד שְׁכָל אֶחָד וְאֶחָד יוּכַל לְהַבִּינֵם. וּבְאַמֶּת כֵּן הוּא בְּכָל כְּתָבֵי הָאָרִיז"ל וְסִפְרֵי קְבֵלָה וְכוּ', שְׁכָלֵם מְדַבְּרִים לְכָל אָדָם בְּכָל זְמַן, רַק צְרִיכִין בְּעַל הַסֵּבֵר נִפְלָא, שְׂיִכּוֹל לְהַכְנִיס הַעֲנִינִים עִם דְּבוּרִים כְּאֵלוֹ, עַד שְׁכָלֵם יוּכְלוּ לְהַבִּינֵם.

וְכִמָּה פְּעָמִים אָמַר לָנוּ מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁזֶּהוּ כָּל רְצוֹנוֹ וְכִסּוּפוֹ, לְכַתֵּב פְּרוּשׁ פְּשוּט עַל סִפְרֵי הַזֵּהָר וְהַתְּקוּנִים וְכַתְבֵי הָאָרִיז"ל וְכוּ', עַד שְׁאַפְלוּ נְעָרִים קְטַנִּים יוּכְלוּ לְהַבִּינֵם, וּכְבָר הַתְּחִיל אֶת זֶה וְכוּ',

והקדוש-ברוך-הוא יזכהו לגמרו, ונזכה לראות בהוצאתו לאור.

והנה בענין זיוג המדות העליונות, הסביר מוהרא"ש נ"י, שבאמת זה שיך אצל כל אדם בכל יום, כי מבאר בספרים הקדושים, שיש זיוג בין מדת החסד ומדת הגבורה, ושניהם ביחד נקראים דעת, וכן זיוג בין אבא ואמא שהם חכמה וכינה, ומתם נולד הדעת וכו', והענין בזה, כי הנה על-פי-ירב עוברים על האדם כל מיני צרות ויסורין וחלישות הדעת וקטנות המחין וכו', עד שנדמה לו שהוא כלו גבורה, וכל הדינים והגבורות מתנקמים בו, ובאמת כל זה הוא מחמת חסרון דעתו, הינו מחמת שאינו מחבר ומזוג אל עצמו מדת החסד, להסתכל גם על הרחמים והחסדים שהשם יתברך עושה עמו; כי הוא יתברך עושה חסד עם כל אחד ואחד בכל עת, ולולי חסדיו ורחמיו יתברך, לא היה לאדם קיום בזה העולם אפלו רגע אחד, כי הלא על אף כל צרותיו ויסוריו וחובותיו וכו', יש לו, ברוך השם, מה לאכל ומה לשותות, והוא בריא, ואשתו וילדיו בריאים וכו', ולכן למה לא יסתכל גם על החסדים והרחמים של השם יתברך, ולהודות ולהלל אותו יתברך עליהם, ועל-ידי-זה תתרחב דעתו ומחו, ויקבל דעת אחרת לגמרי. נמצא, שעקר עבודתו הוא לחבר ולזוג מדת הגבורה עם מדת החסד, ועל-ידי-זה נשלמת הדעת, שאינו מבלבל ומטרף בדעתו, חס ושלום, רק זוכה להכיר את השם יתברך בין בטיבו ובין בעקו, שזהו עקר שלמות הדעת (עין לקושי-מוהר"ן, חלק א', סימן ד'). וכן הוא בענין זיוג בין אבא לאמא, חכמה וכינה, כי לפעמים יש אדם שיש לו חכמה, הינו שהוא מחכם בכמה מיני חכמות, אבל אין לו בינה להתבונן בחכמתו, ולהבין איך להשתמש בה, כי החכמות נשארות במחו, אבל אינן יוצאות מהכח אל הפעל, כי אינו מבין איך להשתמש בהן, אבל כשמחבר בינה אל החכמה שלו, ומתחיל להתבונן שהלא אלו החכמות תכליתן להביאו אל תקון המדות ודבקות השם יתברך, אזי נעשה יחוד וזיוג בין אבא לאמא, בין חכמה לבינה, ונולדת מזה הדעת ושאר המדות, הינו שמתחיל

לדעת איך להוציא מתיקות שכלו מן הכח אל הפעל, ומזה נמשך חסד וגבורה ותפארת וכו'. נמצא, שכל זיוגי המדות העליונות שיכים אצל כל אחד ואחד, והם למוידי עקרים לכל אדם בכל זמן.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעקר המקום שנתגלה כל היחוד והזיווג בין המדות העליונות הוא בביתו עם אשתו. כי על-פי-רוב האיש והאשה הם שתי מדות אחרות והפוכות לגמרי, זה חסד וזו גבורה, או לפעמים להפוך, הוא גבורה והיא חסד, ועקר החכמה לחבר ולזוג שניהם יחד, שיחיו ביחד בשלום ואהבה, באהבה ורעות. ועקר זיווג זה נעשה רק על-ידי הדעת, הינו שידע איך להשתמש עם החסד שלו להמתיק הגבורות של אשתו, או איך לצמצם את הגבורה שלו ולהתבטל אל החסד של אשתו, אשר לכל זה הוא צריך חכמה ובינה עמקה מאד, כי אם יהיה האדם עקשן, וירצה לעמד תקיף וחסד במדתו, ולא להתבטל ולהתמזג עם מדת אשתו, אזי לא יהיה לו שלום-בית כלל, ולא יהיה שום יחוד וזיווג בביתו וכו'. ויש טבע רע בכני-אדם, שהם עקשנים גדולים, ואומרים שהם יראו לנשותיהם מי הוא בעל-הבית וכו', והולכים במדת הגבורה כלפי נשותיהם, ואינם מראים להם חסד כלל, וצועקים שמגיע להם הכל, מחמת שהם עובדים קשה בעבור פרנסה, וזה על כבוד וקשה מאד, ובינתיים שוכחים, שעל האשה מנח כל העל של הבית וגדול הילדים וכו' וכו', אשר על-פי-רוב הוא יותר קשה מהעל שיש לבעל מחוץ לבית, והראיה לזה, שאם הבעל מכרח להשאר כמה שעות עם הילדים בבית, הוא כבר יוצא מכליו, ואינו יכול להסתדר עמהם כלל, ואם-כן למה לא יעריך את עבודת אשתו, ויתנהג עמה בחסד וברחמים, וימתיק קצת את הגבורה שלו?! אבל יש טבע של עקשנות בלב האדם, שאינו רוצה להכניע את עצמו בפני אחרים וכל שכן לא בפני אשתו, ובזה הוא מקלקל את כל השלום-בית שלו, ואין כבר שום יחוד וזיווג בין המדות וכו', והבעל אינו מבין למה אשתו מתנגדת אליו כל-כף, ולמה אינה נתרצית לו וכו', ובינתיים שוכח, שהכל מחמת עקשנותו, שאינו רוצה למזג ולחבר

את המדות שלו עם מדות אשתו, והם נשארים כשני גופים נפרדים בלי שום קשר ושיכות כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעל-כן בתורה הקדושה נקרא היחוד והחבור בין איש לאשתו בשם דעת, כמו שכתוב (בראשית ד, א): "והאדם ידע את חוה אשתו", וכן כתיב (במדבר לא, יז): "וכל אשה יודעת איש" וכו', כי אף-על-פי שמבאר בספרים הקדושים סודות גדולים בענין זה, אבל באמת עקר פנימיות הענין הוא פשוטו כמשמעו, שעקר החבור בבית תלוי רק בדעת, הינו איך יש לאדם דעת לחבר ולזוג את המדות שלו עם המדות של אשתו, כי אם ירצה להתעקש עם מדת הגבורה שלו, ולעשות כל מיני בקרת על אשתו, ולשפף עליה תמיד כל טענותיו וכו', בודאי לא יהיה לו שום חבור ויחוד בביתו, ולא יהיה לו שום שלום-בית כלל, וכן אם ירצה דווקא להלחם עם הגבורה של אשתו, ובשעה שהיא נעשית בכעס או בעצבנות, הוא מחזיר לה את גבורתה, ואינו ממתיק אותה בחסד וברחמים, אזי תמיד יהיו מריבות ומחלוקת בבית, ולא יהיה שם שום יחוד וזווג כלל. מה שאין כן פשתהיה לו דעת שלמה, וידע תמיד איך לפייס ולרצות את אשתו, ואפלו בתוך הגבורה שלו, שעבר עליו יום קשה וכבד מאד בעבודתו ובפרנסתו, ויש לו חובות וצרות וכו', עם כל זאת הוא מבין שגם אשתו סבלה בבית, וגם עליה עברו צרות ויסורין מהילדים ומטפול הבית וכו', והוא עושה כל מיני פעולות להמתיק הגבורות שלו בחסדים, ולדבר עמה מלים טובות וערבות, וכן בתוך הגבורה שלה, שהיא עכשו במתח ובעצבנות גדולה, הוא מנסה לדבר אליה בטוב ובנעימים, אזי יתמזגו ויתחברו המדות שלהם ביחד, ויהיה ביניהם שלום-בית אמתי; אשרי הזוכה להכניס בעצמו דעת האמת הזאת, וידע תמיד איך למזג את המדות שלו יחד עם מדות אשתו, ואז יתהפך ביתו לגן-עדן ממש, ויחיה חיים טובים ונעימים באמת.

זכוי הרבים

מוהרא"ש נ"י אָמר, שאין לתאר ואין לשער את גדל הזכות של האדם המזכה את הרבים, ובפרט כשזוכה להפיץ את אור רבנו ז"ל בעולם, ולקרב אנשים אליו יתברך על-פי דעת רבנו ז"ל, שמחדיר בהם אמונה ובטחון, אזי זכותו גדולה מאד מאד, כי שֵׁכר המזכה את הרבים — אין לתאר ואין לשער כלל, ובפרט מי שיודע שחטא הרבה, עליו למסר את נפשו בעבור זכוי הרבים, כי אין לה עוד דבר שכל-כף מתקן את החטאים כמו זכוי הרבים, כי מי שמזכה את חברו בזה העולם, הוא חשוב עד מאד למעלה בשמים, כי אצלו יתברך מאד מאד חשוב מי שמזכה את הרבים.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהרב הקדוש בעל ה"ישמח משה" זי"ע ספר, שראה חזיון, שרש"י הקדוש נפגש בעולם העליון עם הרב הקדוש רבי יצחק מדרוהוביטש זי"ע, ושאל אותו: "במה כח בנכם כל-כף גדול, שעושים ממנו רעש בשמים?" ענה ואמר לו רבי יצחק לרש"י הקדוש: "בני לומד תורה לשמה". ולא נתקרה דעתו הקדושה של רש"י, וחזר ושאל: "מה עוד הוא עושה?" והשיב לו עוד: "בני מפזר מעות לצדקה". ושוב לא נתקרה דעתו הקדושה של רש"י הקדוש, ואמר לו: "מה עוד הוא עושה?" והשיב לו: "בני מחזיר בני-אדם בתשובה, ורבים השיב מעון". אז נתלהב רש"י הקדוש ואמר: "עכשו אני מבין למה רועשים וגועשים כל העולמות נגדו". וסיים מוהרא"ש נ"י: רואים מזה מעלת בר ישראל הזוכה לקרב נשמות ישראל אליו יתברך. ועל-כן כל אחד היודע שחטא ופגם נגדו יתברך, ועשה כל מיני רע בחייו, עליו למסר את נפשו לקרב יהודים אל הקדוש-ברוך-הוא, וככל שיקרב יהודים להקדוש-ברוך-הוא, על-ידי-זה ימחלו לו כל עוונותיו, ויהיה שמו מפרסם בכל העולמות — אשרי לו.

חזק

מוהרא"ש נ"י אָמר, אֲשֶׁר אָדָם צָרִיף לְחַזֵּק אֶת אָפְיוֹ, וּבְנֵה יְצַלִּיחַ בִּימֵי חַיָּיו, כִּי עֵקֶר הַצְּלַחַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, הוּא כְּפִי חֲזֵק לְבוֹ, שְׂאִינוּ מִפְּחַד מִפְּנֵי שׁוֹם דְּבַר בְּעוֹלָם, כְּמוֹ שְׂאָמַר רַבְּנוּ ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן רמט): עֵקֶר הַגְּבוּרָה הִיא בְּלֵב; כִּי מִי שֶׁלְּבוֹ חֲזֵק, וְאִינוּ מִתְּיָרָא מִשׁוֹם אָדָם וּמִשׁוֹם דְּבַר, יְכוּל לַעֲשׂוֹת גְּבוּרוֹת נוֹרְאוֹת, וְלִכְבֹּשׁ הַמַּלְחָמוֹת עַל־יְדֵי חֲזֵק וְתַקְּףָ לְבוֹ, שְׂאִינוּ מִתְּיָרָא, וְרָץ אֶל תּוֹף תַּקְּףָ הַמַּלְחָמָה, וְזֶה סוּד (אבות ד): "אִיזְהוּ גְבוּר הַכּוֹבֵשׁ אֶת יָצְרוֹ"; שְׂזֶה הִיָּה עֵקֶר גְּבוּרָתוֹ שֶׁל שְׂמִשׁוֹן, שְׂנֹאֲמַר בּוֹ (שופטים יג, כה): "וַתַּחַל רוּחַ הַיְיָ"ה לִפְעָמוֹ בְּמַחְנֶה דָן בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֲשֶׁתְאוּל", שְׂבָאוֹתֶם הַמְּקוֹמוֹת צָלְחָה עָלָיו רוּחַ ה' וְלִבְשָׁה גְבוּרָה, דְּהִינוּ שְׂבָא לּוֹ חֲזֵק וְתַקְּףָ גְבוּרָה בְּלֵב, וְעַל־יְדֵי־זֶה עָשָׂה גְבוּרוֹת נוֹרְאוֹת; כִּי עֵקֶר הַגְּבוּרָה תְּלוּי כְּפִי חֲזֵק לְבוֹ, וְכִשְׂאָדָם מִחֲזֵק אֶת הָאִפִּי שְׁלוֹ, אֲזִי אִינוּ מִפְּחַד מִפְּנֵי שׁוֹם בְּרִיָּה שְׂבַע־עוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה דִּיקָא מְצַלִּיחַ. וְכָל אֱלוֹ שְׂזָכוּ לְהַצְּלִיחַ בְּחַיֵּיהֶם, הִיָּה רַק עַל־יְדֵי אָפְיִם הַחֲזֵק.

וספר מוהרא"ש נ"י, שְׂבִהִיּוֹתוֹ מַגִּיעַ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, הִיָּתָה דְרָכּוֹ לְבָלוֹת רַב הַיּוֹם אֲצֶל הָרַב הַחֲסִיד ר' לוי יִצְחָק ז"ל, וְהוּא הִיָּה מְדַבֵּר עִמּוֹ שְׂעוֹת עַל גְּבֵי שְׂעוֹת, וְסִפֵּר לוֹ סִפּוּרִים רַבִּים, כִּי הִיָּתָה שְׂהִיָּה גַר בְּחוּץ לְאַרְץ, וְכִשְׂבָּא לְבַקֵּר בְּאַרְצֵנוּ הַקְּדוּשָׁה, הִיָּה זֶה רַק לְיָמִים סִפּוּרִים, וְאִזְ הִיָּה הָרַב הַחֲסִיד לוי יִצְחָק ז"ל מְדַבֵּר עִמּוֹ כְּמָה שְׂעוֹת רְצוּפוֹת, וְאִף שְׂהִיָּה מְסַדֵּר מְאֹד בְּשַׁעוּרָיו, עִם כָּל זֹאת לְכַבּוֹדוֹ בְּטַל הַפֶּל, וְדַבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה, אִף בְּכָל פֶּעַם שְׂמוֹהֲרָא"ש נ"י לְוָהוּ לְבִיתוֹ אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית, תַּכְּף־וּמִיד כְּשֶׁהִגִּיעַ לְדַלְתוֹת בֵּיתוֹ, אָמַר לְמוֹהֲרָא"ש נ"י: "לִילָה טוֹב" (א גוֹטֵעַ נֹאכְט), כְּאוֹמֵר, עַד כָּאן. וְהִיָּה מוֹהֲרָא"ש נ"י מִתְּפַלֵּא מְאֹד מְאֹד, כִּי הָרַי בְּמִשְׁךְ הַיּוֹם דְּבַר עִמּוֹ שְׂעוֹת אַרְכוֹת, וְלֹא הִסְתַּכַּל עַל שׁוֹם דְּבַר, וְאִפְלוּ בְּדַרְךְ שְׁלוֹהוּ בְּלִילָה, גַּם כֵּן דַּבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה, אִף תַּכְּף־וּמִיד כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְפֶתַח בֵּיתוֹ

אחר תפלת ערבית, אמר לו: "לילה טוב". והסביר מוהרא"ש נ"י, שהבין אחר-כך מדבריו, שזו הצלחתו, שיש לו חזק לב ואפי חזק, וכשחוזר בלילה, הרי הולך לישן תכף-ומיד, וכך הוא יכול לקום בתצות, ולהיות ער חצי הלילה עד תפלת ותיקין, וכן כל היום, וכך חוזר חלילה.

וספר מוהרא"ש נ"י, שמאד מאד התפלא אז מאפיו החזק, שאף שאהב מאד מאד לדבר עמו, וממש ראה אצלו מסירות נפש, איך מסר נפשו לדבר עמו כמה שעות, כי אף שהיה איש מסדר, והיו לו הסדרים שלו, עם כל זאת בטל הכל, העקר לדבר עמו, כי היתה לו פונה בכל זה (כאשר יתבאר במקום אחר). עם כל זאת, היה לו אפי חזק, וכשהגיע הזמן לישן — הלך לישן, ולא הסתפל על שום דבר שבעולם.

וסים מוהרא"ש נ"י: דיקא מי שיש לו אפי חזק כזה, שיודע להציב גבולות מה פן ומה לא, ולהבדיל מתי פן ומתי לא, אדם כזה מצליח.

ואמר מוהרא"ש נ"י, רואים בני-אדם אשר בטבעם בעלי אפי חלש, פעם אומרים כך ופעם עושים כך, פעם נסכס בדעתם כך ופעם נסכס בדעתם אחרת וכו' וכו', ואף פעם אינם מישבים, וזאת מפני שאין להם אפי חזק, אף מי שיש לו אפי חזק מצליח דרכו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שה"חפץ חיים" ו"ל ספר לתלמידיו, שבהיותו בחור צעיר, התאכסן פעם אצל תלמיד חכם גדול ליטאי, ודבר עמו הרבה בתורה, ואף שה"חפץ חיים" היה עוד בחור צעיר, והתלמיד-חכם היה זקן מפלג, כבן תשעים ויותר, עם כל זאת נהנה מאד מדברי התורה שלו, ודברו כך רב היום, כשהגיע הלילה, אמר לו התלמיד-חכם: "לילה טוב, מתר גם פן יום", וכזה נפרד ממנו והלך למדרו. והנה דרכו של ה"חפץ חיים" ו"ל לספר, שאז היתה

לו חלישות הדעת גדולה מאד, פי פל-כף נהנה מדברי התורה שדברו יחד, עד שיכול היה לשבת עמו כמה ימים ולילות רצופים, בלי לאכל ולישן כלל, מרב השתוקקות שהשתוקק לדבר עמו בדברי תורה, על-פן הצטער מאד על שבלילה דחה אותו, "הרי רציתי לדבר עמו כל הלילה, שיאיר את עיני, ולא הבנתי מדוע היה חדל בלילה, אף עכשו לעת זקנותי", סיים ה"חפץ חיים" ו"ל, "אני מבין היטב את דרכו של התלמיד-חכם הזקן באפן שהתנהג עמי, כי אם לא היה הולך לישן מקדם, לא היה יכול להמשיך עם ראש רענן ומישב פל-כף בגיל תשעים ומעלה, אבל על-ידי ששמר על זמנו, והיה לו חזק לב לומר לי 'לילה טוב', כף המשיך דרכו". והיה רגיל לספר זאת לתלמידיו, ואמר להם: "לכו לישן, כף תוכלו להמשיך עד זקנה מפלגת". וכן היתה דרכו של ה"חפץ חיים" ו"ל לעורר תמיד את תלמידיו, שילכו לישן בלילה מקדם, וכף יוכלו לקום מקדם, וללמד כל היום בישוב הדעת; כי אם אין ישנים היטב בלילה, המוח איננו מישב, ואין יכולים ללמד.

וסיים מוהרא"ש נ"י, רואים מזה איך אדם צריך שיהיה לו חזק לב ואפי חזק לומר לזולתו: "לילה טוב", וכשנספם בדעתו איזו הנהגה ודרך, צריך לומר לזולתו: "כף דרפי, ואיני משנה דרכי בשום פנים ואפן". ומי שהולך באפי חזק כזה, הוא מצליח מאד בדרכו; אשרי מי שמחזק את אפיו, ואז טוב לו כל הימים.

חבר

מוהרא"ש נ"י אמר, שצריכין להרגיל את הילדים בעודם בקטנותם איך להסתדר עם חבר, כי אם אין הילד מסתדר עם חבר בעודו בקטנותו, לא יוכל להסתדר אחר-כף עם אשתו, וזה ברור; כי בדרך כלל רואים ילדים קטנים שאינם מסתדרים עם חבריהם

מאיזו סבה שלא תהיה, ובפרט בתורים גדולים אינם מסתדרים זה עם זה, ודבר זה מורה ומגלה שלא יסתדרו עם נשותיהם. וכמו שהוא עם בן, כך הוא עם בת, גם את הבנות צריך ללמד מימי קטנותן להסתדר עם חברותיהן, הן בקטנותן והן בבגרותן. ואם ישנה בת שאינה מסתדרת עם חברותיה, צריך לדעת שתהיה לה בעיה להסתדר עם בעלה, וזה ברור כשמש, כי אם מסתדרים עם הזולת, יכולים אחר-כך להסתדר בבית, ואם לאו — לא יועיל שום דבר.

ודבר מזה מוהרא"ש נ"י הרבה פעמים, ואמר, שהוא ראה דבר זה במציאות החיים, שבחור שלא הסתדר עם חבריו, לא הסתדר עם אשתו, וכן להפך. ועל נקדה זו צריכין המחנכים לעבד הרבה, לחנך את הילדים שיוכלו להסתדר עם זולתם, ואז כשיגדלו יוכלו להתמודד בחיים עם זולתם, ואם אין מרגילין אותם מימי קטנותם ומימי בחרותם, לבסוף אינם מסתדרים כל החיים, ויש להם טענות ומענות על כל אחד ואחד, ובאמת זה התחיל עוד בגיל קטן, ואף אחד לא שם על לב. אף אם היו נוהרים עוד מימי קטנותם לכפות על הילדים בכל מיני אפנים וללמדם להסתדר עם חבריהם, אזי כשגדלים היו יכולים להסתדר עם נשותיהם ובעליהן. ואמר מוהרא"ש נ"י, שדיקא על עקר גדול כל-כך בחיים, אין שמים לב, ואחר-כך כשכבר גדלים, אז צעות הבעיות, אף כבר אי אפשר לתקן דבר, כי כפי שהרגילו עצמם מימי קטנותם ובחרותם, כך ממשיכים כל החיים.

ורגיל מוהרא"ש נ"י לומר לבחורים: אם לא תשנו את הרגלכם הרע עוד מימי בחרותכם, החפה לא תשנה אתכם... החפה אורכת כחמש-עשרה דקות בסוף הכל, ובזה שעומדים חמש-עשרה דקות תחת החפה ושרים מי אדיר... ומסובבים אתכם שבע הקפות... ואומרים לפניכם שבע ברכות, בזה לא תשתנו, כי תכף-ומיד כשתצאו מהחפה לא תוכלו להתמודד עם החיים, וזה ברור. ואף

שיש מי שמתלוצץ מדבורים אלו, אינו מתלוצץ אלא מעצמו, כי המציאות מראה, שכל אלו שלא הסתדרו עם חבריהם, אחר-כך לא הסתדרו עם נשותיהם, וכן הבנות שלא הסתדרו עם חברותיהן לא הסתדרו עם בעליהן; פי צריך להתרגל עוד מגיל צעיר לחיות ביחד עם חבר, ואפלו שהוא הפופר לגמרי מטבעו, כגון הוא כעסן או אינו מסדר וכו' וכו', עם כל זאת צריך לדעת שאלו החיים, ויש להתמודד עם שני הפכים, ולא לומר: היות שהוא כף וכף, איני יכול להסתדר אתו, כי אם לא תסתדר עמו עתה בעודך צעיר, אזי החיים ילמדו אותך לקח, ולא תוכל להסתדר אחר-כך עם אשתך ועם בני-אדם במסחר, ותמיד יהיו לך טענות ומענות על זולתך: "פלוני זה גנב, אין יכולים להסתדר אתו" ... "זה נוכל, אי אפשר להתעסק עמו" ... וכדומה, כל מיני תרופים שיש לאדם שאינו יכול להסתדר עם זולתו, והכל מפני שלא קבל חנוף כזה מימי נעוריו, שישתדל להתמודד עם זולתו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם אחת השיא פלוני את בתו עם בחור מתמיד גדול בלמוד, והיה לו שם טוב בישיבה של מתמיד גדול, והיה יכול לשבת שתיים-עשרה או ארבע-עשרה שעות רצופות וללמד. ויהי אחרי נשואיו נתגלה כפרא אדם, והשפיל מאד את אשתו, והיה רב עמה, ואף השתמש בכח הנרוע כלפיה, רחמנא לצלן. ורץ אביה אל הגאון "הסטייפילער" ז"ל (בעל ה"קהלות יעקב"), ושפף לפניו לכבו, הכיצד נפל בפח כזה, שלקח בחור בעל שם מצין, אשר למד בימי בחרותו כל-כף הרבה, ולבסוף אינו מסתדר עם בתו, עד כדי כך שהוא אלים ומשפילה, מה קורה כאן?! הוזה תורה וזו שכרה?! ענה ואמר לו הגאון ז"ל: "תדע שהתורה היא תורה, וכשאחד מתמיד זהו דבר גדול מאד, אבל החתן שלך אף פעם לא קבל חנוף איך להסתדר עם זולתו ומפל שפן עם אשה, לא היה לו בחיים רק הסטענדער... עליו למד ועליו הוציא את עצביו... כשלא הבין משהו, נתן דפיקה על הסטענדער... או הפילו על הארץ מרב פעס... אין זאת אומרת שהתורה אינה

תורה, חס ושלום, או ההתמדה אינה התמדה, חס ושלום, אלא מתנדף לא קבל חנוף איך להסתדר עם זולתו, וכל ימי נעוריו חי רק עם הסטענדער, ולכן איני מציע להתגרש, אלא שימצא איזה אדם שיוכל לחנוף אותו איך לחיות עם זולתו ואיך לחיות עם אשה, ואז תראה, שהכל יתהפך לטובה".

וסים מוהרא"ש נ"י: הם הם הדברים שאני מדבר תמיד, אם אין מחנכים את הבן או הבת עוד מגיל צעיר איך להתמודד בחיים, ואיך לחיות עם זולתו, לא יוכלו להסתדר אחר-כך בשום פנים ואופן עם זולתם, וכל הבעיתיים שאינם מסתדרים עם זולתם, הכל נובע מסבה זו.

ופעם אחת לא הסתדר אחד הבחורים עם חברו בישיבה, עד כדי כך שבאו לידי הכאות, והשליך הלה את חפציו חברו מחוץ לחדר. וכשהוכיחו מוהרא"ש נ"י על זה, "איזו הנהגה היא זו, לזרק את חפציו חבריך מהחדר?" ענה ואמר הבחור: "מה לעשות? איני יכול להסתדר אתו, הוא בחור מפזר עד מאד, תמיד החדר מהפך בעטיו, כאן זרוקות נעליו, בזוית שניה משלכות מכנסיו, בזוית שלישית חלצתו, ומטתו הפוכה משך כל היום, ואף פעם אינו מניח חפציו במקומם הראוי, איך אם-כן יכול אני לחיות עמו בחדר אחד?" ואמר לו מוהרא"ש נ"י: "תדע, אהובי, בני, שצריך אדם להרגיל את עצמו לחיות גם עם טפוס כזה, כי מה תעשה כשתנשא, ואשתך גם תהיה כזאת, שהבית יהיה מהפך, הכביסה והבגדים מפזרים... ערמת הכלים תהא מנחת בכיור — צלחות וסירים וכו' באין שוטף... ואת הבית אין מטאטאים ואין שוטפים... מה תעשה אז?" ענה ואמר הבחור: "אוי לי, אם היא חסרת דעת כזאת, אגרש אותה"... וחיף מוהרא"ש נ"י ואמר לו: "אתה חושב כך... אולם החיים אינם הולכין כך, אתה אומר שהיא חסרת דעת... והיא תאמר שהנך רשע, ואינך רוצה לעזר לה ולתת יד בבית"... והלה נבהל לשמע דברים אלו, והתעקש ואמר את שלו: "מה זאת אומרת, אם

האשה אינה מסדרת, הרי זה דבר בלתי נורמלי... ענה ואמר לו מוהרא"ש נ"י: "כן, כן, כן אתה אומר, אבל גם לאשה יש מה לומר, היא אומרת שהבעל אינו רוצה לעזור לה, וביתה מלא ילדים, בלי עין הרע, ומשתוללים וקופצים ומלכלכים, ומה שהיא עושה הם תכף-ומיד מהפכים וכו', והבעל אינו רוצה לנקף אצבע ולהושיט יד וסיוע, הרי זה רשע מרשע..."

וסיים מוהרא"ש נ"י, שכן הם החיים, מי שאינו יכול להסתדר עם זולתו בעודו בבחירתו, ויש לו טענות ומענות על חברו שאיננו מסדר או חסר דעת וכדומה, כן יהיה אחר החתונה; ובאמת אם יש בחור כזה שאיננו מסדר עד כדי כך, הרי רחמנות גדולה עליו, ומסתמא הוא בא ממשפחה הרוסה וכו', או הוא בעצמו אינו מישב וכו', ואדרבה אם עוזרים לבחור כזה בענין סדור תפציו וכו', חדרו וכו', בזה עושים מצנה גדולה עד מאד, כי סוף כל סוף בחור כזה הוא מסכן, שאינו מישב בדעתו או שאינו יכול להשתלט על עניניו וכו', וכשמסיעים לו, הרי זו מצנה גדולה עד מאד, ולא רק זה אלא על-ידי שיעזרו לו, בודאי יתחיל להתבייש לבסוף, וירגיל את עצמו גם-כן לסדר את בגדיו ואת חדרו, כי לא ירצה שזולתו יעשה זאת בעבורו, ועל-כן תצאנה מזה שתי טובות: טובה אחת — שעוזר לזולתו, אשר זוהי מצנה גדולה מאד לעזור לבר ישראל, וטובה שניה — שהלה יקח את עצמו בידי, וישנה את טבעו הפגום בענין סדר וכו'.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכן הדבר עם גופו של האדם. כל אדם כלול מנשמה רוחנית וגוף גשמי, וצריך להשתדל שיהיו חברים טובים, אף שהם שני הפכים לגמרי, הגוף מושך אל גשמיות והנשמה נמשכת אל רוחניות, עם כל זאת מאחר שהקדוש-ברוך-הוא הכניס נשמה רוחנית בתוך גוף גשמי, אזי צריך ללמד איך להתמודד אחד עם השני, הנשמה צריכה להכין שהגוף צריך לאכל וזקוק לישון וכו', כי אם לא יאכל ולא יישן לבסוף לא יהיה לנשמה

מה לעשות בגוף הזה, כי בגוף חולה, מבהל ומבלבל וכו' וכו', אין לנשמה מה לעשות, לא-כן אם האדם נשמר בבריאות גופו, ואוכל וישן כל צרכו, אז יכול לקיים את מצוותיו ותברך בשמחה ובישוב הדעת, ויכול להתמיד בתורה הקדושה שעות על גבי שעות, ויכול להתפלל ולהתבודד עמו ותברך. ומוהרא"ש נ"י נוהג להוכיח את אלו הבחורים המסגפים את עצמם בשנה ובאכילה, ואומר להם כנ"ל: כמו שצריכין להסתדר עם חבר, כמו-כן צריכין להסתדר עם הגוף, ואם אין אוכלים ואין ישנים, לבסוף אין לומדים ואין מתפללים, כי הגוף צריך את שלו. ואמר בשם הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע: כשנעשה חור קטן בגוף, נעשה חור גדול בנשמה, הינו כשמתרופפת בריאות גופו של אדם רק כחור קטן בלבד, שנחלש על-ידי שסגף את עצמו בשנה ובאכילה, כבר נעשה חור גדול בנשמתו, כי אינו מסגל ללמד ולהתפלל ולקיים את מצוותיו ותברך; ועל-כן צריך לדעת איה להתמודד הנשמה עם הגוף יחד.

וכן מזהיר תמיד מוהרא"ש נ"י את האברכים, ואומר להם: תדעו שהחבר הטוב ביותר של האדם הוא רק אשתו, ובמקום לדבר ולפטרט כל מיני הבליים והבליי הבליים ודברים בטלים עם איזה אברך ברחוב, יהיה מי שיהיה, לך אל ביתך ותדבר ותפטרט עם אשתך, כי מה יהיה? החבר יבעט בך וישליכך אחר גוו, ועם אשתך תגור כל החיים, ועל-כן ראה מה לפניך.

ופעם הוכיח מוהרא"ש נ"י אברך אחד, שבכולל היה מפטרט עם חברו שעות על גבי שעות פטפוטי דברים בטלים, ובלה את הזמן בשטיות, וכשחזר לביתו נעשה מתמיד גדול... ותכף-ומיד רץ אל הספרים, וגנח: "אוי, עוד לא למדתי היום כלום, וחבל לי על כל רגע". וכשרצתה אשתו לדבר עמו, או בקשה ממנו עזרה, צעק עליה: "איך יש לך העז לבטל אותי מתורה"... ענה ואמר מוהרא"ש נ"י לאברך הזה: "ראה גם ראה את גדל הרשעות וגנבת הדעת שלך, בכולל שאמה מקבל כסף רק על מנת שתלמד, שם אתה עוסק

בנהיגה: "תמיד תחשב מה זולתך עלול לעשות", ועל-ידי-זה תמנע בעת הנכונה מאסון. הינו פשאתה רואה איזה חסר דעת נוסע נגדך או עוקף אותך, תן לו לעבר, ואל תהיה חכם בעיניך ללמדו לקח... כי אז אתה מלמד את עצמך... וכבר יהיה מאחר, רחמנא לצלן, כי או שתהרג, חס ושלום, או שהרכב יתהפך ותפצע, חס וחלילה. וכמו-כן עם השכנים צריך לדעת את הכלל הזה: אין צריכין להיות צודקים אלא פקחים... כי אם לאו, אזי הורסים את החיים לגמרי, ותמיד יש מחלקות ומריבות בלי סוף, וממררים את החיים בהבל וריק, בו בזמן שהיו יכולים להפך את החיים לגן-עדן ממש; אשרי מי שפקח באמת.

חנוכה

מוהרא"ש נ"י אמר, שבחנוכה הילדים צריף לזכר עקר ויסוד גדול: בטובות יכולים לפעל הרבה יותר מפעס וקפידות, כי כשמתרגזים וכועסים על הילדים, ומכל שפן כשמפים אותם, חס ושלום, אזי הילדים מתפראים יותר ויותר, ואין פועלים בזה שום דבר כלל, מה שאין פן אם הולכים עמהם בטוב ובנעימים, ואומרים להם, שאם יתנהגו כהלכה — יקבלו מממתק או פרס וכו', בזה יפעלו הרבה יותר מהכל, כי כל ילד רוצה להראות שהוא הטוב ביותר, וראוי לקבל את הפרס וכו', וזה יעורר את כלם להיות טובים ולקיים רצון הוריהם ומלמדיהם, מה שאין פן כשהולכין עמהם בכעס ובקפידות וכו', אזי הם מתפראים יותר, ואין חשוב להם להראות שהם ילדים טובים ורציניים. וזוהי חכמה גדולה ועמקה לדעת איך להתנהג עם הילדים, ולעוררם בכל פעם, שאם יהיו טובים ורציניים יקבלו פרסים ומתנות וכו', ועל-ידי-זה יגדלו ויתפתחו לבעלי מדות טובות ודרך ארץ גדולה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, ובפרט כשמביאים ילדים לבית־הכנסת, צריכים לעורר אותם מאד על דרך ארץ בבית־הכנסת, ולהבטיח להם פרסים וכדומה אם יתנהגו שם פיאות, כי זו אחריות גדולה על כל אב כשמביא ילדיו לבית־הכנסת, שיראה שיתנהגו בדרך ארץ גדולה, ולא יפריעו לכל המתפללים; כי בודאי כשמביא ילדים לבית־הכנסת, וגורם שיפריעו כל התפלה, ובעטים בני־אדם אינם מתפללים בכונה וכו', אזי יצא שכרו בהפסדו, כי מה פעלת בזה שהבאת אותם, הלא רצית לחנכם לראות את קדשת בית־הכנסת, ובינתים הפרעת לכלם להתפלל כראוי, אף גם לא להביאם לבית־הכנסת — אין זו עצה כלל, כי אחר־כך יגדלו הילדים בלי שום הרגשה לתפלה וליראת שמים, וכמו שראינו אצל עדות מסימות, שלא רצו להביא ילדיהם לבית־הכנסת, כדי שלא יפריעו לשקט ולסדר שיש שם, ואחר־כך גדלו הילדים בלי הרגשה דקדושה, כי אף פעם לא ראו את אביהם מתפלל בבית־הכנסת ומתנהג שם בדרך ארץ וכו', ונותרו ללא חנוף כלל. ולכן עקר החכמה היא להביאם לבית־הכנסת, אף בד בבד לחנכם, שיהיו שקטים ויתנהגו שם כדבעי. וזהו על הדרך הנ"ל, להבטיח להם כל מיני פרסים ותשורות נאות אם יתנהגו כראוי, ובדרך זו יתרגלו להתנהג בדרך ארץ גדולה בבית־הכנסת.

ופעם כשראה מוהרא"ש נ"י אחד מאנשי שלומנו מחלק ספריות לכל הילדים שבאו לבית־הכנסת, ענה ואמר לאנשי שלומנו, שאין זו דרך נכונה כלל, כי כשמחלקים ספריות לכל הילדים בין אם הם מתפללים בין אם לאו, בין אם מתנהגים בדרך ארץ, בין אם לאו, אזי אין בזה שום אהגור לעודד את הילד שיהיה טוב בבית־הכנסת ושיתפלל, אדרבה הוא רואה שבין כך מקבלים ספריות וכו', אם־כן מדוע צריך להיות בשקט ולהתפלל?! ואזי מתפרא יותר. אף העקר הוא לתקן תקנה חזקה, שרק ילד שמתפלל בהלכה ומתנהג פיאות מקבל ממתק וכדומה, ואז תראו שכלם יהיו טובים ורציניים. וצריכים להיות חזקים ותקיפים מאד בדבר זה,

הינו אם אחד הילדים לא התנהג היטב, והרעיש והפריע וכו', לא יקבל הפרס בשום פנים ואופן, אפלו שימרר בבכי מאן הפוגות, וכך ילמדו כלם לקח, שמי שאינו מתנהג בדרך ארץ, אינו מקבל דבר, וידעו שמהיום והלאה צריכים להיות טובים כדי לקבל פרס. וישמעו אחרים וייראו.

ומוהרא"ש נ"י מעורר תמיד את האבות על דבר זה, שיראו לחנוך את בניהם בדרך הטוב והחיובי הנ"ל, ובפרט בבית-הכנסת להשגיח עליהם ולא להשאירם הפקר לעשות כל חפצם, ולגרם רעש ומהפכה, כי זו הפרעה חמורה לכל המתפללים, וזוהי אחריות על כל אב לדאג שילדיו יהיו טובים ושקטים בבית-הכנסת. ותמיד חוזר על דבורים, ששמע פעם מהרב החסיד ר' לוי יצחק ז"ל, בשעה שעשו הילדים רעש בבית-הכנסת דחסידי ברסלב בירושלים, אזי צעק ר' לוי יצחק ז"ל: "איני מבין, האם אין לילדים אבא להשגיח עליהם"... כי זו צריכה להיות אחריות של כל אב, לשמר על ילדיו שיתנהגו בדרך ארץ וכראוי בבית-הכנסת, והעקר על-ידי הדרך הנ"ל — בטובות ולא בכעס ובעצבים, הינו להבטיחם פרסים ותשורות למיניהם אם יתנהגו כהלכה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שיש עוד עצה טובה בענין זה, פשיש ילדים קטנים רבים בבית-הכנסת, שיהיה אחד ממנה עליהם, לקבץ כלם יחד בשעת התפלה או בשעת הלמוד וכו', ולהעסיקם באיזה דבר, כגון: לספר להם ספורים וכדומה, ובדרך זו לא יפריעו לשאר המתפללים, ויש כל מיני עצות ודרכים איך להעסיק את הילדים בדברים טובים, שלא יפריעו לאחרים, וזכות גדולה היא למי שיכול לקבצם ולשמר עליהם, ובדרך זו יצאו כל הצדדים נשכרים.

וכמה פעמים ראינו אצל מוהרא"ש נ"י, בשעה שראה אב שאינו מסתדר עם בניו בבית-הכנסת, אזי היה הוא בעצמו נ"י נגש אל הילדים ואומר להם, שאם יתנהגו כראוי, יקבלו ממנו איזה פרס

או ממפק וכו', והיה אומר זאת בתן אמת בזה, שהילדים תפצו עד מאד לציתו. ואחר-כך קיים מוהרא"ש נ"י את דבריו, ונתן להם מה שהבטיחם, והיו הילדים מתפארים בזה מאד, שהיו טובים וקבלו איזה פרס ממוהרא"ש נ"י, וזה נתן להם התעוררות להיות ילדים טובים תמיד. אשרי מי שהולך בדרך זו לחנך את ילדיו בדרך חיובית תמיד.

חובות

מוהרא"ש נ"י רגיל לומר, שלעשות לעצמו חובות זו פשוט מחלה, הינו שיש בני-אדם שהם חולי נפש, ומכרחים להכניס עצמם בחובות, בלי שום טעם ושכל כלל, אלא מחמת מחלה, תמיד לזים מזה ומחזירים לזה, ומזה לזה, העקר להסתבך בחובות, וכל-כך נכנסו במחלה זו, עד שאינם יכולים ללכת בדרך הישר, ומכרחים ללוות, ומה קורה לבסוף? אינם משלמים לאף אחד, ואחר-כך נעשים נרדפים... וזועקים: "תראו היאך כלם רודפים אחרי, ואני מלא חובות". ובאמת זוהי שטות גדולה, ועל זה הזהירנו רבנו ז"ל מאד מאד לא להיות בעל חוב, ובפרוש גלה לנו שיותר טוב להיות בעל חוב לעצמו מלהיות בעל חוב לחנות, הינו כשאני צריך משהו, ואני רואה שאין לי במה לקנותו, יותר טוב שאהיה לעצמי בעל חוב, משאקנה את המוצר ואהיה בעל חוב לזולת; ועל-כך צריך לעצור עצמו מאד מאד מחובות, ודי לו במה שחייב חובות הכרחיים בדברים אלמנטריים, ומכל שכן שאין צריך להפנס בחובות של הבליים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אף שנדמים דבורים אלו כצחוק, אבל לאמתו של דבר כך היא המציאות, יש בני-אדם בעלי טרוף הדעת ממש, וכל-כך נכנסו בחובות, עד שקשה להוציאם מזה. ועל-כך

צריך לבקש ולהתחנן הרבה ממנו יתברך, שייתן לו דעת ושכל שיצא מחובותיו, ושלא יפגס אף פעם בחובות. ואכן החובות הגשמיים באים מהחובות הרוחניים, כי מי שזוכה באמת לאמתו לעשות תשובה אמתית, וכבר אינו בעל חוב להקדוש-ברוך-הוא, אזי ממילא יזכה לדעת נבונה ולשכל מישוב כזה, שלא יהיה בעל חוב בגשמיות, אף מחמת שהאדם חטא כל-כך הרבה, על-ידי-זה נתבלבלה דעתו ונעשה בעל חוב, עד שיש כאלו השקועים בחובות, רחמנא לישזבן, וימס אינו יום, ולילם אינו לילה, כי הם נרדפים מעצמם ומאחרים. ורבנו ז"ל אומר שיש עברה הגורמת להיות בעל חוב, ולא הזכיר איזו עברה, ואמר על זה מוהרא"ש נ"י, כי מסתבר מדברי רבנו ז"ל, שזהו פגם הברית — הוצאת זרע לבטלה, שמבהיל ומבלבל ומטריף את דעת האדם, עד שנעשה מבהל ומבלבל ומטריף, ותמיד גורם לו ללוות כספים ולהיות בעל חוב; ועל-כן מי שיודע שחטא בפגם הברית — הוצאת זרע לבטלה, רחמנא לישזבן, עליו לבקש להתחנן מלפניו יתברך, שיחוס וירחם עליו שלא יהיו לו חובות כלל וכלל, כי החובות הורסים אותו לגמרי; על-כן אשרי ואשרי מי שזוכה לבקש בכל יום ממנו יתברך, ולהשתטח בפשוט ידים ורגלים, ולבכות ולהתחנן על נפשו, שיחוס וירחם עליו הקדוש-ברוך-הוא שישלם את כל החובות ברוחניות, שזהו סוד (איוב כ, טו): "חיל ב'לע ו'יקיאנו", שהוא סוד של השם המקבץ את הטפות, כמוכא בדברי האריז"ל בכונת ברכת "תקע בשופר", לכוון על "וקבצנו יחד מארבע כנפות", שהם אותיות ח'ו'ב', כי החטא הזה גורם לאדם שיכניס עצמו בחובות; ועל-כן מי שיודע שפגם בחטא המגנה והמזהם הזה, עליו לבקש מדי יום ביומו ממנו יתברך, שיחוס וירחם עליו ויצא מחובותיו, ויבכה הרבה לפניו יתברך שיצא מכל צרותיו.

ודבר עמנו מוהרא"ש נ"י הרבה מענין חובות, שמי ששקוע בחובות, ורוצה באמת לשלם, העצה בעבורו — לשלם לכל בעל חוב אפלו משהו, הינו אם אחד חייב לעשרה אנשים כסף, ויש לו

עֵתָהּ מֵאֵה שְׁקָלִים, יִתֵּן לְכֹל אֶחָד עֲשָׂרָה שְׁקָלִים, וְאִם שְׁלֹאֶחֶד הוּא חֵיב חֲמִשָּׁת אֲלָפִים שְׁקָל, וְלֹאֶחֶד הוּא חֵיב עֲשָׂרֵת אֲלָפִים שְׁקָל וְכוּ', לְכֹל אֶחָד יִתֵּן עֲשָׂרָה שְׁקָלִים, וְכִךְ יִחַלֵּק אֶת כֶּסֶף, בְּאִפְסָן שְׁלֹכֵל אֶחָד מִבְּעֵלֵי חוֹבוֹת יִתֵּן מִשְׁהוּ, וְיִשְׁתַּדֵּל לְשַׁלֵּם בְּכֹל יוֹם כַּמָּה שְׂרָק יָכוֹל, וְאִזּוֹ לֹא יִהְיֶה מְטָרֵד מִבְּעֵלֵי חוֹבוֹתָיו, כִּי עָקֵר הֵהִטְרָדָה שֶׁל בְּעֵלֵי הַחוֹבוֹת הִיא מִחֲמַת הַרְשָׁעוֹת וְקִלּוֹת הַדַּעַת וְהֶאֱדִישׁוֹת שֶׁל הַלְוָה, שְׂאִין אֲכַפֵּת לוֹ מִהַשְׁנֵי כָּלֵל, וְזֶה אֲשֶׁר כּוֹאֵב לְבַעַל הַחוֹב: "לֹא דֵי שֶׁהֲלוֹתִי לְךָ כֶּסֶף וּמִסֵּרְתִי אֶת גַּפְשִׁי בְּעִבּוֹר הַהֲלוֹאָה, וְעֵתָהּ לֹא דֵי שְׂאִינְךָ מִשְׁלָם לִי, אֵתָהּ גַם מִתְחַמֵּק מִמֶּנִּי, וּפּוֹטֵר אוֹתִי בְּלֶךְ וְשׁוֹב" וְכוּ' וְכוּ'. וּבְעִבּוֹר זֶה בְּעֵלֵי הַחוֹבוֹת רוֹדְפִים אַחֵר הַלְוָה. אֲבָל אִם הַלְוָה הֵיךָ זׁכָּה לִישׁוֹב הַדַּעַת, וְהֵיךָ מִשְׁלָם לְכֹל בַּעַל חוֹב בְּכֹל יוֹם מִשְׁהוּ, אוֹ בְּכֹל פַּעַם שִׁכְנַס לוֹ קִצָּת כֶּסֶף יִחַלְקוּ בֵּין כָּל בְּעֵלֵי חוֹבוֹתָיו, אִזּוֹ לֹא הָיוּ מְטָרִידִים אוֹתוֹ, וְכִךְ תִּהְיֶה בְּרָכָה בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו, כִּי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִרְאֶה שֶׁהוּא בְּאֵמֶת מִשְׁתַּדֵּל לְהַשִּׁיב חוֹבוֹתָיו, וְאִזּוֹ יִתֵּן לוֹ שְׁפַע מִן הַשָּׁמַיִם שִׁיּוּכַל לְשַׁלֵּם.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂכָן עוֹשֶׂה הוּא בַּעֲצֻמוֹ, שֶׁהֵיךָ חֵיב חוֹבוֹת, וְעַדִּין חֵיב חוֹבוֹת, וְתָמִיד מִשְׁלָם לְכֹל אֶחָד וְאֶחָד, וְכִךְ עוֹזֵר לוֹ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וּמִשְׁפִּיעַ לוֹ שְׁפַע שִׁיּוּכַל לְשַׁלֵּם. כִּי לְמַעֲלָה בְּשָׁמַיִם רוֹאִים אִם הָאָדָם רְצִינִי וְרוֹצֵה לְשַׁלֵּם, אִזּוֹ מְבִיאִים לוֹ כֶּסֶף שִׁיְהֵי לוֹ מִהֵיכָן לְשַׁלֵּם. עַל-כֵּן צְרִיכִין לְזַכֵּר זֹאת תָּמִיד, וּמִי שִׁילַף בְּדַרְךָ זֶה לֹא יִפְסִיד לְעוֹלָם, וְיִקְנֶה לְעַצְמוֹ שֵׁם טוֹב.

חֶסֶד

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, שְׂאָדָם צְרִיף לְהַדְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַחֶסֶד, לְעֲשׂוֹת תָּמִיד חֶסֶד עִם זׁולָתוֹ, וְאִין עוֹד דְּבַר יָקָר בְּשָׁמַיִם כְּמִי שֶׁעוֹסֵק תָּמִיד בְּגְמִילוֹת חֶסֶד בְּגוֹפוֹ, בְּמִמוֹנוֹ וּבְנַפְשׁוֹ. בְּגוֹפוֹ — אִם

רואים איזה יהודי הצריך עזר, צריכים למסר את נפשו לעשות עמו חסד. בממונו — אם יכול להלוות לשני כסף, שישתדל לעשות עמו גמילות חסד, שהיא גדולה מצדקה. בנפשו — אם רואה אדם שבור שנמצא במרירות גדולה וצריכין לחזק אותו, והוא עכשו עסוק בעבודת השם יתברך ועוסק בתקון נפשו, אזי פדאי אפלו לעזב את תקון נפשו, ולעשות חסד עם זולתו, וזה החסד שיכולים לעשות עם האדם: בגופו, בממונו ובנפשו. כי אצלו יתברך חשוב חסד יותר מהכל, כי החסד שעושין עם זולתו הוא יותר גדול מהכל. ועל-כן אמרו חכמינו הקדושים (ילקוט הושע, רמז תקכב): אמר הקדוש-ברוך-הוא, חביב עלי חסד שאתם גומלים זה לזה מפל הזבח שזבח שלמה לפני; כי החסד שעושין עם בר ישראל חשוב יותר מפל הקרבנות שהקריב שלמה המלך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכל אלו שעסקו במדת החסד עם זולתם, ומסרו את נפשם בעבור זולתם, זכו אחר-כך למדרגות גדולות והשגות גבוהות בעבודת השם יתברך, כי אצלו יתברך מאד מאד חשובה מדת החסד שעושין עם זולתו, ובני-אדם חושבים שחסד הוא רק בזה שילנה לבן-אדם כמה אלפי דולרים, ומחמת שאין לו להלוות סכום זה, חושב שכבר אינו יכול לעשות עמו חסד, אין זה נכון כלל וכלל, כי חסד הוא אפלו בדבר קטן שהלה זקוק לו.

ורגיל מוהרא"ש נ"י לומר, שצריכין ומכרחים לעזר ליהודי, ולעשות עמו חסד, ומתי? בשעה שאין יכולים... כי בשעה שאדם יכול לעזר ולסייע לבר ישראל, ואינו עושה, אזי נקרא רשע... אבל בשעה שאינו יכול ואין בידו, ועם כל זאת מוסר את נפשו ואת גופו ואת ממונו, לעשות חסד עם זולתו, זה נקרא חסד, וזה חשוב מאד מאד אצלו יתברך, ועל-ידי-זה האדם זוכה אחר-כך להשגות גדולות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכל הצדיקים שזכו למה שזכו, היה רק

מחמת המסירות נפש שמסרו את נפשם בעבור נשמות ישראל ועשו עמהם חסד, כי לשמע לב נשבר של אדם, ולנחמו ולחזקו, זה כבר החסד הגדול ביותר, ועולה במעלתו על נתינה בכסף, ועל-ידי גמילות חסד כזה נמשך עליו אור השכינה, כמאמרם ז"ל (ירושלמי תענית, פרק ג', הלכה ד'): "ובצל ידי פסיתיך" — זו גמילות חסדים, שכל העוסק בגמילות חסדים, זוכה לישוב בצלו של הקדוש-ברוך-הוא, ומי שעוסק בעשיית חסד עם זולתו, הרי זה נסתר בצל ידו של הקדוש-ברוך-הוא בעצמו; ועל-כן כל אלו הצדיקים שעשו חסד עם המון-העם ושמעו את אנחותיהם וצרותיהם, ודברו על לבם, אין חסד גדול יותר מזה, ובעבור זה בעצמו זכו שנמשך עליהם צלו של הקדוש-ברוך-הוא.

ורגיל מוהרא"ש נ"י לומר פתגם זה: "אז מען מאכט אויף א טיר צו די גאס, ווערט אים געעפענט א פענסטער אין הימל"^ב, הינו כשאדם פותח את דלתות ביתו לרבים, הקדוש-ברוך-הוא פותח לו חלון אצלו, ויכול לפעל אצלו יתברך כל מה שהוא רוצה. כי מי שהוא עושה חסד עם נשמות ישראל, והוא מוכן ומזמן לעזר לאחרים ולדבר עמהם, אזי הקדוש-ברוך-הוא פותח לו חלון בשמים ועונה לתפלתו; אשרי מי שעוסק לעשות חסד עם נשמות ישראל.

טוב

מוהרא"ש נ"י אמר, שאדם צריך להרגיל את עצמו במדת הטוב, כי אם נזהר האדם לעשות תמיד טובות עם זולתו, אז הוא אינו מפסיד כלל, כי אם עושים טוב לזולת — אין מפסידים.

(ב) כשפותחים דלת לרחוב, נפתח חלון בשמים.

ועל-כן אשרי מי שמרגיל את עצמו להתנהג במדת הטוב ובמדת החסד, שזו מדתו של הקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב (תהלים קמה, ט): "טוב הני"ה לכל".

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמוכא בקדשת לוי (פרשת יתרו) על פסוק (שמות יח): "ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה לפני האלהים", ושואל הרב הקדוש מברדיטשוב זי"ע, למה באמת זכה יתרו לזכות כזו, שכתוב עליו שאכל לחם לפני האלקים, שהיא המדרגה הגדולה ביותר, שזכו אליה משה ואהרן וזקני ישראל? אלא פרש, כי הנה מצינו כשהלכו בנות יתרו להשקות צאן אביהם, ויבואו הרועים ויגרשום, ויקם משה וישיעם וישק את צאנם (שם ב, יח-יט), ותבאנה אל רעואל אביהן, ויאמר מדוע מהרתן בא היום, ותאמרן איש מצרי הצילנו מיד הרועים, וגם דלה דלה לנו וישק את הצאן, ויאמר אל בנותיו, ואיו למה זה עזבתן את האיש, קראו לו ויאכל לחם". יתרו עדין לא הפיר את משה רבנו, ולא ידע מי הוא זה, אלא בנותיו אמרו לו: "איש מצרי הצילנו מיד הרועים, וגם דלה דלה לנו וישק את הצאן", ותכף-ומיד אמר יתרו אל בנותיו: "למה זה עזבתן את האיש, קראו לו ויאכל לחם", מצאתן איזה איש שעזר לכן, למה לא קראתן לו ושיאכל לחם; רואים מכאן, שלא היה כפוי טובה, אלא רצה לעשות טובה עם האיש שעזר לבנותיו, ורצה לתן לו לאכל לחם, שאמר: "קראו לו ויאכל לחם"; בעבור זה זכה שנאמר אצלו שאכל לחם לפני האלקים, כי כשאדם עושה טובה עם זולתו מקבל בחזרה טובה מלמעלה, כי אין הקדוש-ברוך-הוא מקפח שכר כל בריה וברייה, כשאדם עושה טובה לזולתו, יקבל את הטובה בחזרה; ועל-כן צריך להרגיל את עצמו תמיד לילך במדת הטוב, וכשהולכים במדת הטוב אין מפסידים — לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אפלו כשאדם עושה לך רעות בחזרה, אל תתיאש ואל תעזב את מדת הטוב שהרגלת את עצמך בה, אלא

תמשיך לעשות טובות, ואפלו שבכל פעם שאתה עושה טובות, מחזירים לך רעה, תעשה כל מיני פעולות שבעולם לעשות להם טובה, וכשתשתדל בעצמך לילך בדרך זו — תצליח, כי פשהולכים במדת הטוב — מצליחים, כי מדת הטוב היא מדתו של הקדוש-ברוך-הוא; אשרי מי שבא אל מדת הטוב, ואז טוב לו כל ימי חייו.

טעות

מוהרא"ש נ"י אמר: בזה העולם יכולים לטעות עד מאד, הנה חושבים על אדם שהוא גדול מאד מאד, ושם בשמים אין יודעים ממנו כלל, ולהפוך יכול להיות אדם בזה העולם שאין יודעים ממנו דבר, ואינו נראה כלל, אבל שם בעולם העליון רועשים ממנו עד מאד, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (פסחים נ): רב יוסף בנו של רבי יהושע בן לוי נחלש, ופרחה רוחו ממנו, וכשחזר שאלו אביו רבי יהושע בן לוי: "מה חזית, מה ראית שם?" אמר לו: "עולם הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה", אמר לו: "בני, עולם ברור ראית"; הינו שרב יוסף אמר לאביו רבי יהושע בן לוי, שהוא רואה למעלה עולם הפוך, אלו שבזה העולם רועשים מהם מאד מאד, ועושים להם פרסמת, שם למעלה הם למטה, אף אחד אינו יודע מהם, ולהפוך — תחתונים למעלה, אלו שבזה העולם לא יודעים מהם, ולא עושים מהם שום רעש — הם למעלה, שם בעולם העליון עושים מהם רעש גדול, ועושים עמהם דבר גדול ומפרסמים אותם. ענה לו אביו רבי יהושע בן לוי: "עולם ברור ראית", כי בזה העולם יכולים לטעות מאד מאד, לחשב על אחד שהוא גדול מאד, אבל שם בשמים אין יודעים ממנו כלל, ולהפוך אחד יכול להיות פה בזה העולם שום דבר, ושם בעולם העליון הוא מפרסם מאד. והמשיך רבי יהושע בן לוי ושאל: "ואנן היכי? היכן אנחנו נמצאים שם בעולם העליון? והשיב לו בנו ר' יוסף, כי

היכי דאיתו אַנן הַכּא, הַכּי איתין הַתּם, כּמו שְׁאַנְחֵנוּ כּאן כּן אַנְחֵנוּ שׁם. וְשִׁמְעֵתִי שְׁהִיו אומרים: "אַשְׁרֵי מִי שֶׁבֵּא לְכָאן וּתְלַמּוּדוּ בִּידוּ". וְשָׂאל עַל זֶה מוהרַא"ש נ"י, לְאַחַר שֶׁרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי שָׂאל אֶת בְּנוֹ רַב יוֹסֵף, מָה רְאִיתָ בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, אָמַר: עוֹלָם הַפּוֹף רְאִיתִי, עֲלִיּוֹנִים לְמִטָּה וְתַחְתּוֹנִים לְמַעְלָה, כָּל אֱלוֹ שִׁפְהָ בְּזֵה הָעוֹלָם עוֹשִׂים רַעַשׁ מֵהֶם וּפְרַסְמָת, שׁם לְמַעְלָה אֵין יוֹדְעִים מֵהֶם, וְכָל אֱלוֹ שְׂאִין יוֹדְעִים מֵהֶם בְּזֵה הָעוֹלָם, שׁם הֵם מְפָרְסְמִים, מַה זֶה שֶׁהוּא שָׂאל: אַנן היכי הַתּם — אֵיךְ אַנְחֵנוּ שׁם, הַרִי הוּא אָמַר לוֹ מִי שֶׁמְפָרְסֵם בְּזֵה הָעוֹלָם, שׁם בְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן אֵינוֹ מְפָרְסֵם, וּמִי שְׂאֵינוֹ מְפָרְסֵם בְּזֵה הָעוֹלָם, שׁם בְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן הוּא מְפָרְסֵם, וְאֵם-כֵּן מַה שְׂיַכֵּת הַשְּׂאֵלָה, לְמָה הוֹצִיא אֶת עֲצָמוֹ מִהַכֶּלֶל? וּבִפְרָט כְּמוֹ שֶׁרַש"י פֵּרַשׁ: וְאַנן היכי, אַנן תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים הֵיכִי אֵיתִינן הַתּם, אֵיךְ תְּלַמִּידֵי הַחֲכָמִים שׁם, לְמָה הוֹצִיא אֶת עֲצָמוֹ וְאֶת תְּלַמִּידֵי הַחֲכָמִים מִהַכֶּלֶל? וְכֵן מַה הִהְמִשָּׁף, שֶׁשִּׁמְעֵתִי שְׂאוּמְרִים: אַשְׁרֵי מִי שֶׁבֵּא לְכָאן וּתְלַמּוּדוּ בִּידוּ, מַה הִקְשֵׁר לְזֶה? וְהַשִּׁיב מוהרַא"ש נ"י, שֶׁרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי שָׂאל אֶת בְּנוֹ ר' יוֹסֵף, אֵיךְ מִתְּנַהֵג בְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן? עֲנָה וְאָמַר לוֹ: עוֹלָם הַפּוֹף רְאִיתִי, עֲלִיּוֹנִים לְמִטָּה — מִי שֶׁכָּאן גְּדוֹל מְאֹד וְעֲלִיּוֹן, שׁם בְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן הוּא לְמִטָּה, וּמִי שֶׁהוּא בְּעוֹלָם הַזֶּה לְמִטָּה, וְאֵף אֶחָד לֹא יוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ, שׁם בְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן הוּא לְמַעְלָה, אֵין זֶה נוֹגֵעַ כָּלֵל לַתּוֹרָה, שְׂאֵם אָדָם לומד תּוֹרָה, כְּגוֹן שֶׁהוּא לומד בְּכָל יוֹם דָּף גְּמָרָא, הַדָּף הַזֶּה שֵׁישׁ לוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, הַדָּף הַזֶּה יֵשׁ לוֹ בְּעוֹלָם הַכּא. וְכֵמוֹ שֶׁמְסַפְּרִים עַל תְּלַמִּיד חָכֵם גְּדוֹל לִיטְאִי, שֶׁשָּׂאלוֹ אוֹתוֹ, מַה הַשְּׂכָר שֶׁהוּא רוֹצֵה בְּעוֹלָם הַכּא? עֲנָה וְאָמַר: הַשְּׂכָר שְׁלִי, שִׁמְהָ שֵׁישׁ לִי כָאן, אֲנִי רוֹצֵה שִׁיְהִיָּה לִי שׁם, פֶּה יֵשׁ לִי סְטַנְדֵּר עִם גְּמָרָא וְכוּס תּה, אוֹתוֹ דְּבַר אֲנִי רוֹצֵה לְמַעְלָה — סְטַנְדֵּר וּגְמָרָא וְכוּס תּה, וְלֹא צְרִיךְ יוֹתֵר. זֶה מַה שֶׁאָמַר ר' יוֹסֵף לְאַבְיוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי, כִּי הֵיכִי דְאֵיתוֹ אַנן הַכּא, הַכּי אֵיתִינן הַתּם, הַחֲכָמִים שְׁלוּמֵדִים תּוֹרָה, מַה שְׁעוֹשִׂים בְּזֵה הָעוֹלָם, זֶה הַשְּׂכָר שֶׁלֵּהֶם לְעוֹלָם הַכּא, וְאֵינִם צְרִיכִים יוֹתֵר; הֵינּוּ זֶה שֶׁרָאָה עֲלִיּוֹנִים לְמִטָּה וְתַחְתּוֹנִים לְמַעְלָה, זֶה מְדַבֵּר מִבְּנֵי-אָדָם עוֹבְדֵי ה' בְּתַמִּימוֹת וּבְכַפְשִׁיטוֹת, לָהֶם רְאוּי שִׁיגִיעַ כָּל

הכבוד בעולם, ולהפוך אלו השקננים והצבועים היו צריכים לסבל בזיונות וכו', ולמה רואים ההפוך? על זה השיב לו: עולם ברור ראית, זה שיך לגבי כבוד מדמה, עליונים למטה — אלו שבאמת עליונים, סובלים בזיונות, והם נמצאים למטה, ואלו שבאמת תחתונים, פחותי עם, בעלי עברות, מקבלים כבוד גדול, אבל אין זה נוגע לענין תורה כלל, רק כבוד הצדיקים האמתיים סובלים בזיונות, והקלים והריקים מקבלים כבוד גדול, וכזה מוכן הקשר, — ושמעתי שהיו אומרים: אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, כי העקר בזה העולם הוא למוד התורה הקדושה, כשאדם לומד תורה, אז ינצל מכל מיני טעויות שבעולם, ועל-כן אשרי ואשרי מי שזוכה ללמוד תורה, ואינו רוצה שום דבר רק את התורה, אינו צריך שום פרסמת רק את התורה, ואז הוא בודאי ינצל מכל מיני טעויות שיש בזה העולם; וצריך להיות חזק ואמיץ בדבר זה — לא להטעות את עצמו כלל, ומי שהולך בדרך זו, שאינו רוצה רק את התורה הקדושה, מצליח מאד מאד בחייו, ואז נצל מהכל; אשרי לו בזה ואשרי לו בבא.

טהרה

מוהרא"ש נ"י אמר, שצריך כל בר ישראל לידע, אשר הנשמה בשרשה טהורה היא, שזה מה שאומרים בכל יום בברכות השחר: "אלהי, נשמה שנתת בי טהורה היא", שהיא עצם האצילות, שעליה נאמר (שמות כד, י): "וכעצם השמים לטהר", שאין שם שום ענין המסתיר אורו ותברך, כי שם גלוי אלקות בתכלית ההתגלות, "אתה בראתה" — זה עולם הבריאה, "אתה יצרתה" — זה עולם היצירה, "אתה נפתתה בי" — זה עולם העשייה, ולכן צריך כל בר ישראל לידע, שעליו לקשר את כל העולמות אליו ותברך, וזה יכול לעשות כל בר ישראל, כי בשרשו הוא טהור, פי נשמתו טהורה,

אך כשיוֹרד לעולם הזה, על-פירוב נתלכלך בכל מיני לכולוכים; ובאמת עקר ירידת הנשמה לעולם הזה הוא לצרף עליה, כי תכלית הירידה היא בשביל העליה, ולכן אסור להתנאש ולפל בדתו, ואפלו אם טמא את עצמו כמו שטמא, עם כל זאת בשרשו הוא טהור, כי נשמתו טהורה. וזה סובב על כל בר ישראל, ועל-כן כל אחד ואחד יכול לחזור בתשובה אליו ותברך, אם יתקרב אל הצדיק האמת שנכלל בטְהרה, כי צדיק הוא מאן דנטר ברית^צ, ולכן אמרו חכמינו הקדושים (סוטה מט.), שאמר רב הונא לבנו רבה: בני, טְהרה יש בך, מאחר שאמר שמרגיש ריח טוב, עין שם; כי הטְהרה באה מתקון הברית (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ב'); ולכן בשרשו כל בר ישראל הוא טהור, אך כשיוֹרד אל זה העולם מתלכלך בחטאים ונעשה טמא. ובאמת אם יחזר בתשובה, יעלה עמו את עולם העשיה ועולם היצירה ועולם הבריאה, ויכללם בעולם האצילות, ולכן אסור לפל בדתו בשום פנים ואפן, ואפלו שהוא כבר טמא את עצמו בכל מיני פגמי הברית, אסור לפל ביאוש כלל, אלא עליו להתחזק ולהתקרב אל צדיקים שמרגישים תמיד ריח טוב אצל כל בר ישראל, ומחזירים אותם בתשובה (שם, חלק ב', סימן ח'); כי הצדיקים ממשיכים ריח טוב מעולם האצילות על נשמות ישראל, שהוא הריח של הגן-עדן, לעוררם ולחזקם, להחזירם ולהשיבם אליו ותברך — אשריהם ואשרי דבקייהם; כי דיקא על-ידי הצדיקים יכולים לזכות גם-כן לטְהרה, ולכן כל מי שטמא את עצמו בכל מיני פגמי הברית ובכל מיני חטאים שבעולם, עליו להתקרב אל הצדיק האמתי הדבוק בחי החיים בו ותברך, וימשיך גם עליו רוח טְהרה, שהוא ריח טְהרה, ויזכה לחזר בתשובה שלמה ולתקן את כל אשר פגם — אשרי מי שאינו מטעה את עצמו כלל, ומקרב את עצמו אל צדיקים אמתיים הנקראים 'טהור', ואז גם הוא יהיה 'טהור', אשרי לו.

(צ) צדיק הוא זה ששמר על הברית.

טעם

מוהרא"ש נ"י אָמר, אָשר כָּל הַהִתְקַרְבוֹת לְרַבְּנוּ ו"ל, הוּא עֲגִינָן נַעֲלָם וְנִפְלֵא מְאֹד, שְׂאֵחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְהִסְבִּיר לְשָׁנֵי כָּלֵל, וְכִמוֹ שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהִסְבִּיר טַעַם הַמֵּאֲכָל לְזוּלְתוֹ, כִּי הוּא דָּבָר רוּחָנִי, כְּמוֹ-כֵן אֵי אֶפְשָׁר לְהִסְבִּיר אֶת דְּבַר רַבְּנוּ ו"ל לְאַחֲרִים; כִּי בְּדֶרֶךְ כָּלֵל דְּבַר שְׂכָלִי יְכוּלִים לְהִסְבִּיר לְשָׁנֵי, אוֹ אֶפְלוּ דְּבַר גְּשָׁמִי יְכוּלִים לְהִסְבִּיר, אָבֵל עֲגִינָן שֶׁל טַעַם, זֶה אֵינוֹ נִתֵּן לְהִסְבִּיר לְאַחֲרִים כָּלֵל, רַק מִי שְׂטוּעַם בְּעֲצָמוֹ אֶת הַטַּעַם, גַּם הוּא יָכוֹל לְדַעַת מַה הַטַּעַם הִזֶּה, אָבֵל לֹא יְכוּל הָאֶחָד לְהִסְבִּיר לְשָׁנֵי, שֶׁהַמֵּאֲכָל טַעְמוֹ כֵּן וְכֵן... זֶה דְּבַר בְּלִתֵּי אֶפְשָׁרִי, כִּי אֵיךְ יָכוֹל לְהִסְבִּיר הַרְגֵּשֶׁת טַעַם. כֵּן הַדְּבָר וְיֹתֵר מִזֶּה, הוּא הַהִתְקַרְבוֹת אֶל רַבְּנוּ ו"ל, שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהִסְבִּיר לְזוּלְתוֹ כָּלֵל אֶת הַנֶּעֱמָם וְהַעֲרֻבוֹת שֶׁל הַזּוּכָה לְהִתְקַרֵּב אֶל רַבְּנוּ ו"ל. וְלָכֵן כָּל אֱלוֹ שְׂפָכָר זָכוּ לְהִתְקַרֵּב אֶל רַבְּנוּ ו"ל, אֲסוּר לָהֶם לְהִפְגֵּס בּוֹכּוּחִים עִם אַחֲרִים, כִּי לֹא יִפְעֻלוּ כָּלֵל, אֲדַרְבָּה, יִקְבְּלוּ מֵהֶם חֲלִישוֹת הַדַּעַת, וְאִף פַּעַם לֹא יוּכְלוּ לְהִסְבִּיר לָהֶם אֶת הַטַּעַם הַנִּכּוֹן שֶׁל הַהִתְקַרְבוֹת לְרַבְּנוּ ו"ל, כִּי זֶה טַעַם עָרֵב לַחִיף, לְמִי שֶׁזָּכָה לְטַעְמוֹ, וְאֵי אֶפְשָׁר לְהִסְבִּיר טַעַם לְזוּלְתוֹ, וְלָכֵן חָבַל לְהִפְגֵּס בּוֹכּוּחִים, כִּי "הָאֶחָד רַק יִקְרַר אוֹתִי, וְיִכְנִיס בִּי טַעַם רַע, וּמַה פְּעֻלַּתִּי עִם כָּל הַבּוֹכּוּחִים!?" וּבְאַמַּת מִי שְׂטַעַם טַעַם אֱמִתִּי מֵרַבְּנוּ ו"ל, אֲזוֹ יֵאִיר לוֹ תְּמִיד אוֹר רַבְּנוּ ו"ל, וְלֹא יִסּוּר הַטַּעַם הַנִּפְלֵא מִמֶּנּוּ לְעוֹלָם.

וּסְפַר מוהרא"ש נ"י, שֶׁפַּעַם אַחַת הִתְקַרֵּב אֶל רַבְּנוּ ו"ל יְהוּדִי אֶחָד, תְּלֵמִיד חֶכֶם גָּדוֹל מְאֹד, וְשָׁמוּ הִיָּה ר' דּוֹד מִפְּאֵלִי, וְהוּא הִיָּה עֲשִׂיר גָּדוֹל וְגַם גָּאוֹן מִפְּלֵג, וְכִשְׁנֵי הִתְקַרֵּב לְרַבְּנוּ ו"ל נִתְלַהֵב מְאֹד מְאֹד בְּתִשׁוּקָה עֲצוּמָה אֵלָיו, וְרַבְּנוּ ו"ל רָאָה בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ שֶׁהוּא יִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן אָמַר בְּפִנְיֹו אֶת הַתּוֹרָה (לְקוּטֵי מוהר"ן, חֵלֶק א', סִימָן רַפָּה) עַל הַפְּסוּק (מִשְׁלֵי לֵא): "טַעְמָה כִּי טוֹב סִחְרָה", הֵינּוּ תִּכְף שְׂטוּעֵמִים טַעַם הַתּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי, שׁוֹב "לֹא יִכְבֶּה בְּלִילָה גְּרָה", הֵינּוּ

אף-על-פי שאחר-כך ימנע ולא יתקרב אליו, ויהיה רחוק ממנו, שנה בחינת לילה וחשך, אף-על-פיה כן לעולם יאיר לו אור התורה שטעם קצת ממנו בהיותו אצלו, וזה "טעמה פי טוב סתרה" — תכף שטועמים פי טוב סתרה, שהיא התורה של הצדיק, שהסתורה שלו, הינו התורה שלו — טעמה טוב, אזי שוב לעולם "לא יכבה בלילה גרה", פי תמיד יאיר לו אור התורה שטעם אצלו — אפלו בלילה, הינו בעת ההתרחקות שהוא בחינת לילה, פי לא יכבה בלילה גרה לעולם ועד. וכן הנה, אף שנתלהב ר' דוד מפאלי מאד מאד אצל רבנו ו"ל, אכל לא חזר יותר, אכל בלבו נשאר אדוק אל רבנו ו"ל, עד כדי כך, שפעם אחת היה אצל הרב מסאווראן (שידוע שחלק על רבנו ו"ל ועל מוהרנ"ת ו"ל), והרב הנ"ל התלוצץ אז ממה שכתוב בלקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קצ"ט: דב"ש בגימטריה אש"ה, וענה ואמר על זה: "פע, פע, איך יכולים לדבר כך", וחרה אז מאד לר' דוד מפאלי, ולא יכול היה להתאפק, פי היה למדן ומקבל, וידע שנה מובא בכתבי האר"ל (בכונת ראש השנה), וענה ואמר לו: "למה לכם לדבר, לא בכל מקום שהוא היה, אתם הייתם..." והלך ממנו, פי לא יכול לסבל אותו יותר. ולעת זקנותו עלה לארץ ישראל והתישב בטבריה, ונתקבל שם לדין. וסיים מוהרא"ש נ"י, ששמע מר' לוי יצחק ו"ל, ששמע מר' אברהם בר' נחמן טולטשינר ו"ל, ששמע מאביו, שאנשי שלומינו אמרו, שכל התקרבותו של ר' דוד מפאלי ו"ל, שהיה רק פעם אחת אצל רבנו ו"ל, היתה כדי להשתיק את החולק על מוהרנ"ת ו"ל, פי הוא התגאה מאד מאד על מוהרנ"ת ו"ל, והיה מפרסם בעולם, ולא התבייש לדבר בגלוי על רבנו ו"ל, והנה תפס אותו ר' דוד מפאלי בענין כזה, שכל מי שרק לומד כתבי האר"ל יודע, אשר דברים אלו שאמר רבנו ו"ל — דב"ש בגימטריה אש"ה, מובאים בכתבי האר"ל, ובזה השתיקו, פי היה לו לביון גדול, פי היה נראה שאינו יודע וכו'.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר באמת, מי שונכנס בעניני רבנו ו"ל,

ומדבר תמיד מרבנו ז"ל, מרגיש טעם נורא ונפלא מאד מזה, שאין יכולים לתאר ולשער כלל, כי הטעם הטוב שמרגישים בהתקרבות לרבנו ז"ל, אין מרגישים בשום מקום בעולם, ולכן התבטא פעם רבנו ז"ל: העולם ראוי שיתמהו על גדל האהבה שתהיה בין אנשי שלומנו; כי מרב הטעם הטוב שמרגישים בהתקרבות אל רבנו ז"ל, אחד אוהב את השני ביותר, וכאלו אומר לו: "גם אתה יודע מאור כזה? גם אתה יודע מנפלאות כאלו?"

וסים מוהרא"ש נ"י, שהוא הפיר אנשי שלומנו שהיו באהבה כל-כך גדולה, עד שכאשר פגש אחד את השני, אהבו בתכלית האהבה, ואמר לו: "גם אתה יודע מרבי אמת כזה? גם אתה יודע מעצות נפלאות כאלו?" ועזרו זה לזה, ואחד חלק עם האחר את הטעם הטוב שהוא מרגיש בדרכי רבנו ז"ל. כי כך צריך להיות, שכל אחד יאהב את השני, ואחד יחזק את השני ויאמר לו: "גם אתה יודע מהטעם הטוב הזה?" כי אכן מי שטעם את הטעם של רבנו ז"ל, אי אפשר לו להסביר את גדל הנעם והמתיקות שמרגיש בתוך ספרי רבנו ז"ל, כי דבר רוחני לא שיקף להסביר לשני, רק מי שזכה לטעם גם בעצמו, הוא יכול לידע מהו הטעם הזה; אשרי מי שזוכה לטעם טעם רבנו ז"ל, ואז טוב לו כל הימים.

טבע

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר כל אדם צריך לדעת שאין שום טבע כלל, רק הכל לכל אלקות גמור הוא, ומה שרואים טבע, צריכים לדעת שפך הטביע הקדוש-ברוך-הוא שיהיה בעולם, וזה טבע, הינו טבע העולם, שהטביע הקדוש-ברוך-הוא שפך יהיה בעולם. וזה מה שאמר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן יז): אין אנו יכולים להבין מהו טבע והשגחה, כי באמת גם הטבע הוא השגחתו יתברך, וזה

אי אפשר לאדם להבין — שני דברים כאחד, דהינו שהטבע הוא באמת השגחתו ותברך, עין שם; כי הכל לכל אלקות גמור הוא, והטבע הוא טבעו של עולם, שפך הטביע הקדוש-ברוך-הוא שיהיה בעולם, ועל-כן מי שמחזק את עצמו באמונה פשוטה בו ותברך, ועוסק הרבה בתפלה והתבודדות ושיחה בינו לבין קונו, על-ידי-זה זוכה שיתהפך לו הטבע להשגחה, ומגלה ומפרסם את אמתת מציאותו ותברך בדרך נסית מאד.

ואמר מוהרא"ש ג"י, שזה מה שכתוב אצל אברהם אבינו: "לך-לך מארץ וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך", כי רבנו ז"ל אומר (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ד'), אשר עקר הגאולה תהיה על-ידי אמונה, ולהפוך, עקר הגלות הוא על-ידי חסרון אמונה; כי פשיש לאדם אמונה, אשר אין שום מציאות בלעדיו ותברך כלל, והכל לכל אלקות גמור הוא, אז אין שום טבע כלל, כי הטבע נתבטל לגמרי לגבי גלוי ההשגחה, וכל ענין גלות הוא רק פשהולך בדרך הטבע, וחושב שהעולם מתנהג בלי הקדוש-ברוך-הוא, חס ושלו, מה שאין כן כשאדם מבטל את עצמו לגמרי אל הקדוש-ברוך-הוא, ויודע אשר אין שום טבע כלל, רק הטבע הוא פסוי להשגחה, אז זוכה לגאולה, כמו שכתוב (תהלים סט, יט): "קרבה אל פשי גאולה", שזוכה להכלל בו ותברך. וזה היה כל ענין אברהם אבינו, שגלה את אמתת מציאותו ותברך, ועל-כן אמרו חכמינו הקדושים (מדרש פנחומא, פרשת לך-לך): לך-לך מארץ ואני אודיע את טבעך בעולם, שאמר לו הקדוש-ברוך-הוא, שאם תלך מהארציית שלך, ותגיע לארץ ישראל שהוא גלוי האמונה, אז אודיע טבעך בעולם, הינו שהטבע שלך הוא גם-כן השגחה; כי זו היתה עבודתו של אברהם אבינו — לגלות ולפרסם את אמתת מציאותו ותברך, ושידעו הכל שאין טבע כלל.

ואמר מוהרא"ש ג"י, אשר רבנו ז"ל אומר (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ד'): הטבע מחיבת כח, והתפלה משונית את הטבע, כי

על־ידי תפלה ובקשה, האדם מתעלה וכא אל השגחה. כי בדרך כלל כשאדם חי עם טבע, אזי הוא שבור מאד, ונדמה לו כאלו אף פעם לא יראה אור בחיים, אבל תכף־ומיד כשאדם מרגיל את עצמו לדבר עמו ותפוך, על־ידי־זה משדד את הטבע ומשדד את המערכות, ויוצא מן הטבע לגמרי, ולכן מי שעוסק בתפלה תמיד, זוכה לראות נסים נגלים שעשה ועושה ויעשה עמו הקדוש־ברוך־הוא.

וספר מוהרא"ש נ"י, שבעיר ברדיטשוב היו גרים הרבה תסודי ברסלב, ורובם ככלם היו תלמידי ר' אברהם בר' נחמן ז"ל, כי שם היה הקץ שלו, כי היה רגיל לבא הרבה לברדיטשוב, כי היו לו שם הרבה תלמידים, והוא להב את לבכם מאד מאד לעבודת השם ותפוך, עד שאפלו פשוטי עם נעשו חדושים גדולים, וחסידים וסנדלרים נעשו עובדי השם גדולים, וראו אצלם נסיט ונסלאות, שדוד הטבע ממש. וספר, שהיה אחד מאנשי שלומנו שהיה חנוט, וקראו לו ר' יעקב שניידר, או ר' יעקב ברדיטשובר (שמו המלא היה ר' יעקב פילמער), והוא היה אדם פשוט וחיט, ונתקרב גספן אל אנשי שלומנו, ונעשה עובד השם גדול, ובסוף יסיו עלה להשתקע בארץ ישראל, ובתחלה היה גר שם בעיר יפו, כי דרך שם הגיעו האניות, והיתה דרכו לטבל בכל יום בים, והיו שם הרבה ערבים גנבים, ונגבו מה שרק יכלו, ובפרט את הבגדים של האנשים שהלכו לטבל ולרחץ בים, ומחמת ר' יעקב פילמער היה איש קדוש ודבוק בהקדוש־ברוך־הוא, התפלל להקדוש־ברוך־הוא תמיד שרוצה ללכת קדם אור היום למקוה, ואינו יכול, על־כן הוא טובל בים, אף הוא חושש שמא יגנבו את בגדיו, ובקש מתקדוש־ברוך־הוא הוא שישמרו לו את הבגדים, והנה היה מעשה פלא, שבכל בקו קדם אור היום כשהגיע לים ופשט את בגדיו ונכנס לטבל, בא קלב ושמר על בגדיו, ועל זה העידו אנשים שראו את הדבר, וזהו פל הספור לפלא. וראים מכאן שעל־ידי תפלה הטבע מתהפך להשגחה ממש.

ועוד ספר מוהרא"ש נ"י, שבעיר ברדיטשוב היו הרבה חסידים ברסלב, אנשים פשוטים, בעלי מלאכה, סנדלרים, חיטים וצבעים וכו', ואף-על-פי-כן התמימות והפשיטות שלהם היתה ממש להפליא, והיו מאמינים באמונה חזקה בו יתברך, והיו מתבודדים הרבה עמו יתברך, וכך זכו לראות נסים ונפלאות, שדוד הטבע ממש. וספר ר' נתן ברסקי ז"ל, שפעם אחת בימי אלול הגיע לעיר ברדיטשוב, ומשם רצה להמשיך עם אנשי שלומנו לנסע לראש השנה לאומן עם הרפכת, ושהה עמם בשבת, ובסעדה שלישית דברו אנשי שלומנו מדבורי רבנו ז"ל וממעלת גדלת ראש השנה שלו, ומחמת שכלם היו עניים ולא היה להם כסף לנסע ברפכת מעיר ברדיטשוב לעיר אומן, כי היה אז המצב קשה מאד, על-כן טכסו ביניהם עצה מה לעשות, ועלה על דעתם, היות שיש חק אצל הקומוניסטים, שפועל שנסע לעבודה, יכול לקבל פרטים בחצי מחיר, על-כן נדברו ביניהם, שתכף-ומיד למחרת יגשו אל הפקיד הממנה על הרפכת, ויאמרו לו, שיש אדריכל באומן שבונה בנגנים, והם רוצים ללכת לעבד שם... ודברו בתמימות כזו, שהלא רבנו ז"ל התבטא פעם לאנשיו, ואמר (חיי-מוהר"ן, סימן רצג): מה לכם לחשב מחשבות, אין אתם צריכים כי אם לתת אבנים וסיד, ואני בונה מהם בנגנים נפלאים ונוחאים, עין שם; נמצא, שרבנו ז"ל הוא האדריכל, ואנחנו נוסעים אל האדריכל. ונספם ביניהם, שפך יקבלו פרטים בחצי מחיר, וכך היה. אחר שבת נגשו כלם לפקיד וספרו לו, שהם פועלים אצל אדריכל גדול, והולכים עכשו לעבודה — לבנות בנגנים, ותכף-ומיד בו במקום נתן להם פרטיסים בחצי מחיר... וספר ר' נתן ברסקי, שאם לא היה שם, לא היה מאמין לספור, כי ההספמה שנספמה ביניהם בסעדה שלישית, היתה בתמימות ובפשיטות כזו, עד שלא היה יכול להיות אחרת, כי הרי רבנו ז"ל הוא האדריכל, והוא בונה בנגנים נפלאים מהתורה והתפלה שלנו, ואם-כן אנחנו עובדים אצלו, ובודאי נקבל מהממשלה בחצי מחיר... ומרב תמימותם ואמונתם בדברי רבנו ז"ל, ראו אז ממש שדוד הטבע שעשה עמהם הקדוש-ברוך-הוא; אשרי מי שבורח

מִטְבַּע וּמְדַבֵּק אֶת עֲצָמוֹ בְּהִשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרִיטִי הַפְּרִיטִית שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ.

יְשׁוּב הַדַּעַת

מוהרא"ש נ"י רָאָה פֶּעַם שְׁבַחֹוּרִים יְשָׁנִים עִם בְּגָדֵיהֶם, וְלֹא הִכִּינוּ לְעֲצָמָם כָּלִים לְנִטִּילַת יָדַיִם, וְהַעִירָם, וְהוֹכִיחָם בְּדַרְךְ אַהֲבָה, וְאָמַר לָהֶם: רְאוּ אֵיךְ יְכוּלִים לְלַמֵּד מוֹסֵר מִכֶּם, שְׂאִין לָכֶם שׁוֹם יְשׁוּב הַדַּעַת, כִּי אִפְלוּ הַשָּׁנָה שְׁלָכֶם הִיא בְּלֹא יְשׁוּב הַדַּעַת, וְהַכֵּל בָּא מִחֲמַת חֶסְרוֹן הַתְּבוּדוֹת, כִּי הָאָדָם שְׁמֵתְבוּדָד, נִכְנָס בּוֹ יְשׁוּב הַדַּעַת אֲמַתִּי, וְיִודַע אֵיךְ לִישֵׁן, וְאִינוּ הוֹלֵךְ לִישֵׁן אֲלֵא אִם-כֵּן הַכִּין לְעֲצָמוֹ כָּלִי לְנִטִּילַת יָדַיִם, (שְׁקוֹרִין 'נַעֲגִיל וּוְאֶסְעַר'), וְחוֹלֵץ אֶת הַנַּעֲלִים, שְׁעַל-פִּי הַגְּמָרָא אֲסוּר לִישֵׁן עִם נַעֲלִים, וְכֵן מִפְּשִׁיטִים אֶת הַבְּגָדִים, כִּי מִי שִׁישֵׁן עִם בְּגָדִים, אֲזִי נַעֲשֶׂה מְלֹא כְּנִים, רַחֲמָנָא לִישׁוֹבָן, וְאִנִּי רוֹאֶה שְׁלֹא רַק הַשָּׁנָה שְׁלָכֶם בְּלִי יְשׁוּב הַדַּעַת, אֲלֵא אִפְלוּ הָאֲכִילָה שְׁלָכֶם בְּלִי יְשׁוּב הַדַּעַת, כִּי בַמְּקוֹם לְאֹכַל פֶּת שַׁחֲרִית, שְׁמָאֵד הַחֲמִירוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים לְאֹכַל פֶּת שַׁחֲרִית, וְאָמְרוּ (בְּבֹא מְצִיעָא קו'): "ג דְּבָרִים נֶאֱמָרוּ בְּפֶת שַׁחֲרִית — מַצְלַת מִן הַחַמִּים וּמִן הַצְּנִינִים וּמִן הַזִּיקִים וּמִן הַמְּזִיקִין, וּמִחֲפִימַת פְּתִי, וְזוֹכָה בְּדִין, לְלַמֵּד תּוֹרָה וּלְלַמֵּד, וּדְבָרָיו נִשְׁמָעִים, וְתִלְמוּדוֹ מִתְקַיֵּם בְּיָדוֹ, וְאִין בְּשׁוֹר מַעֲלָה הֶבֶל וְכוּ' וְכוּ', וּבַמְּקוֹם זֶה אַתֶּם אֵינְכֶם אוֹכְלִים עַד אַחַר הַצְּהָרִים, וְהַכֵּל מִחֲמַת חֶסְרוֹן יְשׁוּב הַדַּעַת, כִּי בְּלִי יְשׁוּב הַדַּעַת הַשָּׁנָה אֵינָה שְׁנָה וְהָאֲכִילָה אֵינָה אֲכִילָה, וּמִמִּילָא כָּבֵר הַלְמוּד גַּם-כֵּן אִינוּ לְמוּד, וּמִכָּל שְׁפָן וְכָל שְׁפָן שֶׁהַתְּפִלָּה גַם-כֵּן מְבַהֵלֶת וּמְבַלְבֶּלֶת בְּלִי יְשׁוּב הַדַּעַת, וְהַכֵּל סוֹבֵב עַל זֶה שְׂאִין מִתְּבוּדָדִים עִמוֹ יִתְבַּרֵּךְ, אֲשֶׁר בְּהִנְהָגָה זֹאת הִנְהִיג אוֹתָנוּ רַבְּנוּ ז"ל, לְהַרְגִיל אֶת עֲצָמֵנוּ לְהַתְּבוּדָד עִמוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וּלְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׁיחַתָּנוּ אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ בְּתַמִּימוֹת וּבְכַפְשִׁיטוֹת גְּמוּרָה, וּלְבַקֵּשׁ וּלְהַתְּחַנֵּן וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵּךְ כָּל דְּבָר שְׂצָרִיךְ בְּלִי שׁוֹם חֲכָמוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה נַצְלִיחַ אֶת דְּרַכְּנוּ.

(והרבה מוהרא"ש נ"י להוכיחם בדרך אהבה: ראו מה שמביא אתכם לאי ישוב הדעת, שאתם לא זוכים להתבודד עמו יתברך, כי השנה שלכם אינה נקראת שנה, והאכילה שלכם אינה נקראת אכילה, והלמוד שלכם אינו נקרא למוד, והתפלה שלכם אינה נקראת תפלה, כי הכל מבהל ומבלבל, והכל נמשך מחמת שאין לכם התבודדות).

ואמר מוהרא"ש נ"י: מי שזוכה להתבודד בכל יום עמו יתברך, ומפרש את כל שיחתו וכל אשר עם לבבו אליו יתברך, ועושה לעצמו חשבון הנפש על כל פרט ופרט שמתנהג, על-ידי-זה הוא מושב בדעתו, ועושה הכל בישוב הדעת גדול, ועל-כן אשרי ואשרי מי שמתבודד בכל יום, שעל-ידי-זה יגיע לידי ישוב הדעת אמתי, כי אי אפשר להגיע לישוב הדעת, אלא על-ידי תפלה והתבודדות.

וספר מוהרא"ש נ"י, שמוהרנ"ת ז"ל אמר: למה הולכת לו העבודה לעת זקנתו כסדרן, כי כל-כף הרגיל את עצמו בעבודה הקדושה של התבודדות, עד שאינו יכול לעשות שום דבר גשמי בלי ישוב הדעת, והכל מחמת רב התבודדות, כי מי שמרגיל את עצמו להתבודד עמו יתברך, ומישב עצמו בינו לבין קונו, אז הכל הולך לו כסדר, השנה שלו היא שנה, והוא מכין לעצמו בלי לנטילת ידים, שקורין נעגיל וואסער, ופושט את מלבושיו, ויטן על מטה מצעת, וכן האכילה שלו נקראת אכילה, שנוהר לאכל פת שחרית, ואינו מרעיב את עצמו עד אחר הצהרים, וכשהוא אומל, הוא אוכל מאכלים בריאים, ולא מאכלים ההורסים את בריאות האדם, ואז ממילא התפלה שלו היא תפלה אחרת לגמרי עם ישוב הדעת, ומכון פרוש המלות במה שהוא מתפלל, וכן הלמוד שלו בישוב הדעת; ועל-כן אשרי ואשרי מי שזוכה להתבודד בכל יום עמו יתברך, ולפרש כל שיחתו אליו יתברך, שאז עובר עליו היום

וְאָמַר מוהרַא"ש נ"י: מִי שְׁמַרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְדַבֵּר בְּכָל יוֹם עִמּוֹ
 יִתְבַרֵךְ, אֲזִי כָּל הַיּוֹם הוֹלֵךְ לוֹ בְּצוּרָה אַחֲרָת, כִּי הֵיכָן שָׂרָק צְרִיף
 לְלַכְתּוֹ וּמָה שֶׁהוּא רַק צְרִיף לַעֲשׂוֹת, הוּא מִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבַרֵךְ,
 וְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, כִּי עַל-יְדֵי תַפְלָה וְהִתְבּוֹדוּת
 הוּא מִמְשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ הַשְּׂגָחְתּוֹ הַפְּרִטִי פְּרִטִית, וְהוּא מְשַׁתֵּף אֶת
 הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּכָל מַעֲשָׂיו, וְאָדָם כִּזְהוּ חַי בְּלִתֵּי לֵה' לְבַדּוֹ, כִּי
 כָּל מָה שֶׁהוּא רַק עוֹשֶׂה, עוֹשֶׂה אֶת זֶה לְשֵׁם שְׁמַיִם. וְלִזְהוּ זוֹכִים
 עַל-יְדֵי תַפְלָה וְהִתְבּוֹדוּת, שֶׁזֶה מְבִיא לְאָדָם יָשׁוּב הַדַּעַת; אֲשֶׁרֵי מִי
 שְׁחֵי חַיִּים פְּאֵלוֹ.

יְרָאָה

מוהרַא"ש נ"י אָמַר, שְׂאָדָם צְרִיף תָּמִיד לִירָא וְלִפְחַד וְלִהֲזַדְעוּעַ
 רַק מִמֶּנּוּ יִתְבַרֵךְ לְבַד, וּכְכֹל שְׂאָדָם מְכַנִּיס בְּדַעְתּוֹ אִמְתַּת מְצִיאֹתוֹ
 יִתְבַרֵךְ, אִיךְ שְׂאִין בְּלַעֲדֵיו יִתְבַרֵךְ כָּלֵל, כְּמוֹ-כֵן יִירָא וְיִפְחַד בְּאִימָה
 וּבִירָאָה, בְּרַתַּת וּבִזִיעַ מִפְחַדוֹ יִתְבַרֵךְ, וְלֹא יִפְחַד מִשׁוּם בְּרִיָּה
 שְׁבַעוּלָם, כִּי בְּאִמְתַּת מָה יַעֲשֶׂה לָּךְ אָדָם בְּלִתֵּי רְצוֹנוֹ יִתְבַרֵךְ, וְלִכֵּן
 צְרִיף לְעַבֵּד הַרְבֵּה לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַיְרָאָה, שִׁירָא וְיִפְחַד וְיִזְדַּעְעַ
 רַק מִמֶּנּוּ יִתְבַרֵךְ, וְלֹא יִירָא וְלֹא יִפְחַד מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעוּלָם, וְזוֹהִי
 הַמְדַרְגָּה הַגְּדוּלָה בְּיוֹתֵר שֵׁישׁ, הֵינּוּ כְּשֶׂאִין הָאָדָם מִתְפַּחַד מִשׁוּם
 בְּרִיָּה שְׁבַעוּלָם רַק מִמֶּנּוּ יִתְבַרֵךְ לְבַד.

וְאָמַר מוהרַא"ש נ"י בְּשֵׁם הַרֵב הַקְדוֹשׁ בְּעַל "אַתְבַּת שְׁלוֹם"
 וְיַע, שֶׁפָּרַשׁ אֶת הַפְּסוּק (בְּרֹאשִׁית ל"ב, ז'): "וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ",
 הֵינּוּ שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה יָרָא מְאֹד מִעֲשׂוֹ הַרְשָׁע, וְעַל-יְדֵי-זֶה "וַיֵּצֵר לוֹ",
 שֶׁכָּאֵב לוֹ מְאֹד מְאֹד שֶׁעֲדִין יֵשׁ לוֹ יְרָאָה חִיצוֹנִית שֶׁמִּתְפַּחַד מִעֲשׂוֹ,
 זֶה "וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד", שִׁירָא הָיָה וּפְחַד מְאֹד מִעֲשׂוֹ הַרְשָׁע,
 וְעַל-יְדֵי-זֶה "וַיֵּצֵר לוֹ", שֶׁכָּאֵב לוֹ לְמָה עֲדִין יֵשׁ לוֹ יְרָאוֹת חִיצוֹנִית,

והוא על דרך שכתוב בחובת הלכות (שער אהבת השם, פרק ו'): "אני בוש מאלקים שיראני ירא זולתו"; ושבת מוהרא"ש נ"י את הפרוש הזה מאד מאד, ותמיד חוזר על זה, ואמר שכך צריכה להיות עבודת ירא אלקים, לא לירא ולא לפחד משום בריה שבעולם, ואם יוצא לו פעם לירא ולפחד ממישהו, אז "ויצר לו" — צריך לכאב לו, למה עדין אינו אווז ביראת ה' שלמה, שלא יירא ולא יפחד משום בריה, רק מהקדוש ברוך הוא בעצמו.

ואמר מוהרא"ש נ"י רמז נאה בדברי השלחן ערוך (יורה דעה, סימן לו, סעיף יד), בענין טרפות הראה, שאם צמקה הראה מחמת בני-אדם שהפחידוה — טרפה, ואם בידי שמים, כגון שפחדה מקול רעם וכיוצא בזה — כשרה, עין שם; ואמר מוהרא"ש נ"י, שהלא רבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סוף סימן ח'), שראה מורה על מדת היראה, עין שם, וגם ר"א'ה' אותיות י'ר'א'ה', ולכן כשיש לאדם רק יראה הבאה בידי שמים, הוא איש כשר באמת, מה שאין כן כשעדין יש לו יראה ופחד מבני-אדם, זהו סימן טרפה, חס ושלוש, ועדין צריך לעבד הרבה לעקר מעצמו כל מיני יראות חיצוניות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהאדם צריך להתפלל על זה הרבה להשם יתברך, שלא תשאר לו שום יראה אחרת רק ממנו יתברך לבד, ויש לו לבדק את עצמו תמיד אם אווז ביראה זו, או אם עדין מפחד מאיזה בן-אדם ומאיזה דבר חיצוני, וכל זמן שרואה שיש לו עדין יראה מבני-אדם, עליו לבקש ולהתחנן אל השם יתברך, שיזכה לנקות עצמו מכל מיני יראות חיצוניות, ולא תשאר לו רק יראת השם טהורה לבד.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם הלך הרב הקדוש ר' אברהם בר' נחמן ז"ל להתבודד בציון רבנו ז"ל בחצות לילה, ולקח עמו את אחד מאנשי שלומנו ר' וועלוול לעזר לו, כי הנה קשה לו ללכת

לְבַד לַעַת זְקֵנוֹתוֹ, אֲבָל הֵיטָה דְרָכּוֹ לְשַׁלַּח אוֹתוֹ בַּחֲזָרָה לְקִלּוּי, כְּדֵי שְׂיֻכַּל לְהִתְבּוֹדֵד שָׁם לִיד צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל לְבַד. וּפְעַם רְצָה ר' וועלְוֹל לְשִׁמְעַת אֶת הַהִתְבּוֹדוֹת שֶׁל ר' אַבְרָהָם בֶּר' נַחֲמָן ז"ל, וְלִכְּן כִּשְׁשַׁלְּחוֹ בַּחֲזָרָה, הִתְחַבֵּא מֵאַחֲרֵי אִיזוֹ מַצְבָּה, וְלֹא רָאָה ר' אַבְרָהָם ז"ל שֶׁהִתְחַבֵּא עֲצָמוֹ, כִּי נִחְלְשָׁה רְאִיתוֹ לַעַת זְקֵנוֹתוֹ, וְהִמְתִּין קֶצֶת עַד שֶׁנִּדְמָה הֵיךְ לוֹ שֶׁכָּבַר הֵלֶךְ, וְאָז הִתְחִיל לְהִתְבּוֹדֵד שָׁם, וְשָׁמַע ר' וועלְוֹל שְׂצוּעַק וּבּוֹכָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ: "רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, הֶעֱלֵךְ מִיר, אִיךְ זָאל זִיךְ לִיבְעֵן גָּאָהֵר אֵין דִּיר, רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, הֶעֱלֵךְ מִיר אִיךְ זָאל זִיךְ פֶּאָכְטֵן גָּאָר פּוֹן דִּיר" ²... וְחִזַּר עַל דְּבוּר זֶה הַרְבֵּה פְּעָמִים. וְנִתְעוֹרֵר ר' וועלְוֹל מְאֹד מִן הַדְּבוּרִים שֶׁלוֹ, וּסְפָר אַחֲרֵי-כֵן לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מַה שֶׁשָּׁמַע שָׁם, כִּי זוּהֵי שְׁלֵמוֹת הַיְרָאָה, שְׂיִירָא רַק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לְבַד — אֲשֶׁרֵי הַזּוֹכָה לְהִגִּיעַ לְהַשְׁגָּה כְּזוֹ.

יאוש

מוהרא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר אִם נִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב, נִרְאָה וְנִשְׁפִּיל, שָׂרֵב בְּנֵי-אָדָם מְנַחִים בְּיֹאשׁ עֵמֶק מְאֹד, וְאִף שֶׁמִּבְּחוּץ זֶה לֹא נִרְאָה כָּל-כֵּן, כִּי רוֹאִים בְּנֵי-אָדָם מְסֻתּוֹכְבִּים וְעוֹסְקִים בְּעַסְקֵיהֶם, וּמַה שֶׁיֵּךְ אֲצֵלָם יֹאשׁ?! עִם כָּל זֹאת, מִי שֶׁעִינָיו זְכוּת, רוֹאָה שָׂרֵב בְּנֵי-אָדָם מְנַחִים בְּיֹאשׁ, כִּי אִף אַחַד אֵינּוּ מַעֲלָה עַל דַּעְתּוֹ, וְאֵינּוּ יְכוּל לְתַאֵר וְלִשְׁעַר לְעֲצָמוֹ, שְׁגָם הוּא יְכוּל לְהִיּוֹת אִישׁ צַדִּיק וְקָדוֹשׁ, דְּבוֹק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְחוֹשֵׁב שֶׁדָּבָר זֶה הוּא רַק עֵינֵן שֶׁל הָעֵבֶר, שֶׁפְּעַם הָיוּ צַדִּיקִים... פְּעַם הָיוּ תַלְמִידֵי חֲכָמִים... פְּעַם הָיוּ גְאוּנִים... אֲבָל עַכְשָׁיו מְכַבֵּד הַגְּלוּת וּמְרַב הַטְּרָדוֹת וְהַצָּרוֹת אֵין זֶה שֶׁיֵּךְ אֵלֵינוּ... וְזוֹ הַהֲנַחָה אֲצֵל כָּלֶם, וְכָל זֶה בָּא מִתַּמַּת יֹאשׁ. וְדָבָר זֶה בָּא רַבְּנוּ ז"ל לְעַקֵּר מִן הָעוֹלָם, כִּי רַבְּנוּ ז"ל מִתְדִיר בְּנוֹ, אֲשֶׁר אֵין שׁוֹם מְצִיאוֹת בְּלִעְדֵּי

(ק) רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, תַּעֲזֹרְנִי שְׂאֵהֵב רַק אוֹתְךָ, רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, תַּעֲזֹרְנִי שְׂאֵפְסֵד רַק מִמֶּךָ...

יתברך כלל, וצריך לחזור על זה פעמים אין מספר, וכפי שזוכה להחזיר בעצמו, אשר אין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, והוא יתברך מחיה ומהנה ומקים את כל הבריאה כלה, ודומם, צומח, חי, מדבר — הם עצם עצמיות חיות אלקותו יתברך, כמו-כן זוכה להתעורר בהתעוררות גדולה, ולהתחדש בהתחדשות חדשה לצאת מהיאוש שלו, ויודע שגם הוא יכול להיות איש כשר, וגם הוא יכול להיות צדיק, וגם הוא יכול להיות למדן וגאון, כי דבר זה תלוי רק כפי היגיעה והטרחה שיש לאדם בעבודת השם יתברך.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם אחת בא מוהרנ"ת ז"ל אל רבנו ז"ל, ודבר אז רבנו ז"ל הרבה מאד, אשר העקר בעבודת השם יתברך הוא היגיעה והטרחה, שצריכין להתנגע ולטרח מאד מאד בעבודת השם יתברך, ודיקא על-ידי-זה זוכין להשיג מדרגות רמות בעבודת השם יתברך. ושאל אותו מוהרנ"ת ז"ל על איזה צדיק מפרסם: "מדוע הוא התנגע כל-כף ולא הגיע לשום דבר?" וחסב מוהרנ"ת ז"ל, שרבנו ז"ל יענה לו שזה ענין נשמות וכו', וענה ואמר לו רבנו ז"ל בפשיטות: "מן הסתם לא התנגע כלל..." כי כלל זה מנח בדינו: מי שמתנגע, שקורין: "ער הארוויט", הוא מגיע למה שצריך להגיע, כי העקר תלוי ביגיעות ובטרחות ובכרצון חזק, ואז יכול כל אדם להגיע אל מה שהוא צריך להגיע, אף היאוש הורס את האדם לגמרי, וזה מה שרבנו ז"ל רוצה לעקר מאתנו לגמרי, אשר אין שום יאוש בעולם כלל, וזו הצעקה שצעק רבנו ז"ל בקול עמק עמק: "גיוואלד! זייט איך נישט מניאש, קיין יאוש איז גאר נישט פארהאנדן", ובדבורים אלו תלוייה כל תסידות ברסלב, כי רבנו ז"ל בא לעקר את מדת היאוש מן האדם, שידע שאסור להתיאש בשום פנים ואפן.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהרבה פעמים דבר רבנו ז"ל עם אנשי

שְׁלוֹמְנוּ מֵעַנְיַן עֲבוּדַת הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ, וְהָיוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ אוֹמְרִים לְרַבְנוּ ז"ל: "מִי יָכוֹל לְדַמּוֹת עֲצֻמוֹ אֲלֵיכֶם? כִּי הָרִי יֵשׁ לָכֶם נִשְׁמָה כַּל-כֶּף גְּדוֹלָה, וּמָה גַם שְׂאֵתֶם נִכְד הַבְּעַל-שֵׁם טוֹב זי"ע". וְהָיָה רַבְנוּ ז"ל מְאֹד מְאֹד מְקַפֵּיד עַל דְּבוּרִים אֵלֶּה, וְהָיָה אוֹמֵר: "זוֹ הַטְּעוּת שְׁלָכֶם, שְׂאֵתֶם חוֹשְׁבִים שֶׁבְגִלְל הַנִּשְׁמָה שְׁלִי זְכִיתִי לְהִגִּיעַ לְמָה שְׁזָכִיתִי, וּבְשִׁבִיל שְׂאֵנִי נִכְד הַבְּעַל-שֵׁם טוֹב זי"ע זְכִיתִי לְמָה שְׁזָכִיתִי, לֹא, לֹא! אֲפֹלוּ אִם הָיִיתִי מִפְּשׁוּטֵי הָעָם, מִהַפְּחוּת שִׁבְפַּחוּתִים שְׁבַעֵם יִשְׂרָאֵל, גַּם-כֵּן הָיִיתִי מַגִּיעַ לְמַדְרַגְתִּי וּלְמָה שְׁזָכִיתִי, כִּי הַכֹּל תְּלוּי כְּפִי הִגִּיעָה וְהִטְרַחָה, וְלֹא לְהִתְיַאֵשׁ בְּשׁוֹם פָּנִים וְאִפְּן".

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר לֹא לְהִתְיַאֵשׁ זֹהֵי גַם-כֵּן עֲבוּדָה... כִּי אָדָם חוֹשֵׁב שֶׁלְהִגִּיעַ לְאיִזוֹ מַדְרַגָּה וּלְאיִזוֹ הַשְּׂגָה — זֹהֵי עֲבוּדָה... אָבֵל בְּאֵמַת בְּעֵתִים הִלְלוּ שְׁעוּבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵה שְׁעוּבֵר, וְכִמוֹ שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יוֹדֵעַ נִגְעֵי לְכַבּוֹ וּמְכַאֲבֵיו, אִזִּי לֹא לְהִתְיַאֵשׁ זֹהֵי גַם-כֵּן עֲבוּדָה גְּדוֹלָה מְאֹד, כִּי הַיְאוּשׁ הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְרַב רַבָּם שֶׁל בְּנֵי-אָדָם מִתְיַאֲשִׁים מִחַיִּיהֶם, וְנִגְמַר בְּדַעְתָּם שֶׁהֵם כְּבָר לֹא יְהִיוּ אַנְשִׁים כְּשֵׁרִים, וְאִין לָהֶם שׁוֹם תּוֹחֶלֶת וְתַקְוָה בְּזֵה הָעוֹלָם, וְעַל-כֵּן מִתְיַאֲשִׁים וְעוֹזְבִים אֶת עֲצָמָם, וּבְאֵמַת זֹו טְעוּת גְּמוּרָה, כִּי אֲסוּר לְהִתְיַאֵשׁ בְּשׁוֹם פָּנִים וְאִפְּן.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר דִּבֶּר זֶה צְרִיכִין לְדַעַת גַּם בְּגִשְׁמִיּוֹת, כִּי מִי מְצַלִּיחַ? מִי שֶׁמְחַדֵּשׁ אֶת עֲצָמוֹ תְּמִיד וְאִינוֹ מִתְיַאֲשׁ, כִּי דִיקָא הַיְאוּשׁ הוּא כְּשִׁלּוֹן הַחַיִּים. וְרוֹאִים לְמִשְׁלַל אֲצֵל בְּנֵי-אָדָם כְּשִׁפּוֹתְחִים חַנוּת, אִם יֵשׁ לָהֶם רְצוֹן עוֹ וְחֶזֶק לְהַצְלִיחַ בְּעַסְקֵיהֶם וְאִינֶם עוֹזְבִים, אֲפֹלוּ שִׁישׁ לָהֶם כָּל מִינֵי מְנִיעוֹת וְיִסּוּרִים וּמִתְחַרִּים, שְׁשׁוּבְרִים אוֹתָם וְשׁוּבְרִים אֶת מְחִירֵיהֶם וְכוּ', עִם כָּל זֹאת אִם לֹא מִתְיַאֲשִׁים וּמִתְחַדְּשִׁים בְּכָל פַּעַם בְּהִתְחַדְּשׁוֹת חֲדָשָׁה, עַל-יְדֵי-זֶה הֵם מְצַלִּיחִים, כִּי אֲסוּר לְהִתְיַאֵשׁ אֲפֹלוּ בְּגִשְׁמִיּוֹת, וּמְכַל שְׁכֵן וְכָל שְׁכֵן בְּרוּחַנִיּוֹת, אֲלֹא צְרִיכִין לְדַעַת אֲשֶׁר כָּל דְּבוּר וְדְבוּר שֶׁמְדַבְּרִים עִמוֹ יִתְבַּרְךָ הוּא

הצלחה נצחית, הצלחה כזו שאין לתאר ואין לשער כלל. רק האדם צריך לדעת ולזכור שהוא מלא קלפות, על-ידי כל עוונותיו שחטא ופגם ימים ושנים לפניו יתברך, וזה גורם שהוא מלבש בקלפות עבות מאד, כי הפגמים שפגם התלבשו על מחו ומחשבתו ולבבו, ומעקמים אותם, עד שהוא מלא קשיות וספקות עליו יתברך, והוא מלא בלבולים, וזה גורם לו להתיאש, אבל אם לא יתיאש רק ידבר דבורים אמתיים אליו יתברך, בתמימות ובפשטות גמורה, על-ידי זה בעצמו יזכה לעקר עצמו מהרע, ויזכה לדבק את עצמו בטוב. וזה הלמוד העמק של רבנו ז"ל — לא להתיאש בשום פנים ואופן, רק לידע שגם הוא יכול להתקרב אל הקדוש-ברוך-הוא אם לא יתיאש בשום פנים ואופן; אשרי הזוכה להכניס דבורים אלו בתוך לבו, ואז גם הוא יהיה איש כשר כל ימי חייו.

יום

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר עקר הצלחת האדם בזה העולם הוא כשזוכה להסתפל רק על היום הזה, ואינו מבלבל עצמו מיום המחרת או מיום האתמול, רק אומר לעצמו תמיד: אין לי רק היום הזה, וכל מה שבני-אדם מתבלבלים בעבודתם, הוא רק מיום המחרת או מיום האתמול, כי חושבים — מה יהיה מחר? הלא תהיה לי מניעה זו וזו וכו', או אני צריך ללכת למקום פלוני וכו', או אני צריך לדבר עם איש אלמוני, ובשביל זה כבר מתרשל היום. ומכל שכן כשמזכיר לעצמו מה קרה אתמול, שירד ונפל כל-כף וכו', ועל-כן מתרשל לחזר בתשובה אליו יתברך, ומכל שכן שמתרשל מתורה ומתפלה, והכל מפני שאינו יודע את יקרת היום הזה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמוהרנ"ת ז"ל הזהירנו ביותר לחיות עם התורה שגלה לנו רבנו ז"ל על הפסוק (תהלים צה, ז): "היום אם

בקולו תשמעו", שאדם צריך לזכר שאין לו רק היום הזה, כי אם רוצה לשמע בקולו יתברך, ידע שאין לו רק היום הזה, ועל יום אחד יכולים לקבל את כל העבודות שבעולם (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ע"ב), אף עקר הירידה והנפילה של האדם, כשחושב תמיד מה יהיה מחר, ואינו חושב על היום. ומהי מדרגת הצדיקים? שתמיד חושבים רק על היום הזה, וזו עקר הצלחת הצדיקים, שאינם מבלבלים את עצמם — לא מיום האתמול ולא מיום המחרת, אלא יודעים שהיום הזה הוא יום, ועל-ידי-זה הם מצליחים.

והלביש מוהרא"ש נ"י דבר זה בפסוק (שמות ו, ג): "וארא אל אברהם, אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי הויה לא נודעתי להם", ופרש רש"י הקדוש: "וארא" — אל האבות, וכבר דקדקו כל המפרשים, מה בא רש"י ללמדנו? אלא הפרוש הוא כף, הקדוש ברוך הוא אמר למשה רבנו, וארא אל אברהם, אל יצחק ואל יעקב באל שדי, שהתגליתי אליהם בשם שדי, שהוא שם הדין והעצמנות, כי שדי הוא שם של גבורה, לפי מדת הדין והעצמנות, בסוד מי שאמר לעולמו די וכו', כי עברו על אברהם, על יצחק ועל יעקב כל מיני צרות ויסורים ומכאובים, כי הלא אברהם אבינו סבל עשרה נסיונות קשים ומרים, ואף-על-פי-כן עמד בכל הנסיונות שלו, וגם יצחק אבינו סבל מה שסבל, והיה פלוא בביתו וכו', וכן יעקב אבינו עברו עליו הרבה צרות ויסורים ומכאובים: צרת עשו, צרת לבן, צרת דינה, צרת יוסף, צרת שמעון, צרת בנימין, וכל ימי חייו סבל צרות ויסורים קשים, שזו מדת הדין והגבורה שהלך עמם הקדוש-ברוך-הוא, בסוד: "ושמי הויה לא נודעתי להם", הינו שלא נתגלה להם הדרך של שם הויה, שהוא ענין הנה, הנה ויהיה, שהוא נותן הכח להתחזק בכל מה שעבר עליהם, ולכן באמת איך זכו להתחזק מעמד? זה אם-כן מה שבא רש"י הקדוש ללמדנו: "וארא אל האבות" — אתם יודעים איך החזיקו האבות הקדושים מעמד, אפלו שעברה עליהם מדת הדין והגבורה? על-ידי שהלכו בדרך הנפלא שגלה רבנו ז"ל על פסוק הנ"ל: "היום אם בקולו תשמעו",

כי ה'יום אים ב'קולו ת'שמעו, זהו ראשי תבות: ה'א'ב'ת', הינו שלא בלבלי את עצמם מיום אל יום, רק הסתכלו על היום הזה בלבד, ועל-פן מצינו אצל אברהם אבינו, שכתוב (בראשית כד, א): "ואברהם זקן בא בימים", ואמרו בזהר הקדוש שבא עם כל ימיו, הינו שכל יום ויום היה אצלו שלם, וכן אצל יצחק וכן אצל יעקב, אשר כל יום ויום היה אצלם ימים שלמים, וזה מה שחדש רש"י ז"ל: וארא אל ה'א'ב'ת', שהוא ראשי תבות: ה'יום אים ב'קולו ת'שמעו, הינו שזה מה שהחזיק אותם, ודיקא על-ידיינה החזיקו מעמד. וסיים מוהרא"ש נ"י, שמי שהולך בדרך זו — יצליח דרבו, ושום דבר שבעולם לא יוכל לשבר אותו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר מוהרנ"ת ז"ל היה חדוש נפלא בדרך זו, לילך עם הגלוי הנפלא של "היום אם בקולו תשמעו", ותמיד דבר עם אנשי שלומנו מזה. ופעם אחת אמר: למה קרא את ספר רבנו ז"ל, שבו כתב את תולדות ימי חייו בשם "חי-מוהר"ן", ואת הספר שבו כתב תולדות חייו שלו — "ימי נתן", כי רבנו ז"ל חי בכל פעם חיים חדשים, אף הוא חי עם הימים שלו, שבכל יום ויום השלים את היום שלו. ופעם התפאר מוהרנ"ת ז"ל, שאפלו אם ישאלו אותו בדין על הימים בהם היה בנסיעות בדרך, הוא יכול לתן דין וחשבון גם על זה, כי בדרך כלל כשאדם בביתו, הוא לומד יותר מאשר הוא נמצא בחוץ, בדרך, מטלטל, אבל מוהרנ"ת ז"ל אפלו בהיותו בדרך, היה לוקח עמו חבילה ספרים ולומד בדרך, ועל-פן אמר שיכול לתן דין וחשבון על כל יום ויום, אפלו על ימי הנסיעה שלו, כי לא בטל רגע כלל.

ואנשי שלומנו מספרים, שמוהרנ"ת ז"ל, בשעה שנסע בדרך, תמיד שכר עגלה שיש עליה מכסה כמו חדר מיחד, ושלם על זה יותר, העקר שתהיה לו עגלה מכסה מכל הצדדים, ושם עסק בתורה ובתפלה. ופעם אחת היה בדרך, והתפלל תפלת שחרית בעגלה בחיות ובדבקות, פי מוהרנ"ת ז"ל מהר להגיע אל איזה מקום,

ועברה העגלה דרך איזה כפר, ופתאום שמעו אנשי הכפר, שאחד מתפלל בהתלהבות גדולה מתוך העגלה, ולא ראו אותו, כי הייתה העגלה מכסה, ומחמת שהיה לו קול ערב ונעים, התחילו בני-אדם לרוץ אחרי העגלה, ותכף-ומיד שהתחילו לרוץ, החלו גם הילדים לרוץ אחרי האנשים, ואחר-כך החלו גם הנשים לרוץ, ואחר-כך גם העצים והתרנגולים... ומוהרנ"ת ו"ל כלל לא ידע מה קורה בחוץ — שכלם רצים אחר העגלה, אף ר' נחמן טולטשינער ו"ל שנסע עמו אז, הסתפל בחוץ וראה את אשר קורה, והתבונן ואמר, שאז ראה והבין מהי מעלת התפלה, ואיך שכל העולם כלו רוצה להכלל בתוך תפלת האיש הכשר, ולא רק בני-אדם, הינו אנשים, נשים וטף, אלא גם בעלי חיים... רוצים להכלל בתפלת האיש הכשר, והוא ראה את זה בחוש אצל מוהרנ"ת ו"ל.

וסים מוהרא"ש נ"י, שזה היה פחו של מוהרנ"ת ו"ל, שאף פעם לא נשבר משום דבר, ואפלו כשהיה על אם הדרך, התפלל בהתלהבות כזו כמו שמתפלל בתוך ביתו ובתוך בית מדרשו, וזה עקר הצלחת האדם; אשרי מי שזוכה להגיע אל זה.

יבנאל

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר כל הענין של יבנאל הוא פלא על גבי פלא, ויש בזה סודות נוראים ונסתרים עד מאד, למה בחר דוקא שם, ותהלה לאל, נתקבץ שם קבוץ גדול מאנשי שלומנו, ועוד תהיה שם עיר על שם רבנו ו"ל, על אף שיש לו הרבה צרות והרבה מניעות. כי זה לעמת זה, כפי כח הקדשה, כן עומד כח הטמאה, כי נעמד נגדו איש רשע ומרשע, ממש הסמ"ך-מ"ם בהתגלמותו באיש רשע זה, כי תרי לא יכול להיות מהקדשה, כי הכשיל את הרבים באסורי כריתות, המקנה היה פסול לגמרי, כי לא היו מים

בְּאוֹצֵר, רַחֲמָנָא לִישׁוֹבֵן, וְלַחֲס נַגְד חֲנוּךְ פֶּשֶׁר, וְכֵן הָאֲכִיל טְרָפוֹת
וְנִבְלוֹת, כִּי אָפְלוּ עַל הַבֶּשֶׂר שֶׁהוּא נוֹתֵן הַכֶּשֶׁר, אֲפָשֶׁר לְרֹאוֹת אֵיךְ
הוּא מְכַשִּׁיר אֶת הַבֶּשֶׂר, שְׁמִכְנִיס אֶת הָעוֹפוֹת בְּתוֹךְ כְּלֵי גְדוֹל —
מִים וּמֶלַח בִּיחַד... וְכֵן מְכַשִּׁיר אֶת הָעוֹפוֹת, וְכִשְׁעוֹרְרוּ לוֹ עַל דְּבַר
זֶה, עָנָה וְאָמַר: "אֵין לִי זְמַן לְהַמְתִּין לְשֵׁרוֹת לְמֶלַח וּלְהַדִּיחַ"... וְעוֹד
קִלְקוּלִים רַבִּים שֶׁהוּא גּוֹרֵם בִּיְהוּדוֹת, וּמִמֶּשׁ מְכַשִּׁיל אֶת הָאֲנָשִׁים
בְּכָרִיתוֹת וּבְמִיתוֹת בֵּית־דִּין, אִם־כֵּן לֹא יָכוֹל לִהְיוֹת שְׂדֵבֶר זֶה יִהְיֶה
מִהַקְדָּשָׁה. וְדִיקָא אָדָם כֹּזֵה עוֹמֵד נֶגֶד מוֹהֶרָא"ש נ"י, וְאֵין זֶה כִּי אִם
הַסֵּמ"ךְ־מ"ם בְּעֲצָמוֹ בְּהַתְגַּלְמוֹתוֹ בְּאָדָם זֶה. וְלוֹלֵי הִרְשָׁע הִזָּה, כְּבָר
הָיָה הַמְקוֹם פּוֹרַח וּמְשַׁגְּשֵׁג בְּרוּחַנִיּוֹת, עִם כָּל זֹאת אָמַר מוֹהֶרָא"ש
נ"י, שְׂאִינוּ מִתְפַּחַד מִמֶּנּוּ כָּלֵל, וְאֲדַרְבָּה, הַפַּחַד הָיָה בְּתַחֲלָה, כְּשָׁבֵא
בְּחֻנְפָּה וּבְחִיוּף וּבְדַבּוּרִים עֲרָבִים, אֲזִי הָיָה הַפַּחַד גְּדוֹל מְאֹד, הֵינּוּ
שָׁלֵא יִשְׁפִיעַ עֲלֵינוּ מִטְּמֵאוֹתָיו וּמִזְהָמָתוֹ, אֲבָל כְּשִׁיבָא נִגְדָנוּ בְּרִצִּיחָה
כְּזוֹ, שְׁמוּסֵר בְּכָל יוֹם מְסִירוֹת אַחֲרוֹת, שֶׁהוּא בְּכָלֵל רִשָּׁע אָרוּר
וְטָמֵא, מִזֶּה אֵין כְּבָר כָּל־כֹּף מֵהַתְּפַחַד, כִּי הָרִי מְגַלֶּה אֶת טְלָפְיוֹ
הַטְּמָאִים וְאֶת פִּיּוֹ הַמְּשַׁקֵּץ וְהַמְתַּעֵב — מִי הוּא.

וְאָמַר מוֹהֶרָא"ש נ"י, שְׁעֵמוֹ קָרָה מִמֶּשׁ כְּמוֹ שֶׁקָּרָה עִם רַבְּנוּ ז"ל
בְּשָׁעָה שֶׁהִגִּיעַ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּטְפַּל אֵלָיו אִיזָה עֲרָבִי, וְנִשַּׁק אֶת
רַבְּנוּ ז"ל וְאָהַב אוֹתוֹ, וְהִרְאָה לוֹ חֲבֵה יִתְרָה וְקָרוֹב גְּדוֹל, וְאַחֲר־כֵּן
הִתְהַפֵּף, וְכָא אֵלָיו בְּרִצִּיחָה כְּזוֹ עִם סַכִּין גְּדוֹל וְרִצָּה לְהַרְגוֹ, וְרַבְּנוּ
ז"ל הִצְרִיף לְהַתְחַבֵּא, וְאַחֲר־כֵּן אָמַר רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁזֶה הָיָה הַסֵּמ"ךְ־
מ"ם בְּעֲצָמוֹ שָׁבֵא לְהַפְחִידוֹ, וְאָמַר אֲזִי רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁהוּא פָּחַד יוֹתֵר
מִהָאֲהָבָה וְהַקְרוֹב שְׁלוֹ מֵאֲשֶׁר הִרְצִיחָה שְׁלוֹ. וְאָמַר מוֹהֶרָא"ש נ"י:
גַּם אֲצִלִּי הָיָה דְּבַר כְּזֶה, כִּי בְּתַחֲלָה כְּשָׁבֵאתִי לִיְבִנְאֵל הִרְאָה הִרְשָׁע
הִזָּה חִיוּף עַל הַפָּנִים, וְדַבֵּר עִמִּי דַבּוּרֵי חֻנְפָּה: רַבִּי... רַבִּי... וְכָל מִינֵי
תְּאָרִים שֶׁל כְּבוֹד, וְהִזָּה מְלֵא חֻנְפָּה, וְאַחֲר־כֵּן נִתְהַפֵּף לְרִצִּיחָה כְּזוֹ
שֶׁהוּא מוּסֵר בְּכָל יוֹם מְסִירוֹת, רַחֲמָנָא לִישׁוֹבֵן, וְכוֹאֵב לוֹ שְׂרוּאָה
שֶׁגִּשּׁוּג בִּיְבִנְאֵל, שֶׁתְּהִלָּה לְאֵל, הַקְּמַתִּי מִקְּנָה פֶּשֶׁר, וְתִלְמוּד תוֹרָה
בְּעִבּוּר הַיְלָדִים, וּבֵית־סֵפֶר בְּעִבּוּר הַבְּנוֹת, וְכוֹלֵל לְאַבְרָכַיִם, וְגַם

הבאתי שוחט כֶּשֶׁר וירא שמים, וזה מה שהורס אותו, ולעולם אין מתקררת דעתו, אלא הולך ומסית ומדיח נגדי תמיד.

וסים מוה"רא"ש נ"י: תהלה לאל, הקדוש-ברוך-הוא נתן לי אמונה ברורה ומזככת, וכן קשר אותי כל-כֶּף חֶזק אֶל רבנו ז"ל, עד שאיני מפחד ממנו, שיעשה מה שיעשה, סוף כל סוף תהיה לו מפלה גדולה.

וספר מוה"רא"ש נ"י, שידוע, שהרב הקדוש רבי שניאור זלמן מליאדי זי"ע (בעל התנאי והשלחן ערוך), מסר אותו איזה קל גריק, אביגדור בן חיים, שהיה רב הגליל של פינסק, והוא הלשין עליו עד שהכניסו אותו בבית האסורים, והיה כפושע בינו לבין המות, והיה פחד גדול שלא יהרגו אותו פידוע הספור, וכל זה עשה רב הגליל של פינסק... וגדל כח טמאתו כבר ידוע ומפרסם לכל, כי הלא והסית והדיח רבנים לחתם עמו ביחד נגד הרב הקדוש רבי שניאור זלמן מליאדי זי"ע (בעל התנאי והשלחן ערוך), וכלם האמינו לו, כי היה רב הגליל של פינסק... ואם רב גדול כזה הולך לטל חתימות, בודאי הצדק עמו... וכך הצליח לקבל חתימות בלי שיעור, ואז החרימו אותו, רחמנא לישזבן, אבל לבסוף נתגלה קלונו ברבים, פידוע סוף הספור, שנתגלה שאביגדור בן חיים הוא רשע גדול, והיה שכור ובעל עברה, רחמנא לישזבן, אבל בשעתו הלא להחתיים רבנים והצליח להחתיים יותר ממאה חתימות.

וספר מוה"רא"ש נ"י, שלגאון המפרסם רבי חיים מנאלוזין ז"ל היה אה, ושמו רבי שלמה זלמן מוילנא ז"ל, והוא היה חדוש גדול עד מאד, והיה גם-כן תלמידו של הגר"א ז"ל, ואמרו עליו שבחים כאלו, שהוא ממש השני אחר הגר"א ז"ל, כי היה בקי בכל התורה כלה, ומימיו לא שח שיחה בטלה, וכשבא אליו אביגדור בן חיים, רב הגליל של פינסק, שגם הוא יחתום על פתשגן הפתב נגד הרב הקדוש רבי שניאור זלמן מליאדי זי"ע, ועל כלל דרך החסידות,

והתחיל להחניף לו, ודבר עמו בהכנעה ובחנפה יתרה, והלל ופאר את רבי שלמה זלמן ז"ל, ואמר לו שבחו בפניו, ואחר-כך התחיל לספר באזניו לשון-הרע ורכילות על הרב הקדוש רבי שניאור זלמן מליאדי זי"ע ועל כלליות החסידות, ומחמת שהגאון הנפלא הזה רבי שלמה זלמן מוילנא ז"ל היה דבוק בתורה, הפסיקו תכף-ומיד תוף כדי דבור, ואמר לו: "חכמינו הקדושים אמרו (פסחים קיח.): כל המספר לשון-הרע, ראוי להשליכו לפלבים; והדבר הוא פלא, מדוע דוקא למספר לשון-הרע מגיע ענש כזה — להשליכו לפלבים? אף הדבר מובן", המשיך הגאון רבי שלמה זלמן מוילנא ז"ל, "כי הפלבים הם עזי פנים שאין פמותם, וכמו שמעיד עליהם הפסוק (ישעיה נו): 'הפלבים עזי גפש', ובכל זאת בפרקי שירה נאמר: 'פלבים אומרים, באו נשתחוה ונכרעה', ובאמת הוא הדין בכל אלו מספרי לשון-הרע, שרפם ככלם הם עזי פנים ככלבים, ובכל זאת כשהם באים לאחד לספר לפניו רכילות ולשון-הרע, הם מדברים מתוף הכנעה וחנפה ובכריעה ובהשתחויה, ועל-כן בדין הוא שישליכו אותו לפלבים" ... וגרשו מביתו.

וסים מוהרא"ש נ"י, שמי שמכיר את הרשע הזה שחולק עליו, אשר גם-כן נקרא רב... אבל באמת הוא קל וריק ופוחז, כידוע ליודעים את התנהגותו הפרטית, ואף שהוא עז פנים ככלב ממש, עם כל זאת רואים, שכאשר הוא בא להחתים רבנים או לספר להם מה שקורה עמו, הוא מדבר מתוף הכנעה וחנפה וכריעה והשתחויה... ממש ככלב שאומר שירה — באו נשתחוה ונכרעה...

ואמר מוהרא"ש נ"י: בענין יבנאל כבר לא יועיל לסמ"ך-מ"ם שום דבר, כי כאן תהיה עיר על שם רבנו ז"ל, ואף שיש הרבה מניעות, כי הסמ"ך-מ"ם אורב על זה מאד מאד, כי דבר כזה עוד לא היה בעולם, שתקרא עיר על שם רבנו ז"ל, ויהיה מקום שקט לעבודת השם יתברך, להתבודד בין הרים וגבעות, עם כל זאת כבר לא יועיל לסמ"ך-מ"ם שום דבר, ודיקא ביבנאל תהיה לו המפלה

הגדולה ביותר, וכשיחבטל ויפל הסמ"ך-מ"ם, אז תעלה הקדשה ונזכה לגאולה.

פונות

מוהרא"ש נ"י אָמר, שְׁעַקֵּר הַפּוֹנוֹת בַּתְּפִלָּה, צְרִיךְ לִהְיוֹת פְּרוּשׁ הַמְּלוֹת, הֵינּוּ שְׂיַדְבֵּק אֶת עֲצָמוֹ לְפָרוּשׁ הַמְּלוֹת, וַיִּכְוֶן מֵה שֶׁהוּא אוֹמֵר, וַיִּדְבֵּר אֶת סֵדֶר הַתְּפִלָּה בְּלִשׁוֹן נוֹכַח אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, וְזֶה עַקֵּר פּוֹנֵת הַתְּפִלָּה, שְׂיַדְבֵּר בַּעַת הַתְּפִלָּה עִמּוֹ יִתְבַּרְךָ כַּאֲשֶׁר יִדְבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, בְּלִי שׁוּם חֻכְמוֹת וְהַשְׁפָּלוֹת כָּלֵל, וְאַפְלוֹ אֵלֹה הַמְּכַוְּנִים פּוֹנוֹת הָאָרִיז"ל גַּם-כֵּן צְרִיכִים לִהְיוֹת בְּדַגְמָא כְּזֹאת, שְׂיִכְוֶן בְּלִשׁוֹן נוֹכַח, שְׁפָל פּוֹנָתוֹ בַּתְּפִלָּתוֹ הִיא לְדַבֵּר רַק אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, וְתַכְּף-וַיִּמְדֵּד כְּשִׁחֻשׁב מִחֻשְׁבוֹת אַחֲרוֹת בַּתְּפִלָּתוֹ, זֶה כְּבָר נִקְרָא מִחֻשְׁבוֹת זְרוֹת, וְאַפְלוֹ שְׂמַתְחַדֵּשׁ לוֹ אֵיזָה פֶּשֶׁט טוֹב בַּגְּמָרָא, אוֹ בְּשִׁלְחָן עָרוּךְ, אוֹ בַּזְהָר, אוֹ בְּכַתְבֵי הָאָרִיז"ל, מֵאַחַר שְׂאִינּוּ קָשׁוּר אֶל הַתְּפִלָּה, הֲרִי זֶה כְּבָר נִקְרָא מִחֻשְׁבוֹת זְרוֹת, וְאַף שִׁחֻשׁב מִחֻשְׁבוֹת קְדוּשׁוֹת, עִם כָּל זֹאת אִם אֵינּוּ מְכַוְּנֵי פְרוּשׁ הַמְּלוֹת שְׂמַדְבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, כְּבָר נִקְרָא מִחֻשְׁבוֹת זְרוֹת.

וְאָמַר מוהרא"ש נ"י, שְׁבִנָּה שֶׁהָאָדָם מְפָרֵשׁ אֶת הַמְּזֻמְרוּרִים וְאֶת הַבְּרָכוֹת עַל עֲצָמוֹ, אֵין זֶה נִקְרָא מִחֻשְׁבוֹת זְרוֹת, כִּי הֲרִי זֶה חֵלֶק מִהַתְּפִלָּה, שֶׁהוּא מְדַבֵּק אֶת עֲצָמוֹ בַּעַת תְּפִלָּתוֹ אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, וְאַדְרָבָּה תִּתְחַדֵּשׁ אֲצִלוֹ תְּפִלָּה תְּדַשָּׁה, כִּי בְּכָל יוֹם וַיּוֹם צְרִיךְ לְחַדֵּשׁ שְׂתַהֲיָה הַבְּרָכָה תְּדַשָּׁה וְהַמְּזֻמְרוֹר חֲדָשׁ וְהַפְּסוּק חֲדָשׁ, תְּמִיד יִחַדֵּשׁ בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה בְּקָשׁוֹת וּתְחִינּוֹת תְּדַשׁוֹת, וְזֶה בְּכָלֵל פּוֹנֵת הַתְּפִלָּה; וְעַל-כֵּן אֲפְלוֹ אֵלֹה שְׂזוֹכִים לְכַוֵּן פּוֹנֵת הָאָרִיז"ל בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, צְרִיכִים גַּם-כֵּן לְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם שְׁמוֹת וַיְחִוּדִים הַיּוֹצְאִים מִכָּאֲשֵׁי תְּבוֹת וּמְסוּפֵי תְּבוֹת וּמֵאֲמָצְעֵי תְּבוֹת. וְהַעֲקֵר לְדַבֵּק אֶת עֲצָמוֹ אֶז בּוֹ יִתְבַּרְךָ, וְשְׂיַסִּיר

ממחשבתו כל מיני מחשבות הטורדות, ויהיה לפני עיניו רק שמו יתברך, שזה (תהלים כה): "למען שמך הוה"ה וסלחת לעוני כי רב הוא", בזה שרק מכון שם הוה"ה, כבר נסלח עונו; כי כשאדם מכון בתפלתו רק הקדוש-ברוך-הוא, זו נקראת פונת התפלה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר איתא בספר מאור ושמש (פרשת ראה), ששמע מרבו הקדוש הרבי ר' אלימלך זי"ע, שאמר בגדל ענותנותו, שאינו מתפלל על-פי הפונות, ומה שמתפלל בסדור האריז"ל הוא מפני ששם הוה"ה נכתב שם בצורה תמה, עין שם; הינו שהרבי ר' אלימלך זי"ע התפלל בסדור שראו שם את שם הוה"ה ככתבו ולא בשני יודין, וזה כבר הכניס בו כל הפונות; הינו שאדם צריך בעת תפלתו לכון רק את הקדוש-ברוך-הוא, אין לו דבר אחר רק שם הוה"ה ברוך הוא, שהוא מדבר בלשון נוכח, שזה (תהלים כה): "סוד הוה"ה ליראיו ובריתו להודיעם", כל הסודות של היראים ונוטרי בריתם, הוא להודיעם שם הוה"ה, שתמיד יסתכלו על שם הוה"ה ברוך הוא, שתפלתן תהיה רק נכח הוה"ה ברוך הוא, שזה (שם): "עיני תמיד אל הוה"ה כי הוא יוציא מרשת רגלי", הינו כשאני מסתכל ומתבונן תמיד רק על שם הוה"ה ברוך הוא יתברך שמו, זה יוציא מרשת רגלי, כל המחשבות הזרות שנכנסו בי, ועל-כן צריכים להתפלל בלשון נוכח אליו יתברך, ולשלב דבורי תפלה והתבודדות בתוך תפלתו, העקר שתהיה תפלתו בלשון נוכח אליו יתברך, וזה עקר פונת התפלה, אבל תכף-ומיד כשיחשב אילו מחשבות אחרות, לא מבציא, חס ושלום, מחשבות זרות והרהורים רעים, שהם בודאי פוסלות את פונות התפלה, אלא אפלו מחשבות קדושות, שמתחדש אצלו איזה פשט בתוספות או איזה תרוץ על גמרא וסגיא קשה, או איזה פרוש במדרש ובזהר ואפלו בכתבי האריז"ל, אם אין לזה שיכות לתפלתו, זה כבר נקרא מחשבות זרות, וצריכים להזהר בזה מאד מאד; כי עקר הפונה בתפלה צריכה להיות רק לשון נוכח, שמדבר אליו יתברך, וזו שלמות התפלה, וזו נקראת פונת התפלה.

כבוד

פעם אחת שאלו את מוהרא"ש נ"י לפני שמחת ברית מילה, מה הכבוד החשוב ביותר לתת בכרית? ענה ואמר מוהרא"ש נ"י: הגה סנדקאות מבאר בפוסקים שזה כמו מקטיר קטרת, וכן אמרו בזהר הקדוש, שברכי הסנדק נעשות כמו מזבח, ועל-כן אין מה לדבר ממעלת הכבוד של סנדקאות, ובדאי צריכין לקחת סנדק ירא שמים גדול מאד, אבל הכבוד החשוב ביותר אחר סנדקאות, הוא פסא של אליהו הנביא, הינו לשים את התינוק על פסא של אליהו הנביא; כי אם היה האדם מתבונן מה הוא עושה, שלוקח את התינוק, ושם אותו על ברכיו של אליהו הנביא, היה רועד ומתבייש בפחד ובבושה גדולה, באילו פנים אני בא אל אליהו הנביא, האם תקנתי את בריתי וכו'?! האם אני קדוש וטהור וכו'?! מה מעשי וכו'?! ולכן הכבוד החשוב ביותר הוא נתינת היילד על פסא של אליהו הנביא; ומי שמאמין באמונה ברוחה ומזככת, שאליהו הנביא נמצא שם, אזי ממש שש ושמח, שהוא זוכה למסר את התינוק לידי אליהו הנביא, ולשים אותו על ברכיו, ומרהר אז בתשובה גדולה מאד, כי הרי מוסר את התינוק לידי אליהו הנביא, ואין עוד כבוד יותר גדול מזה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שגם להחזיק את התינוק בפשה שקורין את השם לתינוק, הוא גם-כן כבוד גדול, וזה נקרא 'סנדק מעמד', וכמו-כן לומר את הברכות ונתינת השם הוא כבוד חשוב, וצריכין גם-כן לקחת ירא שמים גדול, ובפרט מי שבקי בחכמת הקבלה, כדי שיוכל לצרף את שם הנו"ה ברוף הוא בתוף השם שנותנין לתינוק, והוא מסגל מאד.

עם כל זאת, סיים מוהרא"ש נ"י, מי שמוסר את התינוק לכסא של אליהו הנביא, זה כבוד מאד מאד גדול.

וזאת ראינו תמיד אצל מוהרא"ש נ"י, שבכרית מילה, בשעה שנתנו את התינוק על כסא של אליהו, אפלו כשנתנו איש אחר ולא מוהרא"ש נ"י, היה מוהרא"ש נ"י עומד סמוך לכסא, ומסתכל ומתבונן שם הרבה, והיה נראה בחוש, איך שמיוחד אז יחודים קדושים של אליהו המבארים בספרים הקדושים (ומובא באריכות בספר הקדוש "ברית שלום", שחבר מוהרא"ש נ"י על עניני ברית מילה), ואיך שמתגלה אז נצוץ של אליהו הנביא.

וזכורני, בשעה שערך מוהרא"ש נ"י ברית מילה לבנו הקטן נ"י, ושאלו אותו, את מי הוא מכבד בכסא של אליהו הנביא, ענה ואמר בקול גדול ובהתלהבות עצומה: זאת אני עושה בעצמי... ולקח את התינוק, ושם אותו על כסא של אליהו הנביא בדבקות עצומה, ומי שעמד שם קבל הרהור תשובה אמתי, והרגיש כיצד מוהרא"ש נ"י מוסר את התינוק לידי אליהו הנביא ממש.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שצריך להשמר מאד מאד לא לעשות 'עסק' מכבודים, לא בשעת ברית ולא בשעת חתונה ולא בשעת שום שמחה, אלא צריך לברח מזה מאד מאד, ומכל שכן שלא נקפידו וכו'. ואמר, שביותר יש להזהר בכרית מילה לא לעשות מריבות, כי נמצא שם אליהו הנביא, וצריך מאד להתבייש כשרוצים כבוד, וכן זוהי סכנה גדולה ליולדת — אשרי מי שנוזהר בדברים אלו.

ואצל מוהרא"ש נ"י ראינו זאת תמיד, היאך הוא בורח מפל מיני כבודים וכו', באשר יש איזה חשש של קטטות ומריבות, והרבה פעמים היה בא לשמחת חתונה דווקא אחר החפה, כדי לא להפגס לחשש זה, וכן היה מאחר קצת לבוא לברית מילה, כדי להתחמק מאיזה כבוד. וראינו דבר זה פעמים אין ספור. וכן כשהבין מוהרא"ש נ"י בכרית של אנשי שלומנו, שאביו של בעל הברית יהיה בחלישות הדעת אם לא יקבל סנדקאות וכיוצא בזה, היה

מצוה לבעל הברית לכבד את אביו בסנדקאות, והיה מוהרא"ש נ"י מתחמק מזה לגמרי, והיה אומר, שכבוד אב ואם עולה על הכל, ובפרט כשיש חשש של קטטות ומריבות.

ופעם כשעשה חתנו של מוהרא"ש נ"י ברית מילה, וכבד את מוהרא"ש נ"י בסנדקאות, ולפתע ברגע האחרון הגיע לבית-המדרש רב זקן אחד, שהיה 'תופס ישיבה' גדולה הרבה שנים, והיה מפרסם מאד בעולם, וחתנו של מוהרא"ש נ"י למד אצלו בישיבה וכו', ותכף-ומיד ותר מוהרא"ש נ"י על הכבוד, וצוה לחתנו לכבד את הרב הנ"ל בסנדקאות, ורק אחרי הפצרות רבות הסכים לזה חתנו, וכבד את הרב הנ"ל בסנדקאות, אשר גם-כן קבל את הכבוד רק אחר הפצרות רבות. ונהנה מכך מוהרא"ש נ"י — שקבל את הסנדקאות, ואמר אחר-כך לאנשי שלומנו, שהטעם שותר על הכבוד, כי חס ושלום, שיצא רב זקן ומפרסם כזה ממני עם איזו חלישות הדעת... כי מוהרא"ש נ"י נזהר בדברים כאלו בתכלית הזהירות. [ובכרבות הימים נתגלה, שהיתה עוד איזו השגחה נפלאה בספור הנ"ל, כי כמה רשעים נסו לומר לשון-הרע לאותו רב על מוהרא"ש נ"י, וגם לפתותו שיחתם על איזה 'פתשגן הכתב' עליו וכו', ויהי כראות הרב הנ"ל את גדל ענותנותו של מוהרא"ש נ"י, ואיך ותר לו כל הכבודים וכו', נתפעל ממנו מאד מאד, ודבר רק בשבחו ובמעלתו, ולא הטא אָזנו לדבריהם הפסולים כלל]. אשרי המבטל עצמו לגמרי אליו יתברך, ואינו עושה עסק מכבודים כלל.

פֵּעַס

מוהרא"ש נ"י אמר, שביותר צריך האדם לשמר את עצמו מפעס בדברים הנוגעים לעבודת השם יתברך, כגון, כשאחד מבלבל אותו מעבודתו וכיוצא בזה, כי שם עלול הפעל-דבר לתפס אותו

ביותר, באמרו לו: "הרי זה דבר שבקדשה, ובדאי ראוי לך לכעס על בלבול כזה" וכו'; אבל באמת על האדם לדעת, שהכל נסיון מלמעלה, לראות איך האדם עומד בדבקותו בו יתברך, פי מי שדבוק בו יתברך באמת, ומפיר היטב, שהכל ממנו יתברך בהשגחתו הפרטי פרטית, הוא יודע, שגם כל המניעות והבלבולים שיש לו בעבודת השם יתברך, גם כן באים ממנו יתברך, ואסור לו לכעס ולהקפיד עליהם כלל, רק לקבל כל הכא עליו באהבה, ולהמשיך הלאה בעבודתו, ולא להפגס בשום פעם וקפידות כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמהספור של רב ספרא (מזכר בשאילתות דרב אחא פגשת ויחי, ומובא בפרוש רש"י מכות כד.) רואים דבר זה, כי לרב ספרא היה איזה חפץ למכור, ובא אדם לפניו בשעה שהיה קורא קריאת שמע, ואמר לו: "תן לי החפץ בכך וכך דמים", ולא ענה אותו, מפני שהיה קורא קריאת שמע, כסבר האיש הזה שלא היה רוצה לתנו בדמים הללו, הוסיף ואמר: "תנהו לי בכך יותר", וגם לא ענה לו. לאחר שסיים קריאת שמע, אמר לו רב ספרא: טל החפץ בדמים שאמרת בראשונה, שבאותן דמים היה בדעתי לתנם לך. והנה אמרו חכמינו הקדושים (מכות כד.), לומדים מזה את מדת: "ודובר אמת בלבבו" (תהלים טו, ב), הינו שאדם צריך להיות איש אמת כזה, עד שאפלו מה שחושב בלבו יקיים באמת ובתמים. ואמר מוהרא"ש נ"י, שגם למוד שני יוצא מהספור הנ"ל, הינו איך שרב ספרא לא הקפיד ולא כעס על האדם שבלבל אותו באמצע תפלתו, פי אדם אחר שהיה רוצה לכון בתפלתו וכו', היה כועס ומקפיד על זה מאד, מדוע מבלבלין אותו בעסקים גשמיים בתוך תפלתו, אבל רב ספרא היה דובר אמת בלבבו, הינו שהיה דבוק בהשם יתברך, שהוא יתברך נקרא אמת, וכמו שכתוב (ירמיה י, י): "וה' אלקים אמת", ולכן לא הקפיד כלל, רק קבל הכל בסבלנות ובאריכות אפים גדולה, ומחמת זה היתה מעלתו גדולה וגבוהה כל-כך, עד שלומדים ממנו חכמינו הקדושים את מדת: "ודובר אמת בלבבו".

ואמר מוהרא"ש נ"י, שביותר צריך האדם סבלנות בביתו עם אשתו וילדיו, לא לכעס או להקפיד עליהם כשיש לו איזה בלבול בעבודתו, כי פעמים רבות האדם רוצה לעסק בעבודת השם יתברך, וללמד ולהתפלל, ובדיוק אז באה אליו אשתו ומבקשת ממנו שיעזור לה, או הילדים באים לשאל או לבקש ממנו איזה דבר, ואז הוא עלול מאד להכנס באיזה כעס וקפידות: "למה אתם מבלבלים אותי עכשו בעת שאני לומד או מתפלל" וכו', אבל עליו לדעת שזהו נסיון מלמעלה, ורוצים לראות איך יחזיק ויעצור עצמו מבעס ומקפידות, ואדרבה, זוהי העבודה הכי גדולה שלו עכשו — לשמור עצמו מבעס ומקפידות. ועליו להתענג בסבלנות גדולה בצרכי אשתו, מה היא צריכה, ומה נחוץ לה פרגע, וכן להתענג בבקשת הילדים, מה הם צריכין באותה העת, אולי זה באמת נחוץ. ועליו לדעת שזוהי העבודה הגדולה ביותר שלו עכשו, ודיקא זהו רצונו יתברך. וכשיתנהג כך, אזי כשיחזור אחר-כך ללמודו ועבודתו, יהיה זה בחשק ובהתעוררות אחרת לגמרי; אשרי ההולך בדרך זו, ושומר עצמו מבעס ומקפידות תמיד.

כבוד רבו

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר אין עוד דבר גרוע ממי שיוצא לחלק על רבו, ולא בחנם הקפידו חכמינו הקדושים על זה מאד מאד, עד שאמרו (סנהדרין קי): "כל החולק על רבו כחולק על השכינה", "כל העושה מריבה עם רבו, כעושה מריבה עם השכינה", "כל המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה", כי רבו שלמדו תורה, וגלה לו את אמתת מציאותו יתברך, הוא ממש פדגמת השכינה, ועל-כך הזהירונו חכמינו הקדושים מאד מאד לכבד את רבו, עד שאמרו (ירושלמי ערובין, פ"ק ה', הלכה א'): "כל המקבל פני רבו כאלו מקבל פני השכינה; כי הרבי שמגלה לו את אמתת מציאותו יתברך, ומכניס

בו אמונה גדולה, ומזכה אותו לעולם הבא, הוא פני השכינה ממש; ועל פן אמרו חכמינו הקדושים (בבא מציעא לג.): אבדת אביו ואבדת רבו — של רבו קודמת, שאביו הביאו לעולם הזה, ורבו שלמדו חכמה, מביאו לחיי עולם הבא; ועל-פן מי שמבזה את רבו, סימן שמבזה את השכינה, ואין לו דרך ארץ לפני הקדוש-ברוך-הוא, כי אם אין לו דרך ארץ לפני רבו, סימן שמזלזל בהקדוש-ברוך-הוא, ואוי לו ואוי לנפשו של אדם המזלזל בכבוד הקדוש-ברוך-הוא; ולכן צריך להזהר מאד מאד לכבד את רבו שלמדו תורה, ואפלו אם יש לך עליו קשיה, על-כל-פנים תשמר מאד לא לדבר עליו, כי יבאו עליך ענשים קשים ומרים, וצריך להזהר בזה מאד מאד.

ופעם אחת היה ספור, שאיש אחד אשר מוהרא"ש נ"י קרבו ליהדות והחזירו בתשובה, והוציאו מן השאול תחתיות וכו', קבל לפתע שטיפת מח מאיזה איש רשע, עד שנתהפכה דעתו, ויצא לחלק נגד מוהרא"ש נ"י, ולדבר עליו ברבים. ובאותה העת גם נולד לו בן, ואחד מבני משפחתו שלח שליח למוהל אחד מאנשי שלומנו, לבקש ממנו להיות מוהל אצל הבן. ושאל המוהל את מוהרא"ש נ"י, אם לילך להיות מוהל אצלו או לסרב, מחמת שגרים צער ובזיונות כאלו למוהרא"ש נ"י. ולא ענה לו מוהרא"ש נ"י מיד, כי חכף בדעתו, אולי בדבר מצוה כזו אין למנעו, אבל אחר-כך הלך להתפלל תפלת מנחה, ובסוף שמונה-עשרה, בשעת אמירת "אלקי נצור", שאז דרכו של מוהרא"ש נ"י לבקש מהקדוש-ברוך-הוא כל מה שהוא צריך באותה עת, פתאום עלה על דעתו ענין מעשה עכן, שמעל בחרם שהחרים יהושע על עיר יריחו, וקבל ענש חמור מאד. והיה פלא גדול בעיני מוהרא"ש נ"י, למה החל פתאום לחשב ממעשה עכן, שהרי לא היה עוסק אז באותו ענין כלל, ולא למד בסמוך פרשה זו, ולמה אם-כן עלה על דעתו עכשו?! ואחר התפלה הלך להתבונן בפרשת מעשה עכן, והסתכל בפנים, ואז הבין את הרמז שרמזו לו מלמעלה; כי מצינו שם בפרשת עכן, שאמר יהושע בן נון (יהושע ו): "ארור האיש לפני ה' אשר יקום

ובנה את העיר הזאת וגו', ואחר-כך פתיב: "ויקח עכן בן פרמי וגו' מן החרם וגו', וגם לקחו מן החרם וגם גנבו וגם כחשו וגם שמו בכליהם וגו', עד שמצאו אצלו אדרת שנער אחת טובה, ומאתים שקלים כסף ולשון זהב אחד חמשים שקלים משקלו שטמן באהלו" וגו', ומה פתיב אחר-כך? "ויקח יהושע את עכן בן זרח ואת הכסף ואת האדרת ואת לשון הזהב ואת בניו ואת בנותיו ואת שורו ואת חמורו ואת צאנו ואת אהלו ואת כל אשר לו, וכל ישראל עמו וגו', וישרפו אותם באש ויסקלו אותם באבנים" וגו', ולכאורה צריכין להבין, למה הגיע לעכן ענש חמור כזה, עליו ועל ביתו ועל בניו ועל בנותיו, ומה עשה כל-כך חמור, הלא רק לקח אדרת שנער ומאתים שקלים וכו', ולכאורה הנה צריך להחזיר אותם, וכזה נגמר כל הענין? אבל התרוץ הוא, שאם יש אחד שחולק על רבו, ומה שרבו אומר הוא עושה ההפך, ועוד מסית ומדיח נגד רבו, ואשתו ובני ביתו אינם מוחים בעדו, אזי כלם תיבים מיתה, רחמנא לישזבן, כי אין עוד דבר גרוע מזה, ולכן אסור לשום אדם שתהיה לו שיכות עמו, ואסור להתקרב אליו כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכך הוא עם כל אדם שרבו מסר את גפשו בעבורו, והוא יוצא וחולק עליו, שלבסוף הוא נעקר מן העולם, רחמנא לישזבן, ובא ענש על אשתו ועל ילדיו, ולכן אשרי ואשרי מי שנזקק מאד בכבוד רבו, ואפלו שיש הרבה דברים שאינו מבין את רבו, עם כל זאת הוא מוסר את נפשו, ואינו שואל שום קשיות וספקות עליו, רק אומר שאינו מבין את רבו ותו לא, אבל לצאת ולדבר סרה על רבו שלמדו תורה, על רבו שהתיגע עמו, על רבו שעזרו, על זה מגיע הענש הקשה ביותר, כמו שקרה לעכן. כי ברגע שרבו יהושע בן נון, שהיה רבן של כל ישראל אז, אמר משהו, בודאי אמר את זה בשם הקדוש-ברוך-הוא, וכשבא אחד וחולק עליו, אזי הוא ממש כחולק על השכינה, ומגיעים לו כל מיני ענשים קשים ומרים, ואסור להתחבר עמו, כי אזי גם הוא יסקל עמו ביחד, רחמנא לאלל.

ואמר מוהרא"ש ג"י, שלכן אם רואים אדם שתולק על רבו, אסור להתחבר עמו, יהיה מי שיהיה, ויהיה איך שיהיה, כי אם אדם מנבל את פיו, ומדבר על רבו, צריכין לדעת שהוא פגום מאד, והוא מלא חטאים, כי אחרת לא היה מעז פניו לדבר נגד רבו וצריכים לדעת דבר זה בברור, כי בעוונותינו הרבים, יש היום הרבה שלמדו אצל פלוני תורה ימים ושנים, ולבסוף אחרים עושים להם שטיפת מח, עד שיוצאים נגד רבם, וחושבים שעושים בזה מצוה, אבל עליהם לדעת, שיקבלו ענשים קשים ומרים, ולא יועיל להם שום דבר, כי רבם שמסר את נפשו בעבורם, לא יוכל למחל, כי אין הקדוש-ברוך-הוא מוחל על כבוד הצדיקים; ועל-כן אשרי ואשרי מי ששומר את עצמו מאד לא לדבר נגד רבו, ואינו חולק על רבו, חס ושלום, אלא מכבד את רבו בכל מיני כבוד, שאז נכון יהיה לבו ובטוח שיזכה לכל טוב אמתי ונצחי.

פֶּלֶב

מוהרא"ש ג"י אומר, שלפי דברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ג') יוצא, שעזי פנים שיש בדור הם הם הפלבים, כמו שכתוב (ישעיה נז, יא): "והפלבים עזי נפש", והם עומדים וחולקים על תפלת האיש הישראלי שעדין לא תקן בריתו בשלמות; הינו כשאחד פגום בברית, עומדים עליו פלבים ונובחים, ולכן כל מי שפגם בברית צריך שישמר את עצמו מפלבים, הינו מעזי פנים, כי מי שיודע בנפשו את נגעי לבבו ומכאוביו, עליו לברח מפל מיני עזי פנים, ומפל שפן שהוא בעצמו לא יהיה עז פנים, כי באמת מי שפגם בברית טבעו נמשך מאד מאד אחר העזות, כי הפלב הוא אדוק בנאוף מפל החיות, כאשר רואים בחוש, שפלב רץ אחר פלבה בראש כל חוצות, בלי שום בוששה, כמו-כן עז פנים מעז פניו ברבים בלי שום בוששה, וזה סימן שהוא בעל עברה, וכמו שאמרו חכמינו

הקדושים (תענית ז'): כל אדם שיש לו עזות פנים, בידוע שנכשל בעברה, כי מי שזכה כבר לתקן את מעשיו, יש לו בוששה גדולה ממנו יתברך, וזה סימן של איש כשר וירא השם, שהוא בישן גדול, ומתבייש ממנו יתברך, וזה סימן שתקן את מעשיו, ועל-כך אמרו חכמינו הקדושים (נדרים כ.): כל אדם המתבייש, לא במהרה הוא חוטא; כי זה סימן של בר ישראל שתקן את מעשיו — שמתבייש מפני גדולים, ומכל שכן שאינו עו פנים, אבל מי שמעז פניו לאחרים, סימן שהוא פגום בברית, והוא נדמה בדיוק ככלב, כי הכלב הוא עו שבחיות, והוא תמיד קופץ על בני-אדם אפלו שאינו מכיר אותם, ולא יודע מי הם, הוא קופץ עליהם ונובח. וזהו פלא, כי "מה אתה רוצה ממני? מה אתה נובח עלי? הלא אינך מכיר אותי? ומה אתה חפץ?" אבל זהו כלב, שכל ענינו הוא רק עזות; ועל-כך מי שפגם בברית, עליו להזהר מאד מאד מכלבים ומעזי פנים שלא יבלבלו את תפלתו ולא ישברו אותו, כי רואים בני-אדם שרוצים לחזור בתשובה ורוצים להתפלל בחיות ובדבקות וביראת שמים מתוך הסדור, ובאים כלבים עזי פנים, ועושים מהם כל מיני צחוק וליצנות, ועל-ידי-זה מבטלין את תפלתם, ובאמת הן הן הכלבים; ועל-כך מי שידע שהוא פגום בברית, ישמר את עצמו מאד מכלבים, שלא ינשכו אותו בארס לשונותיהם.

ופעם אחת דבר מוהרא"ש נ"י בסעדה שלישית תורה נפלאה, בענין מפת בכורות, למה דיקא על-ידי מפה זו נכנע פרעה, והניח לעם ישראל לצאת ממצרים, ודיקא אז היתה הצעקה גדולה במצרים, אבל כל הכלבים היו שותקים ודוממים, וכמו שכתוב (שמות יא, ו): "והיתה צעקה גדולה בכל ארץ מצרים, אשר כמוהו לא נהיתה וכמוהו לא תוסיף, ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו למאיש ועד בהמה, למען תדע אשר יפלה הו"ה במצרים בין ישראל וגו', מה בדיוק עבר על המצרים במפת בכורות יותר מבשאר המכות? ולמה דיקא אז שתקו כל הכלבים, ומהו הקשר ביניהם? והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה כל קלפת מצרים שהיא

מצד ים, שִׁמְצַמְצַמְת אֶת יַם הַחֲכָמָה, היא על-ידי פה רע, הינו על-ידי שהכשילו אותם בלשון-הרע ובליצנות, כי על-ידי-זה דיקא נצטמצם המת, כי 'פרעה' אותיות 'פ"ה ר"ע', הוא מלך מצרונה, אותיות מיצ"ר י"ם, והוא אשר שולט על ים החכמה, ועקר טמאתו היתה טמאת הקרירות, שקרר נשמות ישראל ממנו יתברך, והכניס בהן כפירות ואפיקורסות, שזה כלל הטמאה. שמכניסים באדם קרירות כאלו אף פעם הקדוש-ברוך-הוא לא עזר לו; אשר באמת אדם צריך לזכר תמיד את גדל החסד חנם שעשה עמו הקדוש-ברוך-הוא, כי לא ימלט אדם שלא ראה בחייו חסד שעשה עמו הקדוש-ברוך-הוא, כי הוא יתברך מלא חסד על כל בר ישראל, ואפלו שעובר עליו מה שעובר, עם כל זאת אם יסתכל היטב היטב ויתבונן ויחפש הרבה, אז יראה את גדל החסדים שעשה עמו הקדוש-ברוך-הוא, כי הלא יש לו עינים לראות, ואזנים לשמע, וחטם להריח, ופה לדבר, ויודים להפעיל בהם, ורגלים ללכת, ועוד חסדים רבים שעשה עמו הקדוש-ברוך-הוא, וכשבר ישראל הולך בדרך זו, להסתכל רק על החסד חנם שכבר עשה עמו הקדוש-ברוך-הוא, זה נקרא בכור, שהוא לשון ראשית. פי האדם צריך תמיד להסתכל בתורה על הראשית וההתחלה. איך שהשם יתברך עשה עמו חסד, ובשביל זה נקראים עם ישראל "בני בכורי ישראל" (שמות ה, כב), כי זה טבע של יהודי, שתמיד מסתכל על החסדים והרחמים הגמורים שעשה עמו הקדוש-ברוך-הוא. וברגע שיש לאדם הקדמה זו — להסתכל תמיד על החסד שעשה עמו הקדוש-ברוך-הוא. על-ידי-זה הוא יכול לבקש על להבא. והוא שהמצב עדין לא אבוד. כי כמו שהקדוש-ברוך-הוא עזר עד עכשיו, כן יעזר להבא. וזהו גם הטבע של בכור, שהוא ההולדה הראשונה. שיש לו חלק בכל ההולדות שבאים אחריו כמוכא. לא-כן הקלפות והסטרא אחרא שבאים מפרעה. הינו מפה רע. הם נקראים בסוד דסטרא אחרא כי הם תמיד מקררים את האדם. כאלו אף פעם לא ראה שום טוב בחייו, וכאלו אף פעם הקדוש-ברוך-הוא לא עזר לו, שזו (במדרש מדוי) "ראשית גוינו עמלקי". שעקר קלפות עמלק

היתה על הראשית דיקא, שרוצה לתפס את נשמות ישראל כאלו
 אף פעם הקדוש־ברוך־הוא לא עזר להם, ועל־ידי־זה לוכד אותם
 במצודתו; כי ברגע שנכנסת באדם מחשבה פזו, שהקדוש־ברוך־
 הוא לא עזר לו אף פעם, אזי הוא נופל ביאוש, ואין לו פת לבקש
 על להבא; ולכן הצדיקים תמיד לוחמים את מלחמת עמלק, כמו
 שכתוב (שמות יז): "מלחמה לה' בעמלק מדור דור", פי עמלק מקרר
 את נשמות ישראל, ורוצה להראות להם כאלו אף פעם לא עזר להם
 הקדוש־ברוך־הוא, ועל־ידי־זה הם מתקררים לגמרי, אבל הצדיקים
 מגלים לכלם, שחסדי השם יתברך עמם בכל עת, ואם רק יפתחו
 עיניהם, יראו ויכירו את גדל רחמיו וחסדיו בכל עת.

ולכן בעת יציאת מצרים, אף שקבל פרעה מכות שונות — לא
 נכנע, כי היה יכול לתלות הכל בטבע ובמזל ובכשוף, לא־כן
 כשהכה אותו במכת בכורות, הינו שהכה כל בחינת בכור שלהם,
 שרוצה לקרר את נשמות ישראל, כאלו עדין אף פעם לא עזר להם
 הקדוש־ברוך־הוא, וכאלו עדין הם לא בכורים, ונתהפך עליהם,
 שהכה ומת כל בחינת בכור שלהם, אז דיקא היתה צעקה גדולה
 בכל ארץ מצרים אשר כמוהו לא נהיתה וכמוהו לא תוסיף, כי בזה
 הכניע אותם לגמרי, ויצאו ישראל לחרות מתוכם.

והנה חכמינו הקדושים אומרים, שעמלק נקרא כלב, וכמו
 שאמרו (פסיקתא רבתי): הרי הכלב בא ונושף אתכם — זה עמלק,
 כי טבע של כלב, שתמיד צוח ונובח על כל אדם ומפחיד אותו,
 וכמו שאמרו חכמינו הקדושים במדרש (שמות רבה מב): חצוף בחיות
 — הכלב, כי הוא מפחיד את האדם, שזו קלפת עמלק, שמכניס
 בו פחד ויראה, שיפחד להתפלל וללמד, שהן הן העזי פנים שבדור;
 ולכן כשקבלו המצרים מפת בכורות, שאז הכניעו את הבכור
 דמטרא אתרא, שרוצה לקרר את נשמות ישראל כאלו אף פעם לא
 עזר להם הקדוש־ברוך־הוא, דיקא אז "ולכל בני ישראל לא יחרץ
 כלב לשונו למאיש ועד בהמה, למעו תדעין אשר נפלה בני מצרים

ובין ישראל", ואז דיקא שתקו הפלבים, שראו את ההפרש בין המצרים ובין ישראל; כי עם ישראל מסתכלים תמיד על האלקות שיש בכל דבר, ורואים ומסתכלים תמיד על בכור דקדושה, שהקדוש-ברוך הוא עזר להם, ועל-ידי-זה יש להם כחות לבקש גם על להבא, לא-כן המצרים שנודמים כפלבים, שזהמתם זהמת נאוף, כי המצרים היו מלאים נאוף וזהמה, ממש כמו פלבים, הם בכור דסטרא אחרא, כי הם מחזיקים שהקדוש-ברוך הוא אף פעם לא עזר לאדם; ועל-כן דיקא פשקבלו את מפת בכורות, שנכנעה זהמתם וטמאתם, אז דיקא "ולכל בני ישראל לא יחרץ פלב לשונו", כי נכנע גם הפלב. (והארץ בזה דרוש נפלא, ויבאר במקום אחר).

ואמר מוהרא"ש נ"י, שצריכין מאד מאד להזהר מעזי פנים הנקראים פלבים, כי מוכא בפרקי שירה, שהפלבים אומרים (תהלים צה): "באו גשתחוה ונכרעה נברכה לפני הוי"ה עושנו", כי זה טבע של עז פנים שהוא פלב, כשרוצה שיתקבל הלשון-הרע שלו והנאוף שלו, אזי בא ומשתחוה וכורע לפניו. וכמו שרואים דרפם של בעלי לשון-הרע ועזי פנים, כשרוצים שיתקבלו דבריהם, הם באים לחנף אותך. ועל-כן, אמר מוהרא"ש נ"י, אם אתה רואה אדם שחונף אותך מאד, ומדבר עמך מתק כדבש... בנעימות כזו... וחונף אותך, תפחד מהאדם הזה מאד מאד, כי אם הוא חונף אותך כל-כך, סימן שהוא פלב, שגם-כן אומר: "באו גשתחוה ונכרעה נברכה לפני הוי"ה עושנו", ואחר-כך תופס אותך במצודתו. ועל-כן צריך לשמר עצמו מאד מאד מעזי פנים הנקראים פלבים, כי הם פגומים מאד מאד, ולא די שלא יעזרו לך, אלא יפילו אותך בכור ובשאול תחתית ומתחתיו; אשרי מי שנזהר מעזי פנים, ואין לו חלק עמהם, ואז טוב לו כל הימים.

למוד

מוהרא"ש נ"י אמר, אֲשֶׁר אֵי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פְּנִים וְאֶפֶן לְזִכּוֹת
 לְהַגִּיעַ לְכַתְּרָה שֶׁל תּוֹרָה, אֲלֵא עַל-יְדֵי שְׂיָדַע אֶת הַיְדִיעָה שֶׁגֵּלָה רַבְּנוּ
 ז"ל לְמוֹהַרְנ"ת ז"ל בְּעֵינֵי הַלְמוּד — "מַעַט גַּם כֵּן טוֹב", הֵינּוּ
 שְׂאֵדָם צְרִיף לְדַעַת, אִם הוּא רוֹצֵה לְזִכּוֹת לְלַמֵּד תּוֹרָה, עָלָיו לְהִתְחִיל
 עִם מַעַט, וְאַחֲרֵכֶּךָ יִלְמַד עוֹד מַעַט, וְאַחֲרֵכֶּךָ עוֹד מַעַט, וְלֹאט לֹאט
 יִזְכֶּה לְקִנּוּת קִנְיַן הַתּוֹרָה, כִּי אֵי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פְּנִים וְאֶפֶן לְזִכּוֹת לְקִנְיַן
 הַתּוֹרָה, אֲלֵא עַל-יְדֵי יְדִיעָה זו, לִידַע שְׂמַעַט גַּם-כֵּן טוֹב; כִּי
 עַל-פִּי-רַב הָאָדָם רוֹצֵה לְלַמֵּד הַרְבֵּה מְאֹד, וּמַחֲמַת שְׂרוּאָה שְׂאִין
 הוֹלֵךְ לוֹ, אֲזִי מִתְרַשֵּׁל לְגַמְרִי, אֲבָל תִּכְף-וּמִיד כְּשֶׂאֵדָם יוֹדַע, שְׂאִי
 אֶפְשָׁר לְגַמֵּר אֶת הַתּוֹרָה בְּפַעַם אַחַת, כִּי אִם צְרִיף לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם
 מַעַט וְעוֹד מַעַט, כֶּךָ יִצְלִיחַ בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה, וְלֹא — בְּשׁוּם
 פְּנִים וְאֶפֶן לֹא יוּכַל לְלַמֵּד. כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה
 יט, ב): הַטַּפֵּשׁ הַזֶּה נִכְנָס לְבֵית-הַמְדַרְשׁ, וְרוֹאֶה שֵׁישׁ כָּל-כֶּךָ הַרְבֵּה
 לְלַמֵּד, אֲזִי אוֹמֵר לְעַצְמוֹ: "מִתִּי אֲלַמֵּד אֶת כָּל זֹאת", וְעַל-כֵּן הוּא
 מִתְרַשֵּׁל, לֹא-כֵן הַפִּקֻחַ אוֹמֵר: "הֲרִינִי שׁוֹנֶה שְׂתִי הַלְכוֹת הַיּוֹם, שְׂתִי
 הַלְכוֹת לְמַחֵר, עַד שְׂאֲנִי שׁוֹנֶה אֶת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה", וּכְשֵׁישׁ לוֹ
 יְדִיעוֹת אֵלוֹ, הוּא מִצְלִיחַ מְאֹד מְאֹד בְּלִמּוּדוֹ; כִּי תִכְף-וּמִיד כְּשֵׂיָדַע
 יְדִיעָה זו, וּכְשֶׁהוּא בָּא לְבֵית-הַכְּנֶסֶת אוֹ לְבֵית-הַמְדַרְשׁ אוֹ אֶפְלוֹ
 לְבֵיתוֹ, וְרוֹאֶה שֶׁהוּא מִבְּהֵל וּמִבְּלָבָל, וַיֵּשׁ לוֹ טְרָדוֹת רַבּוֹת, וּמִקְבֵּל
 עַל עַצְמוֹ לְלַמֵּד רַק פְּסוּק אֶחָד, אוֹ מְשֻׁנָּה אַחַת, אוֹ מִימְרָא אַחַת,
 אוֹ הִלְכָה אַחַת וְלֹא יוֹתֵר, עַל-יְדִיעָה יִזְכֶּה לְלַמֵּד הַרְבֵּה מְאֹד, כִּי
 פְּסוּק אֶחָד כָּל אֶחָד יָכוֹל לְלַמֵּד, מְשֻׁנָּה אַחַת כָּל אֶחָד יָכוֹל לְלַמֵּד,
 מִימְרָא אַחַת כָּל אֶחָד יָכוֹל לְלַמֵּד, וְכֵן הִלְכָה אַחַת, וּמִזֶּה אֵין אָדָם
 יָכוֹל לְפַטֵּר אֶת עַצְמוֹ, כִּי פְּסוּק אֶחָד — מִי אֵינּוּ יָכוֹל לְלַמֵּד? אוֹ
 מְשֻׁנָּה אַחַת, אוֹ מִימְרָא וְהִלְכָה אַחַת וְכוּ', אֵךְ כָּל הַצְּרוֹת וְהַבְּעִיּוֹת
 שֶׁל אָדָם שְׂאֵינּוּ לוֹמְדִים אֶת הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה, וּמִתְרַשֵּׁל מִלְמוּדָהּ, זֶהוּ
 רַק מַחֲמַת שְׂרוּצָה לְלַמֵּד בְּפַעַם אַחַת מֵאֵה הַלְכוֹת, אוֹ חֲמִישִׁים

הלכות, או עֶשֶׂר הַלְכוֹת, ומחמת שהוא מְבַהֵל ומְבַלְבֵּל וְזֶה אֵינוֹ הוֹלֵךְ לוֹ, לְכֵן אֵינוֹ לוֹמֵד כָּלֵל, לֹא-כֵן כְּשֶׁאֲדָם יוֹדֵעַ שֶׁפְּסוּק אֶחָד, אוּ מִשְׁנֵה אַחַת, אוּ הֵלְכָה אַחַת, אוּ מִימְרָא אַחַת גַּם-כֵּן חֲשׂוּבִים וַיִּקְרִים, וְזֶה יִקְרָבוּ אֶל הַקְדוּשָׁה-בְרוּךְ-הוּא, אֲזִי יִזְכֶּה לְלַמֵּד הַרְבֵּה. וְזֶה מָה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה יב. יא): לְמָה גִמְשָׁלָה תוֹרָה לְתַאֲנָה? שֶׁתַּאֲנָה גִלְקֻטָּה מֵעֵט מֵעֵט, וְכֵן הַתּוֹרָה — הַיּוֹם לוֹמֵד מֵעֵט וּלְמַחֵר הַרְבֵּה, לְפִי שֶׁאֵינָה מִתְלַמְּדֶת — לֹא בְּשָׁנָה וְלֹא בְּשָׁתַיִם וְכוּ', עַיִן שָׁם; וְעַל-כֵּן מִי שְׂרוּצָה לְזָכוֹת לְכַתְּרָה שֶׁל תּוֹרָה, עָלָיו לְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ הַנְּהַגָּה זֹה, שֶׁמֵּעַט גַּם-כֵּן טוֹב, וְעוֹד מֵעֵט גַּם-כֵּן טוֹב, וְכֵן לֹאט לֹאט יִלְמַד מֵעֵט וְעוֹד מֵעֵט, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְסִים וְלִהְיוֹת בְּכָל חֻלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה.

וְאָמַר מוהֲרָא"ש נ"י, שְׁמִי שְׂרוּצָה לְזָכוֹת לְכַתְּרָה שֶׁל תּוֹרָה, הַהֲכָרַח לוֹ לְלַמֵּד בְּסִדְרֵ-דְרָךְ-הַלְמוּד שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל, הֵינּוּ שִׁיקַח אֶת הַתַּנ"ךְ, וַיִּתְחִיל לְלַמֵּד פָּרָק אַחֵר פָּרָק, וְלֹא יַחֲזוֹר עַד שֶׁיִּסִּים אֶת כָּל הַתַּנ"ךְ כָּלוּ, וְאָז יַעֲשֶׂה הַתְּחִלָּה חֲדָשָׁה, וְכֵן לְעוֹלָם כָּל יְמֵי חַיָּיו. וְכִמוֹ-כֵן בְּשֵׁשׁ סְדְרֵי מִשְׁנֵה, יִתְחִיל לְלַמֵּד פָּרָק אֶחָד, וְאַחֲרֵי-כֵן עוֹד פָּרָק, וְלֹא יַחֲזוֹר עַד שֶׁיִּסִּים אֶת כָּל הַמַּסְכָּת, וַיִּלֶּךְ וַיִּטֵּל מִמַּסְכַּת לְמַסְכַּת עַד שֶׁיִּסִּים שֵׁשׁ סְדְרֵי מִשְׁנֵה, וְאָז יִתְחִיל עוֹד פַּעַם, וְכֵן הוּא בְּש"ס בְּבַלִּי, יְרוּשְׁלָמִי וְתוֹסֵפְתָא, וְכֵן הוּא בְּרַמְב"ם, טוֹר וְשִׁלְחָן עָרוּךְ, וְכֵן הוּא בְּסִפְרֵי הַזְהָר וְהַתְּקוּנִים וְכָל כְּתָבֵי הָאָרִיז"ל, וְדִיקָא עַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְלַמֵּד וְלִהְיוֹת בְּכָל חֻלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה. וּמִי שֶׁמְרַגֵּיל אֶת עֲצָמוֹ לְלַמֵּד בְּאִפְּן וּבַעֲצָה זֹאת, יַצְלִיחַ מְאֹד מְאֹד בְּדַרְכּוֹ; אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מְטַעֵה אֶת עֲצָמוֹ כָּלֵל, רַק לוֹמֵד בְּסִדְרֵ דְרָךְ לְמוֹד זֶה, וְאָז יַצְלִיחַ דְרָכּוֹ.

לְבַד

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שֵׁישָׁנָם בְּגֵי-אָדָם, שֵׁישׁ לָהֶם כָּל מִינֵי יִרְאוֹת וּפְחָדִים לְהִיּוֹת לְבַד, הֵן בְּאִיזָה בֵּית וְהֵן בְּדַרְךְ וְהֵן בְּשִׁדָּה וְכוּ', אָבֵל בְּאֵמֶת עַל-פִּי הַהִקְדָּמוֹת שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל, הַבְּרָכָה הַגְּדוּלָּה בְּיוֹתֵר הִיא כְּשֶׁאָדָם נִמְצָא בְּאִיזָה מְקוֹם לְבַד עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אִזּוֹ יָכוֹל לְדַבֵּק עֲצָמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִף אֶחָד בְּעוֹלָם לֹא יִפְרִיעַ לוֹ כָּלֵל, כִּי אֵין יוֹדְעִים הֵיכָן הוּא וּמָה הוּא עוֹשֶׂה בְּאוֹתָהּ עֵת. וְזוֹהִי מַעֲלַת הָעֲנָנִין שֶׁל הַתְּבוּדָּה, שֶׁהוּא מְלֻשׁוֹן 'לְבַד', שֶׁאָדָם נִמְצָא אִזּוֹ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, וְאֵין שׁוֹם בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם יוֹדַעַת מָה הוּא עוֹשֶׂה אִזּוֹ, וְכִכֵּל שְׁסוּגָר עֲצָמוֹ יוֹתֵר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, הֵן בְּאִיזָה חֲדָר וְהֵן בְּדַרְךְ אוֹ בְּשִׁדָּה וְכוּ', כֵּן הוּא זוֹכֵה לְהִיּוֹת דְּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּדַבְּקוֹת אֲמִתִּית, עַד שֶׁאֵפְלוּ כְּשֶׁהוּא נִמְצָא בֵּין בְּגֵי-אָדָם רַבִּים, כָּל מַחוּ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ דְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, וְהוּא מְרַגֵּישׁ כְּאִלוֹ נִמְצָא עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד, וְאֵין אַחֲרִים נִמְצָאִים שֵׁם כָּלֵל.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁזֶהוּ בְּאֵמֶת כָּל סוּד הַצְּלַחַת הָאָדָם, שֶׁתְּמִיד יִרְגִישׁ שֶׁהוּא לְבַד, וְאֵין שׁוֹם בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם יָכוֹלָה לְעֹזֵר לוֹ רַק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד, שֶׁזֶהוּ הַסּוּד שֶׁגִּלָּה רַבְּנוּ ז"ל עַל הַפְּסוּק (יחזקאל לג, כד): "אֶחָד הִנֵּה אֲבָרְהָם", שֶׁאֲבָרְהָם אָבִינוּ הִלֵּךְ תְּמִיד עִם הַשְּׂגָה זֹאת, שֶׁהוּא יְחִידִי בְּעוֹלָם, וְלֹא הִסְתַּכֵּל עַל אַחֲרִים כָּלֵל, כִּי יָדַע שֶׁכָּל תְּכֵלִיתוֹ הִיא רַק לְדַבֵּק עֲצָמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְגַלוֹת וּלְפָרְסֵם אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ לְכָל הָעוֹלָם כְּלוּ, וּמָה שֶׁנִּמְצָאִים בְּגֵי-אָדָם אַחֲרִים, הֵלֵא כָּלֵם נִבְרָאוּ כְּדֵי לְשַׁמְשׁוֹ, וְכְדֵי לְעֹזֵר לוֹ לְהַגִּיעַ לְתְּכֵלִיתוֹ. וְכִמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (סנהדרין לו): חֵיב אָדָם לומר כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בְּשִׁבְלִי; וְכֵן אָמַר בֶּן זוּמָא כְּשֶׁרָאָה אוּכְלוּסָא (שְׁשִׁים רְבוּא) עַל גְּבִי מַעֲלָה הַר הַבַּיִת: בְּרוּךְ שֶׁבְּרָא כָּל אֱלוֹי לְשַׁמְשֵׁנִי; נִמְצָא, שֶׁאָדָם בְּאֵמֶת תְּמִיד לְבַד, וְכָל הָעוֹלָם כְּלוּ נִבְרָא לְשַׁמְשׁוֹ וּלְהַבְיִאוֹ לְתְּכֵלִיתוֹ הַנִּצְחִית.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו סוד מה שנאמר אצל יעקב אבינו (בראשית לב, כה): "ויותר יעקב לבדו", הינו שיעקב אבינו הגיע להשגה זו, שהוא רק לבד עמו יתברך, ואין לו אף אחד בעולם כלל, ועל־ידי־זה היה יכול לעמד חזק כנגד שרו של עשו ולהכניע אותו, ולכן איתא שם במדרש (בראשית רבה עז, א): מה הקדוש־ברוך הוא כתוב בו (ישעיה ב, יא): "ונשגב ה' לבדו", אף יעקב ויותר יעקב לבדו", פי כשאדם זוכה להגיע אל השגה זו של "לבד", אזי הוא נכלל בו יתברך לגמרי, שגם עליו יתברך נאמר "ונשגב ה' לבדו", ואז כל חייו הם חיים רוחניים בדבקות הבורא יתברך שמו.

ופעם אחת כשהיה מוהרא"ש נ"י מסבב עם כמה מיני צרות נוראות ואימות מאד, שהיתה לו הזמנה למשפט בעקבות עלילה של שקר שהעליל עליו איש רשע ובליעל בארץ ישראל, וכן באותה העת קראו לו לעמד בבית־המשפט בחוץ לארץ על איזה דבר שלא היתה לו שום שיכות אליו כלל, וכן עוד כמה צרות משנות שסבבו אותו, אזי אמר מוהרא"ש נ"י, שכל החיות שלו עכשו היא רק עם הפסוק: "ויותר יעקב לבדו", וענה ואמר לנו: "מה אמר לכם, אני חי עכשו עם הפסוק: 'ויותר יעקב לבדו', ואמרו במדרש שזהו מה שכתוב: 'ונשגב הויה לבדו', ומהו הקשר של שני פסוקים אלו? הינו כשאדם נשאר לבד, וכלם כנגדו, בבחינת: 'ויותר יעקב לבדו', אז נתגלה אליו השם יתברך בעצמו, בבחינת: 'ונשגב הויה לבדו', ואומר לו הקדוש־ברוך־הוא: מה אני לבד גם אתה לבד, בא ושנינו נתחבר יחד... ועל־פן בשעה שעוברים על האדם צרות ויסורים משנים, ונדמה לו פאלו פלם עזבו אותו ונשאר לבד, אז דיקא מתחבר אליו הקדוש־ברוך־הוא בעצמו, ויכול לבוא לדבקות נוראה ועצומה בו יתברך; אשרי הזוכה לדבק עצמו בו יתברך לבד".

לוח

מוהרא"ש נ"י מעורך תמיד את אנשי שלומנו שיכינו לעצמם לוח למודים, הינו רשימה ברורה מכל הלמודים שהם צריכים ללמד בכל יום, ולהסתכל תמיד בלוח לראות אם כבר השלימו את הלמודים של היום, שלא יעברו יום שלא ילמדו בו קצת מכל הלמודים שקבעו לעצמם. ואחר הרבה ימים ושנים שהפצירו אנשים במוהרא"ש נ"י, שיקבע להם לוח כזה, נענה להם מוהרא"ש נ"י, והדפיס ופרסם את לוח הלמודים, שראוי לאדם ללמד בכל יום, ועל ידי זה יהיה לו לכל הפחות למוד קטן בכל מקומות התורה הקדושה בכל יום.

והלוח עשוי מחמשה עשר למודים, ואלו הם: א. חמש ורש"י עם התרגום מפרשת השבוע. ב. תנ"ך. ג. ששה סדרי משנה. ד. ש"ס בבלי. ה. ש"ס ירושלמי. ו. תוספתא. ז. רמב"ם. ח. טור. ט. שלחן ערוך. י. מדרש רבה. יא. מדרש תנחומא. יב. זהר הקדוש. יג. תקוני זהר. יד. לקוטי מוהר"ן. טו. לקוטי הלכות.

ואמר, שלמודים אלו הם כלליות כל התורה כלה. ולפני שגלה מוהרא"ש נ"י את לוח הלמודים (שנה היה ביום רביעי פרשת וירא, שנת ה'תשמ"ה), קבץ את כל תלמידי "היכל הקדוש" שלמדו אצלו אז, והסביר להם באריכות את מעלת חמשה עשר למודים אלו, ולמה הם כלליות כל התורה כלה, וכך את עצם מעלת הענין שכל אחד יחזיק אצלו לוח, ויבדק בכל יום אם כבר למד את כל השעורים שלו, ובדרך זו לא יעברו אצלו יום שלא יחטף קצת מכל השעורים הנ"ל; כי כל אחד ואחד כפי הפנאי שלו, יכול לתפס קצת מלמודים אלו, בחור ישיבה או אברך כולל שיש להם יותר זמן, יכולים ללמד הרבה מכל למוד ולמוד, ומי שהוא בעל עסק ומשא ומתן יכול לתפס קצת מכל למוד, ואחד המרבה ואחד הממעט,

ובלבד שיכוון לבו לשמים.

וספר מוהרא"ש נ"י, שמאז שגלה ופרסם את לוח הלמודים, היו אנשי שלומנו היקרים מוסרים נפשם לקיים חמשה-עשר למודים אלו, ואפלו אם היו בדרך ולא היו ספריהם מזמנים לפנייהם להמשיך בהם כסדרן, היו מוסרים נפשם לחפש ולבקש באיזה בית-הכנסת או בית-המדרש את הספר ללמד בו קצת באיזה מקום שיהיה, אפלו שלא כסדרן, כדי שלא יחסר להם יום בלי חמשה-עשר שעורים אלו. והיו הרבה פאלו שהיו מכינים לעצמם לפני שיצאו לדרך העתקים קטנים מכל חמשה-עשר הלמודים, כדי שיהיו מזמנים אצלם בכל עת, ולא יחסר להם יום בלי להשלים את קביעותם.

ופעם אמר מוהרא"ש נ"י, שיש אנשים המדקדקים מאד להפריש חמש ומעשר מההכנסות שלהם לצדקה, וכמבאר בפוסקים ובספרים מעלת הענין של נתינת חמש ומעשר לצדקה. ואמר מוהרא"ש נ"י, שהחמש והמעשר שלנו הם גם ה"חמשה-עשר" שעורים הנ"ל, שכשאדם מוסר את נפשו לגזל מזמנו ולפנות מכל עסקיו וטרדותיו ללמוד אפלו מקצת מכל החמשה-עשר למודים אלו, זה נחשב פאלו נתן חמש ומעשר להקדוש-ברוך-הוא מנפשו, גופו ומאדו, ואמר בצחות: חמש ומעשר זה לשון חמש ועשר... הינו החמשה-עשר שעורים.

ואצל מוהרא"ש נ"י ראינו תמיד, שלוח הלמודים היה מדבק בקביעות על שלחנו בחדר הספרים שלו, והיה הלוח תמיד לפני עיניו, כדי להזכיר לעצמו את כל החמשה-עשר למודים הנ"ל בכל יום.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמוכן מאליו, שאין הלוח הזה קץ וגבול למה שאדם יכול ללמד בכל יום, כי כל אחד ואחד בודאי יכול

להוסיף לעצמו שעורים כהנה וכהנה בכל מקומות התורה הקדושה ממש, כגון: בכל ספרי חז"ל — מכילתא, ספרא, ספרי, פסיקתא דרב כהנא, פרקי דרבי אליעזר, תנא דבי אליהו וכל המדרשים וכו' וכו', וכן בכל ספרי הפוסקים ראשונים ואחרונים, וכן בכל מפרשי התורה וספרי קבלה וספרי חסידות מתלמידי הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע וכו' וכו', אבל זה כבר תלוי כפי הזמן והפנאי של האדם, אבל חמשה-עשר השעורים הנ"ל הם כמו שעור למטה, הינו שלא יחסר יום בלעדס, והם שוים לכל נפש, ועל-ידי-זה יהיה לאדם שעור בכל יום בכל פלליות מקומות התורה הקדושה.

וכמה ימים ושנים היה מוהרא"ש נ"י משתוקק גם להדפיס לוח שנת יממות השנה, שבו יהיה נרשם בכל יום זמן עלות השחר ונגן החמה וסוף זמן קריאת שמע ותפלה ושקיעת החמה וכו', וכן יהיה נרשם הדרך היומי מש"ס בבלי ומש"ס הירושלמי לאותו היום, לזכות את כל אלו שלומדים דף היומי ודף הירושלמי בכל יום, ולצורך לכל זה מאמרים מספרי רבנו ז"ל לכל שבוע מענני המאורע, כגון מאמרים בענני ראש השנה, יום כפורים בזמנם, וכן מאמרים לסכות בזמנו, וכן לכל זמני השנה, ויקראו לזה "לוח ברסלב", ובדרך זו יהיה רבנו ז"ל בכל בתי ישראל כל ימות השנה. וחפץ ה' בידו הצליח, שהוציא לאור לוח נפלא כזה הכולל את כל הנ"ל ויותר. והיה מוהרא"ש נ"י מתפאר תמיד, שעכשו רבנו ז"ל יתחיל להיות אצל כל בר ישראל בכל יום ויום, כי הלא לוח כזה נצרך לאדם בכל עת, לראות מתי סוף זמן קריאת שמע ותפלה ושקיעת החמה וכו', וכן התאריך וכו', ובדרך זו יראה תמיד את דברי רבנו ז"ל לפני עיניו בכל יום ויום.

ומוהרא"ש נ"י בעצמו מחזיק לוח כזה בכיסו תמיד, ומסתכל בו בכל עת ומחיה עצמו בו; אשרי הזוכה לקבץ למודיו וימיו על-פי דברי רבנו ז"ל וסדר דרך הלמוד שלו, כי אז יזכה לחטף הרבה טוב אמתי ונצחי כל ימי חייו.

לקוטי-מוהר"ן

מוהרא"ש נ"י אמר, שמי שמרגיל את עצמו ללמד בלקוטי-מוהר"ן הקדוש והנורא, שהם התורות של רבנו ז"ל, שגלה באפן נפלא ונורא כזה, עד שהירודים והנפולים והמרחקים גם-כן יכולים להשיג השגות אלקות. ולא בחנם אמר רבנו ז"ל (ת"י-מוהר"ן, סימן שמש), ש"יכול להיות נעשה בעל תשובה גמור על-ידי למוד הספר שלו, וכן מי שישב ויעסק בספרו הקדוש בלי קנטור ונצחון, ויסתכל בו באמת, אז בודאי יהיו נבקעים אצלו כל גידי קשיות לבבו, סיועט איהם אלע אדערן צונעמען, כי ספרו הוא התעוררות גדולה מאד מאד; ועל-כן מי שמרגיל את עצמו ללמד בספרו הקדוש, הוא יכול להשתנות לגמרי מן הקצה אל הקצה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבלי למוד לקוטי-מוהר"ן הקדוש והנורא, האדם מטעה את עצמו לגמרי, כי אינו יודע בכלל מה רבנו ז"ל רוצה ממנו. ורבנו ז"ל היה מזרז מאד ללמד את ספרו, ואמר (שם, סימן שמו), שזוהי מצוה גדולה ללמד את ספרו הרבה, ויכול להיות נעשה בעל מח גדול על-ידי ספרו, כי יש בו שכל גדול ועמקות נפלאה מאד על-פי פשוטן של דברים, וגם אם יתמיד בספרו לקוטי-מוהר"ן הקדוש והנורא, יכול להיות נעשה איש כשר באמת, ואז יזכה לראות הפנימיות שיש בספרו הקדוש, כי יש בו פנימיות הרבה מה שאין על-פי פשוטו כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבימי נעוריו חזר כל-כף הרבה פעמים על הלקוטי-מוהר"ן הקדוש, עד שדבר זה היה כל החיות שלו, ועד היום כל החדושים שהוא מחדש וכל הדבורים שהוא מדבר, הם מקשרים רק אל הלקוטי-מוהר"ן, ובכל פעם שהוא מתחיל לדבר, הן עם בני-אדם בשעור ברבים, והן עם אנשים פרטיים ביחידות, הוא מדבר דבורים כאלו, אשר קשורים אל הלקוטי-מוהר"ן הקדוש והנורא, כי כל-כף הרגיל את עצמו ללמד בספר זה, עד שאי אפשר

לו בשום פנים ואפן לדבר דבורים שלא יהיו קשורים אל הספר הקדוש והנורא לקוטי-מוהר"ן.

ותמיד מדבר מוהרא"ש נ"י הרבה מאד, שעקר ההתקרבות אל רבנו ו"ל היא על-ידי למוד ספריו הקדושים, שהם: הלקוטי-מוהר"ן, הספורי-מעשיות, ספר המדות והשיחות שלו, ובלי זה האדם מטעה את עצמו ואינו מקרב כלל, ועל כן אשרי ואשרי מי שזוכה ללמד בכל יום איזה שעור בספרי רבנו ו"ל דיקא, ועל-ידי-זה יהיה דבוק אל רבנו ו"ל, ורבנו ו"ל יוציאו מהבוץ שנפל לשם.

ואמר מוהרא"ש נ"י: אם רבנו ו"ל אמר (תיי-מוהר"ן, סימן שמו), שהספר הקדוש שלו לקוטי-מוהר"ן, שיצא בעולם, הוא אתחלתא דגאולה, ומאחר שיצא בעולם, הוא חפץ מאד שילמדו אותו, כי צריכים ללמד אותו הרבה, עד שיהיה שגור בעל-פה, אם-כן מי שאינו לומד בכל יום לקוטי-מוהר"ן, הרי הוא מעכב את הגאולה, שהרי בפרוש אמר רבנו ו"ל, שהספר הקדוש שלו הוא אתחלתא דגאולה, ועל-כן מי שלומד יותר לקוטי-מוהר"ן, הוא מקרב את הגאולה, ולהפוך — מי שמוזלזל בלקוטי-מוהר"ן, הוא מרחק את הגאולה, ועל-כן צריכים להתמיד מאד מאד בלמוד לקוטי-מוהר"ן הקדוש והנורא, ועל-ידי-זה יהיה לו חלק בגאולה הנצחית, שבוא יבוא הקדוש-ברוך-הוא ויגאלנו על-ידי משיח צדקנו.

ליצנות

מוהרא"ש נ"י אמר, שדברי רבנו ו"ל הם עמקים, עמק עמק מי ימצאנו, ועקר העמקות שבהם היא התמימות שבהם, כי כל ענין רבנו ו"ל הוא תמימות עמקה, וצריכין להתרחק מאד מאד מליצנות,

כי זה לעמת זה, נגד קדשת רבנו ז"ל יש טמאת הליצנות, ועל-כן
 בשעה שהצרכה נשמת רבנו ז"ל לרדת לזה העולם, צעק הסמ"ך-
 מ"ם בכל העולמות: "אם הנשמה הזו תרד, אין לי מה לעשות בזה
 העולם", כי רבנו ז"ל יגלה את אמתת מציאותו יתברך בגלוי נורא
 ונפלא בזה, אשר אפלו הכי רחוקים והכי גרועים יוכלו להתקרב
 אליו יתברך, ואם-כן אין לו כבר מה לעשות, כי כל קיומו הוא רק
 להעלים ולהסתיר ולכסות את אמתת מציאותו יתברך. וענו לו:
 "הנשמה הזאת מכרחת לרדת, ואתה צא ותמצא לעצמך עצה".
 ויצא וחזר עם זקן וכו', שהפיר אותו מכבר וכו' וצחקו וכו' (עין
 ספורי-מעשיות, מעשה ז' מהזכוב ועכביש). ואמרו אנשי שלומנו, שזו
 העצה של הסמ"ך-מ"ם נגד ההתגלות של רבנו ז"ל, שיעשו ליצנות
 מדבר רבנו ז"ל, ותכף-ומיד כשיש קלפת ליצנות, יכולה נשמת רבנו
 ז"ל לירד לעולם, כי הליצנות תרחק את האדם מרבנו ז"ל. וכן
 נתקיים בעוונותינו הרבים, אף שיש אורות צחצחות ואורות עליונים
 בעולם כמו התורות של רבנו ז"ל, כמו שהתבטא פעם אחת רבנו
 ז"ל ואמר (חיי-מוהר"ן, סימן שנב): הסמ"ך-מ"ם יכול לחפות ולכסות
 את העינים מאד, אבל בלא זה היה הספר שלי עושה התעוררות
 גדולה מאד בעולם, כי באמת אם הייתה מתגלה דעת רבנו ז"ל
 בעולם, היה כל העולם פלו מתקרב אליו יתברך, פי על כל אחד
 ואחד עוברים בזה העולם כל מיני צרות ויסורים, קטנות וחלישות
 הדעת, ואין לו במה להחיות את עצמו אלא בדברי רבנו ז"ל, אבל
 נגד זה יש קלפת ליצנות שהיא מרחקת מרבנו ז"ל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאין עוד דבר המרחק מרבנו ז"ל כמו
 קלפת הליצנות, ולכן כל מי שרוצה להתקרב אל רבנו ז"ל באמת,
 עליו לברח מפל מיני לצים, אפלו אלו הלצים המסתובבים בין
 אנשי שלומנו, צריך לברח מהם, כי הם בודאי יקררו אותו מרבנו
 ז"ל, ולכן צריכים לעשות כל מיני פעולות שבעולם לברח מפל מיני
 לצים, פי הליצנות היא "שחוק הפסיל" (קהלת ז. ו), ותעקר אותו
 מרבנו ז"ל; ולכן אשרי ואשרי מי שמכניס את עצמו בתמימות

אַמתית, ועל-ידי-זה יוכל לקבל הרבה מרבנו ז"ל, לא-כן מי שנמשך אחר הלצים, הוא יתרחק מרבנו ז"ל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שראו בכל הדורות, אם לקחו את דבר רבנו ז"ל בתמימות אמתית וברצינות, שקורין "ערנסטקייט", הצליחו וגדלו מאד מאד בעבודת השם יתברך, אבל אם היו ליצינים, אז נתקרוו מאד מאד, ואפלו אלו בתי הכנסיות שקורין "שטיבלאך", שהקימו אנשי שלומנו על שם רבנו ז"ל, אם היה זה "שטיבל" ובית-מדרש עם אנשים תמימים, ודברו בתמימות ובפשיטות מדברי רבנו ז"ל, אז ממש הרגישו ששם רבנו ז"ל נמצא, אבל ברגע שהיה בית-מדרש של ליצינים, לא היה זה שום דבר, ולבסוף נחרב.

וספר מוהרא"ש נ"י, כשהוא בא בפעם הראשונה בשנת תש"ך למורד ניו-יורק, הנקרא "איסט סייד", לראש השנה, שהיה שם ה"שטיבל" היחידי של חסידי ברסלב בארצות הברית, ובסוף הכל היו אז בקבוצת כארבעה-עשר אנשים, אבל גדל התמימות שהיתה ביניהם — אין לתאר ואין לשער כלל, ודבר זה הוא לא ראה בשום קבוצת של אנשי שלומנו, שממש היו יכולים להרגיש את רבנו ז"ל בתוך ה"שטיבל", כי הדרך ארץ וההתעוררות שהיו שם בראש השנה, זה לא נתן לתאר, וכל האוירה וכל הרוח היו רק על-פי דעת רבנו ז"ל, בלי שום חכמות והשכלות כלל, והדבורים היו להפליא, וכן היה בכל ראש השנה שהתקבצו שם, עד שבא לך אחד מירושלים, והוא קלקל והרס לגמרי את הקבוצה, כי על ידו נתהוותה כל המחלקת והפרודים, עד שנתבטל לגמרי כל הקבוצה, והתחילו להתפורר ולעשות כמה קבוצים, והכל החל על-ידי לך אחד, רחמנא לישזבן; וראו בחוש אידך שלך אחד יכול להרס את כל דבר רבנו ז"ל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלכן עלינו להתחיל מחדש להחדיר את

התמימות והפשיטות בין אנשי שלומנו, ולגרש ולרחק כל מיני לצים המסתובבים בינינו, כי לץ אין לו מקום אצלנו כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שביותר הוא מקפיד במתיבתא "היכל-הקדש", שלא יסתובב שם לץ, ואם יש שם לץ, צריך לגרש אותו. והרבה פעמים צעק על איזה לץ: "אין לך מקום אצלנו", אף שזהו טען, שרק רוצה לשמח, הנה מוהרא"ש נ"י אומר: "אתה לא רוצה לשמח, אתה רק עושה ליצנות, והליצנות שלך מקררת בני-אדם מעבודת השם יתברך, ועל-כן אין לך מקום אצלנו".

ותמיד אומר מוהרא"ש נ"י, שמתיבתא דארעא פעין מתיבתא דרקיעא, ורבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נט), שעל-ידי שמקרבים בני-אדם לעבודת השם יתברך, על-ידי-זה בונים "היכל-הקדש", ועל-כן כמו שכאן יש לי "היכל-הקדש", בן אני רוצה שיהיה לי "היכל-הקדש" בעולם העליון, ועל-כן אם בעולם הזה יסתובב אצלי לץ, גם בעולם הבא יסתובב אצלי לץ... וזה אני לא צריך, ועל-כן אני מגרש ליצנים מבית מדרשי, ואומר לו: "אם אתה רוצה לקבל את דברי בתמימות ובפשיטות — הרי טוב, אבל אם אתה רוצה לעשות ליצנות, אין לך מקום אצלי כלל וכלל".

ומוהרא"ש נ"י מזהיר תמיד את אנשי שלומנו היקרים תלמידיו, שיתרחקו מכל מיני לצים, כי כל ענגינינו הוא רק תורה ותפלה ועבודת השם יתברך, ואין לנו שום חלק עם ליצנים; אשרי מי שמצית אותו באמת.

מלמד

מוהרא"ש נ"י אמר, שצריך לכבד מאד מאד את המלמד, כי

המלמד מתנגע מאד עם הילדים. ועל האדם לעשות לעצמו חשבון — מה אם כשהוא נמצא עם ילדיו כמה שעות, הוא כבר יוצא מדעתו, מכל שכן מלמד שמשגיח על עשרים וחמשה או שלשים או יותר ילדים שעות על גבי שעות, וכל אחד טפוס אחר, והוא צריך להחזיק מעמד, בודאי שצריכים לדון אותו לכף זכות, ואם יעשה האדם חשבון, יראה שהמלמד מחזיק את ילדיו יותר מאשר האב מחזיק את ילדיו, כי על-פי-רב האב כל היום אינו בבית, אלא בערב הוא שב מאחר, וכן בשבת הוא טרוד וכו', והוא רואה את בנו רק פמה שעות כל השבוע, ואלו המלמד נמצא עם בנו יום יום, ועל-כן על מה ולמה לבא בכל פעם בטענות אל המלמד כאלו האשמה בו, בודאי צריכים להזהר מאד מאד, שיהיה לבנו מלמד ירא שמים, מלמד העושה מלאכת ה' באמונה, וזהיר מאד לא לבטל את זמן הילדים, אבל לערוך בקרת על מלמד זהו עול, כי המלמד מתנגע ומתאמץ כל-כף עם בנו, ולמה למרר לו את החיים, ואפלו אם יש איזו בקרת עליו, כדאי לעשותה בצורה יפה, ולא בדרך קטרוג וקנתור.

והציע מוהרא"ש נ"י, שאם רוצים לומר דברי בקרת למלמד, כדאי לתת לו מעטפה עם סכום כסף מסוים, ולכתב לו דברי ברכה והערכה על העבודה שהוא משקיע בבנו, ובדרך אגב לומר, אם יכול לתקן דבר זה וכו', וזו עצה נפלאה שתועיל, אבל סתם לבא ולערוך בקרת על המלמד, אין זה מן הישר כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שרצה מאד להחזיר את מנהג ישראל שהיה בכל הדורות, שבכל ראש חודש היו הילדים מביאים מעטפה עם כסף למלמד, אחד המרבה ואחד הממעט, הינו מלבד מה שהמלמד מקבל שכר למוד מהנהלת הישיבה, ראוי לכל ההורים החפצים בטובת בניהם לשלח בכל ראש חודש מעטפה עם כסף, ולכתב שם מספר שורות של הערכה, וזה יכניס במלמד חשק ללמד את בניו ביתר שאת וביתר עז.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזאת צריכים לדעת, שהמלמד סובל מאד מהילדים, כי עבודת המלמדות היא מהעבודות הקשות ביותר, כי צריכים סבלנות גדולה מאד מאד לילדים, ואסור להכות אותם בשום פנים ואופן, רק לילך בסבלנות, ועם כל הסבל שסובלים מהילדים, גם המשפחת שלהם מצמצמת, ועל-פי-רוב מקבלים צ'קים דחויים לכמה חדשים, ויש להם משפחה עם ילדים, ואינם יודעים היאך לפרנסם, ואזי מחם בל עמם. ועל-כן צריכים לעשות כל מיני פעולות שבעולם לכבוד ולתקן את המלמד מאד מאד, ועל-ידי-זה יחזר וינדיף את הילדים בדרך הישר והטוב.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעבודת המלמדות יש בה אחריות גדולה מאד מאד, וצריך להשמר לא להרפיץ ולהכות את הילדים, רק להסבירם בצורה נכונה, ולילך עמם רק בדרך אהבה ואהבה ורעות, ואז יצליח. ובנדאי צריכים גם לקיים מאמרם ז"ל (כתבות קג): זרק מרה בתלמידים, שיראה להם פנים זועפות לפעמים, כדי שיראו ויפחדו ממנו, אבל בדרך כלל צריכים ללכת רק בדרך אהבה, ואז יצליח את דרכו עמם מאד מאד.

מדה כנגד מדה

מוהרא"ש נ"י אמר, כי אדם צריך להזהר מאד מאד במעשיו, במחשבותיו ובדבוריו, כי אחרת ישלם מדה כנגד מדה. ואל יחשב שהעולם הזה הוא הפקר, ויכול לעשות כל מה שרוצה, ולדבר כל העולה על רוחו, ולחשב ולהרהר, חס ושלום, כל מיני רע על זולתו, אל יחשב זאת כרגע, כי אין העולם הפקר כלל, והוא יתברך משלם מדה כנגד מדה, וכשאדם יחקק דבר זה היטב היטב בלבו, אשר כל מחשבה שחושב על זולתו — תחזר עליו, וכל דבור שמדבר על זולתו — יחזר עליו, וכל מעשה שיעשה לזולתו — יחזר עליו,

אז כבר ישנה את מחשבותיו, דבוריו ומעשיו לגמרי, כי הקדוש-ברוך-הוא משלם מדה כנגד מדה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אם היו בני-אדם מחדירים ידיעה זו עמק בדעתם, אז היה משתנה לגמרי הלך מחשבתם, והצלחתם בחיים היתה משגשגת מאד מאד; כי העקר מה שאין האדם מצליח בחייו, זה מחמת שאינו חושב ואינו מישב עצמו שהכל לכל אלקות גמור הוא, והוא יתברך משלם בזה העולם מדה כנגד מדה, ועל-כן על כל בר ישראל לשוב בתשובה שלמה, ולקבל על עצמו לחשב מעכשו רק מחשבות טובות על זולתו, ולדבר דבורים טובים על זולתו, ולעשות מעשים טובים לזולתו, ועל-ידי-זה מדה כנגד מדה הקדוש-ברוך-הוא יחשב עליו רק לטוב ויעשה עמו רק טוב, וידברו עליו בני-אדם רק טוב, כי הכל תלוי כפי האדם.

ודבר מוהרא"ש נ"י הרבה מהגלוי שגלה רבנו ז"ל (לקויטרי-מוהר"ן, חלק א', סימן קיג) ועל-ידי-זה פרש את המשנה (אבות ג): "ונפנעין מדעתו ושלא מדעתו", כי קדם שגוזרין גזר דין על האדם, שואלים את האדם בעצמו, שהוא יפסק על עצמו את הדין, אף שואלים אותו בצורה כזו, שהוא אינו מבחין שהוא דן את עצמו, כי שואלים אותו על זולתו: "מה תאמר על זולתך שעושה דבר זה, ומה דינו?" וכשאין לאדם הדעת והשכל הזה לידע אשר יש בעולם מדה כנגד מדה, ובזה שדן את זולתו, הוא דן את עצמו, אזי כשדן את חברו, הוא מקבל את הענש כפי שדן את חברו, ועל-כן צריך להזהר מאד מאד לא לדון את חברו אף פעם לכף חוב, אלא תמיד לחפש ולבקש ולמצא בו איזו נקדה טובה, ואפלו שעשה את הפשע הגדול ביותר, צריך למצא בו נקדות טובות ולדונו לכף זכות, ומכל שכן שצריך להשמר מאד מאד לא לדונו לכף חוב, כי על-ידי-זה גם הוא יהיה כלול בענש, ויקבל ענש חמור ממנו יתברך; ועל-כן טוב מאד לדון את כל אחד ואחד לכף זכות.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם אחת בראש השנה היה הבעל-שם-טוב הקדוש, זכותו יגן עלינו, בצער גדול מאד, ולא ידעו התלמידים מה יום מיומים ומה הצער, והבינו שבנדאי נגזרה איזו גזרה, ועל זה רבם בצער כל-כך גדול, עד שבהושענא רבא היה בשמחה גדולה מאד מאד. וכששאלוהו תלמידיו פשר הדבר, מדוע היה בראש השנה כל-כך בצער ובהושענא רבא כל-כך בשמחה? ענה ואמר להם: "לכו תשאלו את פלוני (היה זה אחד מתלמידיו) מה חשב בראש השנה, ומה חשב בהושענא רבא". והלכו התלמידים ושאלו את התלמיד, מה חשב בראש השנה, וענה ואמר: "ראיתי באמצע שמונה-עשרה שאחד מהחברים הוציא מכיסו קפסה של טבק והריחו, וההרתי עליו — הייתכן שאדם יפסיק בתפלתו על מנת להריח טבק, הרי זה הפסק, ודנתי אותו לכף חוב שהוא חייב מיתה, איך מלאו לבו באמצע התפלה כשעומד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא להוציא קפסה של טבק ולהריח... אך בהושענא רבא עלה לי במחשבה לדונו לכף זכות, יען שיש נשמות שמגלגלות בעלים ובעשבי השדה, ואי אפשר להם שימתקנו, כי הן מגלגלות בעלים ובעשבי השדה, ואף אחד אינו אוכל מהם רק דורך עליהם, ואיך יבואו פעם לידי תקוה?! ועל-כן סבב הקדוש-ברוך-הוא שמנבשים אותם ועושים מהם טבק, וכשמריחים אותם באמצע התפלה, יש להם עליה, ובזה דנתי לכף זכות את חברי, והבנתי למפרע שמה שהוציא קפסה של טבק באמצע התפלה והריח, היה בעבור תקוה הנשמות המגלגלות בתוך הטבק". כך ספר התלמיד לשאר התלמידים. וכשתזרו אל רבם הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, וספרו לו את הספור, ענה ואמר: "כך היה, תכף-ומיד כשדן את חברו לכף חוב ופסק עליו מיתה, בזה שמפסיק באמצע התפלה להריח טבק, תכף-ומיד פסקו עליו מיתה, והיה לי צער גדול על התלמיד הזה, שמחמת שדן את חברו לכף חוב שהוא חייב מיתה, נעשה מדה כנגד מדה שדנו אותו לכף חוב, שהוא חייב מיתה, ובקשתי עליו הרבה בשמים כל הימים מראש השנה עד הושענא רבא, שאז ארע מה שארע, שעלה לו במחשבתו

למוד זכות על חברו, ואדרבה הבין, שבזה שמריחים טבק, מעלים את הנשמות המגלגלות בתוך העלים ועשבי השדה, ועל-ידי-זה מדה כנגד מדה נמתקו כל הדינים למעלה, וגם עליו יצא הדין לחיים, ובזה שמחתיי".

וסים מוהרא"ש נ"י, רואים מכאן, שאפלו רק חושבים על זולתו רע כבר מקבלים ענש, לכן צריכים להזהר מאד מאד בדבר זה, לא לדון את חברו לכף חוב, אלא להשתדל לחפש ולבקש ולמצא בו איזו זכות, ואז יקים בו מדה כנגד מדה, והקדוש-ברוך-הוא ילמד עליו זכות בשמים, כי כל המלמד זכות על חברו, מלמדים עליו זכות בשמים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלפעמים האדם סובל כל-כף הרבה צרות ויסורים ומרירות ומכאובים, ואינו יודע מה ולמה מגיע לו דבר כזה, הוא צריך לחזור בתשובה שלמה, כי כך אמר הבעל-שם-טוב הקדוש: כשאדם פוגם במחשבתו, הוא סובל מבניו, שהם הטפות הבאות ממחשבתו של אדם, וכשאדם פוגם בדבורו, על-ידי-זה סובל מאשתו, שהיא חלק מנפשו, והדבור הוא רוח ממללא, כמו שתרגם אונקלוס על פסוק (בראשית ב, ז): "נפש חייה" — רוח ממללא, והאשה היא חלק מנפשו, ועל-כן כשפוגם בדבורו, הוא סובל צרות ויסורים מאשתו, וכשפוגם במעשיו, הוא סובל יסורים מבני-אדם, שמדברים עליו כל דבר אסור; ועל-כן כשאדם סובל צרות ויסורים ומרירות ומכאובים מילדיו, עליו לשוב בתשובה שלמה על שפגם במחשבתו ופגם בבירתו, שבשביל זה עוברים עליו ענשים קשים ומרים מילדיו. וכן כשאסובל מאשה רעה שמציקתו מאד, עליו לשוב בתשובה שלמה על שפגם בדבורו, שדבר לשון-הרע ורכילות וליצנות וקללות וכו' וכו', וכשאדם סובל מבני-אדם חרופין וגדופין, עליו לשוב בתשובה שלמה על מעשיו.

והכלל — האדם צריך לדעת, כי בזה העולם יש ענין של מדה

כנגד מדה, כפי שפוגם במחשבתו, דבורו ומעשיו, כן יקבל בחזרה; ועל כן פדאי לאדם לשוב בתשובה שלמה — הן על מחשבתו, הן על דבוריו והן על מעשיו, כולי האי ואולי יזכה לתקן הכל, וימשיך עליו הקדוש ברוך הוא רחמים וחסדים רבים.

מניעות

מוהרא"ש נ"י אמר, שבכל דבר שבקדשה ההכרח שיהיו על זה מניעות עצומות, וכך מה שבקדשה גדולה יותר, עוברות על זה מניעות יותר גדולות, ועל-כך צריך לחזק את עצמו ביותר לא להתפעל משום דבר שבעולם, רק להוציא מהפח אל הפעל את הקדשה שקבל על עצמו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכל ברא הקדוש-ברוך-הוא את עולמו, אשר כל דבר טוב, יהיה לו תכף-ומיד מתנגד, וברגע שרק רוצה לעשות איזה דבר שבקדשה, כבר יש על זה התנגדות ומניעות גדולות. והכל בשביל הבחירה והנסיון, לנסות את האדם אל מי ימשך את עצמו בעת צרותיו וטרדותיו ומרייותיו. ורב רבם של בני-אדם אינם יודעים מדבר זה, ועל-כך תכף-ומיד כשרק רוצים לעשות איזה דבר שבקדשה, מתפשטות עליהם המניעות, ואזי עוזבים עצמם לגמרי, לא-כן הצדיקים האמתיים, ככל שמתפשטות עליהם המניעות והחשך, ומסבכים אותם בסבוכים ובסבוכים גדולים, אינם עוזבים את עצמם בשום פנים ואפן אלא מוסרים את נפשם להוציא מהפח אל הפעל את חשקם ורצונם, ואף-על-פי שמרגישים שמונעים אותם מלמעלה בכל מיני מניעות, ועומדים לפנייהם פחומות ברזל ממש, עם כל זאת אינם מסתכלים על זה כלל, רק שוכרים את כל המניעות, ומוציאים מהפח אל הפעל את הקדשה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: דבר זה רואים בחוש כשאדם רוצה לנסע אל ציון רבנו ז"ל, תכף-מיד מתפשטים עליו כל מיני מניעות — הן מניעות המוח והן מניעות מחמת ממון ומחמת אשתו ומשפחתו וכדומה, כל מיני מניעות ועכובים וחלישות הדעת וספקות ובלבולים, העקר שלא יסע אל ציון רבנו ז"ל, אשר שם כל תקונו. ואם יש לאדם שכל ודעת, ושוקל על מאזנים, הינו את כל המניעות והעכובים והצרות שיש לו הוא מניח על הכף האחת, ואת גדל התקון שיזכה אליו על-ידי שיסע לציונו הקדוש של רבנו ז"ל הוא מניח על הכף האחרת, ומיד יראה לאיזה צד יטה, ואיזו כף תכריע; כי רבנו ז"ל הבטיח לנו, שיעשה לנו טובה אמיתית ונצחית על-ידי שנבוא ונאמר את העשרה מזמורי תהלים על ציונו הקדוש, ועוד יבוא זמן שהאדם ינדק לכך מאד מאד, מה שאין בן אשתו וילדיו וכל המשפחה וכל המניעות וכו' וכו', אותם ישאיר בעולם הזה לאחר הסתלקותו, ולא ישאר לו מהם מאומה, וכשעורף לעצמו את החשבון הזה, לא יהיו לו שום מניעות לנסע לציונו הקדוש של רבנו ז"ל.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כמו-כן הדבר בענין נסיעה לארץ ישראל, תכף-ומיד כשאדם רוצה לנסע לארץ ישראל, יש לו מניעות עצומות מכל הצדדים, וכל מיני חלישות הדעת וספקות ובלבולים, אף כשיעשה לעצמו חשבון מה גדל הזכות להיות בארץ ישראל, ולילך שם אפלו ארבע אמות, אז לא יהיה אצלו שום עכוב כלל, ומסר את נפשו לשבר את המניעות ולבוא בכל פעם לשם, עד שיזכה להוציא מהכת אל הפעל לגור שם.

ואמר מוהרא"ש נ"י: בן הדבר הוא בענין למוד התורה הקדושה, שמתפשטות על האדם מניעות עצומות ועכובים גדולים, העקר שלא ילמד תורה, והוא תמיד עסוק בכל מיני עסקים, העקר שלא ילמד תורה, אבל צריך כל אדם להשתדל לשבר את כל המניעות שיש לו, ולחטף בכל יום אילו למודים במקרא, במשנה,

בגמרא, במדרש, בשלחן ערוך, בזהר ובתקונים, אפלו מעט דמעט, העקר שישבר את המניעות, וינתק את עצמו מכל הכלי העולם הזה, ויברח אל תוך התורה הקדושה.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כשיש לבני-אדם מניעות ועכובים, הם חושבים שמה אין רוצים אותם מלמעלה, או אולי עבודתם אינה שנה כלל, כי עליו הראיה, שיש להם כל-כך הרבה מניעות ועכובים, אך לאמתו של דבר אינם יודעים, שזה בעצמו הנסיון שלהם, שמנסים את כל בר ישראל קדם שזוכה לאיזו קדשה בכל מיני נסיונות קשים ומרים, ורב רבם אינם יכולים לעמד בנסיון ונתרחקים לגמרי, לא-כן הצדיקים, הם זוכים למסר את נפשם על כל פרט ופרט, ואינם מסתכלים על שום מונע ומעכב כלל, ואפלו ששומעים כרוז מלמעלה שאבדו את העולם הבא, אינם מסתכלים על שום דבר, ואומרים — מה בכך, אנתנו צריכים לעבד את הקדוש-ברוך-הוא אפלו בלי עולם הבא. וכעין הספור שארע עם הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, שהבטיח פעם לאשה עקרה שתלד, והיתה האשה הזאת עקרה עם גזרה שאין יכולים לבטלה בשום פנים ואופן, ומחמת הבטחת הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, היתה מכרחה להתבטל הגזרה, אך יצאה בת קול, שבשביל זה אבד את העולם הבא שלו, ואז התחיל לרקד מרב שמחה, ואמר: עכשו אעבד את הקדוש-ברוך-הוא בלא עולם הבא.

וסים מוהרא"ש נ"י, שנה עקר השלמות, שאדם צריך להיות כל-כך חזק בדעתו, שאפלו עומדים עליו מניעות כאלו, ששומע בת קול וכרוזים מהשמים שאין צריכים אותו, וכל מה שעושה אינו שנה כלום וכוי וכוי, הוא לא יתפעל מאף אחד — לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, רק יוציא מהפכת אל הפעל רצונו וחשקו שעושה בשביל הקדוש-ברוך-הוא, וישבר את כל המניעות והעכובים שמונעים ומעכבים אותו; כי כל אלו המניעות והעכובים, הם רק לנסותו, והאדם צריך לרצות רק לעשות רצונו יתברך, ולא להסתכל

על שום שְׂכָר כָּלֵל.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם אחת נכנס איזה תלמיד אצל הרב הקדוש רבי שנאור זלמן מליאדי זי"ע (בעל התניא והשלחן ערוך), ומצאו יושב בתדרו בדבקות גדולה, ושר לעצמו בנגון התעוררות בעינים סגורות בזו הלשון: "איך דארף נישט דיין עולם הזה, איך דארף נישט דיין עולם הבא, נאהר דיר אליין" כף שר בדבקות עצומה.

וסים מוהרא"ש נ"י, שזו המדרגה העליונה ביותר — שאדם לא ירצה שום רצון אחר מבלעדי רצונו יתברך, ולא יסתכל על שום מונע ומעכב כלל, הוא יעשה את שלו, ואפלו שהוא מסבב עם מניעות ועכובים, ימסר את נפשו מאד מאד על כל דבר שבקדשה, ולא יעשה חשבונות פרטיים, ואז דיקא יצליח לשבר את כל המניעות והעכובים.

מסירות נפש

מוהרא"ש נ"י אמר, שלמעלה בשמים מתחשבים מאד עם אדם שעושה דבר של מסירות נפש, כי תכף-ומיד בשאדם מוסר את נפשו בעבורו יתברך, יש לו דעה בשמים, כי אצלו יתברך מאד מאד חשוב אדם שמוסר את עצמו לגמרי בעבורו יתברך, ועל-כן הצדיקים שהיו תמיד מוסרים את נפשם בעבורו יתברך, זכו שהיתה להם דעה גדולה בשמים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאי אפשר לזכות לבחינת: "צדיק גוזר

(ש) איני צריך את העולם הזה שלך, איני צריך את העולם הבא שלך, אלא אותך לבד.

והקדוש ברוך הוא מקיים", אלא כשהוא מוכן ומזמן למסור את נפשו בעבורו יתברך, כי דיקא על ידי מסירות נפש הוא זוכה שיש לו דעה בשמים.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם אחת שלח ה"שפת אמת" ו"ל את אחד מתלמידיו אל יהודי פשוט בורשה, ואמר לו שיקח את בנו רבי אברהם מרדכי (שנתפרסם אחר-כך בעולם לבעל ה"אמרי אמת") ואחיו הקטן ממנו ר' משה בצלאל, וילך עמהם אל היהודי הפשוט הזה (ונקב בשמו), שיקרף את בניו הקטנים. והיתה פליאה בעיניו כל הענין, אף אם הרבי מבקש אין שואלים שאלות. ונסע לעיר ורשה, והתחיל לחקר אחר היהודי הנ"ל, ואף אחד לא הפירו, אף הוא באחת — לא נח ולא שקט אלא הלך עם שני הילדים הקטנים וחפש את היהודי הנ"ל בכל העיר, עד שבקשי רב לאחר חקירות ודרישות רבות מצאו, והנה לגדל פליאתו הנה נראה האיש כאחד מפשוטי העם, וכשהביא לפניו את שני הילדים, ושטח את בקשתו, היהודי באחת — "איני יודע מה אתה רוצה ממני, ואיני מבין מדוע באת אלי, מה ומי אני", והבין התלמיד מגדל הפשיטות של האדם הזה, שאכן אינו יודע מה רוצים ממנו, והוא אינו בר הכי לברך כלל, אף מחמת שהרבי שלח אותו, התעקש ואמר: "אף שאינך יודע מאומה, הואל נא לברך אותם כבקשת אביהם הרבי מגור, בעל ה"שפת אמת". עשה היהודי הנ"ל כחפצו, ושם את ידיו על ראשם וברכם בהרבה ברכות, ובפרט את הבן הפכור ר' אברהם מרדכי ברך בברכות רבות עד מאד. וכצאתם עלה על דעת התלמיד, אולי זה אחד מל"ו צדיקים נסתרים, היות שראה לפניו איש פשוט מאד מאד. וכשתזור אל ה"שפת אמת", שטח לפניו את פליאתו העצומה: "איני יודע למה שלחתם אותי אל האדם הזה, הלא הוא אדם פשוט עד מאד, ובעצמו אינו יודע מה רוצים ממנו". אז ספר לו ה"שפת אמת" ואמר: "אכן איש פשוט הנו ביותר, אלא פעם אחת כשנמל בנו, לא היתה בידו אף פרוטה לצרכי סעדת הברית, ומכר את כל פלי ביתו להכין סעדת מצוה בפסח שקבל. ואחר-כך

נשאר בערם ובחסר כל, ודבר זה עשה רשם גדול בשמים, וכי מלתא זוטרתא היא? איש פשוט כמוהו יעשה כזאת! נמנו וגמרנו לתן שכרו גם בעולם הזה, שכל ברכה היוצאת מפיו לא תשוב ריקם, והוא בעצמו כלל אינו יודע שנחן בכח סגולי כזה שברכתו מתקיימת. והדבר הוא פלא גדול מאד, איך על-ידי שבר ישראל עושה איזה דבר מסירות נפש בשביל הקדוש-ברוך-הוא, הוא זוכה שיש לו דעה בשמים ובברכותיו מתקיימות.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם אחת שלח ר' יצחק מכתב לאביו מוהרנ"ת ז"ל, וספר לו, שבעיר טולטשין יש יהודי שברכותיו מתקיימות, ואת כל מי שמברך — הברכה מתקיימת. ושלח מוהרנ"ת ז"ל לחקר אחר מעשיו, וספרו לו, ענה ואמר: "בשביל זה עדין אין ברכותיו מקבלות בשמים, אלא מכרח להיות שיש לו איזו עבודה מיחדת". וחקרו, ובכל פעם ספרו למוהרנ"ת ז"ל את עבודתו, ובכל פעם אמר, שעדין בשביל זה אין ברכותיו מקבלות בשמים, עד שגלו שאדם זה מוסר את נפשו במסירות נפש גמורה לקום בכל לילה בתצות, ובוכה הרבה אז. וספרו זאת למוהרנ"ת ז"ל, ענה ואמר: "איי, איי, יהודי מוסר את נפשו בכל לילה בעבורו יתברך, ובוכה ומתאונן כביכול על צער השכינה במסירות נפש גדולה, בודאי בזכות זו ברכותיו מתקבלות".

וסים מוהרא"ש נ"י: רואים מפאן, שמי שמוסר את נפשו בעבורו יתברך, זוכה שיש לו דעה בשמים ובברכותיו מתקיימות בעולם.

מתיקות

מוהרא"ש נ"י אומר, שראו אצל אנשי שלומנו, עובדי ה'

האמתיים, שהתפללו כל תפלתם במתיקות נפלאה עד מאד, ועין בעין ראו, שאצלם נתקיים מה שמוכא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נ'), שיש 'מיין מתיקין', שזה זוכים רק על-ידי תקון הברית, תקון המחשבה.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר ר' שמשון מאומן, נכד רבנו ז"ל, הנה מתפלל מלה במלה במתיקות כזו, עד שכל אנשי שלומנו היו עומדים מאחוריו להתבשם ממתיקות תפלתו, עד כדי כך היתה תפלתו במתיקות נפלאה, ואפלו ר' געצע מאומן, שהתפלל בדרך כלל בקולי קולות, עם כל זאת היתה בזה מתיקות נפלאה עד מאד, וראו בחוש, שאנשים אלו מתפללים על-ידי התבודדות, כי על-ידי שזכו להתבודד עמו ותברך, על-ידי-זה זכו לישוב הדעת אמתי, וזה אשר הביא אותם שיתפללו במתיקות.

ואמר מוהרא"ש נ"י, מי שמרגיל את עצמו לדבר אליו ותברך, ומחדיר בעצמו אשר אין שום מציאות בלעדיו ותברך כלל, והכל לכל אלקות גמור הוא, אזי במשך הזמן נתברר ונודפך מחו ודעתו, עד שתפלתו היא תפלה של 'מיין מתיקין', שהוא מתפלל במתיקות נפלאה.

וספר מוהרא"ש נ"י, שר' יצחק ברייטער ז"ל, שהיה ידוע בדרשותיו, שדרש הרבה בענין אמונה פשוטה בו ותברך, התפללות שלו היו ממש בבחינת 'מיין מתיקין', שהתפלל ממש מתק מדבש כל תבה לאט לאט ובישוב הדעת גדול עד מאד, ומה גם שהיתה לו סימניה (טייטעל), וכך התפלל מלה במלה בדבקות גדולה ובישוב הדעת נפלא. וראו בחוש בעת תפלתו, איך שמתפלל עם אמונה, כי תפלתו היתה ממש כדבר איש אל רעהו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שאנשי שלומנו מספרים על ר' נחמן טולטשינער ז"ל, בשעה שהיה מתפלל, הנה במתיקות ובדבקות כזו,

שְׁמִי שֶׁהִיא עוֹמֵד סְבִיבוֹ, הִיא לְכַבּוֹ נִמְס מִמֶּשׁ מְרַב מְתִיקוֹת, וְהִרְגִישׁוּ אִיךָ אָדָם זֶה מִתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ הַ"לְקוּטֵי-הַלְכוֹת", כִּי הָרִי הִיא תִלְמִיד מְבַהֵק שֶׁל מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל, וְשָׁמַע אֶצְלוֹ תְּמִיד אֶת הַפְּרוּשִׁים, אִיךָ שֶׁמְפָרֵשׁ אֶת פְּסוּקֵי הַתַּנ"ךְ וְכוּ', וְעַל-כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁהִתְפַּלֵּל כָּל פְּסוּק וּפְסוּק שֶׁהִיא אוֹמֵר תּוֹךְ כְּדֵי תִפְּלֶתוֹ, הִיא נֹאֵמֵר כְּאֵלוֹ עִם הַפְּרוּשׁ שֶׁל הַבְּרִי מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל הַמְדַפְּסִים בְּ"לְקוּטֵי-הַלְכוֹת", וְהָיוּ אֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵינוּ אוֹמְרִים לוֹ: "ר' נַחֲמָן, אִיר דְּאוּוֹעֲנֵט דְּאָךְ מִיטֵן 'לְקוּטֵי-הַלְכוֹת'!"^ה, וְהִרְגִישׁוּ חֵיוֹת נִפְלְאָה מִתְפַּלְתּוֹ.

וְכֵן סִפֵּר מוֹהֲרַא"ש נ"י, שֶׁר' אַבְרָהָם בֶּן ר' נִפְתָּלִי ז"ל, אָמַר פְּעַם לְמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל: מִיט אִייעֵר דְּאוּוֹעֲנֵעֵן מֵאֲכֹט אִיר א פְּרוּשׁ אוֹיפֵעֵן דְּאוּוֹעֲנֵן^א, כִּי מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל הִתְפַּלֵּל בְּמְתִיקוֹת וּבְדַבְּקוֹת וּבְחֵיוֹת כְּזוֹ, שֶׁזֶה בְּעֲצֻמוֹ הִיא הַפְּרוּשׁ עַל הַתְּפִלָּה, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁהִתְפַּלֵּל, הִרְגִישׁוּ אֶת מְתִיקוֹת נֵעַם תְּבוֹת הַתְּפִלָּה.

וְכֵן סִפֵּר מוֹהֲרַא"ש נ"י, שֶׁפְּעַם אַחַת דִּבֶּר ר' אַבְרָהָם בֶּר' נַחֲמָן ז"ל בְּעֵנִין מְעַלֵּת הַתְּפִלָּה בְּמְתִיבוֹת מְלָה בְּמִלָּה וּמִתּוֹךְ הַסְּדוּר דִּיקָא, וְנִאֲנַח אַחַד מֵאֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְאָמַר: "ר' אַבְרָהָם, אִיךָ זוֹכִים לְדַבֵּר עִם הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא?" וְאָז הִטָּה ר' אַבְרָהָם ז"ל עִם יָדָיו, וְאָמַר: "אָה! הֲלֹא בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר אֶת הַבְּרָכוֹת וְהַמְזֻמְרִים, אָז אַתָּה מְדַבֵּר עִמּוֹ יְתַבְּרֵךְ, כִּי הוּא יְתַבְּרֵךְ בְּתוֹךְ הַתְּבוֹת". וְאָמְרוּ אֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ מְעַמֵּד, שֶׁהִרְגִישׁוּ אָז אִיךָ צְרִיכָה לְהִיּוֹת תְּפִלָּה שֶׁל בֵּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁאוֹמְרִים הַמְזֻמְרִים וְהַבְּרָכוֹת, צְרִיכִים לְהִרְגִישׁ אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּתוֹךְ תְּבוֹת הַתְּפִלָּה, וְזוֹ נִקְרָאת 'תְּפִלָּה' — כְּדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ.

וְאָמַר מוֹהֲרַא"ש נ"י, מִי שֶׁמְשַׁתְּוֵקֵק שֶׁתְּפַלְתּוֹ תִּהְיֶה תְּפִלָּה שֶׁל

(ה) ר' נַחֲמָן, הָרִי אַתֶּם מִתְפַּלְלִים עִם "לְקוּטֵי-הַלְכוֹת".
(א) עִם הַתְּפִלוֹת שֶׁלְכֶם אַתֶּם עוֹשִׂים פְּרוּשׁ עַל הַתְּפִלוֹת.

'מיינ מתיקין', ורוצה לדבק את עצמו אליו יתברך, אדם זה כבר לא אכפת לו שום דבר מזה העולם, כי כבר זוכה להגיע אל מדרגה כזו, שאינו צריך שום דבר, רק את הקדוש-ברוך-הוא, כי באמת מי שזוכה להרגיש את מתיקות התפלה, הוא נעשה בטל ומבטל בעיני עצמו לגמרי, ואינו רוצה רק את הקדוש-ברוך-הוא; אשרי מי שזוכה להגיע למדרגה זו.

נאוף

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר בדור הזה צריך האדם לשמר את עצמו מאד מאד מתאנה זו של נאוף, כי הסמ"ך-מ"ם רואה שהנה פלו כל הקצים, והנה מעבירים אותו מזה העולם, ועל-כן הוא מוציא את כל חציו, ומכשיל את כלם בתאות נאוף, עד שקשה לעבר ברחוב בלי להפשל בהסתכליות רעות של שקוץ, תעוב, זהום ופריצות, כי כל הרחובות מלאים בתמונות תועבה, ומוכרים כל מיני ספרי נאוף ופורנוגרפיה, ומכשילים כל העובר ושב, ובכל האוטובוסים ותחנותיהם, ובכל הפרסומות בחוצות, שמים כל מיני תמונות תועבה של נאוף, והכל — להכשיל את האדם בתאות נאוף. ורבנו ז"ל צעק על זה ביותר, והוציא לנו את התקון של אמירת העשרה מזמורי תהלים הידועים, וגלה לנו, שצריך לצעק הרבה אליו יתברך שיזדכך מחו, ויבקש רחמים רבים שלא יתפס בתאות נאוף, כי אי אפשר להשיג ולתפס בדבורו של הצדיק, אלא אם תקן תחלה אות ברית קדש פראוי, ואז יכול להבין ולתפס בדבורו של הצדיק; ועל-כן צריכין לצעק שבעים קלין, קולי קולות, לבקש ממנו יתברך, שיחוס וירחם עליו להנצל מתאות נאוף, כי תאות נאוף בוערת מאד מאד, והיא כלליות של כל השבעים אמות; כי יש שבעים אמות, וכנגד זה יש שבעים לשונות, וכל לשון ולשון יש לה מדה רעה בפני עצמה מה שאין בחברתה, ומחמת שהמדות האלו הן מרחקות משבעים פנים של התורה, וכשהנפש של בר

ישראל באה בגלות תחת יד השבועים לשונות, הינו במדותיהן הרעות, אזי צריכין לצעק שבועים קולות, ועל-כן כלליות של שבועים לשון, שכל מדותיהם הרעות הללו נכללת בהן, היא תאנות נאוף, וכשזוכים לשבר תאנה זו, אזי משברים בנקל את כל התאנות (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן לו). וזה סוד התקון הפללי שגלה לנו רבנו ז"ל, וצנה לפרסמו לכל עם ישראל. וזה כל הענין של התבודדות ושיחה בינו לבין קונו, שצריכין לצעק הרבה אליו יתברך בעתים הללו, לבקש רחמים על עצמו שלא יכשל בתאנות נאוף הבודות מאד מאד בעולם, כי הסמ"ך-מ"ם מתפשט מאד מאד להכשיל בני-אדם בתאנות נאוף.

וספר מוהרא"ש נ"י, כי בשעה שדבר רבנו ז"ל מהתורה בלקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן י"ט, ששם מדבר משלמות לשון-הקדוש, איך שצריכין לקדש את לשונו, שלא ידבר גבול פה, ולא ידבר מה שאין צריכים לדבר, והרע הפולל שכל הרעות של שבועים לשון פלולין בו, הוא תבערת המדורה של תאנות נאוף, שכל השבועים לשונות משקעים וכלולים בו, אז דבר רבנו ז"ל מהשפה הרוסית, ואמר, שבשפה הרוסית מנח פגם הברית, רחמנא לצלן, כי השפה שלהם מלאה נאוף, רחמנא לצלן, כי הרוסים מלאים נאוף, רחמנא לישזבן, יותר מפל האמות; הינו כי כל האמות מלאים נאוף, כי היא כלליות כל התאנות הרעות, אבל ביותר גלפדה האמה הרוסית בתאנות נאוף, רחמנא לישזבן, עד שהלשון שלהם — לשון רוסית, מנח בה פגם הברית.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאנשי שלומנו אומרים בשם מוהרנ"ת ז"ל, שאמר בשם הרב הקדוש רבי פנחס מקאריץ זי"ע, בשעה שרוסקיה כבשה את העיר קוריץ, אפלו ילדים קטנים הישנים בעריסות, קרה אצלם פגם... כי העיר קוריץ הייתה בתחלה שיכת לפולין ולא לרוסקיה, כי היא נמצאת במערב אוקרנינה, ואחר שרוסקיה כבשה את העיר קאריץ, ונכנסה לעיר, אזי אמר הרב הקדוש רבי

פנחס מקוריץ זי"ע כנ"ל, כי הטמאה מנחת באמה זו ביותר.

ומוהרא"ש נ"י אמר זאת בענין, שעכשו הפריצות והנאוף ברוסיה ובמדינות שהיו תחת שלטונה ותרבותה, זהו דבר אים ונורא, וכאשר נוסעים לבקר במדינות אלו, כגון לנסע לציון רבנו ז"ל, צריכים לבקש רחמים רבים מאד מאד לא להפשל ולהסתפל שם ברחובות, רק לשמר על עיניו, ובפרט עכשו, שהשליכו מעצמם את העל הקומוניסטי, אזי צריך ביותר לשמר את עיניו; כי הם הולכים בפריצות גדולה יותר מכל האמות, וכל זמן שהקומוניסטים, ימח שמם, שלטו עליהם, אף שהיו נואפים גדולים, אבל הכל היה בלבוש ובהסתרה, ולכן מפחד המלוכה הלכו הנשים מלבשות בדרך נמוס, ולא בדרך פריצות, אבל עכשו שנתבטלה קלפת הקומוניסטים, ונעשה אצלם חפש, אזי הורידו מעצמם את הלבוש, והנשים פרוצות מאד. וצריך לבקש רחמים ממנו יתברך, שלא יסתפל במקום שאסור להסתפל, כי מדינת רוסיה מלאה נאוף.

וסים מוהרא"ש נ"י: בכלל, צריך האדם לבקש הרבה ממנו יתברך ברחמים רבים, ברחמים עצומים, שיהיה שמור מתאונה זו, וצריך לצעק שבעים קלין, כי הקלפה של תאונה נאוף נתפשטה בכל העולם כלו, אבל ביותר היא מצויה ברוסיה. ולכן כשנוסעים אל ציון רבנו ז"ל, צריך הרבה לבקש ממנו יתברך, שלא יסתפל במקום שאסור להסתפל, ורק ישמר על עיניו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שלאמתו של דבר, הוא רצה כבר מזה זמן רב להפסיק להדפיס את ספריו, כי מה לו עם מחלקת שיש מאנשי שלומנו, שאינם מחזיקים מזה וכו', ומה לו כל הצרה הזאת וכו', אף בכל פעם באים אליו אברכים ובחורים וכו', ומספרים לו את כל לבבם, ואיך נשקעו בתאונה מגנה זו, ואיך שהספרים האלו דיקא קרבו אותם אל דעת רבנו ז"ל, וזה נותן לו כח להמשיך ולהדפיס ולחדש ספרים חדשים, ולהוריד את דעת רבנו ז"ל ביותר

אל בחורים ואברכים בדור הזה, כי בעוונותינו הרבים, רחמנות גדולה עליהם, כי עוברות עליהם ירידות ונפילות כאלו, שהם בוכים ומבכים שמים וארץ, וזה אשר נותן לו את פח הדחיפה להמשיך להדפיס, כי אחרת היה מזמן מפסיק, ולא היה מדפיס, כי מה לו ולצרה הזאת, ולמה לו להכנס במחלקת ובמריבות על לא דבר. אבל פשבאים ומספרים לו, אשר הספרים האלו מצילים את נשמות ישראל מתאות נאוף, זה אשר דוחף אותו להדפיס ולהפיץ את הקונטרסים ואת כל הספרים שזכה לחדש בדברי רבנו ז"ל.

ודבר עמנו מוהרא"ש נ"י הרבה מאד, שבעתים הללו צריכים הרבה רחמים פשיוצאים בחוץ, שלא יכשל בתאות נאוף ובהסתכליות רעות, וכשזוכים לבקש הרבה ממנו יתברך, אזי הקדוש-ברוך-הוא שומר אותו. אשרי מי שאינו מטעה את עצמו כלל, ויודע את האמת, שצריכין לצעק הרבה אליו יתברך, ובפרט לצעק שבעים קלין בכל יום, כולי האי ואולי, שיזכה להנצל מתאות נאוף.

נגיעות

מוהרא"ש נ"י אמר, שאדם צריך לעבד על עצמו הרבה לסלק מעליו כל מיני נגיעות ואינטרסים עצמיים, כשרוצה להתעסק עם בני-אדם, ועליו לדעת, שיש כמה מיני דרכים ואפנים לקרב בני-האדם אל השם יתברך, ובכל דרך ודרך יש נקודת האמת, וכך אדם נמשך אחר דרך אחרת, ומחמת זה אסור לזלזל בשום דרך ושטה כלל, כי כלם נובעים משרש אחד, וכלם חוזרים אל מקום אחד, שהוא — דבקות השם יתברך, שזהו יסוד ועקר הכל. ועקר המחלקת והסכסוכים מתחילים בפעושים מסחר ופוליטיקה מאיזו שטה ודרך, וכל אחד קורא ומכריז עם נגיעותיו האישיות, שרק

הדרך שלו היא אמת, ושאר הדרכים הם שקר וכו', ואז בודאי תתרבה המחלקת בלי שעור, פי בודאי יחלקו על איש כזה שאומר על מאות ואלפי אנשים, שמקבלים חיותם והתעוררותם מאיזה מקום, שהם בשקר ובטעות וכו'. העקר לעורר את האדם ללכת אל מקום שיש לו המשכה וחיות, רק שצריכים גם לעורר אותו שלא יטעה את עצמו, הינו אם הולך כבר לאיזה מקום ולאיזה צדיק, שיראה לקחת משם התעוררות לעבודת השם יתברך לעבודה ולמעשה, ולא יסתובב שם פפתי וככסיל, ולספק נפשו במאכלים טובים ושירים יפים; פי לפעמים יכול להסתובב שבעים שנה במקום טוב, ואצל צדיק ואיש כשר באמת, ולא יעלה על דעתו אפלו פעם אחת, שגם הוא יכול להשלים את עצמו בתורה ובתפלה ולזכות לדברים יפים. ולכן על כל אדם לזכר תמיד, שעקר פעלתו צריכה להיות — לעורר בני-אדם על תכליתם הנצחית, הינו שיזכו להכלל בו יתברך, ואפלו שילכו לאיזה מקום שילכו, ואזי בודאי יתגדל כבוד שמו יתברך בעולם, ויתרבה השלום מאד, שזהו רצונו יתברך באמת.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם אחת שאל אחד את מוהרנ"ת ז"ל, אם זו אמת שאמר, שכל מי שלא יאמר ה"לקוטי-תפלות" שלו, יהיה לו גיהנום, פאומר, שיש למוהרנ"ת ז"ל איזו נגיעה בזה, חס ושלום. וענה ואמר לו מוהרנ"ת ז"ל, שלא אמר כן, רק אמר, שמי שיהיה רגיל לאומרם בכל יום, בודאי יקבל התעוררות והרהור תשובה, וממילא יקבל "שמיץ" (מפה) אחד פחות בגיהנום... פי בודאי אף פעם לא היתה כונת הצדיקים לאיזו פניה ונגיעה עצמית, רק כל עקר כונתם היה לעורר בני-אדם לעבודת השם יתברך, ולא היה אכפת להם כלל אם בני-אדם יבואו אליהם ויחזיקו מהם, אם לאו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שגם היום יש מבני-אדם האומרים, שאני אומר, שכל מי שאינו אחוז פמוני הוא נואף, רחמנא לצלן, וזהו

שְׁקַר מַחְלֵט מְאֹד, וְאִף פְּעַם לֹא אָמַרְתִּי דְבַר כְּזֶה, רַק זֹאת אָמַרְתִּי, שְׁמִי שֶׁמְכַרִּיז וְאוֹמֵר עַל הַסְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁזְּכִיתִי לְהַדְפִּיס וּלְהַפְיִץ בְּעוֹלָם, שֶׁהֵם סְפָרֵי פְּסוּלִים, בְּיָדָאֵי הוּא בְּעֶצְמוֹ נוֹלָד בְּפְסוּל, וְחִי חַיִּים פְּסוּלִים, כִּי אַחֲרַת לֹא הָיָה יוֹצֵא בְּעִזּוֹת וּבְחֻצִּיפוֹת כְּזֹאת, אֲבָל אִף פְּעַם לֹא בִקְשָׁתִי אֲנָשִׁים שֶׁיִּבְאוּ אֵלַי וְשִׂיֵּאחֲזוּ כְמוֹנֵי וְכוּ', כִּי אֵין זֶה רְצוֹנִי כָּלֵל, כָּל כְּסוּפֵי וּרְצוֹנֵי הוּא רַק לְהַפְיִץ מְעִינּוֹת הַחֻכְמָה חוּצָה, וּלְגַלוֹת וּלְפָרְסֵם שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ וְשֵׁם רַבְּנוּ ו"ל עַל כָּל פְּנֵי תֵּבֵל, וְאֵין לִי שׁוּם רְצוֹן אַחֵר כָּלֵל.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֵׁישׁ גַּם מִבְּפָנַיִם, בְּחֻדְרוֹ שֶׁל רַבְּנוּ ו"ל, הוֹלְכֵי רַכִּיל כְּאֵלוֹ, שֶׁמְרַחֲקִים אֶת הָאֲנָשִׁים מִרַבְּנוּ ו"ל, כְּגוֹן: אֵלוֹ שְׂאוֹמְרִים, שְׁמִי שֶׁלֹּא יָכוֹל הָיָה לְהִיּוֹת בְּאוֹמֵן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אוֹ בְּקִבוּץ בְּשַׁבַּת־חֲנֻכָּה וְכוּ' מֵאִיזָה טַעַם וְסָבֵף שִׁיְהִיָּה, אֲזַי מַחְמַת זֶה אֵין לוֹ שִׁיכּוֹת לְרַבְּנוּ ו"ל, וּמִדְּבוּרִים אֵלוֹ נִחְלָשְׁתָּ מְאֹד דַּעְתּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם, וּבּוֹרַח לְגַמְרֵי מִרַבְּנוּ ו"ל. וּבְאֵמַת כָּל זֶה שְׁקַר מַחְלֵט, כִּי אֵין הַהֲתַקְרָבוֹת אֶל רַבְּנוּ ו"ל תְּלוּיָהּ בְּשׁוּם דְּבַר פְּרֻטֵי לְבַד, עַקֵּר הַהֲתַקְרָבוֹת תְּלוּיָהּ, אִיךְ אָדָם לוֹמֵד אֶת סְפָרֵי רַבְּנוּ ו"ל כָּל הַשָּׁנָה, וּמְקַיֵּם אֶת עֲצוּתוֹ הַקְּדוּשׁוֹת בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא, כִּי הָאוֹר שֶׁל רַבְּנוּ ו"ל, שֶׁהֵם מְעִינּוֹת הַחֻכְמָה, מַגִּיעַ לְכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהֵם מִבְּחוּץ, וּמְשַׁקֵּה אֶת כָּל הַנְּשֻׁמוֹת הַנְּמַצְאוֹת שֵׁם, וְאֵין אוֹרוֹ מְצַמְצֵם בְּשׁוּם מְקוֹם פְּרֻטֵי כָּלֵל, וְכָל אֵלוֹ הַמְּדַבְּרִים דְּבוּרִים כְּאֵלוֹ, הֵם בְּעֵלֵי קִנְיָה וְשִׁנְיָה וּמַחְלֵקֵת בְּעֵלְמָא, וְעַקֵּר כְּוִנְתָּם הִיא לְכַבּוֹד עֲצָמָם, שֶׁמְקַנְיָאִים מִדּוּעַ לֹא בָּאוּ אֶל הַקְּבוּץ שֶׁלָּהֶם וְנִתְּנוּ לָהֶם כְּבוֹד וְכוּ'; כִּי מִי שֶׁכְּוִנְתּוֹ לְשֵׁם שְׁמַיִם, אִף פְּעַם לֹא יִחְלִישׁ דַּעְתּוֹ בֶּן־אָדָם אַחֵר, וְלֹא יִשְׁאַל אוֹתוֹ, לְמָה לֹא בָּא אֵלָיו בְּאִיזָה זְמַן וּבְאִיזָה מְקוֹם וְכוּ', כִּי יוֹדֵעַ הֵיטֵב שֶׁאֵין אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ מְצַמְצֵמֵת בְּשׁוּם זְמַן וּבְשׁוּם מְקוֹם, רַק בְּכָל זְמַן וּמְקוֹם הוּא יָכוֹל לְדַבֵּק עֲצָמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאֵמַת.

וְסִפֵּר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁמִי שֶׁזְּכָה לְשִׁמְעַת אֶת הַדְּבוּרִים שֶׁל הַרְבֵּה הַקְּדוּשׁוֹת אַבְרָהָם בְּר' נַחֲמָן ו"ל כְּשֶׁדִּבֶּר מִעֲבוּרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הָיָה

מרגיש בטויל הבחירה ממש, כי היה לו כח מיוחד לעזור את לבות השומעים להשם יתברך, ואף-על-פי-כן היה מסים תמיד: "ואם פונתי היא אפלו לרגע אחד בשביל עצמי, אזי הכל בטל ומבטל כעפרא בעלמא"; הינו שאין בה חשיבות כלל. כי אסור אף פעם שתהיה פונת האדם בשביל עצמו, רק לקרב את הזולת להשם יתברך לבד ולא לשום דבר אחר.

ואמר מוהרא"ש נ"י: כלל זה תנקט בידך, שאין מן הצורך כלל לפתות ולשכנע בני-אדם לבא לאיזה מקום מיוחד כדי לקבל חזיק, העקר לזכות אותם עם ספר, שמגלה להם אמתת מציאותו יתברך, ולשלח אותם לדרךם לחיים ולשלום, ואם ישאלו, מהיכן דבורים וספרים אלו נובעים? ואיך יכולים לשמע ולקבל עוד פיוצא בהם? אזי יכולים לגלות להם את המקום, ואז תהיה להם בחירה חפשית — אם לבא או לא, אבל לכתחלה לשדל ולפתות אנשים שיבואו לאיזה מקום, אין בזה שום ענין כלל, וזה רק גורם מחלקת ומריבות, פי נראה כאלו עושים ישות ומציאות מאיזה מקום או מאיזה בן-אדם, ואחר-כך יבואו אחרים ויאמרו, שהכל שקר ודמיון וכו'. העקר לתן לאדם דבר שיהיה בידו גם בחוץ ובכל מקום שילך, ואזי ממילא תעזור מעצמו להדבק בשרשו, ולהתקרב אל המקום שצריך להתקרב, ויזכה שיאיר לו אורו יתברך תמיד.

נסתר

מוהרא"ש נ"י אמר, פי יש בכל אחד ואחד כחות נסתרים מאד, והם מצד נשמתו, פי נשמת האדם היא חלק אלוך ממעל, ועל-כן אם האדם מדבק את עצמו לגמרי אל אין סוף ברוך הוא, על-די-זה מחשבתו משיגה השגות נוראות ונפלאות עד מאד. ועל-כן אמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קצג): המחשבה יש לה תקף

גדול, ואם יתזק ויגביר מחשבתו על איזה דבר שבעולם, יכול לפעול שיהיה כף, כי המחשבה היא חלק אלוק ממעל, ויש לה כח מאד מאד להמשיך על עצמו מה שהוא רוצה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, כי יש אצל המחקרים שטה כזו, שעם המחשבה יכולים לתפס ולקלט דברים נוראים ונפלאים עד מאד, וזה נקרא: תפיסה על-חושית, ואף שבני-אדם צוחקים מזה עכשו, כי איך אפשר לקלט על-ידי המחשבה דברים על-חושיים, עם כל זאת אמר מוהרא"ש נ"י, שיש דבר כזה, ואם היה אומר מישוהו לפני מאה שנה, שימציאו פעם קרני רנטגן, שיכולים לראות על ידם את פנימיות האדם, מה שאין יכולים לראות מבחוץ, היו חושבים שאדם זה איננו שפוי, והיום אנחנו רואים שבכל בתי החולים וכל הרופאים משתמשים בקרני רנטגן. ועל-כן יש להאמין עכשו גם בכח המחשבה, שהוא תפיסה על-חושית, שזו מדרגת וקדשת הצדיקים, שזכו כל-כף לזכך את מחשבתם, עד שהם קולטים דברים נסתרים לגמרי מבני-אדם, ותופסים דברים נעלמים מאד מאד, אשר אחרים אינם יכולים לתפס ולקלט כלל, וכן יכולים לקלט ולתפס דברים מדברי בני-אדם, אשר אחרים אינם תופסים כלל.

והסביר את זה מוהרא"ש נ"י על-פי דברי רבנו ו"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן סו), אשר כל המחשבות שיש לאדם, כלן באות בתוך הדבור בשעת המחשבה, ואף שאין האדם מרגיש זאת, אף-על-פי-כן הוא בן-דקות גדולה; כי כל הדברים צריכים לבוא לידי מחשבה, דבור ומעשה, נמצא, שעל-ידי הדבור נגמרת המחשבה ויוצאת מהכח אל הפעל, אבל בתחלה היה רק במחשבה לבד. והצדיקים כל-כף דבוקים בו יתברך, ומחשבתם כל-כף מתבררת ומודפכת, עד שהם יכולים לתפס אצל אחרים דברים נסתרים ונעלמים מאד, ויש בזה חכמה עמקה מאד, "עמק עמק מי ימצאנו", ואין נתן להסביר את זה אלא למי שהוא דבוק בקביעות בחי החיים

בו יתברך, וזה מה שנקרא תפיסה על-חושית, למעלה מחוש האדם, ובן-אדם פשוט אינו יכול להבין דבר זה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהצדיקים, אשר כל-כף דבקים בו יתברך, ומחשבתם מופכת כל-כף, עד שהם זוכים לשמע ולקלט את רוחניות חיות אלקותו יתברך מכל דבר בזה העולם, כי על-ידי תקף קדשת מחשבתם, הם עולים עד אין סוף ויורדים עד אין תכלית, ומשיגים דברים נשגבים ונסתרים לגמרי, ולא עוד אלא גם קולטים מחשבה, דבור ומעשה של בני-אדם אחרים, ולא בחנם הם יכולים לדעת את מעשי בני-אדם, כי מרב דבקותם בו יתברך וזכוף וטהרת מחשבתם, הם זוכים לתפיסה על-חושית, עד שתכף-ומיד כשרק רואים אדם ומתבוננים בו היטב היטב, ומכל שכן כששומעים אותו לדבר, אפלו דבורים של מה בכך, הם כבר יכולים לדעת את כל האדם הזה — מה עשה ומה עושה. וזו מעלת מדרגת הצדיקים הקדושים, הדבוקים תמיד בו יתברך.

נס

מוהרא"ש נ"י אמר, כי ענין הנס הוא גלוי ההשגחה בגלוי נורא ונפלא מאד ובאפן פלאי, וזה נקרא נס. מה שאין כן, דבר שהולך בדרך טבעית, ואף שזה גם נס, אבל הוא נס נסתר. ולא כמו שבני העולם חושבים, שיש טבע והשגחה. וכבר אמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן יז), שאין אנו יודעים מה זה טבע ומה זו השגחה; כי באמת גם הטבע הוא השגחתו יתברך, וזה אי אפשר לאדם להבין שני דברים אלו כאחד, הינו איך שהטבע הוא אכן השגחתו יתברך. ומה באמת ההפרש ביניהם? אלא נס הוא דבר פלאי, הינו שרואים את הפלא בחוש, וטבע הוא נס נסתר; כי באמת אין בלעדיו יתברך כלל, והוא יתברך מתייח ומתנה ומקיים את כל

הבריאה כלה, ודומם, צומח, חי, מדבר — הם עצם עצמיות חיות אלקותו יתברך, והארץ עומדת על בלי מה, בסוד: "תולה ארץ על בלימה", וכך הטביע הקדוש-ברוך-הוא את טבע העולם, הינו הדומם שיראה כף, והחי שיראה כף, והצומח שיראה כף, והמדבר שיראה כף ובטבע הזה, אבל הטבע בעצמו הוא המצאתו יתברך, שהוא רצה שיהיה כף נטבע בטבע הבריאה, והוא יתברך מחיה ומתה את זה, ועל-כן טבע הוא ענין נס נסתר, שאין רואים בחוש את אמתת מציאותו יתברך, מה שאין כן נס, או רואים בגלוי אמתת מציאותו יתברך. וזו מדרגת הצדיקים, שיכולים להפך את הדבר שהיה נעלם עד עכשו, הינו השגחתו יתברך, שהיתה מטבעת בטבע העולם, להפך את זה לגלוי, ולראות בגלוי נס נגלה. ועל-כן כשאדם בצרה, עליו לבוא אל צדיקים אמתיים הדבוקים בו יתברך, ועל-ידי-זה יתגלה לו נס נגלה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהעקר שתהיה לאדם אמונה, שיש נסים נגלים מהקדוש-ברוך-הוא בכל עת, כי כמו שרואה בכל עת את הטבע של הבריאה, שהוא באמת גס-כן נס כנ"ל, כמו-כן יכול לראות נס גלוי מהקדוש-ברוך-הוא, שישנה לו הטבע, ויגלה לו את הנסים שיש בתוך הטבע ממש. אבל הפל כפי האמונה, וכשאדם מכניס עצמו באמונה בשלמות, אזי זוכה לראות נסים נפלאים בכל עת.

ופעם נסע מוהרא"ש נ"י עם אחד מאנשי שלומנו לאיזה יער להתבודדות, וכשהגיעו עם המכונית סמוך ליער, אזל הדלק והמנוע דמם, ובקשי רב הצליחו להחנות את הרכב סמוך לפתח היער. ואז יצא מוהרא"ש נ"י מהרכב, ואמר לאיש מאנשי שלומנו, שבתחלה ילכו להתבודד עמו יתברך, ואחר-כך יראו מה לעשות... והלכו להתבודד, וכשתזרו מהתבודדות, שאל האיש מאנשי שלומנו את מוהרא"ש נ"י, מה יעשי עתה, אזי שאלו מוהרא"ש נ"י: "האם יש לך אמונה?" ענה הלה בתמימות: "בודאי יש לי אמונה". אמר לו

מוהרא"ש נ"י: "אם-כן תראה נס גדול". ותכף בגמרו לדבר עמו, הגיעה לפתע מכונית אחרת סמוך ליצר לא הרחק מהמקום שעמדו שם, והיו בתוכה אנשים, שהתכוננו כפי הנראה לעשות עברה, רחמנא לצלן, ותכף-ומיד רץ האיש מאנשי שלומנו לקראתם, ונבהלו מאד מאד לראות איש סמוך להם באמצע היצר, והחל האיש הנ"ל לדבר עמם, וראה שהם יהודים, ודבר עמם דבורי אמונה, ונתן להם ספר מספרי רבנו ז"ל שהיה לו בכיסו, והציל אותם מלעשות את העברה. ואז שאלו אותו: "מה אתה עושה כאן?" אמר להם: "נתקעתי עם המכונית בלי דלק", אזי אמרו לו: "הבה ונדרחף את מכוניתך עם המכונית שלנו, עד שנגיע לתחנת דלק", וכן עשו. אז פנה האיש מאנשי שלומנו למוהרא"ש נ"י, ואמר לו: "חשבתי לראות נס, אבל נס כזה לא תאיתי לעצמי, פי מלבד זאת שבאה לנו ישועה מן השמים, גם הצלחנו להציל בני-אדם מעברה". אז חיד מוהרא"ש נ"י ואמר: "הכל בזכות האמונה... אשרי הזוכה לחיות עם אמונה בכל עת.

נפלאות

מוהרא"ש נ"י אמר, שמי שחי תמיד עם הקדוש-ברוך-הוא, והולך תמיד עם הקדוש-ברוך-הוא, ונושם תמיד את הקדוש-ברוך-הוא, וכל מח מחשבתו חושב תמיד מהקדוש-ברוך-הוא, אצלו קורים נפלאות בכל פסיעה ופסיעה, והדבר אצלו פשוט מאד בלי שום חדוש כלל; פי מאחר שהוא דבוק בחי החיים בו יתברך, הקדוש-ברוך-הוא מנהיג אותו בדרך נפלאות למעלה מן הטבע, וכל החיים שלו הם חיים של פלאות ממש.

ופעם צלצל למוהרא"ש נ"י שוחט אחד מאיזו מדינה רחוקה — ברזיל, ואמר שקרה לו אסון נורא, ששור אחד שרצה לשחטו,

נגח אותו עם קרניו ברגליו, וקרע את אחד הגידים שלו, ונעשה נכה ברגליו, והיה מכרח להיות בכסא גלגלים, והיה צר לו מאד, כי היתה לו אשה וילדים בארץ ישראל, ונסע למדינה ההיא רק כדי לעזור בעבודת השחיטה, ולהרויח כסף בעבור פרנסת אנשי ביתו, ועכשו קרה לו מקרה פנה, ואינו יודע איך ישוב לביתו עם כסא גלגלים, ומה יעשה שם, ובקש ברכה ועצה לנפשו ממוהרא"ש נ"י. ושאלו מוהרא"ש נ"י: "ומהיכן קבלת את השם שלי ומספר הטלפון שלי?" ענה לו השוחט: "בחור אחד מהמקרחים שלכם נמצא עכשו במדינה זו, ומחלק ספרים, והגיע לידי ספר, ונראה בעיני מאד, ולכן החלטתי לבקש מכם עצה וברכה". ענה ואמר לו מוהרא"ש נ"י: "תדע, שהבחור הזה שפגשת, הוא גם-כן צריך לישועה גדולה, כי עדין אין לו שדוף והוא שבור מזה מאד, על-כן הבה נעשה עסקה, אתה תמצא לו שדוף הגון, ובשכר השדכנות תקבל רפואה שלמה, ועוד תרקד עם הרגלים שלך בחתנה שלו... ושאל השוחט, אם מוהרא"ש נ"י מתכוון לזה ברצינות, אזי אמר לו מוהרא"ש נ"י: "תנסה ותבחן... והלך השוחט עם כסא הגלגלים שלו, ועשה כל מיני פעולות ומאמצים למצא זוג הגון בשביל הבחור הנ"ל, עד שעלה בידו לשדוף אותו עם בת רב אחד משם, ועשו את התנאים בשמחה גדולה, וקבעו את זמן החתנה. ובינתיים החלה רגלו של השוחט להתרפא שלא בדרך הטבע, ועד שהגיע זמן החתנה, יכול היה כבר לחזור הביתה ללא עזר של כסא גלגלים כלל, והיות שהחתנה היתה בארצות-הברית, קנה פרטיס עם חנייה בארצות-הברית להיות שם בחתנה, וכן עשה. ורקד שם בחתנה עם החתן ומוהרא"ש נ"י, והיה לאות ולפלא ממש.

ופעם היה ספור אחר, שאחד מאנשי שלומנו בא אל מוהרא"ש נ"י ושאלו: "במה אני יכול לעזור לכם עכשו?" ודחה אותו מוהרא"ש נ"י בלאחר יד, ואמר לו בדרך שאלה: "במה אתה יכול לעזור לי? אני צריך עכשו דחוף מאד סף של חמש אלף דולר, ואיך אתה חושב לעזור לי?"... ויצא האיש הנ"ל ממוהרא"ש נ"י, ובקש

מִתְקַדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שְׂיִזְכֶּה לַעֲזֹר לְמוֹהֲרָא"ש נ"י, וְכַשְׂיֵצֵא לְרְחוֹב
הָרְאשֵׁי שְׁבַשְׁכוֹנַת מוֹהֲרָא"ש נ"י, רָאָה כְּנֹר אֶחָד מְנַגֵּן בְּאִמְצַע
הָרְחוֹב בְּכַנּוּרוֹ, וְאָף רוֹקֵד בֵּינוֹ לְבֵין עֲצָמוֹ, וְעַל-פִּי-רַב בְּנֵי-אָדָם
מִרְחָמִים עַל אִישׁ כְּנָה, וְזוֹרְקִים כְּמָה פְּרוּטוֹת שֶׁל כֶּסֶף לְתוֹךְ קַפְסָה
הַעוֹמֶדֶת עַל יָדוֹ. וְנִגַּשׁ אֵלָיו הָאִישׁ מְאֻנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ וְשָׂאל אוֹתוֹ:
"הֵאֵם יֵשׁ לָכֶם אֵיזָה כֶּסֶף לְתֵת לְצִדְקָה?" וְתַכְּף-וּמְיָד הוֹצִיא הֵלָה
עֶשְׂרִים דוֹלָר מֵהֵפִיס וְנָתַן לוֹ, וְאָמַר לוֹ: "אִם תִּמְתֵּן כְּאֵן עוֹד קִצְתָּ,
אֵלֶךְ עִמָּךְ לְבֵיתִי, וְאֵתָן לָךְ דָּבָר זָפָה". וְאָכֵן הָאִישׁ מְאֻנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ
הִמְתִּין לוֹ עַד שְׁסִיִּים אֶת הַנְּגוּנִים וְהַרְקוּדִים, וְאָז הִלֵּךְ עִמוֹ לְבֵיתוֹ,
וּמָסַר לוֹ הַכְּנֵר מַעֲטָפָה סְגוּרָה, וְאָמַר לוֹ: "זֶה בְּעִבּוֹר צִדְקָה".
וְכַשֶּׁהֵלָה הִלֵּךְ מִשָּׁם, פָּתַח אֶת הַמַּעֲטָפָה, וּמָצָא בְּתוֹכָהּ בְּדִיוֹק סֹךְ
שֶׁל חֲמֵשׁ אֵלֶף דוֹלָר בְּמִזְמָן, אוֹתוֹ הִסְכּוֹם בְּדִיוֹק שְׁבַקֵּשׁ מוֹהֲרָא"ש
נ"י, וְהִזָּה לְפָלֵא מִמֶּשׁ. וְתַכְּף-וּמְיָד רָץ לְמוֹהֲרָא"ש נ"י, וּמָסַר לוֹ אֶת
הַכֶּסֶף. וְאָז עָנָה וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרָא"ש נ"י: "הֲרֵי תִרְאֶה, שְׂאֵם חַיִּים
תְּמִיד עִם הַתְּקוּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲזִי תְקַדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה עִם
הָאָדָם נִפְלְאוֹת תְּמִיד בְּכָל עֵת".

סֵדֶר

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר עָקַר הַצְּלַחַתוֹ שֶׁל הָאָדָם — כְּשֵׁחִי
עִם סֵדֶר. וְכָל הַנְּהַגוֹתָיו מִסְדְּרוֹת בְּסֵדֶר נְכוֹן, כִּי עָקַר כָּל הַבְּלוּלִים
וְהַיְדִירִידוֹת שֶׁל הָאָדָם הֵן כְּשֵׂאִינְנוּ מִסְדֵּר, אֲשֶׁר אֵז הַכָּל הוֹלֵךְ לוֹ
מִהֶפֶךְ וּכְנֻגָד רְצוֹנוֹ; כִּי אָדָם צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל לְהִיּוֹת מִסְדֵּר — הֵן
בְּשָׁנָתוֹ, הֵן בְּקִימָתוֹ וְהֵן בְּהַתְּנַהְגוֹתָיו כָּל הַיּוֹם. וְיִכּוּלִין לְהַפְּיֵר אֶת
הָאָדָם עַל-יְדֵי הַסֵּדֶר אֵיךְ שֶׁהוּא מְתַנַּהֵג, כִּי כְּפִי הַסֵּדֶר שְׂאָדָם קוֹבֵעַ
לְעֲצָמוֹ, כִּף מַצְלִיחַ דְּרָכּוֹ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂיִכּוּלִין לְהַפְּיֵר אֶת הָאָדָם אִם הוּא מִיֵּשֵׁב

או לא. הינו אם שלחנו מסדר, אם בגדיו מסדרים וכן מטתו, הרי סימן שאדם זה בעל סדר, ולהפוך — כששלחנו, חדרו ובגדיו מהפכים, הרי סימן שאדם זה איננו מישב, וכשאינו מישב — אינו מצליח.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר בעת מלחמת נפוליון, שרצה לכבש את רוסיה, היה ההכרח לבעל התניא זי"ע להמלט, הוא וכל בני ביתו וכל חסידיו, ונסעו בדרכים יותר משמונים עגלות של אנשים שנסו עמו. וספרו תלמידיו, שאת הכל נטל עמו מקלי ביתו, אפלו את נעלי הבית שלו, עד כדי כך היה מסדר ומישב בדעתו, שבעת הבריחה לקח עמו אף את נעלי הבית, וזו היתה הצלחתו. ובכלל עקר הצלחתו היתה, מחמת שהיה שרוי אצלו משטר של סדר, כי ברגע שיש סדר — יש הצלחה. ועל-פן אשרי ואשרי מי שמסדר את עצמו, מסדר את בגדיו ומסדר את חדרו ושלחנו וכו', וכל עניניו מסדרים, ודיקא על-ידי-זה יצליח.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאי אפשר לזכות לסדר אמתי, אלא על-ידי רבוי תפלה ובקשה, שאדם צריך להרגיל את עצמו לבקש הרבה ממנו יתברך, שיזכה לישוב הדעת ויזכה לסדר אמתי ונצחי, ואז דיקא יצליח ברכו; אשרי מי שחי עם סדר, ואז טוב לו לנצח.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אם רואים אדם שמצליח בדרךכו, זהו מחמת שהוא מסדר בכל עניניו, כי מי שמסדר בכל עניניו, ההכרח לו שיצליח, ואפלו שיהיה הבטלן הגדול ביותר, אם הוא מסדר בעניניו — אזי מצליח. ודבר זה סובב בין בגשמי ובין ברוחני. בגשמי — היה רבנו ו"ל תמיד מזהיר, אם יש לך דבר-מה לסדר, עשהו תכף-ומיד, ולא שייבלבל עצמו בעת הלמוד ובעת התפלה ונטרידהו: "אוי, עדין לא עשיתי דבר זה" ... "אוי, עדין יש לי לעשות כך וכך" וכו' וכו', וכל תפלתו ולמודו נתבלבלים מחמת שיש לו לעשות עדין את הענין הגשמי, ואם-כן צריך להודרו

לַעֲשׂוֹת אֶת הַדְּבָר תַּכְּף־וּמְיָד. וְכִף הַתְּנַהֵג רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁבְּדָבָר גִּשְׁמִי תַכְּף־וּמְיָד עֲשָׂאוֹ, כְּדִי שְׂיִהְיֶה בֶן חוֹרִין. וּמְכַל שְׂכַן וּמְכַל שְׂכַן בְּרוּחַנִיּוֹת — צָרִיף אָדָם לִהְיוֹת מְסַדֵּר לְהַפְלִיא, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִצְלִיחַ דְּרָכּוֹ, כִּי הַסֵּדֵר הוּא הַיְסוּד וְהַעֲקָר בְּהַצְלַחַת הָאָדָם בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחַנִיּוֹת, וּמִי שֶׁהוּא מְסַדֵּר תְּמִיד — יִצְלִיחַ תְּמִיד.

סְבָלָנוֹת

מוהרא"ש נ"י אָמַר, כְּפִי מְקָרִי וּפְגַעֵי הַזְּמַן שֶׁעוֹבְרִים בְּזֶה הָעוֹלָם עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, אִי אֶפְשֶׁר לְעִבֵּר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה כִּי אִם עַל־יְדֵי מַדַּת הַסְּבָלָנוֹת, שֶׁצָּרִיף לִהְיוֹת סְבָלָן גְּדוֹל מְאֹד, וּמִי שֶׁהוּא חָכֵם בְּעֵינָיו, וְחוֹשֵׁב שְׂיַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּלִי סְבָלָנוֹת, יַעֲבֹר עָלָיו מִה שְׂיַעֲבֹר, וְאַחֲר־כֵּךְ יִנְכַח שֶׁהַצָּדֵק עִמִּי, אֲשֶׁר אִי אֶפְשֶׁר לְעִבֵּר אֶת זֶה הָעוֹלָם, רַק עַל יְדֵי מַדַּת הַסְּבָלָנוֹת. וְאָמַר בְּזוֹ הַלְּשׁוֹן: "וְוַעַר עֵס וְוַעַט גִּישׁוּט פְּאֵלְגֵן, וְוַעַט עֵר פֶּאֲרֶשׁוּוֹאֲרֶצֶט וְוַעַרְן פּוֹן אָנְפֶּאֲנֵג בִּיז דַּעַם סוּף"², כִּי עוֹבֵר בְּזֶה הָעוֹלָם עַל כָּל אָדָם וְאָדָם בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִה שֶׁעוֹבֵר, וְעַל־כֵּן אִי אֶפְשֶׁר לְעִבֵּר אֶת זֶה הָעוֹלָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי מַדַּת הַסְּבָלָנוֹת, לְסַבֵּל כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו, וּכְשִׁזְכָּה לְסַבֵּל — אֲזִי יִצְלִיחַ בְּחַיָּו, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בְּרֵאשִׁית מ"ט): "וַיֵּרָא מְנוּחָה כִּי טוֹב וְאֶת הָאָרֶץ כִּי נִעְמָה, וַיֵּט שְׂכָמוֹ לְסַבֵּל"; הֵינּוּ מִי שֶׁמְטָה שְׂכָמוֹ לְסַבֵּל, אֲזִי דִיּוּקָא יֵרָא מְנוּחָה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְהַכֵּל יַעֲבֹר בְּכִי טוֹב, וַיֵּרָא אִיף הָאָרֶץ הַגִּשְׁמִית הִיא נִעְמָה, כִּי יִרְגִישׁ אֶת נַעַם אֱלֻקוֹתוֹ בְּכָל הָעוֹלָם כְּלוּ, כִּי אִי אֶפְשֶׁר לְהַגִּיעַ לְשׁוּם מְדֻרְגָּה בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲלֵא עַל־יְדֵי מַדַּת הַסְּבָלָנוֹת, וְצָרִיכִין לְחַכּוֹת הַרְבֵּה הַרְבֵּה עַד שְׂזוּכִין לְהַכְּנִס אֶל הַקְּדוּשָׁה, וְאֶפְלוּ כְּשֶׁכָּבַר נְכֻסִין אֶל הַקְּדוּשָׁה עוֹבֵר עַל הָאָדָם מִה שֶׁעוֹבֵר, וְהוּא צָרִיף אֶת מַדַּת סְבָלָנוֹת.

(ב) מִי שֶׁלֹּא יִצִּית, וְשֶׁחִיר אֶת עֲצָמוֹ מִהַתְּחִלָּה וְעַד הַסּוּף.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אנו רואים אשר הלויים הם מסטרא דגבורה, והם שמשו בקדש, ובודאי מי שהוא מסטרא דגבורה עובר עליו מה שעובר, אף-על-פי-כן דיקא על ידם נשלם כל התקון, והלביש את זה בפסוק (במדבר ח, טז): "כי נתנים נתנים המה לי מתוך בני ישראל", ופרש רש"י: "נתנים נתנים" — נתונים למשא, נתונים לשיר; הינו שהלויים היו מסטרא דגבורה, ועל-ידי שהיו נתונים למשא, מוכנים לסבל כל העובר עליהם, על-ידי-זה "נתונים לשיר" — שהיו מוכנים לשיר ולשמח אלקים ואנשים, הינו מי שמתגברת עליו מדת הגבורה, צריך להרגיל את עצמו במדת הסבלנות, שזהו "נתונים למשא" — שתהיה נתון לסבל ולשאת את כל העובר עליך, ואז "נתונים לשיר" — תהיה מוכן לצחק מן העולם ולשיר בשמחה; כי בלי סבלנות, האדם סובל בחייו מרירות דמרירות, ער וועט פארשווארצט ווערן פון אנפאנג ביז דעם סוף^ג, אבל על-ידי שנתונים למשא, מען איז צוגיגרייט צו ליידען^ד, על-ידי-זה נתונים לשיר, קען מען זיין צוגיגרייט צו זינגען און צו לויבן דער באשעפער^ה.

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר זה היה עקר הצלחתו של מוהרנ"ת ז"ל בדבר רבנו ז"ל, אז עס האט זיך אויסגעפירט דעם רבינ'ס זאך דורך אים^ו, כי היה חדוש במדת הסבלנות, כי על מוהרנ"ת ז"ל עבר מה שעבר מבית ומבחוץ, מחלקת ומריבות, עניות ודחקות וצרות מאשתו ומילדיו וכו', ואף-על-פי-כן התאזר במדת הסבלנות, וזה אשר עזר לו להוציא מהכת אל הפעל ענינו, אויספירען זיין זאך, כי היה חדוש גפלא במדת הסבלנות.

ג) ישחיר את עצמו מההתקלה עד הסוף.

ד) מוכנים לסבל.

ה) על-ידי-זה נהיים מוכנים לשיר ולשבח את הבורא.

ו) שדבר רבנו ז"ל יצא מהכת אל הפעל על ידו.

ואנשי שלומנו מספרים, שרבנו ז"ל ספר פעם, שכאשר היה ילד קטן, הבין כבר אז, שבזה העולם צריכין לסבל, ואחרת אין יכולים לעבר את זה העולם, ועל-כן בשעה שאמו סרקה את שערותיו, לא צעק ולא בכה פדרך הילדים הקטנים, כי כבר אז הבין שצריכין לסבל. ומדה זו רוצה רבנו ז"ל להחדיר בנו, שצריכין לסבל הרבה, וככל שסובלים יותר — מצליחים יותר; ועל-כן אשרי ואשרי מי שמכניס בעצמו את מדת הסבלנות, ותמיד כשרואה איזה ריב ומחלוקת, הוא בורח משם, ואין לו שום עסק עמהם, רק סובל את כל אשר בא עליו, אז דיקא יאיר עליו מלך הכבוד — אשרי לו.

ספרים

מוהרא"ש נ"י אמר, שצריכין לקיים בתמימות ובפשיטות את דברי רבנו ז"ל, שאמר (שיחות-הר"ן, סימן כח), שראוי לאדם שיעבר ויטיל בזה העולם בכל הספרים הקדושים, ללמד את פלם, כדי שיהיה בכל מקום, כמו שנמצא, שהשרים הגדולים שהולכים ועוברים במדינות, ומוציאים הוצאות רבות על זה, כדי שיוכלו אחר-כך להתפאר ולומר שהיו במדינות, וכמו שדרך השרים להתפאר ולומר: היינו בוארשה וכו', כמו-כן ראוי שיהיה אדם בעולם הזה בכל מקומות התורה הקדושה, כדי שיוכל להתפאר בעולם הבא, שהיה בכל מקום, דהינו בכל הספרים הקדושים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכשהיה בחור צעיר, וראה את השיחה הזאת, תכף-ומיד כבר נכנס בו חשק גדול להיות בכל הספרים הקדושים שיש בעולם, ותמיד בקש מהקדוש-ברוך-הוא שלאחר נשואיו יוכל לרפוש ספרים רבים ולהיות בכל חלקי התורה הקדושה, ומאז ועד עתה תשוקתו עזה מאד מאד, ובכל פעם כשיוצא ספר

חדש, הוא קונהו בשמחה רבה.

ופעם אמר מוהרא"ש נ"י: "איני קונה ספר אלא כשמאיר לי מאד, ואני מאד מאד מדקדק מה אני קונה, איני קונה שום ספר שאינו מאיר לי, אבל ספר שמאיר אני מוסר את נפשי לקנותו, כי אני רוצה לעבר על הספר הזה".

ואמר מוהרא"ש נ"י, שצריך שיהיה לאדם צמאון לספרים, ולהיות בכל חלקי התורה הקדושה, ובפרט שיש לנו היום ההקדמות של רבנו ז"ל, יכולים לפרש את כל דברי המכתרים על-פי ההקדמות של רבנו ז"ל, וכמו שגלה לנו רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן רפא): אפלו אדם פשוט, אם ישב עצמו על הספר, ויסתכל על אותיות התורה, יכול לראות חדשות ונפלאות; הינו שעל-ידי הסתכלותו היטב היטב על אותיות התורה, יתחילו האותיות להאיר ולהצטרף, ויבין דברים אשר אפלו בעל המכתב לא פון אליהם. ואמר מוהרא"ש נ"י, שזה סובב על כל אחד ואחד מאנשי שלומנו, מי שבקי בספרי רבנו ז"ל, הוא יכול להבין בכל הספרים שבעולם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכל אלו שאומרים, שאין צריכים ללמד כי אם ספרי רבנו ז"ל ולא ספרים אחרים, סימן שגם ספרי רבנו ז"ל אינם לומדים, כי אלו היו לומדים ספרי רבנו ז"ל, לא היו אומרים כן, אלא היו לומדים גם בכל הספרים הקדושים. וזה תלוי בזה, כפי שאדם מתמיד בספרי רבנו ז"ל, פמו-כן יש לו חשק להיות בכל חלקי התורה הקדושה, וכפי שאדם מתמיד בכל חלקי התורה הקדושה, פן יש לו תשוקה יותר ויותר ללמד ולהבין ולהשפיל בספרי רבנו ז"ל; אשרי מי שאינו מטעה את עצמו כלל.

ולמוהרא"ש נ"י יש ספריה ענקית, ובכל פעם קונה ספרים נוספים ישנים וגם חדשים, וכל תשוקתו היא להיות בכל חלקי

התורה הקדושה, וגדל תשוקתו ואהבתו לספרים חדשים, זה אין לתאר ואין לשער כלל, עד שספרייתו מונה כמה אלפי ספרים, והוא שותה בצמא דבריהם, ותמיד מחזיר בנו שגם אנחנו נעשה כן, שנקנה ספרים ישנים וגם חדשים ונתמיד בהם; אשרי מי שעושה כן באמת.

סדום

מוהרא"ש נ"י דבר פעם מהי מדת סדום, בדרך כלל 'סדום' מסמלת את הרשע, וזו "מדת סדום", אבל לאמתו של דבר אנחנו מוצאים, שבעל מדת סדום גרוע יותר מרשע. והסביר את המשנה (אבות ה): ארבע מדות באדם: האומר שלי שלי ושליך שליך — זו מדה בינונית, ויש אומרים זו מדת סדום, שלי שליך ושליך שלי — עם הארץ, שלי שליך ושליך שליך — חסיד, שלי שלי ושליך שלי — רשע. והסבירו כן: מילא רשע אומר בפה מלא: שלי שלי ושליך שלי, הינו רשע אומר הכל שלי, ואז אנחנו יודעים להשמר ממנו, הרשע הזה אומר: שלי שלי ושליך שלי, הכל שלי, ולכן עלי להשמר ממנו. חסיד הוא בדיוק ההפוך, הוא אומר: שלי שלי ושליך שלי, כי זה נקרא חסיד — "איזהו חסיד המתחסד עם קונו" (זהר משפטים קיד:), הוא יודע שהכל של הקדוש-ברוך-הוא, וממילא איני מדקדק בחפצי, שום דבר אינו שיף אלי, שלי שלי ושליך שלי, תקח את הכל. עם הארץ, מה נקרא עם הארץ? שלי שלי ושליך שלי — זה עם הארץ, מה הפונה? הרי סוף כל סוף הוא אומר: בא נתחלק, שלי שלי ושליך שלי, מה כל-כך גרוע בזה? אלא התרוץ הוא, חכמינו הקדושים אמרו (ברכות מג:): ואל יסב בחבורה של עם הארץ, דלמא אתי לאמשוכי בתרייהו, אסור לשבת בחברתן של עמי הארץ, כי הם יכולים למשך אותך אליהם. וכן אמרו (שבת סג:): אם עם הארץ הוא אל תדור בשכנותו, כי הוא ישפיע עליך, וכן אמרו

(פסחים מט:): עם הארץ אסור להתלוות עמו בדרך, כי אסור להתחבר עם עם הארץ. ומהו עם הארץ? אמרו חכמינו הקדושים (ברכות מז:): כל מי שאינו קורא קריאת שמע ערבית ושחרית — זה עם הארץ, ואחד אומר — שאינו מניח תפלין, ואחד אומר — שאין לו מזורז בפתחו, ואחד אומר — כל שיש לו בנים ואינו מגדלן לתלמוד תורה, זה נקרא עם הארץ, וממילא אסור לי להתעסק עם עם הארץ, ואפלו שאומר: שלף שלי ושלי שלף, עם עם הארץ אין לנו שום עסק. אף קשה קשה: האומר: "שלי שלי ושלי שלף", מה כל-כך גרוע בזה, אני עומד בשלי — "שלי שלי", ואתה עומד בשלף — "שלף שלף", מה כל-כך רע בזה. ועוד קשה יכולים לשאל: מה הפרוש "זו מדה בינונית", מה זו בינונית? ועוד קשה יכולים לשאל, ויש אומרים זו מדת סדום, היתכן לומר על אדם כזה שהוא כסדום, מה הוא כבר אומר — שלי שלי ושלי שלף? אלא התרוץ הוא, ברגע שאדם אומר: "שלי שלי ושלי שלף", אינו רוצה להתערב עם יהודי אחר, זו מדה בינונית, כאומר לא חס ולא קר, מהאדם הזה אתה צריך לפחד עד מאד, אינך יודע מה הוא רוצה ממך, הוא לא קר ולא חס, לא ירא שמים ולא קל, זו מדה בינונית, וצריכים להשמר מאד מאד מאדם כזה, הרוצה לעשות פשרות בדת. ויש אומרים זו מדת סדום, מה היה בסדום? אומרים חכמינו הקדושים (מדרש אגדה), כשאדם נכנס עם עגלה מלאה פולים, נגש כל אחד ואמר: "תן לי פול, סך הכל אני רוצה פול אחד", אומר אותו אדם: "למה לא — תקח". בא השני ואמר: "תן לי פול", וענה: "פול אחד תקח — למה לא". וכן שלישי, עד שלפתע נתרוקנה כל העגלה, ולא נותר לו מאומה. וכן הדבר שהיה לפלוני בגד טלית, בא אחד ואמר: "אני רוצה חוט אחד", בא השני ואמר: "תן לי חוט אחד", וענה: "קח, למה לא" וכו' וכו', עד שהסתכל וראה שאין לו בגד, הרי זו מדת סדום. הוא בא אליך בדרך אהבה, בדרך בינונית, תראה שלי שלי ושלי שלף, ומה אכפת לך אם אטל רק חוט אחד או פול אחד, זו היתה מדת סדום, שנה ענין לא נהנה ולא חסר, זה

כְּבֵר מִדַּת סְדוּם, כְּמוֹ שֶׁהִגְמֵרָא אוֹמֶרֶת (בְּבֵא בְּתָרָא יב:) בְּעֵינֵי חִלּוּקַת
 הַשְּׂדֵה בֵּין יוֹרְשִׁים שֵׁישׁ מְצִיאוֹת שְׁזָה נִהְיָה וְזֶה לֹא חֶסֶר, אָמְרוּ
 חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים כְּגוֹן זֶה כּוֹפִין עַל מִדַּת סְדוּם, מֵה זֹאת אוֹמֶרֶת
 שְׂאֵתָה לֹא רוּצָה? כִּי מִדַּת סְדוּם הִיא לֹא רוּצָה! שְׁלִי שְׁלִי וְשִׁלְךָ
 שְׁלֶךְ! זֶה כְּבֵר מִדַּת סְדוּם כְּשִׁיִּהוּדֵי אֵינוּ רוּצָה לְהִתְעַרֵּב עִם יְהוּדֵי
 אַחֵר, זֶה מֵרָאָה שֶׁהוּא סְדוּם, וְזֶה יוֹתֵר גְּרוּעַ מְרָשָׁע, רָשָׁע
 עַל-כָּל-פָּנִים אוֹמֵר מְפָרְשׁוֹת: "אֲנִי רוּצָה לְקַחַת אֶת הַכֹּל", אָבֵל מִדַּת
 סְדוּם זֶה מִדָּה בֵּינוֹנִית, וּמִתְחַזֵּה כְּאִלוֹ הוּא יְדִיד שְׁלֶךְ, "מָה אֲנִי
 עוֹשֶׂה? רַק לִקְחַת פּוֹל אֶחָד, חוּט אֶחָד" ... זֶה כְּבֵר סְדוּם. כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ
 חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים בְּפִרְקֵי דְרַבֵּי אֱלִיעֶזֶר (פִּרְקֵי דְרַבֵּי אֱלִיעֶזֶר, פְּרָשָׁה כה):
 הַכְרִיזוּ בְּסְדוּם, כִּי כָל מִי שֶׁהוּא מְחֻזֵּק בְּיָדוֹ פֶּת לֶחֶם לְעֵנִי, לְגַר
 וְלֶאֱבִיוֹן — יִשְׂרָף בָּאֵשׁ; כִּי לֹא רָצוּ לְעֹזֵר לְמִישֵׁהוּ אַחֵר, הִיָּה לְהֵם
 אֲסוּר חֲמוּר לְתַת צְדָקָה, שְׂאֶחָד יַעֲזֹר לְשֵׁנִי, וּבָאוּ בְּעַרְמוּמִיּוֹת. כְּמוֹ
 שְׂאֵמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (יִלְקוּט לְךָ-לְךָ, רַמְזו ע), כִּי הִנֵּה מִתְרַמֵּי לִיָּה
 עֲנִיָּא יְהִיב לִיָּה כָּל חַד וְחַד דִּינָר, וּכְתִיב שְׁמִיָּה עָלֶיהָ וְרִיפְתָּא לֹא
 הוּהָ נִתִּין לָהּ, כִּי הִנֵּה מֵיִית כָּל אֶחָד וְאֶחָד שְׁקִיל דִּידֵהוּ, כְּשֶׁבֵּא אֵינָהּ
 אוֹרַח, כָּל אֶחָד נִתֵּן לִי דִינָר, וְהִיָּה כְּתוּב עַל זֶה הַשֵּׁם, אֶךְ כְּשֶׁרָצָה
 לְקַנּוֹת לֶחֶם, אֶךְ אֶחָד לֹא רָצָה לְמַכֵּר לוֹ, וּכְשֶׁהוּא מֵת מְרַעֵב כָּל
 אֶחָד בָּא וְלִקְחַת מִמֶּנּוּ בְּחֻזְרָה אֶת הַדִּינָר, הַפְּרוּשׁ הוּא שְׂאֵנְשֵׁי סְדוּם
 הֵיוּ מְשַׁחֲתִים כְּאִלוֹ, שֶׁהִלְכוּ בְּמִדָּה בֵּינוֹנִית, בָּאוּ וְנַעֲשֶׂה חִלּוּקָה שְׁלִי
 שְׁלִי שְׁלֶךְ שְׁלֶךְ, לֹא רָצוּ לְהִתְעַרֵּב עִם עַם יִשְׂרָאֵל לֹא רָצוּ לְהִתְעַרֵּב
 אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי, וּמִחֲמַת זֹאת נֶעְקְרוּ מִן הָעוֹלָם, עַד שְׂאֵמְרוּ חֲכָמֵינוּ
 הַקְּדוּשִׁים (סַנְהֶדְרִין קו:): אֲנָשֵׁי סְדוּם אֵין לְהֵם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא,
 שְׂנֵאֲמַר (בְּרֵאשִׁית יג, יג): "וְאֲנָשֵׁי סְדוּם רָעִים וְחַטָּאִים", רָעִים —
 בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְחַטָּאִים — בְּעוֹלָם הַבָּא, הֵם אֵינָם צְרִיכִים אֶת הָעוֹלָם
 הַזֶּה וְלֹא צְרִיכִים אֶת הָעוֹלָם הַבָּא, רָעִים — בְּעוֹלָם הַזֶּה, הֵם הֵיוּ
 אֲנָשִׁים רָעִים, וְחַטָּאִים — לְעוֹלָם הַבָּא, כִּי לֹא הֵאֱמִינוּ בְּעוֹלָם הַבָּא,
 אָדָם שְׂאוֹמֵר: "שְׁלִי שְׁלִי וְשִׁלְךָ שְׁלֶךְ", זֶה אֵין לוֹ — לֹא עוֹלָם הַזֶּה
 וְלֹא עוֹלָם הַבָּא, עוֹלָם הַזֶּה אֵין לוֹ כִּי הוּא פִּילִי וְקַמְצָן, אֵינוּ רוּצָה
 לְהִתְעַרֵּב עִם הַשֵּׁנִי, וְעוֹלָם הַבָּא אֵין לוֹ, כִּי אֵין לוֹ אֲמוּנָה, וְזוֹ כָּל

הסכנה הגדולה באנשי סדום, שצריכים להזהר מהם מאד מאד יותר מרשע, כי הם באים בערמומיות, ועל-כן לא בחנם אמרו חכמינו הקדושים (חלין קה:): מלח סדומית יש שמסמא את העינים; מדוע רק בסדום יש מלח שמסמא את העינים? אלא זה כל הענין של סדום, שמסמא את העינים שלא יתפס מה שהם רוצים; זו גנות מדת סדום, שאמרו: "שלי שלי ושלך שלך", וזו מדה בינונית, ומאנשים כאלו צריכים להשמר מאד מאד. וכן הדבר אנחנו מוצאין בין בני-אדם, זה אומר: "יש לי הרבי שלי", וזה אומר: "יש לי הרבי שלי", זה אומר: "יש לי הדרך שלי", וזה אומר: "יש לי הדרך שלי, ואיני רוצה להתערב אתך", כיצד שיך אצל יהודי לומר דברים כאלו, הרי סוף כל סוף מה הרבי שלך רוצה ומה הרבי שלי רוצה, מה הדרך שלך ומה הדרך שלי, הלא הרבי שלך רוצה רק את הקדוש-ברוך-הוא, והרבי שלי רוצה רק את הקדוש-ברוך-הוא, הדרך שלי רק דרך התורה, והדרך שלך רק דרך התורה, פה אין מדברים מאילו פשרנים ביהדות, אלא מאנשים כשרים, אבל זה אויזו בשלו, וזה אויזו בשלו, ואין רוצים להתערב, זו כבר מדת סדום, ודבר זה צריכים לעקר, כי כשהולכים בדרך התורה, אסור לומר: "איני רוצה את הדרך שלך" וכדומה, צריך לקבל את האמת ממי שאמרה, אין משנה ממי, העקר שיהיה דבר אמתי, ולא — זו מדת סדום. ובזה יכולים להבין מדרש פליאה (בראשית רבה מא, ה): "מצאתי דוד עבדי" (תהלים פט, כא), היכן מצאתי? בסדום. ולכאורה מה שיך שמצאו את דוד בסדום, אלא יכולים להבין את זה על-פי מה שאמרו חכמינו הקדושים (בראשית רבה סג, יא): כיון שראה שמואל את דוד אדמוני, נתירא ואמר: אף זה שופך דמים כעשו, אמר לו הקדוש-ברוך-הוא עשו מדעת עצמו הוא הורג, וזה מדעת סנהדרין הוא הורג; הינו דוד היה בטבעו אדמוני ושופך דמים, אלא הוא הפך את טבעו לגמרי, עד שאין לה עוד טוב כמו דוד המלך, והקטין עצמו אצל כלם, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (סוטה י:): הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו ללמד תורה. ואמרו במדרש (שחר טוב קמד): היה מלך ואמר איני מלך, הני"ה המליכני, היה

גבור ואמר איני גבור, הני"ה נתן לי גבורה, הנה עשיר ואמר איני עשיר, הני"ה נתן לי את העשירות, ירד למלחמה ונצח, לא מגבורתי נצחתי אלא הני"ה עזרני הוא הנצחתי; פי הנה בטל ומבטל בעיני עצמו לגמרי, והנה רק טוב; נמצא, שטבעו של דוד הנה טבע של אדמוני שופך דמים, ואף-על-פי-כן הפך את טבעו. וזה מה שאמרו חכמינו הקדושים: מצאתי דוד עבדי, היכן מצאתיו? בסדום. הינו שבטבעו הנה לו הטבע של סדום, והוא אדמוני שופך דמים, אלא דוד המלך גדלתו היתה שהפך את מדתו ונעשה חסיד, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (מדרש שוחר טוב טז): דוד שמע קללתו ושתק, בדין הוא שיקרא חסיד. וכזה יכולים להבין גם עוד מדרש פליאה, מובא בפסיקתא דרב כהנא: כל מי שמקים מצות ספה בעולם הזה, הקדוש-ברוך-הוא נותן לו חלק לעתיד לבוא בסכתו של סדום, שהיתה מסוככת שבעה אילנות; ובאמת זוהי פליאה, מי שמקים מצות ספה בעולם הזה, הוא יקבל חלק מסכתו של סדום, שהיתה מסוככת שבעה אילנות, הרי אנחנו יודעים שאנשי סדום היו רעים וחסאים לה' מאד? אלא אמרו חכמינו הקדושים (מכילתא בשלח): בסדום היתה עשירות נוראה ונפלאה מאד, לא הנה חסר להם דבר, וכך אמרו הסדומיים: "אין אנו צריכים שיבוא האדם אצלנו, הרי מזון יוצא מאצלנו וכסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות יוצאים מאצלנו, באו ונשכח תורת רגל מארצנו". שהנה להם כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות, ולא רצו שאחד יקח מהם. והנה אנחנו מוצאים במצות ספה, שאמרו חכמינו הקדושים (ספה כז): יוצא אדם ידי חובתו בסכתו של חברו, דכתיב (ויקרא כג, מב): "כל האזרח בישראל ישבו בסכות", מלמד שכל ישראל ראויים לישב בספה אחת, רואים מפאן מהי מצות ספה, שכל נשמות ישראל יכולות לשבת במקום אחד ולאכל, וכל אחד נהנה מהשני. ולהפוך מדת סדום היתה: "שלי שלי ושליך שליך", ועל-פן מי שמקים מצות ספה בעולם הזה, הוא מראה הפך מדת סדום, שאמרו: "שלי שלי ושליך שליך", הינו איני רוצה להתערב עמך. כי הספה מגלה שכל ישראל ראויים לישב בספה אחת, ועל-פן הקדוש-ברוך-הוא יתן לו חלק

לעתיד לבוא מהעשירות של סדום, מסכתו של סדום שהיתה מסוככת משבעה אילנות, וזה מורה לנו איך אדם צריך ללכת במדת הטוב, ואחד לעזר לשני, שזה בדיוק ההפוך ממדת סדום.

סדר דרך הלמוד

באחת הפעמים כשדבר מוהרא"ש נ"י מעצם מעלת סדר דרך הלמוד של רבנו ז"ל, ואיך, שתהלה לאל, זה נתפשט מאד בעולם, ומאות ואלפי בחורים ואברכים וזקנים וכו' לומדים על-פי סדר דרך הלמוד של רבנו ז"ל, ענה ואמר מוהרא"ש נ"י: מוהרנ"ת ז"ל אמר פעם: "אצלי יש שלחן יותר יפה מאשר היה אצל רבנו ז"ל", וכששמעה זאת אדל בת רבנו ז"ל, תמהה, איך שיקד דבר כזה? ענה ואמר לה מוהרנ"ת ז"ל: "אבל הכל בכח רבנו ז"ל". ואמר מוהרא"ש נ"י, וכן היום אנחנו יכולים לומר, שאצלנו יש שלחן יפה יותר מאשר היה אצל מוהרנ"ת ז"ל, והכל בכח רבנו ז"ל ומוהרנ"ת ז"ל, פי, תהלה לאל, יש היום מאות ואלפי בחורים ואברכים וכו', המפזרים בכל קצוי תבל, שהוגים ומתמידים בתורה הקדושה על-פי סדר דרך הלמוד של רבנו ז"ל, והם קבלו ההתעוררות שלהם במתיבתא "היכל-הקדש" ומתספרים הקדושים שזכינו להדפיס ולהפיץ על כל פני תבל, והם מסימים בכל יום ח"י פרקים משניות חק ולא יעבר, וכן בכל חדש את כל הלקוטי-מוהר"ן, וכן שעורים רבים בכל מקומות התורה הקדושה, אשר אפלו בין תלמידי מוהרנ"ת ז"ל לא שמענו דבר כזה. ומצד אחד זוהי טובה גדולה שהם מפזרים בכל העולם כלו ואינם מקבצים במקום אחד, כי בדרך זו אי אפשר לשועלים קטנים המחבלים בכרמים לבלותם, כי אלו היו במקום אחד, היו בסכנה שלא יבא איזה שועל או תולעת לקלקל אותם, רחמנא לצלן, אבל בדרך זו שהם מפזרים אחד כאן ואחד כאן, על-ידי-זה האש של רבנו ז"ל

בוֹעֶרֶת תָּמִיד בְּכָל מְקוֹם, וְאִי אֶפְשָׁר לְכַבּוֹתָהּ כָּלֵל, בְּבַחֲיִנַת מַה שְּׂאֵמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (פסחים פו:): צְדָקָה עֹשֶׂה עִמָּהֶם הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁפִּזְרָן בֵּין אַמּוֹת הָעוֹלָם, כְּדִי שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְכַלּוֹת אוֹתָם; אֲבָל אַף-עַל-פִּי-כֵן תְּשׁוּקַתְנוּ וּמִגְמַתְנוּ לְהַקִּים עִיר וָאֵם בְּיִשְׂרָאֵל עַל שֵׁם רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁהִיא יִבְנָאֵל עִיר בְּרַסְלָב, אֲשֶׁר לְשֵׁם יִתְקַבֵּץ כָּל הַרוֹצֵה לְהִנּוֹת מֵאוֹר רַבְּנוּ ז"ל, וּמִשֵּׁם יֵצֵא אוֹר רַבְּנוּ ז"ל לְכָל הָעוֹלָם כָּלוּ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש ג"י, שֶׁעַל-כֵּן אֵין עוֹד צְדָקָה וְזָכוּת כְּזוֹ כְּמוֹ הַמְּנַדֵּב צְדָקָה לְהַדְפֹּסֵת סְפָרֵי רַבְּנוּ ז"ל, כִּי רַק סְפָרֵי רַבְּנוּ ז"ל יֵשׁ לָהֶם הַכַּח לְקַחַת בַּחוּרִים פְּגוּמִים שֶׁהָיוּ רְחוּקִים מִן הַקְּדוּשָׁה לְגַמְרֵי, וְלִהְפֹּךְ אוֹתָם מִן הַהַפּוּךְ אֶל הַהַפּוּךְ, שֶׁיִּתְחִילוּ לְסַיֵּם שִׁשָּׁה סְדָרֵי מִשְׁנֵה פַעַם אַחֵר פַּעַם, וְכֵן לְהַגִּיחַ בְּסְפָרֵי רַבְּנוּ ז"ל, עַד שֶׁיִּהְיוּ בְּקִיָּאִים בָּהֶם בְּעַל-פֶּה. וְתַהֲלֶה לְאֵל, אֲצִלְנוּ יֵשׁ בַּחוּרִים רַבִּים כְּאֵלוֹ שֶׁבְּקִיָּאִים מְאֹד בְּכָל הַשָּׁשָׁה סְדָרֵי מִשְׁנֵה וְכֵן בְּסְפָרֵי רַבְּנוּ ז"ל, וְאֵין לָנוּ בְּמַה לְהַתְּבַיֵּשׁ כָּלֵל.

וְסִפֵּר מוֹהֲרָא"ש ג"י, שֶׁפַּעַם בָּא אֵלָיו זְקֵן אֶחָד וְהִתְחִיל לְפַלְפֵּל עִמּוֹ בְּעִנְיַן סְדֵר הַדֶּרֶךְ הַלְמוּד שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל אִם הוּא טוֹב אִם לֹא, וְלִפְנֵי שְׂנַכְנָס עִמּוֹ מוֹהֲרָא"ש ג"י בְּכּוּחַ, שְׁאָלוֹ: "הַגִּד לִי, הֵאֵם סִימַת פַּעַם בִּימֵי חַיֵּיךְ שִׁשָּׁה סְדָרֵי מִשְׁנֵה?" עָנָה וְאָמַר לוֹ הָאִישׁ הַגִּי, שֶׁלֹּא סִיִּים אַף פַּעַם אֶת כָּל הַשָּׁשָׁה סְדָרִים, כִּי אִם חֵלֶק מֵהֶם. עָנָה וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרָא"ש ג"י: אֵיךְ יֵשׁ לְאָדָם מִחֻשְׁבָּה לְפַלְפֵּל בְּעִנְיַן סְדֵר הַדֶּרֶךְ הַלְמוּד שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל, כְּשֶׁהוּא כֹּבֵר בָּא בְּיָמִים, וְאַף פַּעַם לֹא סִיִּים שִׁשָּׁה סְדָרֵי מִשְׁנֵה? הֲלֹא אֵין אָדָם יוֹדֵעַ מִתִּי יִצְטַרֵּךְ לְחֹזֵר לְעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, וְאֵז תַּהֲיֶה לוֹ בּוֹשָׁה גְדוֹלָה, כְּשִׁישָׂאֵל אוֹתוֹ שׁוֹמֵר הַפֶּתַח — 'עֲרַף מִשְׁנֵה שְׁשִׁנִּית' וְכוּ', כְּשֶׁאֵין בְּיָדוֹ אֶפְלוֹ פַּעַם אַחַת שִׁשָּׁה סְדָרֵי מִשְׁנֵה, וְתַהֲלֶה לְאֵל, יֵשׁ אֲצִלְנוּ בַּחוּרִים צְעִירִים שְׂמִסִּימִים אֶת כָּל הַשָּׁשָׁה סְדָרִים בְּכָל חֵדֶשׁ מִמֶּשׁ, וְהֵם בְּקִיָּאִים מְאֹד בְּמִשְׁנִיּוֹת בְּכָל עִנְיָן וְעִנְיָן שְׂשׂוֹאֵלִים אוֹתָם, וְאִם-כֵּן הֵיִשׁ הוֹכְחָה

גדולה יותר מזו לאמתות דברי רבנו ז"ל בסדר דרך הלמוד שלו?

ופעם ספר למוהרא"ש נ"י בחור אחד מתלמידי "היכל-הקדש", שהתמיד מאד בספרי רבנו ז"ל, שאביו לומד ברבים "לקוטי-מוהר"ן" ו"ספורי-מעשיות" וכו', ופעם הזכיר לפני אביו, שרבנו ז"ל אומר בלקוטי-מוהר"ן, שכל הנגידים הגדולים, כמעט כלם משגעים ממש... וזעק אביו בכעס גדול: "מהיכן אתה לוקח דבורים כאלו, וכי זה מה שלמדת ב'היכל-הקדש' וכו'?!". והלה הבחור והראה לאביו בתוך הלקוטי-מוהר"ן (חלק ב', סימן סדא, שרבנו ז"ל אומר כן בפרוש. ונותר אביו ללא מענה, והחל להתחמק ולתרוץ עצמו, שהלא צריכין להבין פשוט בדברי רבנו ז"ל וכו' וכו'.

הרי, שתהלה לאל, התלמידים שלנו אינם מטעים את עצמם כלל, והם בקיאים מאד בכל ספרי רבנו ז"ל, ואי אפשר לאחרים להטעות אותם כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שכן הוא בלמוד הגמרא הקדושה, כשאדם מרגיל את עצמו ללמד דף אחר דף כסדרן כרצון רבנו ז"ל, אזי במשך הזמן יזכה לסים את כל הש"ס כלו, ואזי ימשיך על עצמו צלם אלקים. וכמו שפעם שמעו אנשי שלומנו את ר' חייקל, שמש רבנו ז"ל, בוכה מאד על ציון רבנו ז"ל, ומבקש מהשם יתברך שיזכו בניו לסים את כל הש"ס, כי שמע פעם מרבנו ז"ל, שמי שזוכה לסים את כל הש"ס, הוא ממשיך על עצמו צלם אלקים, וכן איתא בספר "רחמי אב", שהכיר סנדלר אחד שהיו פגיו מאירות תמיד, ועקב אחריו ומצא, שהיה רגיל לומר הרבה דפי גמרא בכל יום, וזכה לסים ש"ס כמה וכמה פעמים.

וספר מוהרא"ש נ"י, שמוכא בשיחות ה"חפץ חיים" ז"ל, שספר, שפעם בשעה שהיה לומד הגאון הקדוש הרב חיים מוואלאזין ז"ל עם תלמידיו, נכנס חנוני אחד, וקם הרב חיים ז"ל

מפניו מלא קומתו, וכששאלוהו תלמידיו על זה: "היכן כבוד התורה, שרבים הקדושים יקום מפני איש פשוט כזה?" ענה ואמר להם: "האיש הזה כבר סיים את כל הש"ס... אזי חיכו כלם בינם לבין עצמם, כאומרים, איזו חשיבות היא זו? הלא לא היה למדן כלל וכו'. וענה ואמר להם הרב תיים ז"ל: "הלא ידוע שיש ש"ס ישן דפוס זאלצבאך, שהיו בו הרבה טעויות וחסרונות וכו', ואחר-כך הדפיסו ש"ס חדש דפוס אמשטרדם, ובו כבר תקנו את כל הטעויות והחסרונות שהיו בדפוס זאלצבאך, והוסיפו גם הגהות הרש"ש והגהות מעוד גדולים. והנה בודאי אי אפשר לומר שש"ס דפוס זאלצבאך אינו ש"ס, אלא בודאי כן הוא, אלא הוא ש"ס עם טעויות, וכן הוא עם החנוני הנ"ל, הרי ש"ס יש לו, אלא מאי? יש בו טעויות, כי אינו מבין הכל על בוריו, אבל אינו גרוע מש"ס זאלצבאך שהוא גם-כן ש"ס, רק ש"ס עם טעויות"... והבינו אז תלמידיו את גדל מעלת מי שזוכה לסיים את הש"ס יהיה באיזה אופן שיהיה.

ולכן על האדם להיות בר דעת ולא להטעות את עצמו כלל, כי בלי דעת ושכל יעבר ויפרח הזמן, ומאומה לא ישא בידו, מה שאין כן כשיהיה לו דעת ושכל, אזי יתפס מכל למוד הבא בידו, קצת חמש ורש"י, קצת משניות, קצת גמרא, קצת מדרש וזהו וכו', ובדרך זו יזכה להיות בכל מקומות התורה ממש, ומה שלא הבין על בוריו בזה העולם, שם בעולם העליון יבין כבר הכל כמובא; אשרי מי שאינו מטעה את עצמו, והוגה בתורה על-פי סדר דרך הלמוד של רבנו ז"ל, ואז טוב לו בזה ובכא לנצח נצחים.

עננה

מוהרא"ש נ"י אמר: האדם צריך לעבוד הרבה מאד על מדת

העננה והשפלות, שיהיה בעיני עצמו כלא ממש, ותמיד יבזה את עצמו שהוא לא כלום, ויאחז כף באמת, הינו שידע את האמת שהוא אינו כלום, שזוהי שלמות מדת העננה, שיכיר את מקומו, ודיקא על-ידי-זה תשרה בו שכינת עזו יתברך. וכל מי שמבטל את עצמו יותר, ובא לידי עננה ושפלות, אזי זוכה שיהיה אכסניה לשכינת עזו יתברך, כי "אשכון את דכא" כתיב (ישעיה נז).

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהרבי ר' שמחה בונים מפשיסחא זי"ע ספר, ששמע מהרבי מלובלין זי"ע שאמר, שהוא אוהב יותר את הרשע שהוא יודע שהוא רשע, מהצדיק שהוא יודע שהוא צדיק, ועל דרך המובא בזהר הקדוש (מי שרה קכב): מאן דאיהו זעיר הוא רב, ומאן דאיהו רב הוא זעיר; כי מי שמחזיק את עצמו בעיניו ככלום, ויודע באמת שהוא כלום, אזי זוכה שתשרה בו שכינת עזו יתברך, ואין לה עוד מדרגה יותר גדולה מזו, שאדם יכיר את מקומו שהוא כלום, ועל-ידי-זה נעשה משפן לשכינת עזו יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, ואפלו שהוא רואה שהקדוש-ברוך-הוא עוזר לו ועושה עמו נסים ונפלאות, לא יחזיק את עצמו לצדיק, אלא אדרבה כל מה שיבטל את עצמו יותר ויותר, וידע שמה שעוזר לו הקדוש-ברוך-הוא, זה רק מתמת חסד חנם, על-ידי-זה בעצמו ישפע עליו עוד יותר חסד ורחמים, כי בזה שאדם מבטל את עצמו לגמרי לגמרי, והוא בעיני עצמו כלא, ומחזיק את עצמו כרשע, על-ידי-זה כפיכול במקום גדלתו שם אפה מוצא ענותנותו, שהקדוש-ברוך-הוא בא אליו ועוזר לו, וכן בכל פעם שיש לו ישועה יותר גדולה, הוא מחזיק את עצמו כלא ממש, ועל-ידי-זה הוא נעשה כסא לשכינת עזו יתברך. וזה מה שאמרו חכמינו הקדושים (נדה ל:): אם כל העולם אומרים לה צדיק אפה, יהא בעיניך כרשע; שהעקר שיכיר את מקומו, שיהיה בעיניו כרשע, כי

(ז) מי שהוא קטן הוא גדול, ומי שהוא גדול הוא קטן.

כפי גדלתו יתברך הוא אינו כלום. ודיקא אם ילך בדרך זו, אז יצליח דרכו, ובזה תלוי עקר הצלחת הצדיק, שמחזיק את עצמו כלא כלום, ותמיד בוכה ומבכה שמים וארץ.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר מוהרנ"ת ז"ל היה רגיל לספר, שרבנו ז"ל, אף שגלה לנו נוראות נפלאות מאד מאד, תכף ומיד התחיל לבכות איך יכולים לזכות להיות איש כשר. ופעם גלה רבנו ז"ל נפלאות נוראות עד מאד, ואחר-כך שמע מוהרנ"ת ז"ל, איך שרבנו ז"ל בוכה ומבכה שמים וארץ: "רבנו של עולם, זכני להיות יהודי", ובכה בבכיות עצומות, ונבהל מוהרנ"ת ז"ל מזה מאד מאד, ושאל אחר-כך את רבנו ז"ל: "הלא גליתם גלויים כאלו" וכו', וענה ואמר לו רבנו ז"ל: "הלא בשעה שהתחלתי בעבודת השם יתברך, לא תארתי לעצמי שיש מדרגות כאלו, וכשבכתי כל-כך אליו יתברך, וגלה לי דברים כאלו, על-כן מי יודע מה יש עוד להשיג, ועל-כן אני רוצה להיות יהודי באמת"; עמד וראה והשתומם מה נקראת עונה ושפלות, שאדם מחזיק את עצמו כלא כלום, וזו היתה מדרגת הצדיקים, שהיו מבטלים את עצמם תמיד לגמרי לגמרי אל אין סוף ברוך הוא, ותמיד הסתכלו על עצמן כאלו הם עדין לא יצאו מחל אל הקדש, אפלו כחוט השערה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, דיקא מי שמחזיק את עצמו כלא, ומכיר את מקומו, ואפלו שהוא באמת צדיק גדול ונורא מאד, דבוק בחי החיים בו יתברך, ואינו מסיח דעת ממנו כרגע, עם כל זאת הוא מכיר את מקומו ומחזיק את עצמו ללא כלום, דיקא לו נתגלים סודות התורה, והוא זוכה להמשיך שכנית עזו בזה העולם, ואם רואים צדיק קדוש ונורא ועליון מאד, שמרבה בגלויים, גלוי אלקות, ומרבה באמירת תורה, זה סימן שהוא מחזיק את עצמו כלא ממש, כי אין התורה שוכנת אלא על הר סיני, שהיה קטן בעיני עצמו — כמו שאמרו חכמינו הקדושים, על-כן דיקא עליו נתן הקדוש-ברוך-הוא את התורה, כמו-כן כל מי שהוא שפל בדעתו,

השכינה שרוייה בו, והוא זוכה לגלות הרבה חדושי תורה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אבל זאת צריכים לדעת בענין מדת הענוה, שלא לדבר כלל, הינו שישמר מאד מאד את דבורו, כי לפעמים האדם מחזיק את עצמו כשפל באמת, ואז הוא נמצא בסכנה גדולה, שלא יפלט מפיו דבורים שאינו צריך, ועל-כן רבים הם שנפלו דיקא על-ידי-יה שהחזיקו את עצמם כלא כלום, כי צריכים חכמה ושכל גדול בדבר זה, ומצד שני שיחזיק את עצמו כלא כלום, והעקר שישמר את פיו, ודיקא על-ידי-יה יצליח, כי הפה הוא מדת המלכות, והיא מדרגה דלית לה מגרמה כלום, ועל-כן שם היא הבחירה — או שהוא מדבר מגדלתו, או שמדבר משפלותו, וצריכין לשמר מאד מאד, וגדולי הצדיקים מרב שברון לבם הם צריכין לחזק את עצמם, ועל-כן הם מדברים ממדרגתם, אבל דבר זה נתן רק לבעלי רוח-הקדש הדבקים במרפכה העליונה, אבל אנחנו קטני ערך ושפלים, צריכין לשמר מאד מאד את הדבור, שלא ידבר האדם מהתפארות עצמו, כי זוהי סכנה גדולה שלא יפל, חס ושלום, לישות וגאות.

עשייה

מוהרא"ש נ"י אמר, העקר בזה העולם הוא לעשות כמו שגלה לנו רבנו ז"ל (שיחות-הר"ן, סימן יט), אשר אצלו העקר הוא עשייה, לעשות הרבה, הינו ללמד הרבה ולהתפלל, ולקיים את מצוותיו? תברך שזה העקר, כי העולם הזה נקרא עשייה, וכאן צריכין לעשות הרבה מאד, טוהן און טוהן¹.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר בכל פעם שקורה משהו, צריכין העקר לעשות עבדה בשטח, לפעל משהו ולא לדבר, כי מי שמדבר אינו עושה, ומי שעושה אינו מדבר, העקר הוא עשיה, לעשות ולעשות. וכבר אמר החכם: "מעשים טובים מדבורים", כי גדול העושה מהמדבר, כי מי שמדבר אינו עושה, ומי שעושה אינו מדבר, על-כן העקר הוא עשיה, ומי שעושה — מצליח, ושום בריה בעולם לא תוכל לו, כי עם דבורים אין יכולים לנצח בשום מלחמה, רק על-ידי עבדה בשטח, כשעושים עשיה גשמית, אז מנצחים.

ודבר זאת מוהרא"ש נ"י לענין קיום התורה, שצריכין להקים גן חרדי, תלמוד תורה חרדי, בית-ספר חרדי, עבדה בשטח, פעלה מידית, להתחיל אפלו עם שמים או שלש תלמידות, בזה כבר כובשים את החנוף, נכנסו לגור במקום שנים או שלשה תושבים חרדיים, כבר כבשו את הכל, כי העקר הוא גלוי אלקות בעולם העשיה, פי עשיה היא חלק מארבעה עולמות, דהינו שהקדוש-ברוך הוא צמצם את עצמו מאין סוף עד אין תכלית, והלביש את עצמו בארבעה עולמות: אצילות, בריאה, יצירה, עשיה, והם כנגד ארבע אותיות של השם הנו"ה ברוך הוא וברוך שמו. י' — כנגד עולם האצילות, ה' ראשונה — כנגד עולם הבריאה, ו' — כנגד עולם היצירה, ה' אחרונה — כנגד עולם העשיה, נמצא שעולם העשיה הוא גם-כן חלק משמו יתברך, ואי אפשר להפרידו כלל לומר שהעולם הזה, עולם העשיה, יש לו קיום בלעדי העולמות העליונים, כי הם מקשרים יחד, ובו נחתם שם הנו"ה ברוך הוא וברוך שמו, ועל-כן כשבר ישראל עושה עבדה בפעל, ותכף-ומיד כשנכנס, הוא מגלה את אמתת מציאותו יתברך, בזה הוא כבר מצליח, אבל להכנס בוכוחים ולדבר דבורים, הכל פורת ברות, וכמו שכתוב (איוב טז): "הקץ לדברי רוח", עם דבורים לא מנצחים שום מלחמה, רק על-ידי שעושים משהו בפעל, בזה מצליחים, ועל-כן בכל דבר צריך לדעת, שהעקר הוא עשיה, לעשות תכף-ומיד בפעל, ועל-ידי-זה מצליחים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמחמת זאת העולם הזה נקרא בשם עשיה, כי כאן צריכין לעשות בפעל ממש את המצוות, ולבנות יהדות, ולא פדאי להכנס בוכוחים עם מינים ואפיקורסים, ובפרט עם רשעים ארורים, מסיתים ומדיחים, צריך לעשות עבדה בשטח, להקים בתי חנוף חרדיים וכו', ועל-ידי-זה מצליחים, וכל השונאים נתבטלים.

ודבר מוהרא"ש נ"י ענין זה, אשר שיך בכל פרט ופרט ביהדות, מי שרק עושה למען שמו יתברך, הקדוש-ברוך-הוא מצליח בידו, ומי שמדבר, הרי אלו פטפוטים בעלמא, ומגרש את השכינה מן העולם, ולבסוף גם אינו מצליח, כי העקר הוא העשיה; אשרי מי שאינו מטעה את עצמו.

עבודת השם

מוהרא"ש נ"י אמר לאחד שסגף את עצמו באכילה, בשתייה ובשנה, ועל-ידי-זה נחלש מאד וכו' וכו', "תדע, שכל זה הוא מעצת היצר הרע, כי בעתים הללו הגופות והמחות כל-כף חלשים, אשר עצם האכילה והשתייה והשנה הם בעצמם עבודת השם, כי כשאדם אוכל ושותה כל צרכו, ומברך תחלה וסוף, וכן זהיר בכשרות המאכלים ואוכל בדרך ארץ גדול מאד, ומכון פונה פשוטה, שיהיה לו כח לעבד את הקדוש-ברוך-הוא, וכן ישן כל צרכו שיהיו לו מחין מישבים, זה בעצמו עבודת השם יתברך, וכמו שהקדוש-ברוך-הוא צונו לקיים את מצוותיו הקדושים, וכן צונו ללמד את תורתו הקדושה, כמו-כן צונו לנו לאכל ולשתות ולישן, ואין בזה שום עבודה לסגף את עצמו בסגופים של אכילה ושתייה ושנה. ואף שמוכאות עבודות אלו מגדולי הצדיקים, זו היתה עבודה בעבורם, אבל אנחנו קטנים ופחותים ושבורים וכו' וכו',

ועבר עלינו כבר מה שעבר בחיינו וכו' וכו', ועל-כן אין בזה שום עבודה כלל לסגף את עצמנו באכילה, בשתייה ובשנה, אדרבה זו עבודת השם שלנו, וצריך לשמר מאד מאד על זמן האכילה, השתייה והשנה, ותכף-ומיד כשאדם מתנגע, עליו לילך לישן, ועל-ידי-זה יקום עם מחין זכים, ויוכל לשקד הרבה בתורה הקדושה, וכמו-כן אכילה ושתייה, תכף-ומיד כשחש רעבון, עליו לילך לאכל, ובפרט צריך להקפיד על שתייה בימי הקיץ, שאז צריכין לשנות הרבה, כדי שלא יתיבש גופו, חס ושלום, ויבוא לידי סכנה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אשר כלל זה צריכין לדעת, שהעקר הוא להיות דבוק בו יתברך, ותמיד להכניס בעצמו אמתת מציאותו יתברך, ולידע ולהודיע ולהודע, אשר אין בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל אלקות גמור הוא, וכפי שאדם מכניס בדעתו ידיעות אלו, אז כל הגשמיות שלו נתהפכת לרוחניות, כי בכל מקום שרק הולך ובא, וכל מה שעושה, זהו בעצמו עבודת השם יתברך, כשאדם חי בצורה כזו, אז כל כלו הוא עבודת השם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שצריכין לבקש רחמים רבים ממנו יתברך, שלא יטעה אותו יצרו, ויחפף לו את האור לחשך ואת החשך לאור, כי רואים בני-אדם שעושים מהטפל עקר ומהעקר טפל, ועל-ידי-זה נשברים לגמרי, ולבסוף כופרים בעקר, רחמנא לישזבן; ובאמת יכולים לעבד את הקדוש-ברוך-הוא מכל דבר שבעולם, כי אדם צריך כל-כף להזדכך באמונה ברורה ומזככת, עד שכל כלו יהיה עבודת השם, ואפלו עבודותיו הגשמיות שהוא עושה, תהיינה רק עבודת השם, שהוא עובד את השם בהן, כי אין לו כוונה אחרת רק לעשות את רצונו את יתברך; ועל-כן אשרי ואשרי מי שזוכה להגיע לכל זה, ואז טוב לו כל הימים.

עולם

מוהרא"ש נ"י אומר, שרגיל בפני בני-אדם לומר: "האדם הזה כבש את העולם", "דער מענטש האט איינגענומען די גאנצע וועלט", ובפרט פשיש איזה איש מפרסם בעולם, ויש הרבה אנשים תחתיו, והוא שולט עליהם, אז רגילים לומר את הבטוי הזה. ובאמת מי שזוכה לישוב הדעת, יודע שהכל צחוק והבל, כי את העולם הזה אין יכולים לכבש ואין שניף לכבש, אדרבה, העולם הזה כובש את האדם, כי האדם צריך רק לדבק את עצמו בו יתברך, אשר זה נקרא לכבש את העולם, אבל אם חושב, שבוזה שהוא שולט על אנשים, והם תחת מרותו, זה נקרא שכבש את העולם, זו טעות חמורה, כי רואים לבסוף מה נשאר מן האדם, רק רגב אדמה, "א בערגל מיט ערד".

וספר מוהרא"ש נ"י, אשר פעם אחת דבר הרב הקדוש בעל ה"צמח צדק" זי"ע מענין זה, שהעולם מדברים, שזה כבש את העולם, וזה כבש את העולם וכו' וכו', ובאמת מאין יודעים מי כבש את העולם? והביא על כך דגמא: רואים שוחט המוליך שור לשחיטה, ובדרך כלל שור מתפרא, ועל-פן מוליכין אותו עם שרשרת ברזל או עם חבל חזק, והרבה פעמים השור מתחיל לרוץ, וגורר אחריו את השוחט, ולפעמים להפוך, השור אינו רוצה לילך לשחיטה, והשוחט צריך לגרר אותו, הינו פעם השור רץ לפני השוחט וגורר את השוחט... ופעם השור אינו רוצה והשוחט גורר את השור... ואין יודעים מי גורר את מי, אם השוחט את השור או השור את השוחט, אבל אחר-כך כשרואים שהשוחט הפך את השור ושחטו, אז יודעים שהשוחט שלט על השור והוא זה שגוררו... כמזכין, סיים הרב הקדוש בעל ה"צמח צדק" זי"ע, העולם הזה, אין יודעים מי מושל על מי, אם העולם על האדם או האדם על העולם, אך כשבא הסוף של האדם ונפטר ונתכסה באדמה, ולא נשאר ממנו

רק עפר, אז רואים שהעולם שלט עליו ולא הוא על העולם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שידיעות אלו נצרכות מאד מאד, כי בזה העולם בני-אדם מתפעלים מאד מאד מאחד שיש לו שליטה על העולם, עד שיש פתגם שגור בבני-אדם: "ער געוועלדיגט אויף דער וועלט", "הוא מושל על העולם", אבל שוכחים שיבוא היום ולא ישאר מאתו כלום, אלא יכניסוהו בתוך האדמה, ולא ישאר ממנו אלא רגב עפר ומצבה מעליו, ואז יראו מי משל על מי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאכן אין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל אלקות גמור הוא, ורק אלו צריכים להיות כל הרצונות והפסופין של האדם, לראות תמיד את השכינה הקדושה, ולהרגיש את אמתת מציאותו יתברך, ואז מתבטל לפני עיניו כל העולם בלו, כי אין לפני עיניו עולם גשמי, אלא רואה כביכול את הקדוש-ברוך-הוא המחיה ומקים ומהיה את כל הבריאה בלה, ודומם, צומח, חי, מדבר, הם עצם עצמיות חיות אלקותו יתברך, אלא שנתלבש בלבוש כזה שנקרא עולם. ובאמת לשון 'עולם' הוא על שם ההעלם וההסתרה, שנעלם ונסתר אמתת מציאותו יתברך; כי אם האדם היה באמת מדבק עצמו בו יתברך, לא שיק בכלל העלמה והסתרה, אלא זה הנסיון, שאין רואים רק ההעלמה וההסתרה; ועל-פן אשרי ואשרי מי שזוכה לדבק את עצמו תמיד בו יתברך, ואינו חפץ בשום דבר ובשום ענין, לא למשל על העולם, ולא למשל על בני-אדם, הוא רוצה דבר אחד בלבד — לראות בעיניו את אמתת מציאותו יתברך, ולשמע באזניו קולו יתברך, ולנשם רק את האין סוף ברוך הוא, וכל דבורו ידבר רק אליו יתברך, זו התכלית בעולם הזה. כי נתאנה הקדוש-ברוך-הוא שפתייה לו דירה בתחתונים, וזה נקרא חיים, ומלבד זה הכל דמיונות, ומכל שפן וכל שפן כשאומרים, שפלוני מושל על העולם, "דער געוועלדיגט אויף דער וועלט", אין לה שטות גדולה יותר מזו. ועל-פן אשרי ואשרי מי שזוכה להכניס דבורים אלו בתוך

לכבו, ואז ירגיש עולם אחר לגמרי.

עזות דקדשה

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר אי אפשר להפנס בקדשה אלא על-ידי עזות דקדשה, ובפרט בדורותינו אלה, שהתפשטה הכפירות והאפיקורסות בעולם, והמשפילים והכופרים לועגים בריש-גלי ממצוותיו ותברך, אי אפשר להיות יהודי אלא על-ידי עזות דקדשה, לא לפחד מהם כלל, אלא לעשות רצון תקדוש-ברוך-הוא בלי שום בושה ובלי שום מורא כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהרב הקדוש ר' משה חיים אפרים זי"ע (בעל מחבר ספר "דגל מחנה אפרים"), נכד הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, אמר בשם סבו הקדוש, עצה כנגד רשעים — לא לפחד מהם, כי בזה שאדם יוצא בעזות ובעקשנות דקדשה, על-ידי-זה כל הרשעים נתבטלים ממנו, ועל-כן צריכין להתחזק בעזות לקיים את מצוותיו ותברך בלי שום מורא ובלי שום בושה ופחד כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהסימן הראשון בשלחן ערוך מתחיל רבנו הטור: הוי עז כנמר, לפי שהוא כלל גדול בעבודת הבורא ותברך שמו, לפי שלפעמים אדם חפץ לעשות מצוה ונמנע מלעשותה מפני בני-אדם שמלעיגים עליו, ועל-כן הזהיר, שתעז פניך כנגד המלעיגים, ולא תמנע מלעשות את המצוה. ודיק ה"בית יוסף" — לכאורה למה התחיל התנא יהודה בן תימא בעז כנמר? להורות שצריכין עזות ועקשנות דקדשה בעבודת השם ותברך כנמר, ולא לפחד ולהתבייש מרשעים, הלא קל כנשר, רץ כצבי וגבור כארי, הם מכונים על איברי האדם, קל כנשר — כנגד ראות העין, שצריך לעצם עיניו מראות ברע כמו הנשר, ותכף-ומיד

כְּשֵׁרוּאִים רַע, צְרִיכִים לְסַגֵּר וּלְעַצֵּם אֶת הָעֵינַיִם. גְּבוּר כְּאֲרִי — כְּנֹגֵד הַלֵּב, כִּי עֵקֶר הַגְּבוּרָה בְּעִבּוּדַת הַבוּרָא יִתְבַּרֵךְ הִיא בְּלֵב, וְצָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת לְבוֹ בְּעִבּוּדָתוֹ יִתְבַּרֵךְ שְׁמוֹ. רֵץ כְּצִבִי — כְּנֹגֵד הַרְגָּלִים, שְׁהַרְגָּלִים לְטוֹב תְּרַצְנָה וְתַמִּיד תִּלְכְּנָה לְבֵית-הַמְדָּרֶשׁ וּלְבֵית-הַכְּנֶסֶת וְלַעֲשׂוֹת מְצוּוֹת. וְאִם-כֵּן מְדוּעַ הִתְחִיל הַתְּנָא בְּעוֹ כְּנֹמֵר? אֵלָּא מִפְּרֹשׁ הַ"בֵּית יוֹסֵף", כִּי הִיסוּד בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ הוּא עֲזוּת דְּקַדְשָׁה, הֵן אָמַת שְׁצָרִיכִין לְשַׁמֵּר מֵאֵד אֶת הָעֵינַיִם, וְצָרִיכִין לְהֵב אֶת לְבוֹ לְעִבּוּדָתוֹ יִתְבַּרֵךְ שְׁמוֹ, וּלְהַרְגִיל אֶת רַגְלָיו לְרוּץ אֶל הַקְּדוּשָׁה, אִךְ אִם הוּא מִתְבַּיֵּשׁ מִפְּנֵי בְּנֵי-אָדָם הַמְּלַעֲיָגִים עָלָיו, אֲזִי לֹא יִשְׁמַר אֶת עֵינָיו, וְלֹא יֵלֵב אֶת לְבוֹ, וְלֹא יִכּוּן רַגְלָיו לְרוּץ לְבֵית-הַמְדָּרֶשׁ וּלְבֵית-הַכְּנֶסֶת וְלַעֲשׂוֹת מְצוּוֹת, לְזֹאת הִתְחִיל הַתְּנָא דִּיקָא בְּעוֹ כְּנֹמֵר. וְהוּא כָּלֵל גְּדוּל בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ, שֶׁתְּעוֹ פְּנִיךָ כְּנֹגֵד הַמְּלַעֲיָגִים, וְאֵל תִּמְנַע עֲצָמְךָ מִלַּעֲשׂוֹת אֶת הַמְּצוּוֹה מִפְּנֵי בְּנֵי-אָדָם הַמְּלַעֲיָגִים, שְׁזֵה כָּל עֵינֶיךָ עֲזוּת דְּקַדְשָׁה, כֵּן מִפְּרֹשׁ הַ"בֵּית יוֹסֵף".

וְהִנֵּה הַ"מְגַן אַבְרָהָם" מְבִיא בְּשֵׁם הַ"בֵּית יוֹסֵף" מַה שְּׂאִמְרָנוּ, שְׁלֹא יִתְבַּיֵּשׁ מִפְּנֵי בְּנֵי-אָדָם הַמְּלַעֲיָגִים עָלָיו בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ, עַל-כָּל-פְּנִימִים לֹא יִתְקוּטָט עִמָּהֶם, כִּי מֵדַת הָעֲזוּת הִיא מְדָה מְגַנָּה מְאֹד, וְאִסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִמָּהּ אֵלָּא כְּנֹגֵד הַמְּלַעֲיָגִים, שְׁיַעֲזוּ מִצַּחוֹ כְּנֹגֵדָם, וְלֹא יִבֹּשׁ מֵהֶם, אִךְ-עַל-פִּי שְׁיִלְעִיגוּ עָלָיו, אֲבָל אֵין צָרִיךְ לְדַבֵּר אֲלֵיהֶם דְּבָרֵי עֲזוּת.

וְסִפֵּר מוֹהֲרָא"ש גַּ"י, שֶׁפַּעַם אַחַת הִלָּךְ הָרַב הַקְּדוֹשׁ מִטְּשַׁעְרִין ז"ל (בְּעַל מַחְבֵּר סֵפֶר "פְּרָפְרָאוֹת לְחֻכְמָה") לְצִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל עִם עוֹד אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ, וְהָרַב הַקְּדוֹשׁ מִטְּשַׁעְרִין ז"ל הִיָּה הוֹלֵךְ עִם בְּגָד מְשִׁי וּבְגָדֵי כְבוֹד, וְהוֹף כְּדִי שֶׁהֵם הוֹלְכִים אֶל הַצִּיּוֹן הַקְּדוֹשׁ שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל, יֵצֵא אֵיזָה מִתְּנַגֵּד עִם צוּאָה בְּנִיר, וְזָרְקָה עָלֵיהֶם, וְנִפְלָה עַל בְּגָד הַמְּשִׁי שֶׁל הָרַב מִטְּשַׁעְרִין ז"ל, וְהוּא לֹא הִגִּיב כָּלֵל, רַק נִכְנַס אֶל בֵּית סְמוּךְ וּבִקֵּשׁ קִצֵּת מִיָּם וְהוֹרִיד אֶת מַעֲלָיו הַעֲלִיּוֹן וְרַחְצוֹ, אֲבָל הָאֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ צָעַק וְהִתְקוּטָט וְחָרַף אֶת

המתנגד, פנה אליו המתנגד: "אתה לא ברסלבר, זה (והראָה על הרב הקדוש מטשהערין ז"ל) ברסלבר, פי הוא שותק, ואתה עונה לי..." כי באמת דרך רבנו ז"ל היתה לא לענות לעז פנים, אשר זה מה שהזכיר ה"מגן אברהם", על-כל-פנים לא תקוטט עמהם, שאין צריכין לענות להם.

וספר מוהרא"ש נ"י, ששמע פעם מר' לוי יצחק ז"ל, שהוא הלך עם חותנו ר' אהרן קובליטשער ז"ל לאיזה מקום, ופתאום התנפל עליהם איזה מתנגד, והחל לקלל את ר' אהרן ז"ל בכל מיני קללות, ור' לוי יצחק ז"ל היה עדין צעיר, כשנה או שנתים אחר גשוואיו, אזי התחיל להשיב למתנגד מנה אחת אפים וכו', ור' אהרן ז"ל הלך ושתק, ולא השיב לו כלל, ואתר-כף הוכיח את חתנו ר' לוי יצחק ז"ל, ואמר לו: "שווייג, דאס איז דאך אונזער זאך, מיר דארף הערן און נישט ענטפערן", כששומעין בזיונות מאיזה מתנגד צריכין לשתק ולא לענות לו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאנשי שלומנו היו רגילים לומר, שהמחלקת שהיתה בין המתנגדים לאנשי שלומנו, גרמה לענש מן השמים לשני הצדדים, כי נסתלקו הרבה יראי ה' ותלמידי חכמים במשך זמן קצר. וספר מוהרא"ש נ"י, שהרב מטעפליק היה מצד המתנגדים, והיה מצדד תמיד לטובתם, ובטעפליק היתה מחלקת על אנשי שלומנו, כי היו שם הרבה מתנגדים, והיו אנשי שלומנו משיבין להם מנה אחת אפים, ולבסוף נארע שפמה מאנשי שלומנו נסתלקו וכמה מהמתנגדים נסתלקו, רחמנא לצלן. ואז בא הרב מטעפליק ואמר לאנשי שלומנו: ממילא אנו שוין את הענש (מיר זענען דערווערט דעם ענש) מפני שרדפנו אתכם חנם, אבל מדוע גם אתם נענשתם? (פארנואס זענט איר נענש געווארן?) וחזר ואמר להם: "משום שהתגרותם בנו, ולא קימתם את מאמר הכתוב: 'אל

(ט) תשתק, הרי זה הענן שלנו, לשמע ולא לענות כלל.

תתחר במרעים"...

ואמר מוהרא"ש נ"י, שצריכין לברח מאד מאד מכל מיני עושים ולא להתעסק כלל עם מתנגדים, רק מה שנוגע לעבודת השם יתברך צריכין לעשות בעזות ובעקשנות דקדושה, ולא להתפחד ולא לירא ולא להתבייש משום בריה שבעולם. ועל זה אמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו (ברכות כח): בשעה שבאו אליו לפני הסתלקותו, ואמרו לו: "רבנו, ברכנו!" אמר להם: "יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם". אמרו לו תלמידיו: "עד כאן", אמר להם: "ולואי, תדעו כשאדם עובר עברה אומר שלא יראני אדם". הינו שהתלמידים חשבו שזו ברכה קטנה, שיהא מורא שמים עליהם כמורא בשר ודם, ועל זה השיב להם, שהלואי ותזכו לזה, כי כשאדם עושה עברה, הוא מסתכל לכאן ולכאן אם אין בני-אדם מסתכלים עליו, ושוכח שהקדוש-ברוך-הוא מסתכל עליו, ואם היה לאדם מורא ובושה מלפני הקדוש-ברוך-הוא כמו שהוא מתירא ומתבייש מלפני בשר ודם, אז לא היה עושה את העברה. ומפרש על זה ה"בית יוסף", כי לכאורה איך ימנע האדם לעשות מצוה מפני בני-אדם המלעיגים עליו, הלא הקדוש-ברוך-הוא צוה לעשות את המצוה? אלא זו הראיה שמביא הטור מרבי יוחנן בן זכאי, שאמר לתלמידיו: "יהי רצון שיהיה מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם", שלפעמים האדם חפץ לעשות מצוה ונמנע מלעשותה מפני בני-אדם המלעיגים עליו, וכן יש מציאות כזו אצל הרבה בני-אדם, לזאת אמר להם: "יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם", אם תפחדו מהקדוש-ברוך-הוא, כמו שאתם פוחדים מבני-אדם, אז הייתם מקיימים את מצוותיו יתברך, ולא הייתם מתיראים ומפחדים מבני-אדם המלעיגים עליכם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאמר רבנו הטור, שכן מצינו אצל דוד המלך, עליו השלום, שאמר (תהלים קיט, מו): "ואדברה בעדתיך נגד מלכים ולא אבוש", אף כי היה נרדף ובורח בין האמות, היה מחזיק

בתורתו ולומד, אף כי היו מלעיגים עליו, ומביא ראיה, שאפלו דוד המלך, שהיה נרדף ובורח בין האמות, החזיק בתורת השם, ולמד וקיים את מצוותיו, אף כי היו מלעיגים עליו. והנה ה'ב'ח' מדיק ואמר, הרי לא מציינו לדוד שהיה אצל מלכי האמות, ולא מלכי האמות אצל דוד, וכן אומר, שלא מציינו שהמלכים היו מלעיגים עליו, אף יש לומר שזה סובב בעת שדוד נכנס אל ארץ פלשתים (שמואל-א כז, א-ב-ג-ה): "ויאמר דוד אל לבו, עתה אספה יום אחד ביד שאול, אין לי טוב כי המלט אמלט אל ארץ פלשתים, ונואש ממני שאול לבקשני עוד בכל גבול ישראל ונמלטתי מידו, ויקם דוד ויעבר הוא ויש מאות איש אשר עמו אל אכיש בן מעוף מלך גת, וישב דוד עם אכיש בגת הוא ואנשים איש וביתו וגו', ויאמר דוד אל אכיש אם נא מצאתי חן בעיניך יתנו לי מקום באחת ערי השדה ואשבה שם" וגו'; ואז כשישב עם אכיש ועם שריו, למד תורה וקיים מצוותיו ותברך, ולא התביש מפני בני-אדם המלעיגים עליו. ופלא גדול, שאף אחד אינו מצין את המראה-מקום הזה, כי בודאי כשהיה עם אכיש ועם שרי פלשתים, והוא התנהג כיהודי וקיים את מצוותיו ותברך ולמד תורה, בודאי לעגו ממנו הגויים והמלכים אכיש ושריו, ואף-על-פי-כן שבח את עצמו דוד המלך, ואמר: "ואדברה בעדתיך נגד מלכים ולא אבוש". והנה מציינו אחר-כך (שמואל-א כט, ג-ד): "ויאמרו שרי פלשתים, מה העברים האלה, ויאמר אכיש אל שרי פלשתים, הלא זה דוד עבד שאול מלך ישראל, אשר היה אתי זה ימים או זה שנים ולא מצאתי בו מאומה מיום נפלו עד היום הזה, ויקצפו עליו שרי פלשתים ויאמרו לו שרי פלשתים, השב את האיש, וישב אל מקומו אשר הפקדתו שם ולא ירד עמנו במלחמה ולא יהיה לנו לשטן במלחמה" וגו'; הינו ששרי פלשתים לא יכלו לסבל אותו, עד שהסיתו את אכיש לגרשו, ואמרו (שם כט, ה-ו): "הלא זה דוד אשר יענו לו במחלות לאמר, הכה שאול באלפו ודוד ברבכתו, ויקרא אכיש אל דוד ויאמר אליו, חי ה' כי ישר אתה וטוב בעיני, צאתך וכאך אתי במחנה, כי לא מצאתי בך רעה מיום באך אלי עד היום הזה ובעיני הסרנים לא טוב אתה";

הֵינו סְרַנֵי פְּלִשְׁתִּים, הַשָּׂרִים וְהַמְּלָכִים, בְּעֵינֵיהֶם לֹא טוֹב אַתָּה, וְעַל-כֵּן (שם כט, ז) "וַעֲתָה שׁוֹב וְלֶךְ בְּשָׁלוֹם, וְלֹא תַעֲשֶׂה רַע בְּעֵינֵי סְרַנֵי פְּלִשְׁתִּים"; וְשָׁלַח אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ, עַל זֶה סוֹבֵב שֶׁהַמְּלָכִים לָעֲגוּ מִמֶּנּוּ.

וְסִיִּם מוֹהֲרָא"ש נ"י, מְכַל זֶה רוֹאִים אִיךָ שֶׁהִסוּד בִּיהָדוּת הוּא עֲזוּת דְקַדְשָׁה, וְלֹא לִירָא וְלֹא לִפְחֹד מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעוּלָם, וְדִיקָא עַל-יְדֵי-זֶה מְצַלִּיחִים. וְלָכֵן מִי שְׂרוּצָה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֶׁר, עָלִיו לְמִסֵּד אֶת נַפְשׁוֹ בְּעֲזוּת וּבְעֵקֶשְׁנוּת דְקַדְשָׁה, וְלֹא יִתְפַּעַל מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעוּלָם, וְאִפְלוּ שֶׁהוּא בֵּין הַגּוֹיִים, אֲדַרְבָּה יִקַּים אֶת מְצוּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּרִישׁ-גְּלִי וְלֹא יִתְבַּיֵּשׁ מִשׁוּם אָדָם. וְאֲדַרְבָּה, רוֹאִים אִיךָ שְׂאֵמוֹת הָעוֹלָם אֵינָן מִתְבַּיֵּשׁוֹת כָּל אַחַת עִם הַשְּׂגָעוֹן שְׁלָה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּאֵין עֶרֶךְ כָּלָל, בְּאֶלְף אֶלְפִי אֶלְפִים הַבְּדִלוֹת אִיךָ אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהִתְאָזֵר בְּעֲזוּת דְקַדְשָׁה וְלֹא לְהִתְפַּעַל מֵהֶם, וְדִיקָא עַל יְדֵי זֶה נְצַלִּיחַ.

פְּרִנְסָה

פַּעַם דִּבֵּר מוֹהֲרָא"ש נ"י שִׂיחָה נִפְלְאָה מֵעֲנִין הַתְּכָלִית הַנְּצַחִית, וְכִשְׁבִּיבֹא מְשִׁיחַ יִשְׁלִיךְ כָּל אֶחָד אֶת עֶסְקֵי פְּרִנְסָתוֹ וְחֲנוּתוֹ וְכוּ', וְיִרְוֶץ לְקַרְאֵת מְשִׁיחַ וְכוּ', (וְכַמוֹ שְׂאוּמָרִים שִׂיחָה כְּזוֹ בְּשֵׁם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוּשׁ זי"ע), וְשָׂאֵל אֶחָד מֵהַיּוֹשְׁבִים שָׁם: "הֲלֹא יְכוּלִים לְמַצֵּא אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גַּם בְּתוֹךְ הַחֲנוּת וְעֶסְקֵי הַפְּרִנְסָה, וְלָמָּה כִּשְׁבִּיבֹא מְשִׁיחַ יִשְׁלִיכוּ אֶת הַכָּל?" וְעָנָה וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרָא"ש נ"י: "זֶה בְּרוּר שִׁיכוּלִים לְמַצֵּא אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ כָּל עֶסְקֵי הַפְּרִנְסָה וּבְתוֹךְ הַחֲנוּת וְכוּ', אֲבָל אַף-עַל-פִּי-כֵן אֵין זֶה תְּכָלִית הַשְּׁלֵמוֹת, כִּי יֵשׁ עֲבוּדוֹת יוֹתֵר גְּבוּהוֹת מִזֶּה, הֵינוּ עֲבוּדוֹת שֶׁל תּוֹרָה וְתַפְּלָה, שְׁעַל יָדֵן הָאָדָם מִתְדַבֵּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ מִמֶּשׁ, מֵה שְׂאֵין כֵּן עֲבוּדוֹת הַמְּלַבְּשׁוֹת

בְּעֶסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּגוֹן בְּמִשָּׁא וּמִתָּן וְכוּ', הֵן קִרְשׁוֹת נְמוּכוֹת, וְהוּא מְקוּם מְסַכֵּן מְאֹד (עֵין לְקוּטֵי-מוֹהֲרָן, חֵלֶק א', סִימָן נד), כִּי אִם יִשְׁפַח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְרַגַע, חֵס וְשָׁלוֹם, יִכּוֹל לִפְלֹ מְאֹד, וּלְהַכְשִׁיל בְּגִבּוֹת וּבְגִזְלוֹת וְכוּ', וְלִכֵּן בְּוַדַּאי עֵקֶר תְּכֵלִית הַשְּׁלֵמוֹת הִיא לְעֶסֶק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כָּל הַיּוֹם, רַק עַל-פִּי-רֹב הָאָדָם מְכַרֵּחַ לַעֲשׂוֹת אֵיזָה עֶסֶק בְּשִׁבִיל פְּרִנְסָתוֹ, וְלִכֵּן עָלָיו לְחַזֵּק עֲצוּמוֹ מְאֹד לְמַצֵּא אֶת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ כָּל עֶסֶק וְעֶסֶק שְׁלוֹ, אֲבָל בְּאוֹתוֹ זְמַן עָלָיו לְהַשְׁתַּוְּקֵק וְלִכְסֹף לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ, מִתִּי יוֹכֵל כִּבְרָה לְגַמֵּר אֶת עֲבוֹדָתוֹ, וּלְחַזֵּר לְבֵית-הַמְדָּרֶשׁ לְלַמֵּד אֵיזָה לְמוֹד אוֹ לְלַכֵּת לְהַתְפַּלֵּל וּלְהַתְבוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, שְׂזוּהֵי בְּוַדַּאי תְּכֵלִית הַשְּׁלֵמוֹת. וְכִמוֹ שֶׁתְּמִיד רָאוּ אֲצֵל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְקָרִים, שֶׁהָיוּ בְּעֵלֵי חֲנִיּוֹת וּבְעֵלֵי מְלָאכָה, שֶׁהָיְתָה מוּכְנָה אֲצֵלָם עֲרָמָה מְלֵאָה סִפְרִים, וּבְכָל פַּעַם שָׁלָא הָיוּ קוֹנִים בַּחֲנוּת אוֹ הִפְסִיקוּ מִמְּלָאכְתָּם, תִּכְף-וּיִמְיָד חֲטָפוּ אֵיזָה לְמוֹד וְלֹא בְּזָבוּ אֶת הַזְּמַן כָּלֵל.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁדָּבָר זֶה רָאוּ תְּמִיד אֲצֵל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁהָיוּ בְּעֵלֵי עֶסֶק וּמְלָאכָה, שֶׁעָקַר רֵאשֵׁם הָיָה מִנְּחַ יוֹתֵר בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה שֶׁלָּהֶם מִבְּתוֹךְ הַמְּסַחֵר שֶׁלָּהֶם, כִּי עָשׂוּ אֶת הַמְּסַחֵר רַק כְּדֵי לְהַרְוִיחַ פְּרִנְסַת בֵּיתָם, וְאַחַר-כֵּן הִלְכוּ לְבֵית-הַמְדָּרֶשׁ לְלַמֵּד אוֹ לְשָׁרְהַ לְהַתְבוֹדֵד, וְלֹא עָשׂוּ עֵקֶר וּמִצִּיאוֹת מִעֶסְקֵי פְּרִנְסָתָם, וְכִמוֹ שֶׁאָמַר פַּעַם מוֹהֲרָנ"ת ז"ל, שֶׁאֲפָשֶׁר לְנַהֵל מְסַחֵר עִם הַחֵלֶק הַשְּׁבִיעִי שֶׁבַמַּח, וְאִין צְרִיכִין לְהַכְנִים כָּל הָרֵאשׁ בְּזֶה כָּלֵל, וְלִכֵּן בְּוַדַּאי טוֹב יוֹתֵר לְבַחֵר עֶסֶק שֶׁאֵינּוּ גוֹזֵל אֶת כָּל הַמַּח וְהַכְּחוֹת שֶׁל הָאָדָם, אֲשֶׁר עַל-יְדֵי-זֶה יִשָּׂאָר עֵקֶר מִחוּ וְכַחוּ לְעֲבוֹדַת הֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ.

וּסְפַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁבְּהִיּוֹתוֹ יָלַד, וְהָיָה גֵר בִּירוּשָׁלַיִם עִם הוֹרָיו, קִרְאָה פַּעַם אִמּוֹ, עָלֶיהָ הַשְּׁלוֹם, לְאֵיזָה צָבַע שֶׁיְבוֹא לְצַבֵּעַ אֶת הַבֵּית, וְהָיָה הַצָּבַע הַזֶּה מְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְקָרִים, וְגַם הָיָה מְמַחָה גְדוֹל, וְכֵלָם לְקַחוּ אוֹתוֹ לְמְלָאכַת הַצְּבִיעָה. וְכִשְׁבָּא לְבֵיתָם הֵבִיא עִמּוֹ סֵלֶם גְדוֹל וְכָל כְּלָיו כְּדֶרֶךְ הַצְּבִיעִים. וְהָנָה עַל-פִּי-רֹב הַצְּבִיעִים

עובדים מהבקר עד הערב כדי לגמור את עבודתם יותר מהר, וגם לא לגרום בלבול בבית וכו', אבל צבע זה בדיוק אחר שלש שעות של עבודה, קפל את הסלם וארוז את פל פליו, ואמר: "שלום, מחר גם-כן יום" ... ואמו ע"ה החלה לזעק: "איך אתה הולך באמצע העבודה, הכל מלכלך, והבית מהפך וכו', למה אין אתה גומר". אבל הוא לא התפעל כלל, רק אמר שוב: "מחר גם-כן יום, ומספיק לי שלש שעות ביום לצבע, היות שיש לי עבודות אחרות של תורה ותפלה שאני צריך לגמור", וכנה הלך לדרך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שפך היו נראים תמיד אנשי שלומנו האמתיים, שלא התפעלו כלל מעסקי העולם הזה, רק ראשם היה מנח תמיד בתוך עבודת השם שלהם, וכך עברו את החיים בשמחה ובשלום; אשרי הזוכה לזכר תמיד מהתכלית הנצחית, ולחטף הרבה תורה ותפלה בכל יום.

פלא

מוהרא"ש נ"י אמר, שכל ענין רבנו ז"ל הוא פלא גדול, פלאי פלאים, כי הנה רבנו ז"ל מגלה סודות נסתרים פאלה, בצורה פל-כף פשוטה, עד שאפלו הירודים והנפולים ביותר גם-כן יכולים להאיר על עצמם אור, זיו וחייות ודבקות הבורא יתברך שמו, אשר דבר זה הוא פלאי פלאים — מדוע בני-אדם לא ירוצו אחר רבנו ז"ל? וכמו שאמר בעצמו פעם: "אני אוצר של יראת שמים, מדוע אינכם מחפשים אחרי? ואלו הייתם רואים אוצר, הייתם רצים אחרי, והייתם חופרים ומלכלכים עצמכם ברפש וטיט בשביל לחתור אחר האוצר, ומדוע לא תרוצו אחרי לקבל את האוצר (ת"י-מוהר"ן, סימן רצה)? ובאמת מי שמכניס את עצמו בלמוד ספרי רבנו ז"ל, רואה, שרבנו ז"ל הוא אוצר של יראת שמים, ואפלו הגרוע ביותר יכול

לקבל הרבה מרבנו ז"ל — אם לא יטעה את עצמו, ואף-על-פי-כן אנו רואים שספריו הקדושים מתפשטים בכל העולם כלו, ובגני-אדם מחיים את עצמם בכל מיני חיות, והדבורים על לבם הם כמים קרים על גפש עיפה, ועם כל זאת עדין אין בגני-אדם מתקרבים אליו. רואים מזה, שדבר רבנו ז"ל הוא פלא, פלאי פלאים. וכן אמר פעם רבנו ז"ל: אני הוא איש פלא, ונשמתו היא פלא גדול (תי-מוהר"ן, סימן רנו). וזה הפלא הגדול ביותר, שיש אורות צחצחות כאלו, אורות נוראים כאלו, ובגני-אדם מחיים את עצמם עם האורות האלו, עם כל זאת לסלק את דעתם להיות מקרבים אל רבנו ז"ל, זה עדין קשה להם מאד מאד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שיש כמה מכתבים ממוהרנ"ת ז"ל שכותב, עצות כאלו, גלוי אלקות בפשטות כזו, ואף-על-פי-כן יהיה כל-כך מבנה, ענין כזה עדין לא היה בעולם... והמשיך מוהרא"ש נ"י, שזה אחד מן הפלאים בעולם, ממש פלאי פלאים, איך אורות צחצחות כאלו, המגלים את אמתת מציאותו יתברך, יהיו נעלמים מעין כל חי.

ואמר מוהרא"ש נ"י, עם כל זאת, אנו צריכין לעשות כל מיני פעולות שבעולם לגלות ולפרסם את הפלא הזה לכל העולם כלו, כי אם יש בעולם פלא כזה, עלינו לגלותו לכל עם ישראל, ולא להתפעל משום בריה שבעולם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שגם כל הענין של התבודדות הוא פלא גדול, פלאי פלאים, אדם מגשם וגם, מלא חמירות ועביות, ילך למקום פנוי שאין שם בגני-אדם, ויתחיל לדבר עמו יתברך, כאשר ידבר איש אל רעהו והבן אל אביו, ויבכה ויספר לו יתברך את כל אשר עם לבבו בשפת האם שלו, בתמימות ובפשטות גמורה, דבר כזה הוא פלא גדול עד מאד. ועקר הפליאה היא, למה אין אף אחד מקיים את זה, אין זה אלא מפני שאינם מקרבים אל רבנו ז"ל, ואינם

שומעים את ההתעוררות שלו, כי רבנו ז"ל מפרש את המשנה (תרומות פרק ב', משנה א'): סתם חרש — אינו שומע ואינו מדבר; הינו מי שאינו שומע את ההתעוררות של החכם, אינו מדבר אליו יתברך (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ס'); וזה רואים בחוש, כי תכף-ומיד כשאדם זוכה להתקרב אל רבנו ז"ל, שהוא פלא ונשמתו פלא גדול, אז גם האדם הזה נעשה פלא, ומתחיל לדבר עמו יתברך בלשון שרגיל בה, ולפני ההתקרבות אל רבנו ז"ל לא היה יכול לפתח את הפה לדבר אליו יתברך.

ופרש מוהרא"ש נ"י על-פי זה את הפסוק (תהלים יט, ד): "אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם", הינו כשאין שומעים את קול הצדיק, אזי אין אמר ואין דברים — אין מי שיאמר ואין מי שידיבר דבורים אליו יתברך, כי הכל תלוי בפני ההתקרבות אל רבנו ז"ל.

וספר מוהרא"ש נ"י, שר' נחמן טולטשינער ז"ל היה רגיל לומר, שענני רבנו ז"ל הוא פלא כזה, אשר מי שאינו שומע בקולו, יכול לחשב שאנשיו הם חסרי דעה, חס ושלום, ומי שכן זוכה לשמע את קולו, הוא נתבטל לגמרי מרב נעימות וערבות שמרגיש. והמשיל את זה לאדם אשר יושב באמצע החדר עם כנור, ומנגן נגון נפלא ונורא מאד, וסביבו רוקדים אנשים במעגל, וכל מה שהבעל מנגן מנגן בכנורו, ומסבב בידו את הכנור כדרך המנגנים בכנור, ויוצא מזה קול ערב ונפלא מאד, אזי רוקדים האנשים ביתר שאת, עד שמרב תענוג ותשוקה הם אינם יכולים להתאפק, ורוקדים בכחות עצומים, ופתאום נכנס איש חרש, ורואה מעגל של אנשים שקופצים ורוקדים ושמחים, ומרב סקננות הוא רוצה לראות מה זה ועל מה זה, ומה מקפיץ אותם, ודוחק ודוחף עצמו לתוך המעגל, ורואה שבאמצע יושב אחד עם חתיכת עץ... ועושה עם ידו הלך ושוב (הינו בכנורו), ומחמת שהוא חרש ואינו שומע את הקול הערב והנפלא שיוצא מהכנור, על-פן הוא אומר: "אני משכנע שיש כאן חבורה של משגעים ומטרפים, ראו איזה פלא, אדם יושב

באמצע החדר ועושה עם מקל על חתיכת עץ וחוטים, וכלם רוקדים וקופצים וצוהלים וצוחקים, אין זה אלא מפני שהם משגעים ומטרפים ממש... וסיים ר' נחמן טולטשינער ז"ל, כן הוא ענין רבנו ז"ל, שהוא פלא גדול מאד מאד, ומי שזוכה לשמע את קול הנגון של רבנו ז"ל, הוא מדבר אליו יתברך, ולבו נתעורר מאד מאד בתשוקה עצומה להקדוש-ברוך-הוא, ומי שאינו זוכה לשמע את הקול הערב של רבנו ז"ל, אזי הוא מסתכל על כל אלו שמתבודדים עמו יתברך ומשתוקקים אחריו יתברך, כאלו הם מטרפים ומשגעים, חס ושלום, חס ושלום, וזה מחמת שכל הענין של רבנו ז"ל הוא פלא אחד גדול; אשרי מי שזוכה להתקרב אל הפלא הזה, שאז גם הוא יהיה נכלל בפלאי הפלאים הזה.

פֶּשְׁטוּת

מוהרא"ש נ"י אמר, כי ענין רבנו ז"ל הוא פֶּשְׁטוּת עמקה מאד, עמק עמק מי ימצאנו, הינו שכל ענין רבנו ז"ל הוא פֶּשְׁטוּת יְהוּדוּת, לא להיות חכם יותר מדאי, וזה כל סוד התפלה וההתבודדות, פל מה שאדם יותר פשוט, הוא יותר מתבודד עמו יתברך, וכן גלה לנו רבנו ז"ל (שיחות-הר"ן, סימן קנד), שהעקר מה שהגיע למדרגתו היה רק על-ידי ענין הפשטות, שהיה מדבר הרבה ומשיח בינו לבין קונו בתמימות ובפשטות גמורה, וכן הרבה באמירת תהלים, והכל היה בבחינת פראסטאק, הינו פשטות ותמימות בלי שום חכמות כלל. ואמר, שאם היה יודע בתחילת ימי נעוריו אל מה יכולים לזכות על-ידי מדת הפשטות, היה עושה ביום אחד מה שעשה בשנה כלה, הינו שהיה מזדרז כל-כף בעבודתו, עד שמה שהיה עושה ועובד השם יתברך בשנה כלה, היה עושה ביום אחד, כי אמר, שענין הפשטות הוא דבר גדול מאד מאד, והפליג מאד מאד במעלת בני-אדם ההולכים בדרך פשטות, שיכולים לדבר הרבה עמו יתברך,

ולומר הרבה תפלות והרבה תהלים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאצל בני העולם הוא בדיוק ההפוך, מי שהוא חכם יותר, הוא חשוב יותר, ואדרבה על אדם פשוט שמתנהג עצמו בפשיטות, צוחקים, כי פשטות אף אחד אינו יכול לקבל, ובאמת הקדוש-ברוך-הוא בעצמו הוא פשוט בתכלית הפשיטות, הינו האור אין סוף ברוך הוא, ואי אפשר להשיגו אלא מי שהולך בדרך פשטות בלי שום חכמות ושכל כלל, ומחמת שטבע בני-אדם לחפש חכמות ושכל, על-פן קשה וכבד להם להשיג את רוחניות חיות אלקותו יתברך, ולכן על-פי-רב אלו היראים והכשרים הם ללעג ולקלס בעיני בני-אדם; כי אף אחד אינו יכול לתפס דבר רוחני שהוא פשטות בתכלית הפשיטות, ואם רואים איזה דבר עם חכמות, אזי פלם נתפסים בזה, כי חכמות וישות בזה כל אחד נתפס, אבל ללכת בפשטות, זה אין האדם מסגל לתפס כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, רואים בני-אדם שמחפשים רבי וצדיק כזה שמתענה... או מסגף את עצמו... או עושה דברים שהוא אינו יכול לעשות, וזה בעיניהם צדיק גדול מאד מאד, כי אם היה עושה דבר שגם הוא עושה, אזי אינו צדיק... כי טבע של אדם שהוא צריך משהו מיוחד... שאיננו רגיל... כי אם זה דבר סטנדרטי, למה אני צריך אותו... הרי אני רגיל... וזה טבע של אדם; ובאמת אין לך עוד טעות יותר גדולה מזו, כי עקר גדלת הצדיקים היא דיקא כשהם מתנהגים בפשטות עצומה, עמק עמק מי ימצאנו, ומלבישים את כל השגתם בדרך הפשטות, עד שאי אפשר לתפס עליהם שום הפרש כלל.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם אחת בא איזה מפרסם ושקרן גדול לעיר מונקאטש, ורצו אחריו הרבה בני-אדם, ובאמת היה פלי ריק, אף היה עושה כל מיני 'קונצים' והצגות, וכשספרו את הדבר לצדיק בעל "מנחת אלעזר" ממונקאטש ז"ל, ענה ואמר בצחות: תרנגול

שקורא אינו חדוש... אבל תרנגול של נחשת שקורא, זה חדוש...
 ובזו הלשון אמר: "א האן וואס קריינט איז קיין חדוש נישט, א
 קיפערנע האן וואס קריינט, דאס איז א חדוש"... כאומר, שאם
 האדם מתנהג כמו שצריכים להתנהג, זה אינו חדוש כלל בעיני
 בני-אדם... אבל אם האדם מתנהג שלא כשאר האנשים, זה מתקבל
 בעיני בני-אדם...

וסיים מוהרא"ש נ"י, שדבר זה רואים בחוש, אשר יש בין אנשי
 שלומנו הקדושים אנשים צדיקים גמורים, הדבקים בו יתברך
 בתכלית הדבקות, לומדים ומתפללים ומתבודדים עמו יתברך,
 ואינם מחסירים לילה אחד מלומר חצות, והולכים בדבקות עמו
 יתברך, ואין אף אחד מסתכל עליהם, כי נראים כאנשים פשוטים,
 ויש קלים וריקים ופוחזים, שאינם יודעים בין מינם לשמאלם, אף
 מתלבשים בכל מיני לבושי הכל, אותם בני-אדם מכבדים ורצים
 אחריהם; כי טבע של בני-אדם, שאינם יכולים לסבל את הפשטות,
 על-כן אשרי ואשרי מי שיש לו שכל להשליך את השכל שלו לילה
 בדרך הפשטות, כי אז יצליח דרכו תמיד.

פרסום

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר כל אחד מאנשי שלומנו מחיב לגלות
 ולפרסם דעת רבנו ז"ל בעולם, ומי שרק יודע מרבנו ז"ל, עליו מנח
 החוב לגלות ולפרסם דעת רבנו ז"ל, כי כל ענין רבנו ז"ל הוא גלוי
 אלקות בתכלית המדרגה העליונה, וככל שיתגלה רבנו ז"ל בעולם,
 כך יתבטלו כל מיני פרסומים של שקר; כי רבנו ז"ל מגלה רק את
 אמתת מציאותו יתברך, אשר אין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל,
 ואין שום תכלית אחרת בזה העולם, רק לדבר עמו יתברך, ואין
 לאדם בזה העולם אף אחד רק הקדוש-ברוך-הוא, וזה כל ענין רבנו

ז"ל, ועל-פן כנגד ענין רבנו ז"ל מתבטלים כל מיני שקרים שבעולם, כי כנגד גלוי אלקות בתכלית הגלוי, מתבטלים כל מיני שקרים והבלים, כי כמו שמאיר אור גדול ונורא מאד, אז נתבטלים לגבי כל מיני חשכות, כן הוא אור רבנו ז"ל, וככל שמתגלה ומתפרסם אור רבנו ז"ל, מתבטלים כנגדו כל מיני שקרים והבלים.

ואמר מוהרא"ש נ"י: ועל-פן מי שעוסק רק בגלוי ופרסום דעת רבנו ז"ל בעולם, יסבל כל מיני שפיכות דמים ובזיונות, חרופין וגדופין, כי כל אלו שרוצים לעשות מעצמם איזו מציאות, לא יוכלו לסבל אותו, כי הרי הוא מבטל אותם לגמרי, כי בזה שהוא מגלה ומפרסם את דעת רבנו ז"ל, נמצא, שמתבטלים כל השקרים, ועל-פן לא בחנם שאלו השקרנים יצאו כנגדו, ויחרפו ויבזו אותו וירדפו אותו, מאחר שהוא מבטל אותם לגמרי, כי בזה שהוא מפרסם ומגלה את דעת רבנו ז"ל, ממילא הם בטלים ומבטלים; ולכן כל אלו שעסקו כל ימיהם לגלות ולפרסם את דעת רבנו ז"ל היתה עליהם מחלקת גדולה, וסבלו חרופין וגדופין מאנשי דלא מעלי. וכמו שהיה אצל מוהרנ"ת ז"ל, שהוא היה הראשון שלקח על עצמו לגלות ולפרסם את דעת רבנו ז"ל, ועל-פן סבל כל ימיו שפיכות דמים ובזיונות, ורואים בחוש, כי דיקא אלו השקרנים שפתדו שהם יתבטלו, הם חלקו עליו. וכן הוא מדור דור, מי שחולק על אלו שמפרסמים את דעת רבנו ז"ל, סימן שהוא שקרן גדול, והוא מלא גאות וישות, ואינו יכול לסבל שמגלים את האמת, כי ברגע שמגלים את האמת ממילא מתגלה שהוא השקרן, ועל-פן הוא עושה כל מיני פעולות שבעולם לחלק על מי שמגלה ומפרסם את דעת רבנו ז"ל, ואף שהוא מלביש את זה בקדשה וכו', הפל צביעות, כי מי שמגלה ומפרסם את דעת רבנו ז"ל, הוא מגלה ומפרסם את האור אין סוף ברוך הוא, כי כל הגלוי של רבנו ז"ל הוא רק לגלות את הקדוש-ברוך-הוא, וכך העצות של רבנו ז"ל הן רק איך להגיע אל הקדוש-ברוך-הוא, ואיך להתבטל אליו יתברך, ואיך להתבודד עמו יתברך, ואיך להתמיד בלמוד התורה הקדושה,

כי זה כל ענין רבנו ז"ל — רק תורה ותפלה, ואין אצל רבנו ז"ל שום דבר אחר, רק לעסוק הרבה בתפלה והתבודדות ודבקות הבורא יתברך שמו, ולבטל את עצמו לגמרי לאין סוף ברוך הוא, ולהתמיד בלמוד התורה הקדושה; ועל-כן כשאדם מגלה ומפרסם דעת רבנו ז"ל, ממילא מתבטלים כל השקרים והבלים והחכמות של הבל, ומחמת שהם אינם יכולים לסבל שמבטלים אותם, על-כן חולקים עליו.

וספר מוהרא"ש נ"י, שהרב הקדוש מראדזין זי"ע (בעל התכלת) סבל בחייו הרבה רדיפות כידוע, והחזיק מאד מאד מרבנו ז"ל, והיה אצלו שעור קבוע בכל יום בספר הקדוש והנורא "לקוטי-מוהר"ן", והיתה דרכו לומר בזו הלשון: "יא, יא, רבי נחמן, איך ווייס פארנואס מען קריגט אויף אייך, ווייל פאר די גרויסע ווייזט איר אז זיי ווייסען גארנישט, און ווער וויל אז מען זאל איהם ווייזען אז ער איז גארנישט, איבער דעם קריגט מען אויף אייך..."

וסיים מוהרא"ש נ"י, שהן הן הדברים אשר דברנו, מחמת שרבנו ז"ל מגלה לאדם שאינו יודע כלל, ומבטל את הפרסום של הבל שלו, ממילא יוצא לחלק עליו; ועל-כן לא בחנם שחולקים על כל אלו שמגלים ומפרסמים את דעת רבנו ז"ל בעולם. ואשרי מי שאינו שם לב אל כל ההבלים האלו, רק עוסק בפרסום דעת הצדיק בעולם.

(י כן, כן, רבי נחמן! אני יודע מדוע חולקים עליכם, כי אתם מראים לגדולים שאינם יודעים כלום, ומי רוצה שיראו לו שהוא כלום? על-כן חולקים עליכם.)

פחד

מוהרא"ש נ"י אָמר: מי שְׁמַרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְהַתְּבוּד עִמוֹ יִתְּבַרַךְ, וְכָל חַיֵּיו הֵם רַק הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְיִודַע וְעַד אֲשֶׁר אֵין בְּלַעֲדָיו יִתְּבַרַךְ כָּלֵל, וְהוּא יִתְּבַרַךְ מַחִיה וּמְהִיָּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, הוּא אֵינוֹ מִתְּפַחַד מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעְעוֹלָם, וּכְכֹל שְׂאֵדָם מְכַנִּים בְּעֲצָמוֹ אֲמוּנָת אִמֵּן בּוֹ יִתְּבַרַךְ, שְׁמַאֲמִין בְּהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁהוּא מְנַהֵיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלְאָה מְאֹד, כְּמוֹ-כֵן מִתְּבַטְּלִים מִמֶּנּוּ כָּל הַפְּחָדִים, כִּי בְּאֲמַת כָּל מָה שְׂאֵדָם מִתְּפַחַד הוּא רַק מִחֲמַת חֲסְרוֹן אֲמוּנָה, כִּי מִי שֵׁישׁ לוֹ אֲמוּנָה, אֵינוֹ מִתְּפַחַד מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעְעוֹלָם, כִּי הוּא דְבוּק בְּחֵי הַחַיִּים; וְעַל-כֵּן צָרִיךְ כָּל אָדָם לְהַשְׁתַּדֵּל לְהַתְּבוּד בְּכָל יוֹם עִמוֹ יִתְּבַרַךְ, וּלְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ אֵלָיו יִתְּבַרַךְ, וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹרִיד מִמֶּנּוּ כָּל מִינֵי פְחָדִים שֶׁל הַבָּל, וְלֹא יִתְּפַחַד מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעְעוֹלָם, וְכָל זְמַן שֵׁישׁ לוֹ אִיזָה צַד פֶּחַד מְאִיזָה דְבַר, סִימֵן שְׁחָסַר לוֹ בְּאֲמוּנָה, כִּי הִמְאָמִין הָאֲמַתִּי בּוֹ יִתְּבַרַךְ, אֵינוֹ מִתְּפַחַד מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעְעוֹלָם כָּלֵל, כִּי מָה יֵשׁ לוֹ לְהַתְּפַחַד, מָה יָכוֹל לְהִיּוֹת הֵכִי גְרוּעַ? שֵׁיִהְיֶה אוֹתוֹ, וּמָה בְּכָף? הֲרִי הוּא מוֹכֵן וּמְזַמֵּן לְהַהֲרִג עַל קְדוּשׁ הַשֵּׁם בְּכָל עַת וְרָגַע; וְעַל-כֵּן מִי שְׁדְּבוּק בְּחֵי הַחַיִּים בּוֹ יִתְּבַרַךְ, אֵינוֹ מִתְּפַחַד מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעְעוֹלָם כָּלֵל, כִּי כָּל-כָּף דְבוּק בּוֹ יִתְּבַרַךְ, עַד שְׂאִין לוֹ שׁוּם פֶּחַד כָּלֵל, וְעַל-כֵּן צָרִיכִים לְעַבֵּד הַרְּבָה עַל נִקְדָּה זוֹ, לְבֹא אֶל דְּבָקוּת וְגִלּוּי אֲלֻקוֹת כְּזֶה, שֵׁיִדְבִּיק אֶת עֲצָמוֹ בּוֹ יִתְּבַרַךְ, עַד שֶׁלֹּא יִפְחַד מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעְעוֹלָם, וְעַל קֶטֶב זֶה צָרִיכָה לְהִיּוֹת כָּל הַהַתְּבוּדוֹת שֶׁלוֹ, שֵׁיִתְּבוּד כָּל-כָּף עִמוֹ יִתְּבַרַךְ, עַד שֵׁיִתְּבַטְּלוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַפְּחָדִים. וְזֶה יְהִי הַנְּסִיּוֹן שֶׁל הָאָדָם אִם הוּא בְּאֲמַת דְּבוּק בּוֹ יִתְּבַרַךְ, וְאִם יֵשׁ לוֹ אֲמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת, הֵינּוּ כְּשֵׂאִין לוֹ שׁוּם פֶּחַד, וְכָל זְמַן שֵׁישׁ לוֹ פֶּחַד, סִימֵן שֶׁעֲדִין רְחוּק מְאֻמוּנָה פְּשוּטָה בּוֹ יִתְּבַרַךְ, וְעֲדִין הוּא מְטַעֵה אֶת עֲצָמוֹ, וְעַלֵּיו לְעַבֵּד הַרְּבָה עַד שֵׁיִגִיעַ אֶל הַפֶּחַד הָאֲמַתִּי — לְפֶחַד רַק מִמֶּנּוּ יִתְּבַרַךְ, וְלֹא מִבְּשָׂר וְדָם; אֲשֶׁרִי מִי שֶׁמִּגִּיעַ אֶל

דבקות פזו.

צדקה

מוהרא"ש נ"י אמר, שהאדם צריך להיות נזהר מאד לקיים כל מה שהבטיח לתן לצדקה ולא להתרשל בזה כלל, כי זה נכנס בגדר של גדר שהוא עון חמור מאד, ולפעמים האדם סובל צרות ויסורים שונים בביתו ומילדיו וכו', ואינו תופס שכל זה הוא מחמת שהתרשל מלקיים מה שהבטיח לתן לצדקה ועבר על נדרו, והוא עון חמור מאד. וכמה פעמים אמר מוהרא"ש נ"י, שלכן אינו מניח לעולים לתורה בבית מדרשו להבטיח סכום מסים של צדקה בשעת עשיית "מי שברך" פנהוג, כי הוא כשלוש גדול לרבים, כי הרבה מבטיחים לתת לצדקה מחמת שמתבישים מהגבאי או משאר מתפללי בית-המדרש, אבל אחר-כך אינם חוששים לא לקיים מה שהבטיחו, ועוברים בזה על אסור גדר שהוא חמור מאד, ואחר-כך סובלים מזה מה שסובלים, רחמנא לצלן; ולכן הנהיג בבית מדרשו, שהגבאי יכריז: בעבור שיתן צדקה סתם, ואחר-כך כשיתן האדם כמה פרוטות לאיזו צדקה שתהיה, יצא בזה חובת נדרו, ולא יבא לידי חטא כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבפרט כשאדם נודר או נודב בעת צרה, צריך להזהר מאד לקיים הבטחתו, כי אם לא, מעורר על עצמו קטרוג גדול בשמים, חס ושלום, כי נצול מן הצרה בזכות נדרו ונדבתו, ועכשו אינו מקיים דבורי פיו, והוא בסכנה גדולה שלא יסתפק באיזו צרה אחרת, חס ושלום, ולכן שומר נפשו יזהר בזה מאד.

וספר מוהרא"ש נ"י, שבשנים שאחרי חתנתו, כשהלך לאסוף

צדקה לדבר רבנו ז"ל, בא פעם לבית איש אחד בעיר קווינס, שהיה בעל צדקה גדול מאד, ורק אשתו היו עיניה צרות מאד, ובכל פעם היתה משתדלת למנע את בעלה מלתן צדקה, והוא היה מתחמק ממנה בכל מיני אפנים, והיה נותן בלי ידיעתה, וכשבא אליו פעם מוהרא"ש נ"י, נתן לו סף של חמשה דולרים, שהיה סכום הגון מאד בימים ההם, וכשהבחינה אשתו שבא אחד לצדקה, התרגזה עליו מאד והחלה לצעק עליו וכו', ושאלה, פמה נתן לאיש ההוא, והתחמק ממנה, ואמר לה שנתן לו רק דולר אחד, ונתפייסה קצת. אחר-כך כשיצא מוהרא"ש נ"י מן הבית, רץ אחריו האיש ההוא, ובקש ממנו מחילה, ואמר לו שיש לו בקשה אליו, ולא רצה שתשמע אשתו, היות שיש לו אחות אחת אלמנה, ויש לה רק בן יחיד, וזה כבר ששה חדשים שיצא מביתו, ולא ראתה אותו, ולא קבלה שום ידיעה ממנו, והיא שבורה פחרס הנשבר, ובפרט שבאותה עת התחילה תנועת ה"היפיס", שחטפו הרבה מנערי בני ישראל, רחמנא לצלן, ועיניה פלות כל היום לשמע איזו ידיעה מבנה, אם הוא חי או לא, ולכן בקשתו, אולי מוהרא"ש נ"י יוכל לעזור לאחותו בענין, ואם יצליח בדבר, הוא מבטיח לתן לו הון רב לצדקה. ומוהרא"ש נ"י נתרגש מאד מדברי האיש הנ"ל, ונכמרו רחמיו על האשה האלמנה, ומתוך צערו הפליט מפיו, שבתוך ארבעים ושמונה שעות תקבל אחותו ידיעה מבנה יחידה, רק שיזכר להודיע לו תכף-ומיד כשיקבל את הידיעה, וגם יזהר מאד לקיים הבטחתו בענין הצדקה, ובזה הלך ממנו מוהרא"ש נ"י.

כשחזר האיש לביתו, החל מוהרא"ש נ"י לבכות ולהתחנן לפני השם יתברך, שלא יהיה לאלמנה הזאת צער מאבדת בנה, ותהיה לה ידיעה היכן הוא נמצא, וכך הסתובב סביב הבית ההוא בתפלה והתבודדות זמן רב, ואחר-כך הלך לדרך. ותוך עשרים וארבע שעות בערך, קבלה האלמנה טלגרם מבנה ממדינת איטליה, שהוא בחיים ובבריאות הגוף, ושלא תדאג כלל אודותיו...

וּלְמוֹהֲרָא"שׁ נ"י הֵיטָהּ הַרְגֵּשָׁה חֲזָקָה שְׁנַעֲנוּ תַּפְלוּתוֹ, אֲבָל כְּשֶׁחָלְפוּ כַּמָּה יָמִים וְלֹא שָׁמַע דְּבַר מֵהָאִישׁ הַנַּ"ל, נִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ לְהִתְקַשֵּׁר אֵלָיו בְּטֶלְפוֹן וּלְשַׁאֲלוֹ מַה הַמָּצָב, וְכֵן עָשָׂה. וְסִפֵּר הָאִישׁ לְמוֹהֲרָא"שׁ נ"י, שְׁאַחֲתוֹ קִבְּלָהּ יְדִיעָה מִבְּנֵה מְמַדִּינַת אֵיטַלְיָה, וְהוּא בַּחַיִּים וְכוּ'. וְשָׂאֵל אוֹתוֹ מוֹהֲרָא"שׁ נ"י: "וְלָמָּה לֹא קִיַּמְתָּ הַבְּטָחָתְךָ לְהוֹדִיעַ לִי, תָּרִי כִּף הַתְּנִינּוּ בֵּינֵינוּ, וְגַם הֲלֹא הַבְּטַחְתָּ סְכוּם גְּדוֹל לְצַדִּיקָה, וְזֶהוּ כְּכֹר בְּגֶדֶר גֶּדֶר, שֶׁהוּא דְּבַר חֲמוּר מְאֹד?" וְהִתְבַּיֵּשׁ הָאִישׁ קִצַּת מִמוֹהֲרָא"שׁ נ"י, וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ מַחִילָה, וְהִבְטִיחַ לְשַׁלַּח לוֹ סֵךְ מְאֻתִּים דוֹלָר, שֶׁהָיָה הוּן רַב בְּיָמֵים הָהֵם, וְכֵן קִיַּם הַבְּטָחָתוֹ.

וְסִיּוּם מוֹהֲרָא"שׁ נ"י, כִּי זֶהוּ טַבְעָם שֶׁל בְּנֵי־אָדָם, שֶׁבִּשְׂעָה שֶׁהֵם בְּעַת צָרָה, חָס וְשָׁלוֹם, הֵם נוֹדְרִים וּמְנַדְּבִים כָּל מִינֵי נְדָרִים וְנִדְבוֹת לְצַדִּיקָה, אֲבָל כְּשִׁיּוּצָאִים מִן הַצָּרָה, כְּכֹר שׁוֹכְחִים הַבְּטָחָתָם לְגַמְרֵי, וְזֶהוּ פָּגַם גְּדוֹל מְאֹד, כִּי מִי יוֹדֵעַ אִם לֹא יֵצְאוּ מִכָּל הַצָּרָה רַק בְּזָכוֹת הַנֶּדֶר וְהַנְּדָבָה, וְאִם לֹא יִקְיָמוּ זֹאת יִסְבְּלוּ מְאֹד, חָס וְשָׁלוֹם. וְלִכֵּן צָרִיכִין לְהִזְהַר מְאֹד לְקַיֵּם כָּל הַבְּטָחָה שֶׁל צַדִּיקָה, יִהְיֶה מֶה שִׁיְהִיָּה, וְאִז טוֹב לוֹ לַעֲד.

צְדִיק

מוֹהֲרָא"שׁ נ"י דְּבַר פַּעַם שִׁיחָה נוֹרָאָה מַעֲנִין מַעֲלַת הַתְּקַרְבוֹת אֶל צְדִיקִים, הֵינּוּ לְהִיּוֹת מְקַרְבֵּי אֶל צְדִיק אֲשֶׁר עוֹדְנוּ חַי בְּעֵלְמָא הַדִּין. וְאָמַר, שֵׁישׁ בְּנֵי־אָדָם שְׁשׂוֹאֲלִים: לָמָּה צָרִיף לְהִיּוֹת מְקַרְבֵּי אֶל צְדִיק אֲשֶׁר עוֹדְנוּ חַי בְּעֵלְמָא הַדִּין, הֲלֹא לְכַאוּרָה דִּי לְהַסְתַּכַּל בְּסַפְרִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁל הַצְּדִיקִים אֲשֶׁר הֵיוּ בְּדוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים? וּבַפְּרָט שֶׁהֲלֹא מְבָאָר בְּדַבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי מוֹהֲרָ"ן, חֶלֶק א', סִיּוּם קַצֵּב), שֶׁפָּנִינוּ, שְׁכָלוּ וְחִכְמָתוֹ שֶׁל הַצְּדִיק גְּנוּזִים בְּתוֹךְ סַפְרֵי; אִם־כֵּן הָאָדָם יִכּוֹל לְרַאוֹת אֶת הַצְּדִיק מִמֶּשׁ בְּתוֹךְ סַפְרָיו, וְכַעֲזֵן שְׂמוּבָא בְּסַפֵּר הַקְּדוּשׁ

"ישמח לב" על אגדת הש"ס (מסכת שבת) להרב הקדוש רבי נחום מטשערנובל ז"ע, שיכולין לקיים השתטחות על קבר הצדיק, על-ידי שיושבים על יד ספר הצדיק ולומדים תורתו, כי אז שפתותיו דובכות בקבר וכו', ואם-כן למה כל-כך חשוב להיות מקרב אל צדיק בפעל ממש?

ואמר מוהרא"ש נ"י, שגם רבנו ז"ל שואל את השאלה הזאת (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ט), והתרוץ היוצא מדברי רבנו ז"ל שם הוא, שכל זמן שאין האדם מקרב אל צדיק בפעל ממש בחיים חיותו, אזי קשה לו להבין ולהאמין שיכולים לעלות ולהגיע אל כל ההשגות הגבוהות המבארות בספרי הצדיקים, כי כשקוראים בספרים מדרגות והשגות גבוהות ורמות וכו', על-פירב האדם חושב שהשגות אלו אינן שיכות לנו כלל, כי אם רק לצדיקים שבדורות הקודמים, או לפעמים נכנס בדעת האדם, שמה שכתוב שם הוא רק מה שהבעל מחבר הכין עצמו לכתב, אבל אולי הוא בעצמו לא אחז בזה; כי לפעמים אחד כותב חדושי תורה והשגות וכו', והוא בעצמו אינו אחז בהם כלל, ולכן נכנסים כל מיני שאלות וספקות בדעות בני-אדם — וכי אפשר להגיע להשגות כאלו באמת?! וכמו שארע מעשה, בשעה שרצו להדפיס את הספר הקדוש "ראשית חכמה", והיו כמה גדולים שלא רצו לתן הסכמה על זה, כי אמרו שאי אפשר לבשר ודם לאחז בכל הדברים הכתובים שם, עד שנפלה פתקה מן השמים, והיה כתוב בה: "קיים זה כל מה שכתוב בזה", ואז הסכימו להדפיסו (כך מביא החיד"א בספרו "שם הגדולים"); נמצא, שמלמוד בספר לבד אין הכרח שיתעורר האדם לעבודת השם יתברך, כי אינו רואה בעיניו את הצדיק שאחז בכל מה שכתוב שם, אבל כשאדם מקרב לצדיק שבדור בפעל ממש, אז רואה במו עיניו, שהצדיק אחז היטב בכל מה שדורש ברכים, ועוד הרבה יותר מזה, וזה מעורר אותו מאד לעבודת השם יתברך, ומכניס בו חשק לחקות אותו ולילך בעקבותיו הקדושים. ולכן מעלת ההתקרבות אל צדיק שבדור חשובה מאד, והוא עקר

ויסוד גדול בקיום האדם בעבודת השם יתברך.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאף-על-פי שצריך להיות מקרב בפעל ממש לצדיק שבדור, אף-על-פי-כן אין הפונה שצריך להיות תמיד עמו בצותא קדא, ולראות אותו בכל עת, פי לפעמים דיקא על-ידי שמתקרבים אליו יותר מדי, על-ידי-זה נתרחקים ממנו לגמרי, חס ושלום, פי לא בכל פעם יכולין להבין את דרכו והתנהגותו בקדש, וכן הלא הצדיק הוא בשר ודם, וצריך גם-כן לעסק בעסקיו הגשמיים ולהנהיג בית וכו', ואם האדם יחשב שהצדיק הוא מלאך אלקים, אזי כשיראהו עוסק בגשמיות ובעניני העולם הזה, יהיו לו עליו קשיות גדולות מאד. ולכן אם אין לאדם הקדמות נכונות, אז דיקא מן ההתקרבות שלו יכול להתרחק, וכדגמת השמש, שאם מתקרבים אליה יותר מדי, נשרפים לגמרי ואין מקבלין ממנה כלל; ולכן בהתקרבות אל הצדיק, די להיות בקשר עמו על-ידי התמדה בספריו הקדושים, ולהתכתב עמו במכתבים, ומדי פעם בפעם לנסע אליו ולשבות אצלו לשבת-קדש וכו', והעקר לצית לכל דבריו, וכל אשר יאמר פי הוא זה יהיה קדוש אצלו, ואז נקרא שהוא מקרב אל הצדיק באמת, ויזכה לקבל ממנו הרבה.

ופעם שאל אברך אחד את מוהרא"ש נ"י, אם הוא מסכים שיעקר את דירתו מארץ ישראל לגור בארצות-הברית, להיות סמוך וקרוב אל מוהרא"ש נ"י תמיד. ואמר לו מוהרא"ש נ"י, שאינו מסכים לזה כלל, ויותר טוב שישאר בארץ ישראל ויעסק שם בעבודת השם יתברך ובהפצת ספרי רבנו ז"ל ובקרוב רחוקים אל השם יתברך, ובזה יהיה מקרב אליו באמת. והוסיף ואמר אז מוהרא"ש נ"י, שעקר הטעם שהלבנה מאירה בלילה, זה מחמת שהיא רחוקה מהשמש, ועל-ידי-זה האור שלה מגיע לכל המקומות החשוכים והאפלים, אבל אם היתה הלבנה קרובה אל השמש, לא היה לה שום יחוס כלל, פי במקום השמש אין הלבנה מאירה כלל,

כִּי שָׂרָגָא בְּטִיּהָרָא מַאי אֶהְיִי? ! וְכֵן הוּא בְּעֵינֵי הַהִתְקַרְבוֹת אֶל הַצְּדִיק, לְפַעְמִים מְאִיר אֹרֶר הַצְּדִיק אֲצֵל הָאָדָם דִּיקָא מַחֲמַת שֶׁהוּא רְחוּק מִמֶּנּוּ קָצַת, כִּי רְחוּק הַמָּקוֹם וְרַבּוּי הַמְּנִיעוֹת וְהַעֲכוּבִים לְבֹא אֶל הַצְּדִיק, מְעוֹרְרִים אֲצֵלוֹ בְּכָל פַּעַם חֲשֵׁק חֲדָשׁ, וְזֶה מֵה שְׁגוֹרָם לֹא לְקַבֵּל הַרְבֵּה מִן הַצְּדִיק. וְעַקֵּר הַטַּעַם, הַמְּשִׁיב מוהֲרָא"ש נ"י לֹאמַר לוֹ, שְׂזָכָה מוהֲרַנ"ת ו"ל לְקַבֵּל כָּל־כָּף הַרְבֵּה מִרְבֵּנוּ ו"ל, הִיָּה מַחֲמַת רַבּוּי הַמְּנִיעוֹת וְהַעֲכוּבִים שֶׁהָיוּ לוֹ בְּכָל פַּעַם לְבֹא אֶל רַבֵּנוּ ו"ל, וְזֶה אֲשֶׁר הוֹעִיל לוֹ בְּהִתְקַרְבוֹתוֹ. וְכֵן הוּא אֲצֵל כָּל אָדָם, כִּפִּי הַמְּנִיעוֹת וְהַבְּלוּלִים שֵׁישׁ לוֹ לְהִתְקַרֵּב אֶל הַצְּדִיק, כֵּן הוּא זוֹכֵה אַחֲר־כָּף לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ הַרְבֵּה; אֲשֶׁרֵי הַזֹּכָה לְהִיּוֹת מְקַרֵּב אֶל צְדִיק אֲמַתִּי בְּאַמַּת.

צִיּוֹן

מוהֲרָא"ש נ"י אָמַר, שְׁכָל מִי שֵׁיכוֹל לְבֹא בְּכָל פַּעַם אֶל צִיּוֹן רַבֵּנוּ ו"ל — אֵין לְמַעַלָּה מְזֵה, הֵן אֲמַת שְׂרַבְנוּ ו"ל הַזְּהִירָנוּ לְבֹא אֵלָיו לְרֵאשׁ הַשָּׁנָה, עִם כָּל זֹאת מִי שֵׁיכוֹל לְבֹא אֶפְלוּ כִּמָּה פְּעָמִים בְּשָׁנָה אֶל צִיּוֹן רַבֵּנוּ ו"ל, אֵין דְּבַר גְּדוֹל מְזֵה. וְאָמַר מוהֲרָא"ש נ"י, שְׂאָם הִיָּה בִּיכְלָתוֹ, הִיָּה נוֹסֵעַ בְּכָל עָרַב רֵאשׁ חֲדָשׁ לְצִיּוֹן שֶׁל רַבֵּנוּ ו"ל. וְכֵן אָמַר, שְׁכָל אֵלוֹ מְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, שְׁגָרוּ בְּאוֹמֵן, הִיָּתָה דְרָכָם לְעֵלוֹת אֶל צִיּוֹן רַבֵּנוּ ו"ל בְּכָל יוֹם יוֹם, וְהָיוּ כְּאֵלוֹ מְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, שְׁעָלוּ לְצִיּוֹן רַבֵּנוּ ו"ל כִּמָּה פְּעָמִים בַּיּוֹם, כָּל־כָּף הָיוּ דְבוֹקִים אֶל צִיּוֹן רַבֵּנוּ ו"ל.

וְאָמַר מוהֲרָא"ש נ"י, אֲשֶׁר צִיּוֹן בְּאִידיש הוּא לְשׁוֹן מְשִׁיכָה, "צִיעֵן", כִּי מִי שְׂזָכָה לְטַעַם טַעַם צִיּוֹן רַבֵּנוּ ו"ל, אַזִּי הוּא תְּמִיד

נמשך למקום הזה, והוא בעצמו אינו יודע מה מושך אותו לשם, ואף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי, כי הציון יש לו כח המושך, להמשיך את האדם אליו יתברך, ועל-כן דיקא שם הוא מקום נורא ונפלא מאד, ומי שזוכה להיות בציון רבנו ז"ל מתעורר מאד מאד אליו יתברך, וממש מרגיש כאלו רבנו ז"ל עושה לו נתיח, ומוציא ממנו את כל המחלות והחלקאים הרעים בגשמיות וברוחניות; ועל-כן אשרי ואשרי מי שזוכה להיות בכל פעם בציון רבנו ז"ל, ולומר שם העשרה מזמורי תהלים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמאז הפעם הראשונה שזכה להיות בציון רבנו ז"ל בשנת תשכ"ו, קבל על עצמו שיעשה כל מיני מאמצים שבעולם, לעורר ולחזק ולאמץ ולפרסם ולגלות לכל עם ישראל את מעלת ציון רבנו ז"ל. ובמימים ההם לא היו יכולים לנסע לציון רבנו ז"ל אלא בחשאי, כי לא נתנו רשיון לנסע לאומן, רק עד העיר קיב, ומשם היו לוקחים בחשאי טקסי או סתם רכב, והיו משנים את הלבוש ומתלבשים בלבוש רוסי, וכך היו נוסעים אל ציון רבנו ז"ל בלילה. והוא נסע כך הרבה פעמים, ותמיד הצליח להגיע אל ציון רבנו ז"ל באמצע הלילה, והיה שם כמה שעות. רק פעם אחת נתפס הוא ועוד עשרים מאנשי שלומנו, בערב ראש השנה תשל"ח. נסעו עשרים ואחד אנשים להיות בראש השנה על ציון רבנו ז"ל, ותפסו אותם באמצע הלילה, והושיבום בבית-הסדר עד ערב ראש השנה בצ'הרים, ואז החזירו אותם אל העיר קיב.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאם האדם זכה להיות פעם בציון רבנו ז"ל, ראוי לו לרקד בכל יום מרב שמחה על החסד חנם שעשה עמו הקדוש-ברוך-הוא, כי אין עוד זכות גדול יותר מלהיות בציון רבנו ז"ל. ומוהרנ"ת ז"ל דבר פעם מגדלת ציון רבנו ז"ל, ואמר, שענש הגלגול הוא ענש קשה מאד מאד, אבל אם היה יודע שיתגלגל עוד פעם בזה העולם, ויזכה להיות בציון רבנו ז"ל, היה כדאי לרדת עוד הפעם, כדי להיות בציון רבנו ז"ל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שפדאי לכל אחד ואחד מאנשי שלומנו, שיעורר את אחיו ואת גיסיו ואת קרובי משפחתו, ואת אביו ואת אמו, לעוררם ולחזקם ולאמץם ולשדלם שיבואו אל ציון רבנו ז"ל, כי זוהי זכות הרבים לנצח נצחים; אשרי מי שבא בכל פעם אל ציון רבנו ז"ל.

צָרָה

מוהרא"ש נ"י אמר, שהאדם בעת צרה נמצא בסכנה גדולה, שלא יפל לנוקבא דתהומא רבא, כי בשעה שעוברת על האדם איזו צרה, נחלשת דעתו, ויכול לפל מהאמונה הקדושה, שאז הצרה כפולה, הינו צרה צרורה, כי כל זמן שיש לאדם אמונה ברורה בו יתברך, ובוטח רק בו יתברך, אז אין שום ברירה שבועלם יכולה להזיק לו, ושום צרה לא תוכל להפיל אותו או לשבר אותו, רק עקר הצרה המרה היא צרת הנפש כשאדם נעקר, חס ושלום, ממנו יתברך, זו נקראת צרה; ועל-כן כל אלו שרחוקים ממנו יתברך, ובפרטיות מי שפורק על, ואינו מקיים את מצוותיו יתברך, והוא רחוק מהיהדות, זו נקראת צרה צרורה, ורחמנות גדולה עליו, כי מי יודע כמה ענשים קשים ומרים יצטרף לעבר בזה העולם להזדבף; ולכן צריך לזכר תמיד, אשר צרה נקראת רק כשנעקר ממנו יתברך, אבל אם יש לאדם אמונה בו יתברך, זו לא נקראת צרה כלל, כי עקר הצרה זהו רק כשנתרחק ממנו יתברך, ועובר על התורה ועל המצוות, חס ושלום, זו נקראת צרה מרה עד מאד, וצריך לרחם על אנשים כאלו הרחוקים מהיהדות ורחוקים מהאמונה הקדושה בו יתברך, כי עליהם עוברת צרה מרה עד מאד, ועל זה יש לרחם ולהשתדל לעזר להם לצאת מהצרה הזאת, שעקרו את עצמם ממנו יתברך, חס ושלום; אשרי מי שמחזיק עצמו בו יתברך תמיד.

צַעֲקָה

מוהרא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר לְפִי דְבָרֵי רַבְנֵי ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימנים כא, לו), אִי אֶפְשֶׁר לְהוֹלִיד אֶת הַמַּחִין וְלַצָּאת מִכָּל הַתַּאֲוֹת הַרְעוֹת אֲלֵא עַל-יְדֵי צַעֲקָה, שְׂאָדָם צָרִיךְ לַצַּעֵק בְּכָל יוֹם הַרְבֵּה צַעֲקוֹת אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, וְלִהְתַּחַנֵּן וּלְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת. אָךְ אָמַר מוהרא"ש נ"י, שֶׁהַצַּעֲקוֹת הָאֵלֶּה, צָרִיכִין לַצַּעֵק רַק בְּתוֹךְ יַעַר וְשׂוּדָה שְׂאִין שֶׁם בְּנֵי-אָדָם, וְלֹא לַצַּעֵק בֵּין בְּנֵי-אָדָם, שְׂאֵז יִגְרַם עַל עַצְמוֹ מַחֲלָקָת, וַיַּעֲשׂוּ מִמֶּנּוּ לִיצְנוּת, וְעַל-כֵּן מִי שֶׁמְרַגֵּישׁ שְׂיַצְרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו, וּבוֹעֵרֶת בּוֹ אֵשׁ הַתַּאֲוֹת, עָלָיו לַצָּאת לְאִיזָה שׂוּדָה אוֹ יַעַר שְׂאִין שֶׁם בְּנֵי-אָדָם, וַיַּצַּעֵק שֶׁם בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ ע' קָלִין. וְכָל אֵלֵי הַצַּדִּיקִים שְׂזָכוּ לְהַגִּיעַ לְמַדְרַגָּתָם, לֹא זָכוּ אֲלֵא עַל-יְדֵי שְׂצַעֲקוֹ אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת, אֲבָל זֶה צָרִיךְ לְהִיּוֹת דִּיקָא בְּתוֹךְ יַעַר אוֹ שׂוּדָה אוֹ בְּמִרְתֵּף, הֵינּוּ בְּמָקוֹם שְׂאִין שֶׁם בְּנֵי-אָדָם, וְאִין שׂוֹמְעִים קוֹלוֹ, כִּי בְּרַגַע שְׂאַחֲרֵים שׂוֹמְעִים אֶת קוֹלוֹ — זֶה כָּבֵר שְׂקָר.

וְאָמַר מוהרא"ש נ"י, שֶׁהֵן אֲמֵת, שְׂמִי שְׂמַחוּ מִצְמָצָם, צָרִיךְ לַצַּעֵק הַרְבֵּה בְּתַפְלַת שְׂחֵרִית, מְנַחֵה וּמַעְרִיב, וְלִהְתַּפְּלֵל בְּקוֹל גְּדוֹל, וְלֹא יִתְבַּיֵּשׁ מִפְּנֵי בְּנֵי-אָדָם הַמְּלַעֲיָגִים, וְזֶה יָכוֹל לְהִיּוֹת אֶפְלוּ בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת, אֲבָל תַּפְלָה וְהַתְּבוּדוֹת בְּקוֹלוֹת וּבְצַעֲקוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ, זֶה צָרִיךְ לְהִיּוֹת בְּהַצְנַע, שְׂבְּנֵי-אָדָם לֹא יִשְׁמְעוּ אֶת הַתְּבוּדוֹת וְאֵת שְׂיַחְתּוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנּוֹ, כִּי עַקֵּר הָאֲמֵת הוּא כִּשְׂהוּא בְּהַצְנַע וּבְהַעֲלֵם, וְאֵף אֶחָד אֵינוֹ שׂוֹמֵעַ אֶת קוֹלוֹ.

וּסְפַר מוהרא"ש נ"י, שֶׁפַּעַם יִלְדָה בְּתוֹ שֶׁל ר' נַחֲמָן טוֹלֵטְשִׁינְעַר ז"ל בְּבֵית, וַצַּעֲקָה בְּקוֹלוֹת כְּדָרְךְ יוֹלְדָת, וְהוּא עָמַד מְאַחֲרֵי הַחֲלוֹן, וְאָמַר אֵז לְאֶחָד מְאַנְשֵׁי שְׂלוֹמְנוֹ: "כֶּף הָיוּ צוֹעֲקִים הִירָאִים וְהַשְּׂלָמִים אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ". כְּאֹמֵר שְׂכָמוֹ שְׂצוֹעֲקַת הַיּוֹלְדָת: "אוֹי, אוֹי", בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת, כֶּף צַעֲקוֹ הִירָאִים וְהַשְּׂלָמִים, עַד שֶׁהַגִּיעוּ לְמַדְרַגָּתָם וְנִזְדַּבְּרָה

מחם.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבהיותו בחור צעיר, ולמד בכל יום ח"י פרקים משניות, היה אומר אותם בקול ובצעקה גדולה, וכך זכה לסיים בכל יום ח"י פרקים משניות בקול גדול; כי רבנו ז"ל אמר, שצריכים לצעק גם בעת הלמוד.

ופעם אחת בכה ילד קטן וצעק בקולי קולות: "אבא, אבא" (כדרך ילד קטן שמחפש אחר אביו), ענה ואמר מוהרא"ש נ"י לתלמידיו: ראו, שכך צריכים לצעק אל הקדוש-ברוך-הוא: "אבא, אבא, איפה אתה?", כאותו ילד קטן שלא ראה את אביו, היות שנעלם ממנו, והתחיל לחפש אתריו ולצעק בקולי קולות ובבכיות ובצעקות: "אבא, אבא, איפה אתה?". כך, אמר מוהרא"ש נ"י, צריכים לצעק אל הקדוש-ברוך-הוא בלי שום חכמות, ואם האדם הולך בדרך כזו, בודאי סוף כל סוף יזכה למצא את הקדוש-ברוך-הוא; אשרי מי שאינו מטעה את עצמו כלל, ומקיים את דברי רבנו ז"ל בתמימות ובפשיטות גמורה.

קשיות

מוהרא"ש נ"י אמר, שצריכים לבקש הרבה ממנו יתברך, שיזכה לאמונה ברוחה ומזככת בו יתברך, עד שלא יהיו לו שום קשיות וספקות עליו יתברך כלל, כי האדם — על-ידי עוונותיו המרבים שחטא ופגם, ובפרט בפגם הברית — הוצאת זרע לבטלה, ושאר מיני גאוף, רחמנא לישזבן, על-ידי-זה נתקלקל מחו, ונתעקם לבבו, והוא מלא קשיות וספקות עליו יתברך, ושואל תמיד: "למה מגיע לי דבר זה? ולמה אני צריך לסבל כל-כך?" וכדומה, שמטיח דברים כלפי מעלה; כי לא יקשה האדם קשיות עליו יתברך, אלא

אם־כֵּן פָּגַם קִדְּם בְּבְרִיתוֹ, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן. וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ, שְׁלֵא יְהִי לּוֹ שׁוּם קִשְׁיֹת וּסְפָקוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵךְ כָּלֵל, רַק יִדַע, שְׁכָל מַה שֶּׁהַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה — צְדִיק וַיֵּשֶׁר הוּא, וַיְהִי רָגִיל לְחֹזֵר עַל פְּסוּק זֶה (דְּבָרִים לֵב, ד): "הַצּוֹר תָּמִים פָּעֵלוּ, כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט, אֵל אֱמוּנָה וְאִין עוֹל, צְדִיק וַיֵּשֶׁר הוּא".

וּסְפַר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁהֵרֵב הַקְדוֹשׁ ר' אַהֲרֹן מִבְּעֵלְז זי"ע, כְּשֶׁדְּבָרוֹ לְפָנָיו מֵהַשׁוּאָה הָאֵימָה שֶׁעָבְרָה עַל כָּלֵל יִשְׂרָאֵל בַּעַת מְלַחֲמַת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה, עָנָה וְאָמַר: "אֲסוּר לְדַבֵּר מִזֶּה כָּלֵל, כִּי יְכוּלִים לְהַפְגִּס בְּלֵב הָאָדָם קִשְׁיֹת עָלָיו יִתְבַּרֵךְ, חֵס וְשְׁלוֹם, וְצְרִיכִים לְהִתְרַחֵק מִכָּל מִינֵי קִשְׁיֹת וּסְפָקוֹת, כִּי בּוֹדָאֵי צְדִיק וַיֵּשֶׁר הוּא וְאִין אָנוּ מְבִינִים דְּרָכָיו יִתְבַּרֵךְ". וּמֵאֵד מֵאֵד הַזֶּהִיר אֶת אַנְשָׁיו שְׁלֵא לְדַבֵּר כָּלֵל מֵהַשׁוּאָה, כְּדִי שְׁלֵא יִכְנָסוּ בְּלֵב הָאָדָם שׁוּם קִשְׁיֹת וּסְפָקוֹת וְעַקְמוּמִיּוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵךְ.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שְׂאִין לָךְ אָדָם שְׂאִין לוֹ קִשְׁיֹת וּסְפָקוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵךְ, כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹבְרִים מִשְׁבָּרִים וְגִלִּים בְּחַיָּיו, וְעַל־כֵּן הוּא צְרִיךְ לְרַחֲמִים רַבִּים, שְׁלֵא יָבוֹא, חֵס וְשְׁלוֹם, לִידֵי אֲפִיקוֹרְסוֹת, כִּי הַקִּשְׁיֹת וְהַסְפָּקוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵךְ הֵם הֵם הָאֲפִיקוֹרְסוֹת, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים רַחֲמִים רַבִּים לֹא לִפְלֵ בַקִּשְׁיֹת וּבַסְפָּקוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵךְ. וְהָאָדָם צְרִיךְ לְהִגִּיעַ לְמַדְרַגָּה כּוֹז, עַד שְׂאִין לוֹ שׁוּם קִשְׁיֹת עָלָיו יִתְבַּרֵךְ כָּלֵל, וְאֲפֵלוּ שֶׁהוֹלְכִים עִמּוֹ בְּמִדַּת הַדִּין, הוּא צְרִיךְ לְדַעַת שֶׁהַכֵּל רַחֲמִים, כִּי מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ לֹא תִצְאֶנָּה הַרְעוֹת כָּלֵל, רַק הַכֵּל טוֹב, וְאֵף שֶׁבְּאֵמַת הוּא סוּבֵל יְסוּרִים קָשִׁים וּמְרִים, עָלָיו לְדַעַת שֶׁהַכֵּל רַחֲמִים.

וְסִיִּם מוהֲרַא"ש נ"י, שְׂמִי שְׁזוּכָה לְהִגִּיעַ לְמַדְרַגָּה זוֹ, שְׂאִין לוֹ שׁוּם קִשְׁיֹת וּסְפָקוֹת וְעַקְמוּמִיּוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵךְ כָּלֵל, אֵף שֶׁמִּתְנַהֲגִים עִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁמִּתְנַהֲגִים, הָאָדָם הַזֶּה נַעֲשֶׂה מְרַכְבָּה לְגַבֵּי גְלוּי הָאִין סוּף בְּרוּךְ הוּא. וְלֹא זָכוּ הַצְדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים לְהִיּוֹת נַעֲשִׂים מְרַכְבָּה

לשכינת עזו יתברך, עד שהגיעו למדרגה זו, שנסו אותם בכל מיני נסיונות קשים ומרים, וסבלו יסורים עצומים, ואף-על-פי-כן לא הקשו שום קשיות עליו יתברך, ולא נתעקם לבכם כלל, רק תמיד ידעו, שכל מה שהקדוש-ברוך-הוא עושה הוא בחסד וברחמים, ו"צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו" (תהלים קמה, יז) — אשרי מי שזוכה להגיע למדרגה זו.

קצת

מוהרא"ש נ"י אמר, אשר העצה שגלה רבנו ז"ל למוהרנ"ת ז"ל, ש"קצת" גם-כן טוב, זו עצה נוראה ונפלאה מאד מאד על כל פרט ופרט בחיי האדם, כי עקר הכשלוך של האדם בזה העולם הוא, מחמת שרוצה לעשות הרבה מאד, וכשרואה שאינו יכול, מאיזו סבה שתהיה, אזי אינו עושה שום דבר, וזה החסרון אצל כל אחד; כי רואים בחוש, שלכל בר ישראל יש רצונות וכסופין לעשות הרבה בשביל הקדוש-ברוך-הוא, אחד רוצה להיות תמיד בשמחה, אבל אינו הולך לו, כי נמשך אחר העצבות והמרה שחורה, אחד רוצה להתפלל ולהתבודד כל היום שעות על גבי שעות, אבל אינו מצליח, אחד רוצה ללמד תורה, ולזכות לט"ל ולהיות בכל חלקי התורה הקדושה, אבל אינו זוכה לכל זה, והטעם הוא, מפני שרוצה הרבה, וכשרואה שאינו יכול, אז מתרשל לגמרי, ואינו עושה מאומה, אבל כפי העצה הקדושה של רבנו ז"ל, שאמר למוהרנ"ת ז"ל: "קצת" גם-כן טוב, "אביסל איז אויך גוט", על-ידי-זה יכולים להצליח ביותר, עד שאין האדם יכול לתאר ולשער אל מה יכול לזכות על-ידי העצה הנוראה והנפלאה הזאת, ש"קצת" גם-כן טוב. למשל, טבע של אדם שנמשך אחר עצבות ועצלות, עד שעל-פירב בני-אדם מתאשים לגמרי משמחה וזריזות, והכל מחמת שרוצים דבר שלם, להיות תמיד בשמחה, ולהיות תמיד זריזים במעשיהם,

וכשרואים שאין זה הולך להם, אזי מתרשלים לגמרי, ואינם עושים שום דבר, לא-כן אם האדם יעשה לעצמו כלל גדול: "אני אהיה רק קצת שמח עכשו, אני אהיה זריז רק בדבר אחד עכשו", דיקא על-ידי-זה יזכה להרבות שמחה על שמחה, וזריזות על זריזות. וכמו-כן הוא בענין תפלה והתבודדות, למשל: האדם רוצה להתבודד שעה אחת כמו שהזיכרנו רבנו ו"ל, כי רבנו ו"ל רצה שכל אחד מאנשי שלומנו יתבודד כל היום בלוי, אבל אמר, שמחמת שאנשים כערככם אי אפשר להם, לזאת ראוי להתבודד שעה אחת ביום. והמציאות מראה, שגם שעה אחת אי אפשר כבד להתבודד, כי האדם כל-כף שבור, עד שגם השעה באה לו קשה מאד, אך אם יאמר לעצמו שאינו רוצה להתבודד רק חמש דקות, אזי בנדאי יוציא את הדבר מן הכח אל הפעל, כי חמש דקות כל אחד יכול להתבודד, ואחר-כך יחשב, אולי עוד חמש דקות, וכן עוד חמש דקות, ולאט לאט יגיל את עצמו להתבודד עמו יתברך כל היום, אשר אין למעלה מזה — להיות רגיל לדבר עמו יתברך, אשר כל דבור ודבור הוא הצלחה נצחית, הצלחה כזו, שאין לתאר ואין לשער כלל, כי הדבור הוא הכלי לקבל בו אור האין סוף ברוך הוא, ועל-פני גדולי הצדיקים לא זכו להגיע אל האור אין סוף ברוך הוא, אלא על-ידי שהרבו להתבודד ימים ושנים עמו יתברך. ובשום פנים ואפן אי אפשר להגיע אל התבודדות, כי אם כשמתחיל להרגיל את עצמו בעצה הקדושה הזו של "קצת", לידע שקצת גם-כן טוב, הינו לדבר כמה דבורים ועוד כמה דבורים וכו'.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזו פונת המדרש (שיר השירים רבה ה, ג): פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודו של מחט, ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלים וקרונות נכנסים בהם; הינו שהקדוש-ברוך-הוא מבקש מן האדם רק פתח כחודו של מחט, שינקב חור קטן מאד, וממילא כבר יתרחב לבו כפתחו של אולם. כי זוהי העצה הנפלאה של רבנו ו"ל, ללקח בדרך זו של "קצת" גם-כן טוב, וזהו יסוד גדול בחיי האדם. וכמו-כן בלמוד התורה הקדושה, למה

האדם מתרשל מלמוד התורה הקדושה? כי רוצה הכל בפעם אחת, וכשרואה שאין הולך לו, אזי אינו עושה שום דבר כלל. למשל, כשהוא רוצה לסיים את כל התנ"ך בחדש אחד... וכשרואה שזה אינו הולך לו, אזי יכולות לעבר שנים על גבי שנים, שלא יפתח תנ"ך... אבל אם ידע שפסוק אחד גם מאד מאד יקר, ואחר-כך יחשב אולי אלמד עוד פסוק ועוד פסוק וכו' וכו', כך יזכה בכל יום ללמד מבלי שישים לב כמה פרקים. וכמו-כן בששה סדרי משנה, וכמו-כן בלמוד ש"ס — בבלי, ירושלמי ותוספתא, רמב"ם, טור ושלחן ערוך, וספרי הזהר והתקונים, וכל המדרשים כלם, עקר המניעה של האדם ללמוד, הוא לא מחמת שאין לו זמן, או מחמת שאין לו ראש טוב לקלט את הלמוד, אלא מחמת טבעו, שרוצה לחטף הכל בבת אחת, וכשרואה שזה לא מציאותי, אזי מתרשל לגמרי. לא-כן אם יקח את הכלל הזה של "קצת" גם-כן טוב, ויזכר שהקדוש-ברוך-הוא אומר: פתחו לי פתח כחודו של מחט, הינו שילמד רק משנה אחת, ואחר-כך יאמר לעצמו — אולי עוד משנה ועוד משנה, וכמו-כן כמה שורות גמרא, וכמה סעיפים שלחן ערוך וכו' וכו', שכל זה בכלל פתחו לי פתח כחודו של מחט, על-ידי-זה לבסוף יפתח לו פתח כפתחו של אולם. וזה ברור, שמי שרק יתנהג בדרך זו יצליח מאד מאד בחייו. וצריך לידע תמיד, שיש לעשות רק מעט, ועל-ידי-זה לבסוף יעשה הרבה. וזה סוד מאמר שמאי (אבות א): "אמר מעט ועשה הרבה", הינו שאדם צריך קדם לומר לעצמו שהולך לעשות מעט, ולבסוף ממילא יעשה הרבה. מה שאין כן אם יתחיל לומר לעצמו שיעשה הרבה, אזי אפלו מעט לא יעשה, וזה ברור. וכן מובא בגמרא (בבא מציעא פו): צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה; הינו שזו דרך של הצדיקים, שאומרים רק "מעט", הינו שהולכין לעשות מעט וקצת, ולבסוף נתגלה שעושים הרבה. ובזה תלוייה כל הצלחת האדם, ואם היו בני-אדם מתנהגים בצורה כזו, אזי היו מצליחים מאד מאד, הן בתקון המדות — להיות בשמחה אפלו מעט דמעט, והן להזהר מדבורים אסורים, שאפלו דבור אחד פחות גם-כן כדאי, וכן בכעס

ורציחה, שיהיה אפלו בכעס אחד פחות גם-כן כבר טוב; כי יש
 בני-אדם שכל-כף נכנסו בפטפוטי דברים בטלים ובכעס ובכרצחה
 ובהסתכליות רעות, עד שגדמה להם, שאינם יכולים להתגבר על
 זה, אבל אם ילכו בדרך זו — לדעת ש"קצת" גם-כן טוב, הינו
 דבור אחד פחות של הבלי העולם הזה והי גם-כן קרן נפלאה, כעס
 אחד פחות בזה העולם, זו גם-כן הצלחה נצחית, הסתכלות רעה
 אחת פחות בזה העולם זה גם-כן יקר מאד מאד, אזי לאט לאט
 היו מרגילים עצמם בעוד דבור אחד פחות, ובעוד כעס פחות,
 ובעוד הסתכלות פחות, עד שהיו זוכים לקנות את כל המדות
 הטובות באמת. וכמו-כן בענין התפלה וההתבודדות, צריך להתחיל
 רק עם דבור אחד, ויהיה יקר בעיניו הדבור מאד מאד, ואחר-כך
 יחשב אולי עוד דבור ועוד דבור, ועל-ידי-זה יצליח דרכו. וכמו-כן
 בתפלות הקבועות: שחרית, מנחה, מעריב, חצות, שרוצה להתפלל
 בכונה גדולה, ורואה שאינו הולך לו, ועל-ידי-זה מתנאש לגמרי,
 אבל צריך לדעת, שקדם עליו לומר את ברכות השחר בכונה גדולה,
 ולומר לעצמו: "אין לי רק אמירת ברכות השחר", ואחר-כך יאמר
 לעצמו, שאומר רק את הקרבנות בכונה, ו"אין לי רק אמירת
 הקרבנות", ואחר כך יאמר לעצמו: "אין לי רק המזמורים של
 פסוקי דזמרה, ורק זה אני צריך לומר בכונה", ואחר-כך יאמר
 ויחשב לעצמו לומר רק את השירה בכונה גדולה, וכן בענין ברכות
 קריאת שמע לאמרם בכונה, וכשיגיע לקריאת שמע יאמר לעצמו:
 "אין לי רק קריאת שמע לומר בכונה גדולה", עד שיגיע לשמונה-
 עשרה, ואז יחשב בכל ברכה וברכה משמונה-עשרה הברכות: "אין
 לי רק הברכה הזו לומר בכונה גדולה מאד", ואם יתנהג בצורה כזו
 אז דיקא יתפלל כל התפלה בכונה גדולה, וזה ברור. וזו עצה
 נפלאה — מי שרוצה להודות באמת, לא-כן אלו המתרשלים, זהו
 מחמת שרוצים להתפלל כל התפלה בכונה גדולה, ומתרשלים
 כשאין הולך להם כמו שרצו. וכמו-כן הוא בלמוד התורה הקדושה,
 שתמיד צריך להתחיל בדבר קטן, ולאט לאט יזכה לסיים הכל. ואמר
 מוהרא"ש נ"י, שגם בעסק גשמי אי אפשר להצליח בזה העולם,

אָלאַ כְּשֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ וּבַעֲצָה זוֹ, לִידַע שׁ"קֶצֶת" גַּם-כֵּן טוֹב. וְרוֹאִים בְּחוּשׁ, שְׁפָל הַפְּשָׁלוֹנוֹת שֵׁישׁ לְבַנְיָאָדָם בְּחַיִּים, הֵם רַק מִחֲמַת שְׁנוּטָלִים עַל עֲצָמָם עַל קֶשֶׁה וְכִבֵּד מְאֹד, כִּי רוֹצִים דְּבַר שְׁלָם, וּכְשֶׁאֵין הוֹלֵךְ לָהֶם, הֵם נִשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי. לְמַשָּׁל בְּעֶסֶק הַפְּרֻנְסָה, הָאָדָם רוֹצֵה לְהַרְוִיחַ אֲלָפִים, וּכְשֶׁאֵין הוֹלֵךְ לוֹ — מִתְּנִיאַשׁ לְגַמְרֵי, וְעוֹזֵב אֶת הָעֶסֶק, מֵה שֶׁאֵין כֵּן אִם הָאָדָם יֵלֵךְ בְּתַמִּימוֹת, וַיִּחַשֵׁב כְּמוֹ הַתָּם, שֶׁאָמַר: "מֵה יֵשׁ לִי לְהַפְסִיד? כִּמָּה עוֹלָה לִי דְבַר זֶה, וְכִמָּה אֲנִי מַרְוִיחַ מִיַּד לֵיד" וְכוּ', אִזְ הִיָּה תְּמִיד בְּשִׁמְחָה, וְהִיָּה תְּמִיד מַרְוִיחַ (עַיֵן סִפּוּרֵי-מַעֲשִׂוֹת, מַעֲשֵׂה ט'), כִּי כָל רוּחַ קָטָן צָרִיךְ לְהִיּוֹת יָקָר מְאֹד מְאֹד בְּעֵינָיו, וּכְשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ וּבַעֲצָה זוֹ, אֲזִי בְּאַמַּת יִצְלִיחַ. וְכִמוֹ-כֵן כְּשֶׁאָדָם בּוֹנֶה בַּיִת, בּוֹדֵאי רוֹצֵה שִׁיְהִיָּה הַבַּיִת בְּנוֹי בְּפַעַם אַחַת, אָבָל הַמְּצִיאוֹת הֵיא לֹא כָּה, שׁוֹם דְּבַר אֵין יְכוּלִים לְבַנוֹת בְּפַעַם אַחַת, אָבָל אִם יִחַשֵׁב, שֵׁישִׁים עֲכָשׁוּ רַק כִּמָּה שׁוֹרוֹת שֶׁל לְבָנִים, וְכֵן בְּכָל יוֹם, לְבַסּוֹף יִהְיֶה לוֹ בְּנֵי גַפְלָא. וְכֵן הוּא בְּכָל פְּרֻט וּפְרֻט בְּחַיֵּי הָאָדָם, אִם הָאָדָם יַעֲמִיד לְנֶגֶד עֵינָיו אֶת הַכֶּלֶל הַזֶּה, שׁ"קֶצֶת" גַּם-כֵּן טוֹב, אִזְ יִצְלִיחַ עַד מְאֹד, כִּי הָעֲצָה הַזֹּאת שֶׁל "קֶצֶת", הֵיא עֲצָה נוֹרָאָה וְנִפְלְאָה מְאֹד.

וְהַרְאָה מוֹהֲרָא"ש נ"י עוֹד כִּמָּה דְּגַמְאוֹת לְדְבַר זֶה. הֵנָּה רוֹאִים, שְׁמַנְחִים בְּחֻצְרוֹ אוֹ בְּבֵיתוֹ שֶׁל הָאָדָם זָבָל רַב מְאֹד וְגֵרוּטָאוֹת, אָבָנִים, בְּרוֹזָלִים וְקַרְשִׁים וְכוּ' וְכוּ', וְזֶה עוֹמֵד לְנֶגֶד עֵינָיו וּמַפְרִיעַ לוֹ מְאֹד, אֲךָ מֵאַחַר שֶׁעוֹשֶׂה לְעֲצָמוֹ חֲשִׁבוֹן, שִׁיִּגְזֹל מִמֶּנּוּ זְמַן רַב עַל מְנַת לְנִקּוֹת אֶת כָּל זֶה, וּמִי יוֹדַע אֵימַתִּי יִגְמַר הַמְּלֹאכָה, אֲזִי אֵינוֹ עוֹשֶׂה מְאוּמָּה, וְהַזָּבָל עוֹמֵד מוֹל עֵינָיו וּמַטְרִיד אוֹתוֹ, עַד שֶׁמִּתְנִיאַשׁ לְגַמְרֵי מִלְּנִקּוֹת אֶת חֻצְרוֹ אוֹ אֶת דִּירָתוֹ. אָבָל כְּשֵׁיטַל לְעֲצָמוֹ אֶת הַכֶּלֶל הַזֶּה, שׁ"קֶצֶת" גַּם-כֵּן טוֹב, אֲזִי בְּכָל פַּעַם שִׁיַּצֵּא מִבֵּיתוֹ יִקַּח עִמוֹ רַק קֶצֶת זָבָל — פַּעַם קָרֶשׁ, פַּעַם בְּרוֹזָל, פַּעַם אָבָן וְכוּ', וְאֲזִי בְּמִשְׁךְ הַזְּמַן לֹא יִרְגִישׁ כֶּלֶל שְׁנִקָּה אֶת הַמְּקוֹם מִמְּלֵאי הַזָּבָל וְהַגֵּרוּטָאוֹת, הָאָבָנִים, הַבְּרוֹזָלִים וְהַקְּרֻשִׁים וְכוּ' וְכוּ'. וְכֵן הוּא בְּכָל פְּרֻט וּפְרֻט, כְּשֵׁישׁ לוֹ אֵיזָה מִשָּׂא, הוּא מִתְנִיאַשׁ — מִתִּי יוֹכַל לְהַרִים

את המשא הפכד הזה, אבל אם ילך באפן הזה, שבכל פעם יקח רק קצת, אזי לבסוף יצליח בהכל. והעצה הזו היא עצה נוראה ונפלאה מאד למי שמבין מה קורה בטבע האדם — בין בגשמי ובין ברוחני; כי רב הכשלונות של אדם הם רק פשרוזה דבר שלם, וחפץ לעשות את הכל בפעם אחת, וכשאין הולך לו, הוא מתנאש לגמרי, ונשבר לחלוטין, ואינו עושה שום דבר; ועל-פן אשרי ואשרי מי שהולך עם העצה הזאת, אשר אז יצליח דרכו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

קימה

מוהרא"ש נ"י אמר, שרואים בגי-אדם, שקשה להם מאד מאד לקום בבקר, ועל-ידי-זה מאחרים זמן קריאת שמע ותפלה. ובאמת זו עצת הסמ"ד-מ"ם, ועל-פן הקינה שמקונן הנביא (איכה א, יד): "נתנני אדני בידי לא אוכל קום", אמרו אנשי שלומנו היקרים, אשר דבר זה סובב על שאין יכולים לקום בבקר, ועל זה צריך לבקש הרבה ממנו יתברך, שיוכל לקום.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעל-פן ל'א אוכל קיום הוא ראשי תבות: קל"א כמספר סמא"ל, כי הוא המתלבש עצמו באדם שלא יוכל לקום, וצריך הרבה תפלות ובקשות לבקש ממנו יתברך, שיזכה לקום בבקר, כי הסמ"ד-מ"ם אורב מאד לא להניח לאדם לקום.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאנשי שלומנו היקרים רגילים לומר: עצה לקום מקדם הוא ללכת לישן מקדם. וצריכים לשמר מאד מאד את הלילות, שלא יבלו אותם בהבל וריק, ובפרט בתחילת הלילה, שאז שולט הסמ"ד-מ"ם בעולם, וצריכין תכף-ומיד לילך לישן;

ועל-כן אצל הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע, הנה הכל סגור ומסגור קדם חצות, כי דרכו היתה לילה לישן תכף-ומיד אחר ערבית, והנה סגור ומסגור, כי אז בחצי לילה הראשון שולט הסמ"ך-מ"ם. וכן מי שהולך לישן מקדם, יוכל לקום מקדם, ובפרט מי שהולך לישן תכף-ומיד אחר מעריב, הוא יכול לקום לחצות, וכן נהגו רב רבם של אנשי שלומנו — אשרי מי שיכול לקום את זה, ובזה בעצמו מבטל את הסמ"ך-מ"ם; ועל-כן אמר החכם מפל אדם (שיר השירים ה, ה): "קמתי אני לפתח לדודי וגו'", "קמתי אני ל'פתח" ראשי תבות: קל"א כמספר סמא"ל, כי הוא המעכב מלקום, ובזה שאדם מקים "קמתי אני לפתח לדודי", מבטל את הסמ"ך-מ"ם; אשרי מי שזוכה לקום בכל לילה בחצות, ואם אינו יכול, על-פל-פנים שיקום מקדם מאד, ועל-ידי-זה בעצמו יבטל ממנו את הסמ"ך-מ"ם; כי עקר כח הסמ"ך-מ"ם הוא להפיל את האדם בשנה, שיישן את ימיו ושנותיו, ובפרט בלילות; אשרי מי שאינו מטעה את עצמו כלל, רק הולך לישן בשעה מקדמת, וכך יוכל לקום בשעה מקדמת, כי זה תלוי בזה.

קברי צדיקים

מוהרא"ש נ"י היה מעורר תמיד את אנשי שלומנו, שיסעו להשתטח על קברי צדיקים בכל עת מצוא, כי יכולים לפעל בקברי צדיקים, מה שאין יכולים לפעל במקומות אחרים; כי בקברי צדיקים שורה אור הנח והנר (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן יז; ולקוטי-הלכות תיה ובהמה טהורה, הלכה ד', אות י'), והתפלות שמתפללים שם מקבלות ומרצות מאד בשמים.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שענני האור הנח והנר שיש בקברי הצדיקים, רואים בחוש, כי אפלו צדיקים פאלו שהיו להם בחיים

חיותם מתנגדים ותולקים וכו', אבל לאחר הסתלקותם לעילא ולעילא, נתקדש שמם בכל העולם כלו, ומפל קצוי תבל באים אנשים להשתטח ולהתפלל על קברם, ומתאחדים שם חסידים ומתנגדים, אשכנזים וספרדים וכו', ואפלו אלו שלא העריכו את מעלתם וקדשתם בחיים חיותם של אותם הצדיקים, אבל לאחר הסתלקותם כלם מודים שהיו גדולים וקדושים מאד, וכמו שמרגל בפי אנשים לומר: אחרי מות — קדושים אמר, הינו אחרי מותם והסתלקותם של הצדיקים, אזי נעשים קדושים בעיני כלם, וכלם רוצים להתקרב אליהם, וזה מחמת האויר הנח והזף השורה בקברם, וכל אחד מישאל מוצא לעצמו מקום שם. וכמו שרואים בקבר רבי שמעון בר יוחאי במירון, שמפל תפוצות ישראל באים להשתטח על קברו, ושם מתאחדים כל סוגי היהודים מכל מיני עדות ומוצא, וכלם מקבלין התעוררות עצומה ממקום גניזתו הקדוש.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמה שמזכר בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן קט), שקבר הבעל-שם-טוב קדוש בקדשת ארץ ישראל, הוא הדין לכל קברי הצדיקים האמתיים, שהם יורשים קדשת ארץ ישראל במקום גניזתם, ולכן הוא דבר נפלא מאד לבקר בקברי כלם, ולבקש מהשם יתברך, שיזפה להתקרב אליו יתברך באמת בזכות הצדיק הגנוז שם.

והרבה פעמים היה מוהרא"ש נ"י מיעץ לאנשים שבקשו ממנו על איזו ישועה, שישעו לקברי צדיקים להתפלל שם אל השם יתברך, ובפרט לקבר רבי שמעון בר יוחאי במירון ולקבר רבי מאיר בעל הנס בטבריה, שהם מקומות מסגלים מאד לפעל כל מיני ישועות ורחמים.

ומוהרא"ש נ"י בעצמו רגיל תמיד להשתטח על קברי הצדיקים בכל עת מצוא, ובשנים הקודמות כשהיה בא לארץ ישראל רק

לעתים רחוקות, הנה רגיל בכל פעם שבא לארץ ישראל, לבקר בקברי הצדיקים בכל רחבי הארץ, כידוע לכל מי שזכה להשתתף עמו ולהסתופף בצלו בנסיעות אלו, והיתה לו עבודה מיחדת בכל קבר וקבר. וגלה לנו לפעמים רמזים קטנים וענינים נפלאים מהקבר שבקר בו, ונתחברו מזה חבורים שלמים, ויובאו במקום אחר, בעזרת השם יתברך. וגם בעיר מושבו בחוץ לארץ, רגיל מוהרא"ש נ"י מדי פעם בפעם לנסע לקברי צדיקים, כשהוא צריך לאיזו ישועה מיחדת, ורגיל לנסע לקבר הרב הקדוש הרבי"ץ מליובאוויטש ז"ע בעיר קווינס, וכן לקבר הרב הקדוש מסאטמער ז"ע בעיר מונרו, והיה נוסע לפעמים עם עוד אחדים מאנשי שלומנו, וראו אצלו עבודה שלמה והתעוררות מיחדת בכל קבר. ורגיל לומר, שצדיקים כאלו, שמסרו נפשם כל ימי חייהם לגמל טובות לנשמות ישראל, יש להם כח גדול גם אחר הסתלקותם, ויכולים לפעל דברים גדולים מאד על-ידי תפלה ובקשה ליד קברם; אשרי הזוכה לבקר בקברי צדיקים בכל עת.

קרוב רחוקים

מוהרא"ש נ"י אמר, שעצם מעלת הענין של קרוב רחוקים, ולנסע נסיעות על מנת לקרב נשמות ישראל לאביהן שבשמים, לא נמצא כתוב בשום ספר מתלמידי הבעל-שם-טוב הקדוש ז"ע, כי אם בספרי רבנו ז"ל, שהזהיר אותנו מאד על זה, וכמה פעמים הנה מבזה אותנו בבזיונות, על שאנו מתעצלים בזה. ופעם אחת קרא לנו עצים יבשים, על שאין אנו מולידים נפשות, שתתקרבנה להשם יתברך על ידינו. ופעם אחת במוצאי-שבת-קדש עמדו אנשי שלומנו לפני רבנו ז"ל, ובתוכם היו גם גדולי תלמידיו וחסדו, והוכיח אותם כמה שעות על ענין זה, ואמר, שהיה רצונו, שיסעו נסיעות בשביל לדבר עם בני-אדם (עין תי-מוהר"ן, סימן תקמג); כי רבנו ז"ל

גלה ופרסם את הדרך הזו, לצאת לחוץ, ולקרב נפשות להשם יתברך, בבחינת (משלי ה, טז): "פוצו מעינתיך חוצה"; כי רבנו ז"ל יש לו הכח לירד לעמק הירידה והנפילה של כל אחד ואחד, ולהחיות ולהשיב את נפשו בשבעה משיבי טעם, וכל מי שהולך עם כחו של רבנו ז"ל, ומקשר עצמו היטב אל רבנו ז"ל ואל תורותיו ועצותיו הקדושות, על-ידי-זה מקבל גם-כן אותו הכח לקרב נפשות רבות אל השם יתברך, ובודאי יצליח מאד בכל אשר יפנה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שמה שבדורות הללו נתפשט ענגן זה של קרוב רחוקים גם אצל אחרים, ויש הרבה שעוסקים בזה היום, זה מחמת עצם ירידת הדור, שכלם כבר רואים את נחיצות הענגן, וכלם מבינים שההכרח לעשות משהו בשביל תקון הנשמות הנדחות, שהרי אסור לעמד על דם רעף. אבל לראות את כל זה מראש בדורות שלפנינו, ולצוות על זה בפרוש, היה רק רבנו ז"ל, שהבין היטב, שצריכין לעשות כל מה שביכולתנו, לקרב כל נשמות ישראל לאביהן שבשמים, ובזכות זה תהיה הגאולה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאף-על-פי שיש בודאי סכנה גדולה בענגן קרוב רחוקים, כי יש חשש שלא תהיה נתפסת בך הרשעות של האדם שאתה רוצה לקרב, אבל על-ידי שאדם מקשר עצמו היטב אל צדיקים אמתיים, ובפרט אל רבנו ז"ל ועצותיו הקדושות, על-ידי-זה מקבל כח עצום מאד, ואינו צריך לפחד מזה כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבשעה שאדם עוסק בקרוב רחוקים, עליו להזהר בשני דברים אלו ביותר, ועל-ידי-זה יצליח מאד, שלא ידבק בו הרע של האנשים שרוצה לקרב. (א) שינדבר כל הזמן דבורי אמונה ויראת שמים, ולא יתן הזדמנות למהוה להוציא דבורי כפירות ורשעות מפיו, כי הדבורים של הרשע מזיקים מאד (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן מב), ועל-ידי שיהיה עסוק כל הזמן להחיות

את ההוא עם דבורי אמונה ויראת שמים, לא תהיה לו אפלו הזדמנות לדבר דבורים פגומים, וממילא ינצל מזה. ב) שישמר עצמו מגבהות ומגדלות, כי בדרך כלל מי שרוצה לעסק בקרוב רחוקים, נכנסות בלבו מחשבות של גדלות, פאלו הוא גדול יותר מחברו וטוב יותר ממנו, ועל-ידי-זה אינו יכול לקרב אותו, אבל כשיחשב עצמו לכלום, ויהיה בעיני עצמו כמו שופר, שרק תוקעין בו, ואין עושין ישות ומציאות מן השופר בעצמו, על-ידי-זה יעבר על הכל בשלום, ויזכה לקרב הרבה נפשות לקדשה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שענין זה מרמז בלקיחת שרה לבית פרעה ולבית אבימלך, כי שרה אמנו היתה עסוקה תמיד בענין זה — לקרב רחוקים אליו יתברך, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (בראשית רבה לט, כא): אברהם היה מגיר את האנשים, ושרה היתה מגירת את הנשים; ומחמת שהיתה עסוקה בזה ביותר, לכן רצו הקלפות לתפס אותה תחת יד הסטרא אחרא, ולכן דיקא שתי קלפות אלו רצו להתגבר עליה: קלפת פרעה — שהיא בחינת פ"ה ר"ע, הינו דבורים רעים ופגומים, וקלפת אבימלך — שהוא פגם הישות והגאות, בבחינת אבי מלך, אני רוצה למלך (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן י'), אבל שרה אמנו היתה צדקת גדולה מאד, ואדרבה, היא הכניעה אותן לגמרי, בבחינת: "עת אשר שלט האדם באדם לרע לו" (קהלת ת, ט), ולכן יצאה תחת ידיהם בשלום, ואדרבה הוציאה משם ממון ועשירות רבה, שזו בחינת העלאת נצוצי הקדשה מבין הקלפות; כי על-ידי שהאדם חזק בנקדתו, ומדבר תמיד רק דבורי אמונה והשגחה פרטית, וכן אינו מחשיב את עצמו למשהו, רק הוא בעיני עצמו כשופר שתוקעין בו, על-ידי-זה יהיה נשמר מכל הרע והקלפות לגמרי; ולכן אשרי הזוכה לעסק בקרוב רחוקים, ולהשמר מאד מפגם הדבור והישות, כי אז יזכה לפעל הרבה מאד פעלות, ולקרב נפשות רבות אל הקדשה.

רופא

מוהרא"ש נ"י אָמר, שְׁצַרִיף לְשֹׁמֵר עֲצָמוֹ מְאֹד מְאֹד מְרוֹפְאִים, וְאִף שְׁבֵרֵב הַמְקָרִים חֲכַמַת הַרְפוּאָה מִפְתַּחַת מְאֹד מְאֹד, וְכִיּוֹם הַיָּא מִפְתַּחַת יוֹתֵר מִבְּשָׁנִים קִדְמוֹנִיּוֹת, וּבִפְרָט מְאֹד שְׂרַבְנוּ ז"ל הַזְהִירָנוּ כָּל-כֶּף לְשֹׁמֵר עֲצָמָנוּ מְרוֹפְאִים (שיחות-הַר"ן, סִימָן נ'), מְאֹד וְעַד עַתָּה הַתְּפַתְחָה הַרְפוּאָה מְאֹד מְאֹד, עִם כָּל זֹאת צָרִיף לְהִשְׁמַר מְאֹד מְאֹד מְרוֹפְאִים, כִּי יֵשׁ דְּבוּר מְרַבְנוּ ז"ל, שֶׁהַתְּבַטָּא פֶּעַם בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: מִיר הַאֲלָטָן נִישְׁט פּוֹן דָּאקְטֵער, אָבֵער אַז מְעַן גֵּיט צוֹ אַ דָּאקְטֵער, זָאל מְעַן גֵּיין צוּם גֵּרעסְטֵען דָּאקְטֵער^מ. וְהַסְבִּיר מוהרא"ש נ"י, מַה זֶה "דְּעֵר גֵּרעסְטֵען דָּאקְטֵער"? אוֹתוֹ אֶחָד שְׁמַשְׁמֵשׁ בְּמַקְצוּעַ שְׁנַיִם עַל גְּבֵי שְׁנַיִם, וְרוֹאִים שֶׁהוּא מְסוּר בְּלֵב וְנִפְשׁ לְדְפוּאֵת הַחוּלַיִם, הֲרִי זֶה סִימָן שֶׁהוּא רופא מְמַחָה וְטוֹב.

וּבְכֻלָּל, דְּרַכּוּ שֶׁל מוהרא"ש נ"י תְּמִיד לְשַׁלַּח וּלְהַתִּיעֵץ עִם שְׁלֵשֶׁה רוֹפְאִים. וְכֹאֲשֶׁר יֵשׁ אִיזָה דְּבַר מְסַבֵּף, כְּגוֹן נְתוּחַ, הוּא אוֹמֵר תְּמִיד שְׁצַרִיכִין חֲנוּת דַּעַת שֶׁל שְׁלֵשֶׁה רוֹפְאִים, וְאֶסוּר לְסַמֵּךְ עַל רוֹפֵא אֶחָד, כִּי בְּדֶרֶךְ כָּלֵל מַה שְׂזָה אוֹמֵר, זֶה אֵינוֹ אוֹמֵר, מַה שְׂזָה אֵינוֹ אוֹמֵר זֶה אוֹמֵר, עַל-כֵּן צָרִיף לְהִשְׁמַר מְאֹד מְאֹד, כִּי אִם, חֵס וְשְׁלוֹם, הוֹלְכִין אֶל אִיזָה רוֹפֵא בְּטָלָן וּמְקַלְקֵל, אֲזִי הַחוּלַאֵת נִשְׁאַרְתַּ חוּלַאֵת, וְהֲרִי זֶה כְּמוֹ שְׁשָׁמִים 'טְלָאִי' עַל הַבְּגָד, הֵינּוּ שְׂאִינוֹ מְרַפָּא טוֹב. וְכֶף אָמַר רַבְנוּ ז"ל: "דָּאס חוּלַאֵת בְּלִיבֵט חוּלַאֵת, נָאֵר מְעַן לִיגֵט אַ לֵאטֵע", כְּלוּמַר, כְּשֵׁיִשׁ לְאָדָם חוֹר בְּמַעֲלֵוֹ וְחוֹפֵר טְלָאִי מִחֲתִיכַת בְּגָד עַל הַחוֹר שְׁנַעֲשֶׂה בְּמַעֲלֵל, הֵן אָמַת שְׁסַתָּם אֵת הַחוֹר, עִם כָּל זֹאת מִתַּחַת הַטְּלָאִי נִשְׁאַר הַחוֹר. כֵּן הַדְּבַר עִם בְּרִיאוֹת הָאָדָם, אִם הוֹלְכִין לְרוֹפֵא שְׂאִינוֹ מְמַחָה, "דָּאס חוּלַאֵת בְּלִיבֵט חוּלַאֵת", הַמְחַלָּה נִשְׁאַרְתַּ מְחַלָּה, "נָאֵר מְעַן לִיגֵט אַ לֵאטֵע", זֶה כְּמוֹ שְׁשָׁמִים טְלָאִי; וְעַל-כֵּן צָרִיף לְהִשְׁמַר מְאֹד מְאֹד אֶל אִיזָה רוֹפֵא הוֹלְכִים.

(מ) אֵין אָנוּ אוֹחֲזִים מְרוֹפְאִים, אָבֵל כְּשֶׁכָּבַר הוֹלְכִים לְרוֹפֵא, שִׁילְכוּ לְרוֹפֵא הַגָּדוֹל כְּיוֹתֵר.
(נ) הַרוֹפֵא הַגָּדוֹל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, אפלו כשכבר הולכים אל רופא ממחה, והולכים להתיעץ עם שלשה רופאים ממתים, עם כל זאת צריכין רחמים רבים לבקש ממנו יתברך, שיחוס וירחם עליו, שהמלאך רפאל יעמד לימין הרופא, כי בעוונותינו הרבים, הרופאים הורגים יותר ממה שמצילין ומרפאין, על-כן צריך לבקש רחמים ממנו יתברך, שיעמד לימין הרופא, והרופא יהיה רק שליח לרפאותו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שיש המפרשים את מאמרם ז"ל (קדושין פב.): טוב שברופאים לגיהנום, הינו, שהאדם כל-כך בוטח ברופא, עד אשר אומר: "זה טוב שברופאים, הרופא הזה הוא הטוב והממחה ביותר", ועל-כן מי שאומר כן, הוא הולך לגיהנום, הינו שהגיהנום סובב על האדם הבוטח ברופא, ואומר: "לי יש הרופא הטוב ביותר". וזה הפרוש "טוב שברופאים" — מי שאומר, שלקח את הרופא הטוב ביותר, "לגיהנום" — הרי הוא ילך לגיהנום. כי צריך לבקש תמיד רחמים ממנו יתברך, ולא נחלה האדם אלא כדי שיבקש רחמים ממנו יתברך, שיחוס וירחם עליו הקדוש-ברוך-הוא, ורק בשביל זה נחלה; ועל-כן אשרי ואשרי מי שמרבה בתפלה, כי אז יצא מכל צרותיו, כי עקר הרפואה תלויה בתפלה, לבקש ולהתחנן ממנו יתברך, שתהיה לו רפואה שלמה.

רפואה

מוהרא"ש נ"י אומר, שאנשי שלומנו נוהגים בשעה שעובר עליהם איזה משבר או איזו צרה, או כשצריכין לרפואה, שלומדים אז את התורה שרבנו ז"ל מדבר שם מאותו ענין שצריכין, ואחר-כך אומרים עליה את התפלה מ"לקוטי-תפלות" ששיכת לתורה זו, ועל-ידי-זה ממשיכין ישועה. וכן נהג הרב הקדוש ר' אברהם בר' נחמן ז"ל, שבכל עת שעבר עליו איזה משבר, למד אותה התורה

שׁרַבְנוּ וְלִמְדַבֵּר שֵׁם מֵהַצֵּרָה וְהַבְּעִיָּה שְׁעֵבְרָה עָלָיו, וְאָמַר אַחֲרֵי־כֵן
עַל זֶה אֵת הַתְּפִלָּה מִ"לְקוּטֵי־תְּפִלוֹת" שְׁשִׁיכֵת לְתוֹרָה זוֹ, וְהוּא בְּדוּקָה
וּמְנִסָּה לְהוֹשִׁיעַ.

וְעַל־פִּי־רַב, כְּשֶׁבָא אָדָם אֶל מוֹהְרַא"שׁ נ"י, וּמְזַכֵּיר אֶת עֲצֻמוֹ,
שְׁצָרִיף לִילָף אֶל רוֹפֵא, אוֹמֵר לוֹ מוֹהְרַא"שׁ נ"י, שְׁיִלְמַד אֶת הַתּוֹרָה
ג' בְּ"לְקוּטֵי־מוֹהְר"ן חֶלֶק ב', וַיֹּאמֶר עַל זֶה אֵת הַתְּפִלָּה הַשִּׁיכֵת
לְתוֹרָה זוֹ מִלְּקוּטֵי־תְּפִלוֹת, וְאַחֲרֵי־כֵן יִלָּף אֶל רוֹפֵא, כִּי קִדְּם צְרִיכִין
לְלַמַּד אֶת הַתּוֹרָה וְלוֹמַר עָלֶיהָ אֵת הַתְּפִלָּה, וְאַחֲרֵי־כֵן הוֹלְכִים אֶל
הַרוֹפֵא. וְכֵן רְאִינוּ אֶצֶל מוֹהְרַא"שׁ נ"י לְנֶהֱגַ כֵּן.

וּפַעַם אַחַת טִלְפֵן פְּלוֹנִי מֵאַנְגְּלְיָה לְמוֹהְרַא"שׁ נ"י, וְסִפֵּר לוֹ,
שְׁיִהוּדֵי אֶחָד הַתּוֹלְנִין לְפָנָיו, שְׁהֵלֵף אֶל רוֹפֵא, וְאָמַר הַרוֹפֵא עַל בְּנוֹ
שְׁנוֹלָד לְפָנָי חֲמִשָּׁה חֲדָשִׁים, שְׁלֹא יוּכַל לְרְאוֹת אֶף פַּעַם, רַחֲמָנָא
לְצַלֵּן, כִּי כְּפִי הַנִּרְאָה נוֹלַד עוֹר, לֹא עָלִינוּ. וּמוֹהְרַא"שׁ נ"י הִתְעַנְּן
עַל שֵׁם מִי נִקְרָא הַבֶּן, וְאַחֲרֵי־כֵן, כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַשְּׁעוֹר שְׁמוֹסֵר
מוֹהְרַא"שׁ נ"י בְּכָל שְׁבוּעַ דְּרֵךְ הַטְּלָפוֹן לְאַנְגְּלְיָה, לְמַד אֶז אֵת הַתּוֹרָה
רנ"ד בְּלְקוּטֵי־מוֹהְר"ן, חֶלֶק א', שְׁרַבְנוּ וְלִמְדַבֵּר בֵּה מְעַנְּן הָעֵינַיִם,
מְקַדְּשֵׁת הָעֵינַיִם, וּמָה הָעֵינַיִם יְכוּלוֹת לְזַכּוֹת, וְכִיצַד הָעֵינַיִם רוֹאוֹת
תְּמִיד וְכוּ', וְלַמַּד אֵת הַתּוֹרָה לְזַכּוֹת אוֹתוֹ יֵלֵד, וְאֶף אֶחָד לֹא יָדַע
מִדּוּעַ מוֹהְרַא"שׁ נ"י לְמַד בְּדִיוֹק אֶז אֵת הַתּוֹרָה הַזֹּאת, כִּי לֹא הִיָּתָה
שְׁיִכֵת לְסִדֵּר הַלְמוּד שְׁאַחַז בּוֹ מוֹהְרַא"שׁ נ"י בְּאוֹתָהּ הָעֵת. אֲבָל לֹא
חִלְפוּ כִּי אִם יָמִים סְפוּרִים בְּלִבְד, וְאֲבִי הַבֶּן הִחְלִיט לְלַכֵּת אֶל רוֹפֵא
אַחַר, וְאָמַר לוֹ הַרוֹפֵא הָאַחַר: "מִי אָמַר שְׁבִנְךָ אֵינוֹ רוֹאֶה? ! בְּנֶךָ רוֹאֶה
טוֹב מְאֹד, וְאֵין לוֹ שׁוֹם פָּגָם בְּעֵינַיִם". וְכִשְׁסִפְרוּ אֵת הַדְּבָר לְמוֹהְרַא"שׁ
נ"י, עָנָה וְאָמַר בְּפִשְׁטוּת: "עֵתָה מְבִינִים אַתֶּם לְמָה לְמַדְתִּי אֶז אֵת
הַתּוֹרָה רנ"ד? כִּי כֵּן מְקַבֵּל אֶצֶל אֲנִשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ, כְּשֶׁעוֹבֵר עַל אָדָם
אֵינָה מְשַׁבֵּר אוֹ אֵינוֹ צָרָה, אוֹ צָרִיף לִישׁוּעָה אוֹ לְרְפוּאָה, שְׁיִלְמַד
אוֹתָהּ תּוֹרָה שְׁרַבְנוּ וְלִמְדַבֵּר מִמֶּנָּה, וְזֶה בְּדוּקָה וּמְנִסָּה."

רשעים

מוהרא"ש נ"י אָמר, שְׁעַקֵּר הָעֵצָה כְּנֶגֶד רָשָׁעִים לְהַכְנִיעַ רָשָׁעוֹתָם, הִיא רַק לְבָרַח אֶל תּוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה וּלְתוֹךְ הַתְּפִלָּה, הֵינּוּ לְהִתְחַזֵּק בְּאֱמוּנָה יְתָרָה, וּלְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה אֶל הַשָּׁם יִתְבַּרֵּךְ שִׁיבִיל אוֹתוֹ מֵהֶם, וְלֹא לְהַעֲמִיד עֲצָמוֹ כְּנֶגֶד הַרָשָׁעִים וּלְהַחֲזִיר לָהֶם כְּרָשָׁעוֹתָם, וְאִזּוּ הֵם נוֹחֲלִים מִפְּלֵה גְדוּלָה; אִךְ אִם יוֹצֵא הָאָדָם כְּנֶגְדָם בְּחֶרֶב וּבַחֲנִית, אֲזִי הוּא בְּסִפְנֵי גְדוּלָה, שְׂמָא יִתְגַּבֵּר הַרָשָׁע כְּנֶגְדּוֹ בְּכַח גְּדוּל יוֹתֵר, כִּי הַרָשָׁעִים הֵם מַפְקָרִים, וְחַשׂוּדִים לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שְׂבִיכְלָתָם לְהוֹצִיא רָשָׁעוֹתָם מִהַכַּח אֶל הַפֶּעַל, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם בּוֹרַח רַק אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ, וְאִינוֹ מַעֲמִיד עֲצָמוֹ כְּנֶגְדָם כָּלֵל, אֲלֹא אֲדַרְבֵּה, אִךְ גּוֹמֵל לָהֶם טוֹבוֹת, אֲזִי נוֹפְלִים בְּמִפְּלֵה גְדוּלָה, וְזֶה בְּרוּר. וְהַזְכִּיר אֶת דְּבָרֵי רַבֵּנוּ ו"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲרָ"ן, חֶלֶק א', סִימָן רעז): כְּשֵׁיט מַחְלֶקֶת עַל הָאָדָם, אֵינן לְהַעֲמִיד עֲצָמוֹ כְּנֶגֶד הַשׁוֹנְאִים, לוֹמֵר — כְּמוֹ שְׁעוֹשֵׂה לִי, בֵּן אֶעֱשֶׂה לוֹ כְּנֶגְדּוֹ, כִּי זֶה גּוֹרֵם שֶׁהַשׁוֹנֵא יִגִּיעַ לְמִבְקָשׁוֹ, לְרֵאוֹת בּוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, מַה שְׂרוּצָה לְרֵאוֹת בּוֹ, רַק אֲדַרְבֵּה, רְאוּי לְדוֹן אוֹתָם לְכַף זְכוּת, וּלְעֲשׂוֹת לָהֶם כָּל הַטּוֹבוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִנְחִלוּ מִפְּלֵה גְדוּלָה. וְהוּא כְּמִשְׁלַל שְׂאֵחַד חוֹתֵר תַּחַת בֵּית חֶבְרוֹ לְגַנֵּב מִמֶּנּוּ, אִם הוּא יַעֲמִד וְיַחֲתֵר גַּם-כֵּן כְּנֶגֶד הַגַּנֵּב, אֲזִי בּוֹדָאֵי בְּנֶקֶל יִשְׁיֵג הַחוֹתֵר מִבְּקָשׁוֹ, אֲבָל כְּשֶׁאֵחַד חוֹתֵר, וְחֶבְרוֹ עוֹמֵד בְּפָנָיו, וְשׁוֹפֵף עֶפֶר וְעוֹשֶׂה תַל כְּנֶגְדּוֹ, בְּזֶה מִפֶּר מַחֲשַׁבְתּוֹ לְגַמְרֵי, וְאִךְ פֶּעַם לֹא יִגִּיעַ הַשׁוֹנֵא לְמִבְקָשׁוֹ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂדָכָר זֶה גַם מְבָאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ ו"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲרָ"ן, חֶלֶק א', סִימָן נה), שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְרֵאוֹת בְּמִפְּלָתָם שֶׁל רָשָׁעִים, אֲלֹא עַל-יְדֵי בְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהַתְּנוּצָצוּת זְכוּת אֲבוֹת, עֵינַן שָׁם; וְשְׁנֵי דְבָרִים אֵלוֹ הֵם אֱמוּנָה וְתְפִלָּה, קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא הַתְּגַלוֹת הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, בְּבַחֲבִינַת (תְּהִלִּים לו, ג): "שְׁכֵן אֶרֶץ וְרַעַה אֱמוּנָה", כִּי שָׁם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל זוֹכִים לְהַרְגִישׁ אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה בְּיוֹתֵר, וּלְרֵאוֹת הַשְּׂגָחַתוֹ יִתְבַּרֵּךְ עַל כָּל פֶּרֶט וּפְרֶט, וְכִמוֹ

שְׁכָתוֹב (דְּבָרִים יא): "תָּמִיד עֵינֵי הַשָּׁם אֶלְקִיךָ בָּהּ" וכו', הֵינּוּ שְׁעֵינֵי הַשְּׂגָחָתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּבִיכּוֹל הֵן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִבְּכָל הָעוֹלָם. וְהִתְנוּצְצוֹת זְכוֹת אַבוֹת הִיא הַתְּפִלָּה, כִּי בַתְּפִלָּה אֲנַחְנוּ מִזְכִּירִין זְכוֹת הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁתְּקַנּוּ לָנוּ אֶת הַשָּׁלֹשׁ תְּפִלוֹת בְּכָל יוֹם. וְכִשְׁאָדָם מְכַנְּסִים עֲצָמוֹ בַתּוֹךְ הָאֲמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְגַם גִּזְהָר מְאֹד בַּשָּׁלֹשׁ הַתְּפִלוֹת בְּכָל יוֹם, וּמְרַבֵּה לְהַתְּבוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כְּפִי יְכַלְתּוּ, בְּזֶה הוּא מְסַתֵּיר אֶת עֲצָמוֹ תַּחַת צֶל כְּנָפָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְצִיל אוֹתוֹ מִכָּל רִשְׁעַת הָרָשָׁעִים, וְרוֹאֶה בְּמַפְלְתָם בְּאֵמֶת.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂזוֹ סִגְלָה בְּדוּקָה וּמְנַסָּה, שְׂאָם יֵשׁ לְאָדָם צְרוֹת וְיִסּוּרִים מֵאֵיזָה רִשְׁעָה, יִזְהָר מְאֹד לְהַתְּפַלֵּל שְׂחֲרִית, מְנַחָה וּמְעֵרִיב בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת בְּצַבּוּר, וְאִזּוּ מִמְּשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ זְכוֹת אַבוֹת, וְכָל אוֹיְבָיו נוֹפְלִין תַּחְתָּיו. וְכִמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרִכּוֹת ו:): כָּל הַקּוֹבֵעַ מְקוֹם לְתַפְלָתוֹ, אֶלְקֵי אַבְרָהָם בְּעֶזְרוֹ; וְכֵן אָמְרוּ (שם ז:): כָּל הַקּוֹבֵעַ מְקוֹם לְתַפְלָתוֹ, אוֹיְבָיו נוֹפְלִין תַּחְתָּיו; כִּי כִשְׁקוֹבֵעַ עֲצָמוֹ בַקְּבִיעוֹת תִּזְקָה לְהַתְּפַלֵּל בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת בְּקֶרֶב וְעָרֵב, אִזִּי מִמְּשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ זְכוֹת אַבוֹת, בְּבַחֲיַנֵּת "אֶלְקֵי אַבְרָהָם בְּעֶזְרוֹ", וְזוֹכֶה לְרֵאוֹת בְּמַפְלְתָן שֶׁל הָרָשָׁעִים.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׂזֵהוּ גַם הַמְּבַאֵר בְּגִמְרָא (גִּטִּין ז:): שְׂלַח לִיָּה מֵרַעְיָבָה לְרַבִּי אֶלְעָזָר, בְּגִי-אָדָם הָעוֹמְדִים עָלַי, וּבְכִדֵי לְמִסְרָם לְמַלְכוּת, מֵהוּ? שְׂלַח לִיָּה, הַשָּׁכֵם וְהָעָרֵב עֲלֵיהֶם לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ, וְהֵן כְּלִין מֵאֲלִיָּהֵן וְכוּ'; כִּי כִשְׁאָדָם מְשַׁכִּים וּמְעֵרִיב לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ וּלְבֵית-הַכְּנֶסֶת, וּמִתְּפַלֵּל לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהַצִּילוֹ מִשׁוֹנְאָיו, כָּלָם נוֹחֲלִים מִפְּלָה גְדוֹלָה, וְאֵינּוּ צְרִיךְ לְהַתְּגַרֵּת בָּהֶם כָּלָל.

וּפְעַם סִפֵּר אֶחָד לְמוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁהוּא בְּצָרָה גְדוֹלָה מֵאֵיזָה מְשַׁפֵּט שֶׁהָעֲלִילוֹ עָלָיו בְּשִׁקְרָה, וְהוּא בְּסִפְנֵה גְדוֹלָה, וְאֵינּוּ יוֹדֵעַ לְשִׁית עֲצָה לְנַפְשׁוֹ, וְהִבְחִין בּוֹ מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁאֵינּוּ מִדְּקָדֵק כָּל-כָּף לְהַתְּפַלֵּל בְּקֶרֶב וְעָרֵב בְּמִנְיָן, וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרָא"ש נ"י: תְּקַבֵּל עַל עֲצָמָךְ

להתפלל כל בקר וערב במנין, ותראה איך שתתבטל הצרה והמשפט לא יבצע. וכן עשה, שהחל להקפיד על תפלה בצבור במסירות נפש ממש, ולאחר זמן קצר מאד נתבטל המשפט בדרך גס ממש.

ופעם ספר בחור אחד למוהרא"ש נ"י, שהוא סובל בזיונות ושפיכות דמים מראש הישיבה שלו על לא דבר ממש, אלא מחמת שראש הישיבה מצא אצלו ספר מספרי רבנו ז"ל, ולקחו ממנו, ובזהו בפני כל הבחורים, שאסור להסתכל בספרים אלו וכו', עד שגם החברים החלו לבזותו, ואינו יודע פדת מה לעשות. אמר לו מוהרא"ש נ"י, שיקבל את הזיונות בשתיקה, ויברח רק אליו יתברך, ואזי יראה שכל מתרפיו ינחלו מפלה גדולה. וספר לו מוהרא"ש נ"י, שראה כבר ספור כזה בישיבה גדולה ומפרסמת, שראש הישיבה מצא ספר אחד מספרי רבנו ז"ל אצל אחד הבחורים, וכנס את כל תלמידי הישיבה, ונטל הספר וקרעו לעיניהם, השם ירחם, ואמר, שפך עושים לספרים כאלו וכו' (עפרא לפומיה), ובזה את הבחור בפני כל התלמידים, וכששמע מזה מוהרא"ש נ"י, היה הדבר לפלא בעיניו מאד, כי ידע שזמן קצר קדם לכן, מצאו באותה ישיבה אצל כמה מהבחורים חוברות מלאות זמה וטנפת, נאוף, שקוץ ותעוב, והשתיקו את הענין, למען לא יצא לרחוב, ועתה כשמצאו ספר מספרי רבנו ז"ל אצל בחור אחד, עשו מזה רעש גדול ובזיון כזה. אבל דעת מוהרא"ש נ"י היתה, שצריכין לשתק ולקבל הזיונות באהבה, ומן השמים כבר ימחו על זה. ועברו כמה שנים, ובפתע פתאם קבל ראש הישיבה הנ"ל את המחלה הידועה, לא עלינו, ונחלה בה בלשונו, רחמנא לצלן, והצרכו לכרות חלק מלשונו, לא עלינו, וסבל מזה כמה שנים, עד שנתפשטה המחלה לכל פניו, והצרכו לכרות גם חלק מהפנים, רחמנא לצלן, עד שלבסוף מת מאותה מחלה, רחמנא לישזבן, ולא עלה על דעת אף אחד לקשר שני הענינים הנ"ל ביחד, כי בין כך עברו כמה שנים. וסיים מוהרא"ש נ"י, שמי שיש לו עינים טובות וראיה נכונה, יודע בדיוק מדוע קבל עגש כזה, כי הקדוש

ברוך הוא מאריך אף, אבל לבסוף גבי דיליה^ס ולכן לא כדאי אף פעם להתגרות ברשעים, רק לשתק ולברח להתקדוש-ברוך-הוא, ואז לבסוף כדאי יקבלו את שלהם, וינצל מהם לגמרי.

רבי

מוהרא"ש נ"י אמר, שרבי אמתי נקרא מי שמוכן לתת ולהקריב מעצמו בשביל זולתו, הינו שמוכן לותר על הגשמיות והרוחניות שלו כדי לזכות את זולתו, ובלא זה — אינו נקרא רבי כלל; כי אם אינו מבקש ומחפש, אלא את טובת עצמו, הינו להרבות ולהגדיל את עצמו הן בגשמיות והן ברוחניות, אזי אינו נקרא רבי כלל. רבי נקרא רק מי שמזכה את אחרים, ומוכן להקריב מעצמו בשביל אחרים, אבל כשכל דאגתו היא רק על עצמו, אזי יתכן שהוא איש כשר וצדיק באמת, אבל רבי אינו נקרא.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם אחת בא יהודי אחד אל הרב הקדוש רבי חיים מצאנז זי"ע, בעל ה'דברי חיים', ושאל אותו הרבי: "לאיזה צדיק ורבי אתה נוסע?" ענה ואמר לו: "לבנכם, הרב הקדוש ר' יחזקאל משינאווע, בעל ה'דברי יחזקאל'", חזר ושאלו: "ובמה הוא רבי?" ענה ואמר לו: "הרי הוא מתפלל בכונה ובהתלהבות גדולה". אמר לו: "בשביל זה עדין אינו נקרא רבי, כי כל יהודי צריך להתפלל בכונה ובהתלהבות גדולה". ענה האיש הנ"ל ואמר: "הרי הוא לומד בהתמדה גדולה". אמר לו: "גם בשביל זה אינו רבי", כי כל יהודי צריך ללמד בהתמדה גדולה". השיב לו: "אספר לכם ספור. פעם אחת הלך בנכם הרב הקדוש רבי יחזקאל בסופת שלגים, וראה עני בוכה מאד, ושאלו: 'מדוע אתם בוכים?' אמר לו: 'אני סובב על הפתים לקבץ נדבות, ואין לי

נְעֵלִים שְׁלֵמוֹת, וְעַתָּה נִקְרְעוּ הַנְּעֵלִים כְּלִיל מַחֲמַת הַשֵּׁלֶג הַכָּבֵד, וְנוֹתַרְתִּי לֵלֵא פְרֻנְסָה, כִּי אֵינִי יָכוֹל לְחַזֵּר עַל הַבְּתִים בְּלִי נְעֵלִים, בְּשִׁמְעוּ זֹאת הֶרֶב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי יְחִזְקָאֵל, תַּכְּפֶּה-וּמִיד הוֹרִיד אֶת מַגְפִּי מֵעַל רַגְלִי, וְאָמַר לְעַנִּי: 'הָא לָךְ הַמַּגְפִּים שְׁלִי, עֲכָשׁוּ תוּכַל לְהַמְשִׁיךְ לְלַכְתָּ. וְנִשְׂאָר הֶרֶב ר' יְחִזְקָאֵל לֵלֵא מַגְפִּים בְּתוֹךְ הַשֵּׁלֶג'. אִזּוּ הַתְּלֵהב מְאֹד אָבִיו הֶרֶב הַקְּדוֹשׁ מִצְאֵנּוּ, וְאָמַר: "אִם בֵּן, אִם הוּא מִקְרִיב מִשְׁלוֹ לְאַחֵרִים, בְּיָדָאֵי רָאוּי הוּא לְהִיּוֹת רַבִּי גָדוֹל, וְטוֹב מְאֹד שְׂאֵתָה נוֹסֵעַ אֵלָיו"... כִּי עַקֵּר גְּדֻלַּת הֶרֶבִּי נִמְדַּדַת רַק כְּפִי מֵה שְׁנוֹתָן מִעֲצָמוֹ לְאַחֵרִים.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שֶׁהַדְּבָר הַגָּדוֹל וְהַחֲשׁוּב בְּיוֹתֵר, שֶׁהֶרֶבִּי יָכוֹל לְמַסֵּר לְזוּלָתוֹ, הוּא הַזְּמַן שְׁלוֹ, כִּי הַזְּמַן הוּא יָקָר מִכָּל הוֹן, וְאֵין לוֹ שׁוֹם תְּמוּרָה בְּעוֹלָם כָּלֵל. וּבְמִיחַד הַצַּדִּיק וְהָאִישׁ הַכָּשֵׁר בְּאַמְתָּ, אֲשֶׁר מְנַצֵּל אֶת הַזְּמַן תְּמִיד בְּכָל טוֹב אֲמַתִּי וְנִצְחִי, הֵינּוּ לְעַבֵּד עֲבוּדָתוֹ בַּקְּדוּשָׁה, לְלַמֵּד אֶת שְׁעוּרָיו הַקְּבוּעִים, לְהַתְּפַלֵּל וּלְהַתְּבוּדֵר עִמּוֹ יְתִבְרַךְ, לְחַדֵּשׁ חֲדוּשֵׁי תוֹרָה וְכוּ', וּבְשַׁעָה שְׁמוֹתָר עַל הַכֵּל, וּמִעֲנִיק מְזַמְנֵנוּ הַיָּקָר לְזוּלָתוֹ — לְשִׁמְעַ אֶת בְּעִיּוֹתָיו וְצְרוּתָיו, וְלַעֲזֹר לוֹ בְּמָה שְׁיָכוֹל, אִם זֶה בְּעֵצָה אוֹ בְּרִכָּה וְכוּדוּמָה, זֹו נִקְרָאת מְסִירוֹת נַפְשׁ מִמֶּשׁ, וּבְזֶה הוּא נִקְרָא רַבִּי וּמְנַהִיג אֲמַתִּי.

וְאֲצֵל מוהֲרַא"ש נ"י אָנוּ רוֹאִים דְּגָמָא חִיָּה בְּדְבָר זֶה, כִּי הוּא מוּכָן בְּכָל עֵת לְהַקְרִיב כָּל עֲצָמִיוֹתוֹ בְּעִבּוּר אַחֵרִים, וּבְפִרְט אֶת זְמַנּוֹ הַיָּקָר מִכָּל הוֹן, הֵרֵי מוֹסֵר תְּמִיד בְּשִׁבִיל הַזּוּלָתָה, וְיָמִים וְלֵילוֹת תְּמִימִים מִקְרִיב כְּדִי לַעֲזֹר לְנִזְקָקִים, לֵלֵא כָּל תְּשֻׁלוֹם גָּמוּל כָּלֵל. וּפְעָמִים רַבּוֹת הַתְּבַטָּא וְאָמַר: "כָּל תְּשׁוּקָתִי הִיא רַק לְלַמֵּד, וְזֶהוּ כָּל רְצוֹנִי וְכִסּוּפִי, וַיֵּשׁ לִי סְפָרִים קְדוּשִׁים רַבִּים נִפְלְאִים מְאֹד, סְפָרִים יְשָׁנִים וְסְפָרִים חֲדָשִׁים, וְאֵינִי רוֹצֵה לְלַמֵּד בְּכֻלָּם, אֲבָל רַב וְעַקֵּר זְמַנִּי הוֹלֵךְ בְּעִבּוּר עֶסֶק הֶרֶבִּים, לַעֲזֹר לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאֵינִי מוּכָן לְוֹתֵר עַל הַכֵּל בְּשִׁבִילָם"... אֲשֶׁרִי מִי שְׁזוּכָה לְהַתְּקַרֵּב לְרַבִּי וּמְנַהִיג אֲמַתִּי כְּזֶה.

רבנו ז"ל

מוהרא"ש נ"י דבר פעם שיחה נפלאה מענין נשמות הצדיקים מיחידי הדורות, שהם: נשמת משה רבנו, עליו השלום, נשמת רבי שמעון בר יוחאי, נשמת האריז"ל, נשמת הבעל-שם-טוב הקדוש ונשמת רבנו ז"ל. וענה ואמר, שכלם נרמזים בפסוק (תהלים סח): "עליה למרום, שביה שבי, לקחת מתנות באדם"; כי פסוק זה נאמר על משה רבנו, עליו השלום, בשעה שעלה לקבל את התורה, ונתקנאו בו מלאכי השרת, ורצו להזיקו, ואמר לו הקדוש-ברוך-הוא: אהז בכסא כבודי וכו', ועל-ידי-זה נצל מהם, ואז נתנו לו כלם מתנות, בבחינת "שביה שבי, לקחת מתנות וגו'. ועקר מתנות אלו היו נשמות הצדיקים מיחידי הדורות הנ"ל, שהן מתנות "באדם" דיקא, וזהו אשר כלם מרמזים בתבת "שבי", כי שבי ראשי תבות: שמעון בר יוחאי, יצחק בן שלמה (האריז"ל), ישראל בעל שם, או ישראל בן שרה (הבעל-שם טוב-הקדוש זי"ע), יצחק בן שמחה (המרמוז לרבנו ז"ל). שפעם קרא עצמו כך כידוע. כי אלו ארבע הנשמות היו המתנה שקבל משה רבנו במרום, כי אלו ארבע הנשמות הורידו את השכינה הקדושה בעולם, וגלו ופרסמו את רזי נסתרות התורה הקדושה שקבל משה רבנו במרום, ולכן דיקא על ארבע נשמות אלו רבו כמו שרבו המחלקת והמריבות והרדיפות וכו', כי הם כמו עצמות בגרון הסמ"ך-מ"ם, שמכריחים אותו לתן הקאות ולהקיא כל הנשמות הקדושות שבלע (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ח'), ובפרט על נשמת רבנו ז"ל, שהוא האחרון מהנשמות הנ"ל ויגמר התקון, עליו קמו המחלקת והמריבות והרדיפות ביותר, כי רבנו ז"ל הוא הנשמה הגדולה היוצרת לבית הבליעה של הסמ"ך-מ"ם ממש, ומכריחה אותו להקיא את הנשמות שבלע, ולכן על נשמת רבנו ז"ל טען הסמ"ך-מ"ם בעצמו, שאם תרד נשמתו לזה העולם, אין לו כבר מה לעשות, ואמרו לו שהנשמה מכרחה לרדת, ואתה צא ותן לעצמך עצה. ויצא וסור עם זקן כפוף והתלוצץ וכו', שמה

התחילה כל הליצנות והמחלקת על רבנו ז"ל (כמספר בספורי-מעשיות, מעשה ז', מזבוב ועכביש, עין שם). ומאז ועד עתה רבנו ז"ל לוחם עם הסמ"ך-מ"ם בכל דור ודור, ויהיה גמר מפלתו בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעל-כן רבנו ז"ל נקרא ברמז הנ"ל בשם 'יצחק בן ש'מחה, כי אצל רבנו ז"ל היה חביב מאד השם 'יצחק' כידוע, ובנסיעותיו הנפלאות היה מסתיר ומלביש עצמו בכל מיני הסתרות ולבושים. ופעם אחת קרא לעצמו בשם יצחק (איזיק), ואמר אחר-כך, שמה שקרא עצמו בשם יצחק, זה עלה על הכל. כי היתה לרבנו ז"ל שיכות גדולה עם שם זה. ואמר על זה הרב הקדוש ר' אברהם בר' נחמן ז"ל, שהלא רבנו ז"ל אמר, שכל הענין שלו הוא ראש השנה, וראש השנה הוא יומא דדינא, יומא דיצחק, כי בו אנחנו תוקעין בשופר לזכר אילו של יצחק, ומתפללין כל התפלות, לעורר זכות עקדתו של יצחק, ולכן שפיר מוכנת השיכות של רבנו ז"ל לשם זה.

והמשיך מוהרא"ש נ"י להסביר את הענין, כי הנה יצחק אבינו עבד את הקדוש-ברוך-הוא במדת הגבורה, הינו שמסר את נפשו לגמרי אל השם יתברך, כדי לקיים את רצונו יתברך, ופשט את צוארו על המזבח להיות עולה תמימה להקדוש-ברוך-הוא, ומצינו בגמרא (שבת פט:), שדיקא בזכות יצחק אבינו תהינה נגאלות נשמות ישראל מן הגלות, כי עליו נאמר הפסוק (ישעיה סג, טז): "כי אתה אבינו, כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירונו" וגו', כי כשיאמר הקדוש-ברוך-הוא לאברהם: "בניך חטאו לי". יאמר אברהם: "ימחו על קדשת שמך". וכן יאמר יעקב, אבל יצחק יאמר: "וכי בני הם ולא בניך? הלא קראתם (שמות ד): 'בני בכורי ישראל', ועוד, כמה חטאו? הרי שנות האדם שבעים שנה, דל" מהם עשרים

שנה שאין מענישים עליהם, נשאר חמישים, כל מהם עוד עשרים וחמש של הלילות שאין חוטאים בהם, נשאר עשרים וחמש, כל מהם חצי, הינו שתיים-עשרה וחצי שעוסקים בתפלה ואכילה וצרכיהם הפרטיים, נשאר רק שתיים-עשרה וחצי, ולכן אם אתה סובל את כלם — מוטב, ואם לאו — פלגא עלי ופלגא עלך^ב, ואם כלם עלי — הרי מסרתי נפשי לפניך", ואז יפתחו כלם ויאמרו אל יצחק אבינו: "כי אתה אבינו", ויאמר יצחק להם: "עד שאתם מקלסין לי, קלסו להקדוש-ברוך-הוא", ונראה להם יצחק את הקדוש-ברוך-הוא בעיניהם, ויאמרו כלם: "אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך", עין שם בגמרא; הרי דיקא יצחק אבינו ימסר נפשו בשביל נשמות ישראל לכפר חטאתם ולגאל אותם מן הגלות, כי זוהי העבודה מצד מדת הגבורה, שאפלו כשעוברים על האדם דינין וגבורות וקטנות המחין וכו', אף-על-פי-כן לא יאבד את עצמו כלל, רק יתגבר במדת הגבורה לעבד את הקדוש-ברוך-הוא. ולכן דיקא בראש השנה מזכירין את זכותו של יצחק אבינו, כי הוא הצדיק שמכיר את מקומו של כל אחד ואחד, ודן אותו לכף זכות, ודיקא צדיק כזה יכול לעשות ראש השנה (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן א'), וכל זה הוא גם ענין רבנו ז"ל, כי רבנו ז"ל גלה ופרסם את אלקותיו יתברך באפן כזה, עד שאפלו הכי פחות והכי גרוע יכול לחזר אליו יתברך, כי הוא יודע היטב היטב מה שעובר על כל אחד ואחד, הינו הירידות והנפילות והקטנות שלו, ודן את כלם לכף זכות, ולכן הוא יכול לעשות את ראש השנה. וכמו שאמר פעם, שהקדוש-ברוך-הוא יודע שאין זה לי ירושה מאבותי וכו', רק ענין ראש השנה נתן לי במתנה (עין תי"מוהר"ן, סימן תה); ולכן מובן מאד למה חבב רבנו ז"ל את השם יצחק (איזיק) ביותר, ולמה מרמז שמו הקדוש בפסוק הנ"ל: "עלית למקום שבית שבי", הינו יצחק בין שומחה, כי דיקא בכחו וגבורתו של יצחק יורד רבנו ז"ל לבית הבליעה של הסמ"ך-מם, ומוציא משם נשמות ישראל, ומחזיר את

(ב) החצי עלי והחצי השני עליך.

כֵּלָם בְּתִשׁוּבָה, וּמֵבִיא צְחוּק בְּעוֹלָם, וּמְשַׁמֵּחַ אֶת כֻּלָּם, וְעַל יָדוֹ יִזְכּוּ
כָּל נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לַחֲזוֹר אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וּלְצֵאת מִן הַגְּלוּת
לְגַמְרֵי.

שבועות

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שְׁלִיל שְׁבִיעוֹת הוּא עַת רְצוֹן נִפְלָא מְאֹד,
וְלִכְּנֵן צְרִיכִין לְשַׁמֵּר עַל כָּל רְגַע וְרַגַע שֶׁל לִילָה קְדוֹשׁ זֶה. וּמֵבִאָר
בְּכַתְבֵי הָאַרְיוֹ"ל, שְׁלִיל שְׁבִיעוֹת הוּא הוֹרָאת חַיֵּי הָאָדָם לְכָל הַשָּׁנָה
כְּלָה, וּבִפְרָט בְּלַמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, כִּי אֵיךְ שִׁישְׁמַר הָאָדָם אֶת
הַזְּמַן הַזֶּה בְּלִילָה זֶה בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה וּבַתְּפִלָּה וְכוּ', כְּמוֹ-כֵן
יִהְיֶה אֲצִלוֹ כָּל הַשָּׁנָה כְּלָה. וְלִכְּנֵן מֵבִאָר בַּזֶּהר הַקְּדוֹשׁ (הַקְּדַמַּת בְּרֵאשִׁית
ח.), שֶׁהָיוּ תַלְמִידֵי רַבֵּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאי עוֹסְקִין בְּלִיל שְׁבִיעוֹת בְּכָל
מְקוֹמוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, מֵתּוֹרָה לְנִבְיָאִים וּמִנְבִיאִים לְכַתוּבִים
וּמִפְתוּבִים לְסוּדוֹת הַתּוֹרָה וְכוּ', כִּי הַלִּילָה הַזֶּה הוּא הַדְּגָמָא שֶׁל כָּל
הַשָּׁנָה כְּלָה, וּבִמָּה שִׁיעֶסֶק הָאָדָם בְּלִילָה זֶה, בְּזֶה יִהְיֶה עֶסְקוֹ כָּל
הַשָּׁנָה.

וּמוהרא"ש נ"י מְעוֹרֵר אֶת כָּל תַּלְמִידָיו, שִׁישְׁמְרוּ מְאֹד עַל כָּל
הַרְגָעִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁל לִילָה קְדוֹשׁ זֶה, וְכֵן מְעוֹרֵרֵם שִׁילְמְדוּ שְׁעוֹר
בְּכָל מְקוֹם מִמְקוֹמוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, הִינּוּ בַתּוֹרָה, בְּנִבְיָאִים
וּבְכַתוּבִים, בְּמִשְׁנֵיּוֹת וּבִגְמָרָא בְּבָלִי, יְרוּשְׁלָמִי תוֹסַפְתָּא, וּבְמִדְרָשׁ
רַבָּה וְתַנְחוּמָא, וּבַזֶּהר הַקְּדוֹשׁ וּבַתְּקוּנִים, וְכֵן בְּרַמְבַּ"ם, בְּטוֹר
וּבְשִׁלְחַן עֲרוּף, וְכֵן בְּסִפְרֵי רַבְּנּוּ וְכוּ', כִּי בִמָּה שִׁיעֶסֶק אָדָם
בְּלִילָה זֶה, בְּזֶה יַעֲסֹק כָּל הַשָּׁנָה כְּלָה, וְלִכְּנֵן רְאוּי לְהִיּוֹת בְּלִילָה זֶה
בְּכָל מְקוֹמוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה. וְאָמַר, שֶׁהֲלֹא תַלְמִידֵי רַבֵּי שְׁמַעוֹן
בַּר יוֹחָאי, הִזְיָה לָהֶם בְּיָדָם רַק סִפְרֵי הַתַּנְ"ךְ, וּדְרוּשֵׁי וְסוּדוֹת הַתּוֹרָה
שֶׁנִּמְסְרוּ לָהֶם בְּעַל-פֶּה, וְלִכְּנֵן בְּזֶה הִזְיָה כָּל עַקֵּר עֶסְקָם בְּלִיל שְׁבִיעוֹת.

וכמבאר בדברי הזהר הקדוש הנ"ל, אבל לנו היום יש, ברוך השם, כל ספרי התורה הקדושה, ולכן עלינו לעסק בכלם; אשרי מי שזוכה להיות בכל חלקי התורה הקדושה בלילה זה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שזהו גם ענין גדול מאד לעסק בלמוד התרי"ג מצוות בשבועות, כי אז קבלנו כל תרי"ג מצוות התורה הקדושה, ואפלו אם אין אנו זוכין לקיים את כלם, לפחות נזכה לעסק בתורת כלם, ובזה יהיה נחשב כאלו קיימנום, ומי שיכול לעסק בתורת התרי"ג מצוות מתוך הספרים הגדולים כמו החנוף או הסמ"ג או ספר החרדים וכו' — אשרי לו ואשרי חלקו, ומי שאינו יכול, לפחות יאמר את סדר התרי"ג מצוות מתוך תקון ליל שבועות, שבוה שמזכיר כל מצוה ומצוה של התורה הקדושה, יהיה נחשב לו כאלו קיימן.

ואצל מוהרא"ש נ"י ראינו, שבשבועות עוסק הרבה בספר החרדים בלמוד התרי"ג מצוות, ותמיד משבח את ספר החרדים, ואיך שסדר את התרי"ג מצוות לפי איברי האדם, הינו המצוות התלויות בראש וביד וברגל וכו', ואמר, שיכולין להרגיש הארה גדולה בלמוד ספר זה.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבלי שבועות נפתח שער הנו"ן של הקדושה, שהוא חסד עליון ורחמים גדולים, והוא עת רצון ורחמים נפלאים עד מאד, ובפרט כשזוכין לילך למקנה בליל שבועות קדם עלות השחר, אז מתגלה המקנה של שער נו"ן, וזוכין לשכל ודעת עליונה מאד, ולפעל כל מיני ישועות (עין לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן נ), והוא ענין נפלא מאד לעמד ולהתפלל אז תפלת הנתיקין, ולומר אקדמות, ולקרא בתורה פרשת יתרו ועשרת הדברות, כי אז הוא ממש עת וזמן קבלת התורה הקדושה, ויכולין לפעל אז אצלו יתברך כל מיני ישועות ורחמים, ובפרט בעת פתיחת ארון הקדש לפני קריאת התורה, הוא עת רצון נפלא מאד, כי זה גם עת רצון

בְּכֹל הַשָּׁנָה כְּלָה, וְכַמְבָּאָר בְּזֵהר הַקְדוּשׁ (ויקהל רה), וּבִיּוֹתֵר בְּיוֹם שְׁבוּעוֹת שֶׁהוּא זְמַן קְבֻלַּת הַתּוֹרָה מִמֶּשׁ.

וּסְפַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁפַּעַם בְּיוֹם שְׁבוּעוֹת, פָּתַח מוֹהֲרַנ"ת ז"ל אֶת אַרְוֵן-הַקְדוּשׁ לִפְנֵי קְרִיאַת הַתּוֹרָה, וְנִכְנְסָה בּוֹ הַתְּלַהֲבוֹת נוֹרָאָה וְעֲצוּמָה מְאֹד, וְעָנָה וְאָמַר: "מָה אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים עִכְשָׁו? הֲלֹא אֲנַחְנוּ הוֹלְכִים לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה מִחֲדָשׁ מִמֶּשׁ, מִחֲדָשׁ מִמֶּשׁ, אִי נִיַּע תּוֹרָה, אִי פְרִישֶׁע תּוֹרָה" ... וְהוֹצִיא אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה מִהַיִּכַל, וְהִתְחִיל לְרַקֵּד עִמּוֹ בְּהַתְּלַהֲבוֹת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְכֵן הִלְכוּ כָּל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְרַקֵּד עִמּוֹ, וְהָיָה כְּמוֹ שֶׁמִּחַת תּוֹרָה מִמֶּשׁ. וְהָיְתָה שֵׁם הַתְּעוֹרְרוֹת נוֹרָאָה וְנִפְלְאָה מְאֹד.

וּפַעַם הִרְאָה אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְמוֹהֲרָא"ש נ"י בְּאַיִזָּה סֵפֶר שְׁמֵדָבָר מִמַּעַלְת לַיִל שְׁבוּעוֹת, וְקָרָא לַיִל שְׁבוּעוֹת "לַיִל הַמְקַדְּשׁ", וְכָתוּב שָׁם, שֶׁיֵּשׁ רִגַע אֶחָד בְּלַיִל שְׁבוּעוֹת, שֶׁבוֹ נִפְתַּחִין כָּל שְׁעָרֵי הַשָּׁמַיִם, וְיִמָּה שְׁמַתְפַּלְלִין בְּאוֹתוֹ רִגַע נִתְקַבֵּל בְּשָׁמַיִם, וְלִכֵּן הָיָה נוֹהֵג מִחֲבֵר הַסֵּפֶר הַזֶּה לְהַתְּפַלֵּל הַרְבֵּה כָּל לַיִל שְׁבוּעוֹת.

וְעָנָה וְאָמַר אִזּוֹ מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁאַף-עַל-פִּי שֶׁאַף פַּעַם לֹא רָאָה אֶת זֶה בְּשׁוֹם סֵפֶר, אָבֵל הָיָה מְקַיֵּם אֶת זֶה מִסְבָּרָא דְנִפְשִׁיָּה, וְהָיָה מִתְבוֹדֵד הַרְבֵּה עִמּוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּכֹל לַיִל שְׁבוּעוֹת. וּפַעַם אַחַת בְּלַיִל שְׁבוּעוֹת לֹא פָּסַק פּוּמִיָּה מִתְפַּלֵּה כָּל הַלַּיְלָה מִתְחַלְתּוֹ עַד סוּפוֹ; אֲשֶׁרִי מִי שְׁמַבְלָה לַיְלָה קְדוּשׁ זֶה בְּתוֹרָה וְתִפְלָה הַרְבֵּה, וְאֵינּוּ מְאֻבָּד אֶפְלוֹ רִגַע אֶחָד בְּפִטְפוּטֵי דְבָרִים בְּטָלִים, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי אִזּוֹ יִזְכָּה לִישׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת כָּל הַשָּׁנָה כְּלָה.

שְׂמֵחָה

מוהרא"ש נ"י אָמַר, שְׂבִיחַת הָעוֹלָם אֵי אֲפֹשֶׁר לְעִבֵּר אֶת הַחַיִּים בְּשִׁלּוּם וּבְשִׁלּוֹת הַנֶּפֶשׁ, כִּי אִם עַל-יְדֵי מִדַּת הַשְּׂמֵחָה, וְכָל מִי שְׂמֵחֵנִים אֶת עֲצָמוֹ יוֹתֵר בְּמִדַּת הַשְּׂמֵחָה, כְּמוֹ-כֵן זוֹכֵה לְעִבֵּר אֶת הַחַיִּים בְּקִלּוֹת, וְעַל-כֵּן צְרִיךְ לְמַסֵּר אֶת נַפְשׁוֹ בְּעִבּוּר מִדַּת הַשְּׂמֵחָה, כִּי עָלָיו לְדַעַת, אֲשֶׁר מִדַּת הַשְּׂמֵחָה הִיא הַמִּדָּה הַקְּשָׁה בְּיוֹתֵר לְהַגִּיעַ אֵלָיָהּ; כִּי מֵרַב הַצְּרוּת וְהַתְּלָאוֹת שְׂעוּבָרִים עַל כָּל אָדָם בְּכָל יוֹם וְיוֹם, הַהִכָּרַח לוֹ לְהִיּוֹת בְּעֲצָבוֹת וּבְמַרְרֵרוֹת, כִּי פִּגְעֵי וּמְקַרֵי הַזְּמַן מוֹשְׁכִים אוֹתוֹ אֶל מְרִירוֹת וּמְרָה שְׂחוּרָה, וְעַל-כֵּן צְרִיךְ לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְעֻלוֹת שְׂבִעוּלָם לְהִיּוֹת רַק בְּשְׂמֵחָה, וְלַהֲכָרִיחַ אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל הַכּוֹחוֹת לְהִיּוֹת בְּשְׂמֵחָה. וְעַקֵּר הָעֲצָה לְזֶה הוּא לְשַׂמַּח אֶת אַחֲרָיִם, וְעַל-יְדֵי-זֶה תִּמְשָׁךְ גַּם עָלָיו שְׂמֵחָה.

וְאָמַר מוהֲרַא"ש נ"י, שְׂמוּהַרְנֵ"ת ז"ל תְּמִיד דְּבַר מְעַנֵּן שְׂמֵחָה, וְאָף שֶׁהוּא הָיָה שְׂבוּר בְּעֵינָי עֲצָמוֹ מְאֹד מְאֹד, מְרַב הַתְּלָאוֹת וְהַמַּחְלָקֵת וְהַמְרִיבוֹת שֶׁהָיוּ מִנַּת חֶלְקוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְכֵן סָבַל מִצַּעַר גְּדוֹל בָּנִים, שְׂמַתוֹ לוֹ יְלָדִים לְפָנָי שְׂנֵיתֶקֶרֶב אֶל רַבְּנֵנוּ ז"ל, וְאַחֲרֵי-כֵן סָבַל הַרְבֵּה מִיְלָדָיו, וְכֵן הָיָה עָלָיו עִמָּס רַב מְאֹד שְׁלוֹמְנוֹ, שְׂכָל אַחַד בָּכָה עַל לְבוֹ, וְסִפֵּר לוֹ אֶת כָּל צְרוּתָיו, וְהָיָה צְרִיךְ לְחַזֵּק אֶת כָּלם, וְכָל הַתְּלָאוֹת שְׂעִבְרוּ עָלָיו, עַד שְׂבִיחַת אֶת הַקְּלוּיָז בְּאוֹמֵן, וְעַד שְׂקִבֵּץ אֶת אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ שְׂיָבוֹאוּ לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְהָיָה צְרִיךְ לְסַבֵּב רַב הַשָּׁנָה בְּכָל הַעֲזֵרוֹת הַיְכָן שֶׁהָיָה קְבוּץ שֶׁל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ, לְחַזְקֵם וּלְעוֹדְדֵם וּלְאַמְצֵם לְבֹא לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה, כִּי הֵיטָה אִז הַתְּנַגְדוֹת גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד עַל דְּבַר רַבְּנֵנוּ ז"ל, וְהוּא הָיָה צְרִיךְ לְגַסֵּעַ מִמְּקוֹם לְמְקוֹם לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת כָּל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ, כְּדֵי שִׁישְׂאָר אוֹר רַבְּנֵנוּ ז"ל בְּעוֹלָם, וְכָל הַתְּלָאוֹת וְהַצְּרוּת הָאֵלוֹ שְׂבָרוּ אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, עִם כָּל זֹאת הָיָה תְּמִיד בְּפָנָי שׁוֹחֲקוֹת, עַד שֶׁהַמַּתְּנַגְדִּים חָשְׁבוּ עָלָיו, שֶׁהוּא 'שׁוֹתָה'... וַיֵּשׁ מִכְתָּב בְּעֵלִים לְתַרּוּפָה, שְׂמוּהַרְנֵ"ת ז"ל כּוֹתֵב: "הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲזֹר לִי, שְׂאֲנִי לֹא אֲשַׁתְּפֵר מֵהַמֵּיִם שְׂאֲנִי שׁוֹתָה"

בְּכָל יוֹם... (כִּי הַמִּתְנַגְדִּים רָאוּ אוֹתוֹ תָּמִיד בְּפָנִים צְהָבוֹת, בְּפָנִים שְׂמָחוֹת וְעֲלִיזוֹת, וְלָכֵן חָשְׁבוּ שֶׁהוּא שׂוֹתֵה, אֲשֶׁר בְּאֵמַת רַבְּנוּ ז"ל הִזְהִירוּנוּ לֹא לְשָׂחוֹת שׁוֹם מִשְׂקָה הַמְשַׁכֵּר בְּשׁוֹם פֶּעַם, רַק יֵיזֵן לְקַדּוֹשׁ וְלִהְבֵּדֵלָהּ, וַיֵּיזֵן שָׂרְף בְּכָלֵל לֹא. אֲבָל מִתְנַגְדּוֹ אָמְרוּ שֶׁהוּא שׂוֹתֵה, וְעַל זֶה הִשִּׁיב מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל: "אֲנִי מְקַוֶּה שֶׁמִּן הַיָּמִים שֶׁאֲנִי שׂוֹתֵה בְּכָל יוֹם, לֹא אֶהְיֶה שְׂפוֹר..."). עַל-כָּל-פָּנִים רוֹאִים אֶת הַבְּזִיווֹת וְשִׁפְיכוֹת הַדָּמִים שֶׁהָיוּ לוֹ כֹּל יְמֵי חַיָּו, וְעַם כָּל זֹאת תָּמִיד הִשְׁתַּדַּל לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְשִׂמַּח וְחִזַּק אֶת אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ.

וּפְעַם אַחַת אָמַר מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל לְתַלְמִידוֹ ר' עוֹזֵר, שֶׁהָיָה עוֹבֵד הַשֵּׁם גָּדוֹל, וְעָסַק הַרְבֵּה בְּהַתְּבוּדוֹת, וְעַל-כֵּן הָיָה בְּמַרְיוֹת, כִּי מַרְבַּע עֲבוּדָתוֹ וְדַבְּקוֹתוֹ בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ לֹא נִרְאֶתָה הַשְּׂמֵחָה עַל פְּנָיו. וְעָנָה וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל: "שְׂמַעְתִּי אוֹמְרִים עֲלֶיךָ: עוֹזֵר, 'עַר אִיז פְּרוּם', אֲנִי לֹא כָּף קַבְּלָתִי מִרַבְּנוּ ז"ל, הֶעֱקַר לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְגַם לִהְיוֹת יָרֵא". וּבְזוֹ הַלְשׁוֹן אָמַר: "דְּעַר עַקַר אִיז פְּרִיילִךְ, און פְּרוּם אויף", הֵינּוּ שֶׁהִדְגִּישׁ צָרִיף לִהְיוֹת עַל שְׂמֵחָה וְהַתְּחַזְּקוֹת.

וְאָמַר מוֹהֲרַא"ש נ"י, שֶׁדָּבָר זֶה צָרִיף כָּל אֶחָד לְחַקֵּק הַיֵּטֵב הַיֵּטֵב בְּתוֹךְ לְבָבוֹ וּנְפִשׁוֹ, אֲשֶׁר אֵת זֶה הָעוֹלָם אֵי אֶפְשֵׁר לְעַבֵּר אֶלָּא עַל-יְדֵי נִקְדַּת הַשְּׂמֵחָה, לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וְלִמְסַר נַפְשׁוֹ עַל שְׂמֵחָה, וְלִחְזֹק וְלִשְׂמַח אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אַחֵרִים, וְדִיקָא עַל-יְדֵי-זֶה יוֹכֵל לְעַבֵּר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם. וְזֶה עַקַר גְּדֻלַּת בֵּר יִשְׂרָאֵל, כְּשִׁזְזוּכָה לְהַתְּחַזֵּק מְעַמָּד, וְהוּא תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וְצוּחַק מִכָּל הָעוֹלָם כְּלוּ; כִּי בְּאֵמַת מִי שִׁזְזוּכָה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וַיֵּשׁ לוֹ יֵשׁוּב הַדְּעַת אֲמַתִּי, הוּא רוֹאֵה שֶׁהַכֹּל הֵבֵל, כִּי בֵּין כָּף וּבֵין כָּף יִבְלֶה אֶת יָמָיו בְּשׂוֹה, אִם יִהְיֶה בְּעַצְבוֹת אוֹ אִם יִהְיֶה בְּשִׂמְחָה, וּבֵין אִם יִרְצֶה וּבֵין אִם לֹא יִרְצֶה, יַעֲבְרוּ עָלָיו הַיָּמִים מִמֵּילָא, וְעַל-כֵּן מַה וְלָמָּה לִהְיוֹת בְּמַרְיוֹת וּבְמַרְהָ שְׂחוֹרָה?! וְהוּא חוֹזֵר תָּמִיד עַל מֵאֲמָרָם ז"ל (מִדְּרַשׁ תְּנַחֲוּמָא, פֶּרֶשֶׁת שְׁמִינִי): אֵינְךָ הַשְּׂמֵחָה מִמְתַּנַּת לְאָדָם, לֹא כֹל מִי שֶׁשְּׂמַח הַיּוֹם שְׂמַח לְמַחֵר. וְצָרִיף לְחַקֵּק בְּדַעְתּוֹ הַיֵּטֵב הַיֵּטֵב הַמֵּאֲמַר

הנה, כי על-פי-רב האדם דוחה את השמחה למחר, ואומר לעצמו: "מחר אהיה בשמחה, מחר אתחיל להיות בשמחה", ובאמת זוהי שטות גדולה, כי אין השמחה ממתנת לאדם, לא כל מי שמח היום שמח למחר, מה אפה יודע מה יהיה מחר, ועל-כן תשתדל לשמח היום הנה, ותדע שבזה תלויה כל הצלחתך. וכשאדם מחדיר בעצמו את נקדת השמחה, אז יצליח בחייו.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שרבונו ו"ל מביא (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן נב), שצריכין בשעת התבודדות לעבד קדם על נקדה אחת, עד שזוכה להגיע אל הנקדה הזאת, הינו כי לשבר את המדות הרעות שלו ולבוא למדות טובות, צריך להתנגע ימים ושנים, כי צריך להתחיל קדם עם מדה אחת ועם ענין אחד, ואחר-כך כשזוכה כבר להגיע אל המדה הזאת והענין הזה — לשבר את המדה הרעה הזאת, ולבא אל המדה הטובה הזאת, אז צריך לקחת מדה וענין אחר, וכן עד שיעבר על כל המדות ויזכה לשבר את המדות והענינים הרעים, ולהגיע אל מדות וענינים טובים. ובאמת כלם שואלים — באיזו מדה צריכין להתחיל? הלא יש הרבה מדות רעות באדם, ואיזו מדה רעה צריכין להתחיל לעבד ולשבר? ואמר על זה מוהרא"ש נ"י שהמדה הראשונה היא מדת השמחה, שצריכין לעבד הרבה על נקדת השמחה, ותמיד לבקש ממנו יתברך רק על שמחה, שיהיה תמיד שמח, וירחיק ממנו את העצבות, ואז אם האדם יגיע אל נקדה זו — לשבר את המרירות והעצבות, אזי כבר ממילא יוכל להגיע אל כל המדות הטובות שבעולם, ולשבר את כל המדות הרעות שבעולם; כי היסוד והעקר בחיי האדם הוא רק השמחה, כי כפי שאדם שמח, כן שובר מעצמו כל הרע שלו, ועל-כן אשרי ואשרי מי שזוכה להיות בשמחה, ומכל שכן וכל שכן כשזוכה לשמח גם אחרים, אשר אין למעלה מזה.

שגֶעוֹן

מוהרא"ש נ"י אָמר, שֵׁישׁ יֵצֵר הָרַע גָּדוֹל בְּאָדָם שְׁמִסִּית אוֹתוֹ לְשִׁגְיוֹנוֹת, וְאוֹמֵר לוֹ לַעֲשׂוֹת דְּבָרֵי שִׁגְעוֹן לְפָנֵי הַבְּרִיּוֹת, וּמִלְבִּישׁ אֶת זֶה בְּמַצּוֹת, כְּאִלּוּ עַל־יְדֵי הַשִּׁגְעוֹן יִזְכֶּה לְבִטּוֹל הַיֵּשׁ וְיִהְיֶה עָנּוּ אֲמָתֵי וְכוּ'. וּבְאֵמֶת הַשִּׁגְעוֹן הַזֶּה הוּא תְּכָלִית הַיִּשּׁוּת וְהַגְּאוּת, שְׂרוּצָה שְׁבַנֵי־אָדָם יִסְתַּכְּלוּ עָלָיו, וְיֹאמְרוּ שֶׁהוּא עָנּוּ, וְשִׁזְכָּה לְבִטּוֹל הַיֵּשׁ וְכוּ', כִּי מִי שֶׁעָנּוּ אֲמָתֵי, לֹא אִכְפַּת לוֹ כָּלֵל מִבְּנֵי־אָדָם, וְאִין עוֹשֶׂה אֲצִלוֹ רֶשֶׁם אִם מְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ אוֹ אִם מְגַנִּים אוֹתוֹ, וּבּוֹדָאֵי לֹא יַעֲשֶׂה דְבָר שִׁיגְרָם לְבְרִיּוֹת לְהִסְתַּכֵּל עָלָיו וּלְדַבֵּר עָלָיו, כִּי זֶה כְּבוֹד בְּגִדְרָה חֲלוּל הַשֵּׁם, כִּי כָּלֵם יֹאמְרוּ: רְאוּ אֶת הָאִישׁ הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא עוֹבֵד הַשֵּׁם, וּמִתְנַהֵג בְּשִׁגְיוֹנוֹת וּבְדַרְכִּים מוֹזְרוֹת, וּמִסְתַּמָּא כָּלֵם כָּךְ וְכוּ', וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּנֵי־אָדָם מִתְקַרְרִים מֵעֲבוּדַת הַשֵּׁם. נִמְצָא, שֶׁלֹּא רַק שְׁלֹא הָרִויחַ שׁוֹם דְּבָר, אֲלֵא אֲדַרְבָּה, קִלְקַל הַרְבֵּה, וְעַתִּיד לִתֵּן אֶת הַדִּין עַל זֶה.

וְאָמַר מוהרא"ש נ"י, שֶׁבְּפֶרֶט מִי שֶׁמְקַרֵּב אֶל רַבְּנוּ ז"ל צָרִיף לְהַזְהֵר בְּיוֹתֵר לֹא לַעֲשׂוֹת שׁוֹם דְּבָר שֶׁנִּרְאָה כְּשִׁגְעוֹן בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת, כִּי תִכְףּוּמִיד נִגִּידוּ הַבְּרִיּוֹת, שֶׁכָּל ה' בְּרַסְלָבְרִים' הֵם מְשַׁגְעִים, כִּי בֵּין כָּךְ מִחֲפָשִׁים מוֹמִים וְחִסְרוֹנוֹת עַל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְאִם אָדָם יַעֲשֶׂה דְבָרִים מוֹזְרִים בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת, אֲזִי יִגְרָם שֵׁם רַע לְרַבְּנוּ ז"ל, וְיִגְרָם שִׁנְפָּשׁוֹת רַבּוֹת אַחֲרוֹת לֹא תִתְקַרְבְּנָה לְרַבְּנוּ ז"ל. וְכָל עֵקֶר הַשֵּׁם רַע שֶׁנִּדְבַּק בְּאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּמִשְׁךְ הַדּוֹרוֹת, שֶׁקָּרְאוּ לָהֶם מְשַׁגְעִים וּמוֹזְרִים וְכוּ', הִיָּה מִחַמַּת בְּנֵי־אָדָם כְּאִלּוּ שֶׁעָשׂוּ דְבָרֵי שִׁגְעוֹן בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת, וְקָרְאוּ עֲצָמָם עַל שֵׁם רַבְּנוּ ז"ל, וְאַחֲרֵי־כֵן אָמְרוּ הַבְּרִיּוֹת, שֶׁכָּל הַמְקַרְבִּים לְרַבְּנוּ ז"ל הֵם מְשַׁגְעִים וְכוּ'. וּבְאֵמֶת כָּל הַשִּׁגְעוֹנוֹת חֲדָשׁוּ אֲנָשִׁים אֵלָיו בְּעֲצָמָם, וְאִין לָהֶם שׁוֹם רְמוֹז וּמְקוֹר בְּדְבָרֵי רַבְּנוּ ז"ל כָּלֵל, אֲדַרְבָּה רַבְּנוּ ז"ל הַקָּפִיד מְאֹד מְאֹד, שֶׁאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ יִתְנַהֲגוּ בְּדֶרֶךְ אֲרֵץ גָּדוֹל, וְיִלְכוּ נִקְיִים בְּגוֹפָם וּבְכַבְדֵיהֶם, וְלֹא יִתְנַהֲגוּ

בשום הנהגות מוזרות כלל, ולכן מי שמתנהג בדרכי שגעון, אין לו שיכות לרבנו ז"ל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שיש כאלו שמביאים לעצמם ראיה מדברי רבנו ז"ל, שצריכין להתנהג בדרכי שגעון, כי רבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ה'), שבשביל אהבת ה' צריכין לעשות דברים הנראים כשגעון, כדי לעשות מצוותיו ורצונו יתברך וכו', עין שם; ובאמת זו טעות גדולה מאד, כי שם מדבר רבנו ז"ל על עצם המסירות נפש שצריכין על כל מצוה ועל כל דבר שיש בו רצון השם יתברך, שיהיה מוכן להתגלגל בכל מיני רפש וטיט לקיים רצונו יתברך, כי כשמגיע לקיים רצונו יתברך, אין לו להסתפל על שום דבר כלל, ועליו לעשות את שלו, ולא יתביש מפני המלעיגים, אבל אלו הבוחרים לעצמם כל מיני עבודות של שגעונות, כגון: ללכת עם כובע מקמט ופאות מפזרות, ומטפחת מלכלכת וכו' וכו', אין בכל זה רצון השם יתברך כלל, אדרבה אלו דברים חדשים שברו מלבם כאלו יביאו אותם לבטול הי"ש, ובאמת זוהי תכלית הגאות והישות, כי רוצים שבני-אדם יסתכלו עליהם, וזה גורם חלול השם וחלול שם רבנו ז"ל, רחמנא לצלן.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבאמת כל השגעונות האלו, יש להם מקור אחר בדברי רבנו ז"ל, והוא בלקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן א', ששם אומר רבנו ז"ל, שבעל עברה הוא משגע, כי היצר הרע רוצה לעשות את האדם משגע ממש, חס ושלום, וצריכין מקלות ושמות לגרש ממנו את הרוח שטות, עין שם; כי באמת כל השגעונות באים מעוונות האדם, רחמנא לצלן, שהעוונות מטשטשים את דעתו, וגורמים לו לעשות דברים מוזרים, ולחשב שעל ידם הוא עובד את השם יתברך. ובאמת הוא רק עובד את עצמו, ורוצה לקבל תשומת-לב מבני-אדם, ולכן מתנהג בדרכי השגעונות, ולמען האמת אין בזה שום עבודה כלל, וצריך לבקש הרבה מהשם יתברך, שיזכה לגרש מעצמו כל מיני רוח שטות

שנדבקו בו מחמת עוונותיו, וישתמש במקלות ובשמות של התורה הקדושה לגרש ממנו הרוח שטות הזו, הינו להתמיד מאד בתורה הקדושה, ובפרט בששה סדרי משנה, שהם בחינת ו', שהוא צורת מקל, וכן ירבה להתבודד עמו יתברך וליחד יחודים קדושים בשעת התבודדות, שהם בחינת השמות הנ"ל, ועל-ידי כל זה יעזר לו הקדוש-ברוך-הוא להתרפא מכל שגעונותיו.

ופעם כשהיה מוהרא"ש נ"י על ציון רבנו ז"ל בעיר אומן באחד מחדשי הקיץ, ראה את אחד מאנשי שלומנו יושב על יד הציון עם מגבת סביב ראשו, ולומד שם לקוטי-מוהר"ן, והיתה פליאה גדולה בעיני מוהרא"ש נ"י, שיתנהג האדם בהנהגה מוזרה כזו, ורצה מוהרא"ש נ"י לגשת אליו ולהוכיח אותו על זה, כי תמיד באים אנשים מכל קצוי תבל לבקר בציון רבנו ז"ל, ועוד מעט יכולה להגיע קבוצת אנשים מאיזה מקום, ויראו איש יושב על יד הציון עם מגבת סביב ראשו, ויהיה פתחון-פה לומר שאנשי שלומנו הם משגעים וכו', אבל לבסוף נמנע מוהרא"ש נ"י מלהוכיחו, בחשבו שממילא לא יועיל, כי יש בני-אדם שהרגלו כל-כך בשגעונות כאלו, עד שקשה מאד להוציאם מראשם, ועוד אומרים, שמי שאינו הולך כן, הוא אינו עובד ה'... אבל חזר וספר מוהרא"ש נ"י את הספור לפנינו, כדי שנדע איך צריכין להזהר מהנהגות מוזרות כאלו, ולהתנהג תמיד בדרך ארץ גדול.

שנה

פעם אחר תצות לילה זרו מוהרא"ש נ"י את הבחורים תלמידי "היכל-הקדש", שילכו לישן, כי הנה כבר מאחר מאד, ובתוך כן נכנס לתוך שיחה נפלאה בענין השנה, וענה ואמר: על השנה צריכין לשמר מאד מאד, כי אם לא יישן האדם כל צרכו, אזי

יתבלבל מחו לגמרי, ולא יוכל לעשות מאומה כל היום כלו, והזכיר את דברי רבנו ז"ל (שיחות-הר"ן, סימן קי), שביותר מועילה השנה לבטל בלבולי אמונה וכו', עין שם; כי כשאדם עיף ונתיגעים המחין שלו, אז קשה עליו להחזיק ראש ולהיות בשוב הדעת, ולכן יותר טוב לילך לישן, ועל-ידי-זה ינחו המחין שלו ויתחדשו על-ידי השנה.

והביא מוהרא"ש נ"י סמוכין מדברי המדרש (בראשית רבה ט, ח): "והנה טוב מאד" — זו השנה, וכי השנה היא "טוב מאד", אמתמה, הלא שנה טוב לרשעים ורע לצדיקים וכו'? אלא על-ידי שאדם ישן קמעא, אחר-כך יעמד ויעסק בתורה הרבה, עין שם; הרי רואים מכאן גדל מעלת השנה, עד שאמרו על זה חכמינו הקדושים, שהיא "טוב מאד", כי על-ידי שאדם שומר את זמן השנה, אחר-כך יכול לעסק בתורה ובעבודת השם כל היום במח וצלול.

והזכיר מוהרא"ש נ"י מה שאמרו חכמינו הקדושים (קדושים ט:): עשרה קבין שנה ירדו לעולם, תשעה נטלו עבדים ואחד נטל שאר כל העולם; הרי רואין, שעקר השנה נמשך מבחינת עבדות, שהוא בחינת מחין דקטנות, אבל מי שהוא בחינת 'בן', ועוסק בעבודת השם יתברך כבן המשרת את אביו באהבה ובשמחה גדולה, איש כזה אינו צריך לישן הרבה, כי מחו ממילא מתחדש תמיד בהשגת אלקותו יתברך, ואין חסרה לו השנה כל-כך (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קיז). וזה מה שאומר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות שנה, סימן א'): מי שהוא מקדש ביותר, הוא רחוק מהשנה ביותר, עין שם; כי על-ידי קדשת האדם ודבקותו בו יתברך, אינו צריך לישן הרבה, ותמיד הולך ומתגבר בעבודת השם יתברך, כי מחו ער ומלא חיות תמיד. ובפרט כשזוכה להיות גם בשמחה, זה מרחיב את מחו מאד, ואינו צריך לישן כי אם מעט מאד, כי הוא תהפוך מבחינת עבדות ועצבות, והוא בבחינת 'בן' ושמחה, שמרב שמחתו

בשרות אביו, אינו מתעייף ומיגע כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שעל-פי זה מוכנים דברי חכמינו הקדושים (ספ"ה נג.): אמר רבן גמליאל, כששמחנו בשמחת בית השואבה, לא ראינו שנה בעינינו, כי מרב החדוה והשמחה שהיתה שם, והיו שואבים משם רוח-הקדש כדאיתא שם בגמרא, לכן היו מרחקים מאד מן השנה, ולא הצרכו לישן כלל.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שגם על-פי זה מוכנים דברי רבנו ז"ל (ספר המדות, אות שנה, סימן ג'), שחמשה-עשר 'שיר המעלות' שבספר תהלים מסגלים לבטל את השנה, עין שם; כי חמשה-עשר 'שיר המעלות' הם כלליות שירי הזמרה והשמחה ששרו הלויים בבית-המקדש, ובפרט בשמחת בית השואבה, כדאיתא בגמרא (ספ"ה נא): חמשה-עשרה מעלות היו מעזרת נשים עד עזרת ישראל, ועליהם היו עומדים הלויים בשיר וכו', ואמרו החמשה-עשר 'שיר המעלות' שבספר תהלים, עין שם; ולכן שפיר, מוכן למה אלו המזמורים מסגלין לבטל השנה, כי הם כלליות השמחה והקדשה המסגלים לבטל השנה.

ודבר אז מוהרא"ש נ"י מכמה הנהגות בענין השנה. ואמר, שבראש ובראשונה צריכין לדקדק מאד לומר לפני השנה 'קריאת שמע שעל המטה' על-פי נסח האריז"ל, כי זהו תקון נורא ונפלא לפגם הברית, ושומר את האדם מפל רע, וכמבאר בדברי מוהרנ"ת ז"ל (לקוטי-הלכות, קריאת שמע שעל המטה, הלכה ב'), וכשאדם זוכה לומר כל הסדר המוכא שם, הינו כל השלש פרשיות עם ודוי וקבלת ארבע מיתות בית-דין וכו', אז הוא בבחינת "מארי דחושבנא"ז, שמאד משבח הזהר הקדוש (ח"ג קעח). את אלו שעושים חשבון הנפש לפני השנה, ומתודים על כל מה שפגמו באותו היום. (וכבר

מבאר היטב כל הענין של 'קריאת שמע שעל המטה' להאריז"ל בדרוש הנפלא שהדפיס מוהרא"ש נ"י בסוף סדר ה'קריאת שמע שעל המטה', ואת עצם התקון שעושה בכל העולמות, קחהו משם).

ואמר מוהרא"ש נ"י, שאנשי שלומנו רגילים לומר: איך שהאדם הולך לישן, כך הוא קם בבקר; ולכן ראו תמיד אצל אנשי שלומנו האמתיים, שישנו מתוך דברי תפלות והתבודדות ושיחה בינם לבין קונם. והאיש האלקי ר' אברהם בר' נחמן ז"ל אמר פעם: האיש הישראלי אסור לו לומר שהוא הולך לישן, אלא עליו לומר שהוא הולך להתבודד ולדבר עמו יתברך, ואם יישן מתוך התבודדות — מה יכול לעשות... וכך התנהג ר' אברהם בר' נחמן ז"ל תמיד, כששכב במטה, תכף ומיד הסב פניו אל הקיר והתבודד עמו יתברך ונרדם מתוך התבודדות.

ודבר אז מוהרא"ש נ"י גם כן מענין שנה באמצע היום, ואמר, שאכן בכתבי האריז"ל מובא, שאין לישן באמצע היום חוץ משבת-קדש, כי בשעת שנה בלילה, לפעמים יכולה להתעבר ולהדבק באדם איזו נשמה של צדיק מהעולם העליון, שבאה לעזר ולסייע לו בעבודת השם יתברך; כי לפעמים האדם עושה מצוה, או לומד איזה למוד, ובזכות זה הוא זוכה שתתעבר בו נשמה של צדיק מהעולם העליון, ואם האדם ישן באמצע היום יכולה נשמה זאת להסתלק ממנו, ואז תדבק בו איזו נשמה של איש רשע, חס ושלום (כמובא כל זה בפרי עץ חיים, בשער הנהגות היום והלילה); ולפי זה, מה יעשה האדם כשנעשה עיף ויגע באמצע היום, ואינו יכול להמשיך בעבודתו, הרי ההולך בטל — כישן דמי, ואם כן מה יועיל לו לסגף עצמו ולא לישן, הלא ממילא לא יכול ללמד, וכך גם שאר היום ילך לבטלה, מחמת שאינו מישב כראוי? אלא התקון לכל הנ"ל הוא העצה של התבודדות, הינו שיתבודד ויפרש שיחתו לפני השם יתברך: "רבנו של עולם, באמת הייתי רוצה להיות ער עכשו, וללמד ולעסק בעבודת השם יתברך, ולא לישן כלל, רק אין בי כח

לזה, וְכָל פְּנֹנְתֵי בִשְׁנָתִי הִיא רַק כְּדֵי שִׁיחָה לִי כַח לְלַמֵּד וּלְהַתְּפִלֵּל" וכו'. וְכִּי יִפְרֹשׁ שִׁיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מִינֵי טַעֲנוֹת וְאִמְתָּלוֹת, וְאִזּוֹ הוּא מְקִיִּים בְּשִׁלְמוֹת מֵהַ שְׁפָתוֹב בְּשִׁלְחַן עָרוֹף (אֵרַח חַיִּים, סִימָן רֵל"א), שִׁיחָיו כֹּל מַעֲשָׂיו לְשֵׁם שָׁמַיִם — הֵן אֲכִילָתוֹ וְהֵן שְׁנָתוֹ וְהֵן מִשְׁאוֹ וּמִתְּנוֹ וְכו', עֵינֵי שָׁם; וְזֶה הַתְּקוּן לְכָל הַנִּל, שְׁלֹא תִתְעַבֵּר בּוֹ אִיזוֹ וְשָׁמָּה שֶׁל רָשָׁע, חַס וְשָׁלוֹם; כִּי עַל-יְדֵי תְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת כְּבָר אֵינּוּ צָרִיךְ לְפָחוֹד מִשׁוֹם דְּבָר רַע כְּלָל.

וּמוֹהֲרָא"ש נ"י רָגִיל גַּם לֹמַר אוֹתוֹ הָעֲנָנִים לְגַבֵּי שָׁנָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, הֵינּוּ לְגַבֵּי מֵהַ שְׁמוּבָא בְּשִׁלְחַן עָרוֹף (אֵרַח חַיִּים, סִימָן תַּקְפַּג), שְׁנוֹהֲגִים שְׁלֹא לִישָׁן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, עַל-פִּי דְבָרֵי הִירוֹשָׁלַיִם: מֵאֵן דְּדָמִיךְ בְּרִישׁ שְׁתָּא דְּמִיךְ מִזְּלִיחָה^ק. וְאוֹמֵר מוֹהֲרָא"ש נ"י: וּמֵהַ יַעֲשֶׂה הָאָדָם שְׁנֵתִיגַע מְאֹד מֵהַתְּפִלוֹת וּמֵעֲבוּדַת הַיּוֹם וְאֵינֵן לוֹ כַּח, הֲלֹא מִמִּילָא יֵלֵךְ בְּטֹל, וְהַהוֹלֵךְ בְּטֹל כְּיִשָּׁן דְּמִי, וּמֵהַ יוֹעִיל לוֹ לְסַגֵּף אֶת עֲצָמוֹ בְּזֶה? אֵלֶּא עֵקֶר עֲצָתוֹ הוּא — לְפָרֹשׁ שִׁיחָתוֹ לִפְנֵי יִתְבָּרַךְ פְּנ"ל, שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְנוֹחַ קִצָּת רַק כְּדֵי לְחַדֵּשׁ אֶת כַּחוֹ, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִכְלָלֶת שְׁנָתוֹ בְּקִדְשָׁה; נִמְצָא, שֶׁהוּא עוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם הַשָּׁנָה מִמֶּשׁ. וְהַזְכִּיר גַּם אֶת דְּבָרֵי הָאֲרִיז"ל (פְּרִי עֵץ חַיִּים, שַׁעַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּמוּבָא בְּקַצּוֹר בְּבֹאֵר הַיֵּטֵב, סִימָן תַּקְפַּג הַנִּל), שְׁאַחֲרֵי חֲצוֹת הַיּוֹם וְאַחֲרֵי הַתְּקִיעוֹת כְּבָר מִתָּר לִישָׁן, כִּי כְּבָר נִמְתְּקוֹ הַדִּינָא קִשְׂיָא וְכו', עֵינֵי שָׁם.

וְסִיִּים אִזּוֹ מוֹהֲרָא"ש נ"י אֶת כָּל הַשִּׁיחָה הַנִּל, וְאוֹמֵר: הֲלֹא עֵינֵיךְ הוּא כְּמִסְפָּר כְּס"ף, וְזֶהוּ לְרִמּוֹ, שְׁכַשְׂאָדָם עֵינֵיךְ וְהוֹלֵךְ לִישָׁן, הָעֵקֶר שֶׁתְּהִיָּה שְׁנָתוֹ עִם כְּסוּפִין וְרִצּוֹנוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאִזּוֹ נִכְלָלֶת כָּל שְׁנָתוֹ בְּקִדְשָׁה; אֲשֶׁרֵי מִי שְׁזוֹכָה לְקִיָּם זֹאת בְּאִמְתָּ.

שְׁתִּיקָה

פעם הִזָּה איש אֶחָד, שָׁנַתָּן לוֹ מוֹהֲרָא"ש נ"י לְהִתְאַכְסֵן בִּישִׁיבַת "הֵיכַל-הַקֹּדֶשׁ" — בְּאֲכִילָהּ, שְׁתִּיָּה וְלִינָה וְכוּ', אַךְ אוֹתוֹ אָדָם לֹא הִזָּה חֲכָם גָּדוֹל, וּבְאוֹתָהּ עֵת שָׁיֵשֶׁב בְּתוֹךְ הַיְשִׁיבָה הַקְדוּשָׁה, דִּבֶּר עִם הָאֲנָשִׁים נֶגֶד סֵדֶר-דְּרָךְ-הַלְמוּד שֶׁל רַבְנֵנוּ ז"ל, וְנֶגֶד עוֹד כַּמָּה מְנַהֲגִים שֶׁל אֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוּ הַיְקָרִים, וּמוֹהֲרָא"ש נ"י הִזְהִירוּ עַל דְּבַר זֶה כַּמָּה פְּעָמִים, שֶׁיִּחַדֵּל מִדְּבוּרָיו הַפְּגוּמִים, אָבֵל הוּא בְּכִסְלֹותוֹ לֹא פָּסַק, עַד שֶׁהוֹצִיאֻהוּ מִבִּנְיָן הַיְשִׁיבָה הַקְדוּשָׁה, וְשָׁלְחוּ אוֹתוֹ לְדָרְכוֹ. אַחֵר שֶׁהוֹצָא מִשָּׁם, עָנָה וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י לְאֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוּ הַיְקָרִים: "הִנֵּה לָכֶם דְּגָמָא חַיָּה מֵהוּ פְרוּשׁ מְאֹד חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (אֲבוֹת א, יז): 'לֹא מְצָאתִי לְגוֹף טוֹב מִשְׁתִּיקָה', כִּי לְכַאוּרָה יִפְלֵא, לָמָּה אָמְרוּ 'לֹא מְצָאתִי לְגוֹף טוֹב מִשְׁתִּיקָה', וְלֹא אָמְרוּ 'לֹא מְצָאתִי לְנֶפֶשׁ טוֹב מִשְׁתִּיקָה', הֲלֹא עֵקֶר הַטּוֹבָה הוּא, לְכַאוּרָה, לְנֶפֶשׁ בְּרוּחָנִיּוֹת? אָבֵל מִהָאִישׁ הַנַּ"ל אַתֶּם יְכוֹלִים לְהִבִּין הֵיטֵב אֵת פְּרוּשׁ מְאֹד זֶה; כִּי בְשַׁעַה שֶׁבֶן-אָדָם נוֹתֵן לָךְ אַכְסְנִיָּה טוֹבָה עִם אֲכִילָהּ וְשְׁתִּיָּה וְלִינָה וְכוּ', אָפְלוּ אִם יֵשׁ לָךְ כָּל מִינֵי קְשִׁיּוֹת וְסִפְקוֹת עָלֶיךָ, רָאוּי לָךְ לְשַׁתֵּק וְלֹא לְדַבֵּר כְּנֶגְדּוֹ, כִּי הֲלֹא יֵשׁ לָךְ מְקוֹם לְשִׁים רֵאשִׁיף וְלֶאֱכֹל וְכוּ', וּבִלְעֲדֵי הֵייתָ מְסֻתָּבֵב בְּרַחֲוֹבוֹת וְאוֹכֵל בְּמִסְעָדוֹת וְיֵשֶׁן עַל סִפְסָלִים וְכוּ', אָבֵל כְּשֶׁאָדָם הוּא פְתִי וְסָכֵל, וְאֵינוֹ יְכוֹל לְעַצֵּר אֵת פִּיו מִלְדַּבֵּר מֵה שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ, אֲזִי לֹא דֵי שֶׁמִּפְסִיד טוֹבַת גְּשָׁמָתוֹ וְהַרוּחָנִיּוֹת שֶׁלוֹ, אֲלֵא גַם מִפְסִיד טוֹבַת גּוּפוֹ וְהַגְּשָׁמִיּוֹת שֶׁלוֹ, וְסוּבֵל מִזֶּה מֵה שֶׁסוּבֵל. וְזֶהוּ פְרוּשׁ מְאֹמְרָם ז"ל: 'לֹא מְצָאתִי לְגוֹף טוֹב מִשְׁתִּיקָה', לְגוֹף דִּיקָא, כִּי גַם לְגוֹף הַגְּשָׁמִי אֵין מִדָּה טוֹבָה יוֹתֵר מִשְׁתִּיקָה."

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהִרְגִיל עֲצָמוֹ מְאֹד בְּמִדַּת הַשְׁתִּיקָה, כִּי רַב הַבְּלוּלִים, הַצָּרוֹת וְהַמְרִירוֹת וְכוּ' שֶׁאָדָם סוּבֵל, הוּא מִחַמַּת שֶׁמִּפְקִיר פִּיו, וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלָה עַל רוּחוֹ, וְעַל-יַדֵּי-זֶה

עושה רוח סערה סביבו, ונעשה מבלבל ומבהל מאד. וכמו שפרש רבנו ז"ל את הפסוק (תהלים קמח, ח): "רוח סערה עשה דברו", שכל הרוח סערה נעשה על-ידי דבורו של אדם, שאינו שומר עליו כראוי (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן לח); ולא מבטיח שברוחניות אין טוב לאדם משתיקה, כי כשמרגיל את עצמו במדת השתיקה, ועוצר פיו מלדבר פטפוטי דברים בטלים, וכל דבורו הוא בתורה ובתפלה ובשיחה בינו לבין קונו, אזי אפלו כשמכרח לדבר עם בני-אדם, כל דבוריו בנחת ובישוב הדעת גדול, וזוכה להרגיש נעימות ומתיקות גדולה בכל ימי חייו, אלא גם בגשמיות אין יותר טוב משתיקה, כי כל המריבות, הסכסוכים והמחלוקת שיש בין אדם לחברו ובין איש לאשתו וכו', הפל מחמת שאינו יכול להחזיק במדת השתיקה, כי אם היה שותק כשאחד מבזה אותו או אומר לו דבר שלא לרוחו, תכף-ומיד היה הלה גם-כן שותק, והיה נשקט כל הריב והמחלוקת, אבל אימתי מתחילה המחלוקת לבער? כשעונה למחרפי נפשו ולמבזיה, כי אז גם זולתו מתחצף עוד יותר, והולך גם לחברו ומכניסו בתוך המחלוקת, וחברא חברא אית ליה, עד שמכניס את כל המשפחה וכו', וכך כלם שונאים זה את זה, ואין רוצים עסק אחד עם השני כלל, ואנשים רבים מפסידים פרנסתם על-ידי-זה, וכדברי השל"ה הקדוש (דף רמב.): מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רעז); נמצא, שגם הגוף מפסיד הרבה על-ידי שאין לו מדת השתיקה, כי אין שלום ואין פרנסה וכל החיים הגשמיים מרים ומרורים מאד.

וכן הוא בביתו עם אשתו, אם היא בוזתה אותו או אמרה לו דבר שלא כרצונו, כשעונה לה, אזי המחלוקת מתחילה לבער, עד שמתלקחת אש גדולה מאד, ואז מכרח לברח מן הבית, וכבר אין לגופו שום מקום כלל, מה שאין כן כששותק מלכתחלה, ואינו עונה לה כלל, אזי גם היא שותקת, כי אין לה עם מי להתקוטט, ולאחר זמן מה תתחרט מאד מדוע דברה כך וכו': כי כן הדרך כל אדם, כשרואה שחברו אינו מעז לענות לו ולריב עמו, הוא מתחיל

לחשב — "אולי אינני צודק... אולי לא דברתי כהגון..." ונה בדוק ומנסה לכל מי שמכיר טיבם של בני-אדם; ולכן אשרי מי שתופס תמיד את מדת השתיקה, ואז אף פעם לא יתחרט כלל.

והזכיר מוהרא"ש נ"י את דברי הגר"א באגרתו הידועה, שכל רגע ורגע שאדם חוסם פיו, זוכה בשבילו לאור הגנוז, שאין מלאך ובקיה יכולים לשער, עין שם; כי כשאדם שותק, זוכה לעלות לעולם הממשכה, בבחינת: "שתק, כך עלה בממשכה" (מנחות כט), ואז זוכה להשיג השגות נפלאות ונוראות מאד מאד (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רלד).

ופעם ספר לנו מוהרא"ש נ"י, שחלם חלום, והנה הוא רואה בני-אדם רבים מתקוטטים זה עם זה, עד שבאו לידי הכאות, והכו אחד את השני, עד שהיה הדם שותת מהם, זה מראשו וזה מידו וזה מרגלו וכו'. ועמד מוהרא"ש נ"י, והתחיל לדרש לפניהם את מאמר חכמינו הקדושים הנ"ל: "ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה", "ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה" וכו', וחזר על מאמר זה כמה וכמה פעמים, עד שלבסוף נשקטו כל המריבות, וככלם הודו למוהרא"ש נ"י. שכן הוא הפרוש באמת: "לא מצאתי לגוף דיקא, טוב משתיקה"... כי אם אין שותקים, אזי הגוף סובל מאד; אשרי הזוכה באמת לקנות בנפשו מדת השתיקה.

תחנות

פעם שאל אחד מאנשי שלומנו את מוהרא"ש נ"י, אם כדאי לומר תחנות מספר התחנות שגדפסו בשפת אידיש שקורין "כל בו", וגם נתרגמו בזמן האחרון ללשון-הקדש ולשפות אחרות, או אולי זה רק בשביל נשים ופשוטי העם וכו'. השיב לו מוהרא"ש

נ"י: הלא מרבנו ז"ל קבלנו, שכל תחנה ובקשה חשובה ויקרה מאד אצלו יתברך, ורבנו ז"ל בעצמו חבב מאד את העבודות הפשוטות של סתם בני-אדם הפשוטים והכשרים, והיה אוהב מאד מי שיכול לומר הרבה תחנות ובקשות מתוך הסדורים הגדולים בדרך המון העם הכשרים (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן קד). ופעם אמר, אני מקנא באיש פלוני, שיכול לומר הרבה... הינו כי בעיר ברסלב היה איש אחד, שהיה רגיל לומר הרבה תחנות ותהלים ומעמדות בכל יום, ואמר רבנו ז"ל, שהוא מקנא באיש הזה שיכול לומר הרבה (עין חיי-מוהר"ן, סימן תקכ); ולכן כל תחנה ובקשה שיכול האדם לומר, הן מהתחנות הנדפסות והן ממה שאדם מחדש מעצמו, הן חשובות ויקרות מאד לפניו יתברך; אשרי הרגיל בהם תמיד. והמשיך האיש הנ"ל לשאל את מוהרא"ש נ"י, היאך תפלות כאלו נתקבלות בשמים, הלא מבאר בספרים הקדושים שהתפלות צריכות לעלות דרך כמה עולמות על-ידי כמה וכמה כחות של מלאכים, ובדרך יש כל מיני מקטרגים ומחבלים שאינם מניחין לתפלות לעלות וכו', ולכן אולי אין תפלות כאלו מגיעות כלל לכסא הכבוד. ענה ואמר לו מוהרא"ש נ"י: אין חשבונות כאלו באים מצד הקדשה כלל, הן רק מעצות הבעל-דבר למנע את האדם מתפלה, האדם צריך לעשות את שלו ולעסוק בכל מיני תפלות ובקשות בתמימות ופשיטות גמורה, ולדעת שכל דבור ודבור עושה רשם גדול בשמים, ופועל ישועה לטובה, ומה שיש מקטרגים ומחבלים וכו', אין זה העסק שלו, כי "הנסתרות לה" אלקינו" (דברים כט, כח), עלינו לעשות את שלנו ולא להסתפל על דברים אלו כלל. וכבר אמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן צט), הלא כשהשם יתברך עוזר בהתבודדות, אזי ההתבודדות היא כאשר ידבר איש אל רעהו. נמצא, שלפעמים התפלות מגיעות ישירות אל השם יתברך כביכול, ואין שום מקטרגים ומחבלים ביניהם כלל. והלא גם אמר רבנו ז"ל (שם, חלק א', סימן צט), שהאדם צריך להתפלל הן בדבקות והן שלא בדבקות, כי כשיתפלל בדבקות גדולה להשם יתברך, אזי יעלו ביחד כל התפלות שהתפלל עד עתה אפלו שלא בדבקות, עין שם; ולכן

אין זו שאֵלה אם תפלות כֵּאלוּ נִתְקַבְּלוֹת בְּשָׁמַיִם וְכוּ', כִּי כָּל תְּפִלָּה, תְּחִנָּה וּבִקְשָׁה נִתְקַבְּלוֹת בְּשָׁמַיִם, וְאִין שׁוֹם דְּבוּר הוֹלֵךְ לְאֲבוּד, וְלַעֲת הַצָּרָה בָּאוֹת כָּל הַתְּפִלוֹת שֶׁהַתְּפִלָּל הָאָדָם מַעֲוֹדוֹ לְהַצְטָרֵף בְּיַחַד, וְעוֹזְרוֹת לוֹ לִישׁוּעָה, וְאִין שׁוֹם דְּבוּר נֶאֱבָד כָּלֵל.

וּסְפַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁבְּתַחֲלַת הַתְּקַרְבוֹתוֹ, כְּשֶׁהָיָה עֹדִין בְּחוּר צְעִיר, הָיָה רְגִיל מְאֹד לִזְמַר הַרְבֵּה תְּחִנוֹת מִן הַתְּחִנוֹת הַנְּדַפְּסוֹת, וּבְכֹפֶרֶט מְסַפֵּר "ש"ס תְּחִנוֹת", שֶׁהֵם לְקוּטֵי-תְּחִנוֹת עַל עֲנִינִים שׁוֹנִים בְּשִׁפְת הָאִיִּדִישׁ, כִּי רָצָה לְחַקוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דְּבָרֵי רַבְּנֵי ז"ל בְּתַמִּימוֹת וּבִפְשִׁיטוֹת גְּמוּרָה, וְהֵיטָה לוֹ חֵיוֹת גְּדוֹלָה מְזֵה.

וּסְפַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שֶׁפַּעַם בָּא אֵיזָה יְהוּדִי לְעִיר סוּקוּלוֹב סְמוּךְ לְחַצוֹת לִיְלָה, וְלֹא רָאָה שׁוֹם אוֹר דּוֹלֵק בְּעִיר, כִּי אִם בְּבֵית הַרֵב הַחֲסִיד ר' מְרַדְכֵי סוּקוּלוֹבֶעֶר ז"ל, שֶׁהָיָה רַב חָשׁוּב וּמְגֹדוּלִי וְחֲשׁוּבֵי אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ, וְנִקְשׂ עַל הַדְּלֵת וְנִכְנַס. וּמָצָא אֶת ר' מְרַדְכֵי ז"ל אוֹמֵר תְּחִנוֹת מְסַפֵּר הַתְּחִנוֹת בְּשִׁפְת הָאִיִּדִישׁ, וְכִשֶׁהִבְחִין ר' מְרַדְכֵי שֶׁהָאִישׁ מִתְּפִלָּא מְאֹד, שָׂרַב חָשׁוּב יוֹשֵׁב וְאוֹמֵר תְּחִנוֹת מְסַפֵּר הַתְּחִנוֹת בְּשִׁפְת הָאִיִּדִישׁ, וְאִינוֹ עוֹסֵק בְּגוֹפֵי תוֹרָה, עֲנָה וְאָמַר לוֹ: "תַּדַּע, שֶׁהַלִּילָה הָיָה דִּין תוֹרָה קָשָׁה בְּבֵיתִי, וְנִמְשָׁף עַד עֲכָשׁוּ סְמוּךְ לְחַצוֹת לִיְלָה, וְכִבֵּר לֹא הָיָה כְּדָאֵי לִי לְלַכֵּת לִישׁוֹן וְלִקְוֹם לְחַצוֹת כְּדַרְכֵי תְּמִיד, וְלָכֵן אֲנִי נִשְׁאַר עַר עַד חַצוֹת, אֲבָל הָיִיתָ שֶׁהִמַּח שְׁלִי כְּבָר נִתְיַגַּע מְאֹד מִהֲדִין תוֹרָה, לָכֵן אֲנִי מְרַגֵּעַ אֶת עַצְמִי קֶצֶת בְּאֲמִירַת תְּחִנוֹת" ... וְסִיִּם מוֹהֲרָא"ש נ"י שֶׁבְּתַרוּץ זֶה רַק הַתְּחִמָּק מְמֹנוֹ, אֲבָל בְּאֲמַת הֵיטָה חֲשׁוּבָה וִיקָרָה אֲצִלוֹ מְאֹד אֲמִירַת הַתְּחִנוֹת, וְהָיָה רְגִיל בָּהֶם, כִּי רַבְּנֵי ז"ל חִבְּבָם מְאֹד וְכַנֵּ"ל; אֲשֶׁרֵי הַרְגִיל לִזְמַר כָּל מִינֵי תְּחִנוֹת וּבִקְשׁוֹת בְּכָל עֵת.

תפלת הצדיקים

מוהרא"ש נ"י אמר, שרואים בחוש, שכל העולם כלו נמצא
 בצרות ויסורים גדולים, כי אין לה אדם שלא יסבל צרות ויסורים
 ומרירות, וכלם צריכים לרחמים גדולים, וכמו שאמר רבנו ז"ל
 (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן קה): העולם צריכים רחמים הן ברוחניות
 והן בגשמיות; ברוחניות — אנו רחוקים עד מאד ממנו יתברך,
 ואנו מלאים קלפות והסתרות וכסויים, עד שאין אנו יודעים איך
 לחזור אליו יתברך מרב החטאים שבלכך תעינו ונסתבכנו,
 ובגשמיות — אין לה אדם שלא יסבל צרות מעצמו, שהוא סובל
 חלאים רעים, רחמנא לצלן, וסובל מדחקות פרנסה ומסבב בחובות,
 ויש לו יסורים מבניו ומבנותיו כל אחד כפי עניניו, ויש שיש לו
 יסורים משכנים ומקרובים וכדומה, אין לה אדם שלא יהיו לו
 יסורים, והוא מבקש רחמים ואינו יודע היכן הוא, כי צועק ומבקש
 ומתחנן, ונדמה לו כאלו עוב אלקים את הארץ, ובאמת הרחמים
 לעיני כל, כי אין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל
 אלקות גמור הוא, וכמו שפיתוב (דברים ל, יא טו): "כי המצנה הזאת
 אשר אנכי מצוף היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא, לא
 בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו, וישמענו אתה
 ונעשנה, ולא מעבר לים היא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה
 לנו וישמענו אותה ונעשנה, פי קרוב אליך הדבר מאד בפיו
 ובלבבך לעשותו"; הינו כי תפלה היא מצות עשה להתפלל אליו
 יתברך, ולבקש ממנו יתברך כל מה שצריך. וכמו שאמר הרמב"ם
 (פרק א' מהלכות תפלה): מצות עשה להתפלל בכל יום, שנאמר:
 "ועבדתם את הוי"ה אלקיכם", מפי השמועה למדו שעבודה זו היא
 תפלה, שנאמר: "ולעבדו בכל לבבכם", אמרו חכמינו (תענית ב.):
 איזוהי עבודה שבלב — זו תפלה, עין שם; ולכן כל מה שצריך
 האדם, ראוי לו לבקש רחמים ותחנונים ממנו יתברך, אף לא כל
 אחד זוכה לדעת היכן למצא אותו יתברך והיכן למצא רחמנותו

יתברך, כי הכל נעלם ונסתר מהאדם מרב חטאיו ועוונותיו, כי
 באמת אין בלעדיו יתברך כלל, אך לא כל אחד זוכה לראות
 ולהרגיש את אמתת מציאותו יתברך. והנה בזהר הקדוש (נשא קלז.)
 מובא, אשר יש שני מיני רחמים, רחמים פשוטים ורחמים גדולים,
 רחמים פשוטים, זהו רחמים דזעיר אנפין, שהן הספירות מחסד עד
 יסוד, שהן המדות, שזה נקרא רחמי הצדיקים, כי רק הצדיקים זכרו
 את מדותיהם בשלמות, חסד זהו חסד — שעושים חסד עם כלם,
 גבורה זו גבורה — שמתגברים על יצרם ויוצאים נגד הרשעים
 הכופרים בריש-גלי במדת הגבורה והתקף, ואינם מתפתדים
 מהכופרים והרשעים, תפארת — שתמיד מתפארים לפניו יתברך
 על-ידי התמדה ושקינה בתורה הקדושה שנקראת מדת התפארת,
 ומתנהגים בדרך התורה הקדושה, נצח — שמנצחים את יצרם ואת
 הרשעים, הוד — שמודים ומשבחים תמיד את הקדוש-ברוך-הוא,
 ויסוד — שהם נוטרי הברית; ועל-כן הצדיקים נקראים בבחינת
 זעיר אנפין, וזה נקרא רחמים פשוטים, שהם מתפללים אליו יתברך
 בתמימות ובפשיטות גמורה בלי שום חכמות, כי זוהי מעלת גדלת
 נפלאות הצדיקים, שתמיד באים אליו יתברך כעני העומד בפתח,
 ואינם מבקשים בשום זכות, רק רחמים פשוטים בלי שום חכמות
 כלל, וכמו שגלה הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע: אחרי כל ההשגות
 והמדרגות, אני מתפלל כמו תינוק בתמימות ובפשיטות מתוך
 הסדור, וזו תפלת הצדיקים, שיש בכחם למסר את נפשם, ובתקון
 המדות שלהם הם מתפללים תמיד בכח ובעקשנות, שכל זה רחמים
 פשוטים, אך יש רחמים גדולים דעתיקא סתימאה, ששם אי אפשר
 להגיע, כי שם הם רחמים גדולים. ועל תפלה זו נאמר (ישעיה נד, ז):
 "וברחמים גדלים אקבצך", שמשם תצא הגאולה, לגאל אותנו
 בגאולה נצחית, ואנו צריכים כבר להגיע אל הרחמים הגדולים
 האלו. אך, בעוונותינו הרבים, אין לנו היום צדיקים כאלו שיכולים
 לעלות עד עתיקא קדישא, שהוא גלוי אלקות במדרגה עליונה עד
 מאד, ואפלו אלו הצדיקים שכן היה להם הכח הזה, גם הם נסתלקו
 מאתנו, ואין אתנו יודע עד מה, איה והיכן לבקש את גדולי

הצדיקים האלו שיכולים להגיע עד מדרגה זו, כי כלם נעלמו מאתנו. וכמו שמספרים על גדולי מפלגי הצדיקים, הרב הקדוש מברדיטשוב זי"ע, שאמר לפני הסתלקותו, שיעשה רעש בשמים, ולא ינוח ולא ישקט, עד שיחוס הקדוש-ברוך-הוא ויוציאנו מהגלות. וכשעברו ארבע שנים מהסתלקותו, כי נסתלק בשנת תק"ע, אמר המגיד מקאז'ניץ זי"ע אל תלמידיו: "הנה אני הולך להסתלק עכשו", וזה היה בשנת תקע"ד. ושאלו אותו מאין יודע, ואמר להם, כי עכשו ראה את הרב הקדוש מברדיטשוב זי"ע, ושאלו: "מה היה לכם? הרי הבטחתם שלא תנוחו כלל בכל העולמות, עד שזנכה לישועה ולגאולה". ענה ואמר לו הרב הקדוש מברדיטשוב זי"ע: "קאזניצער מגיד", עוד מעט תהיו פה למעלה, ותראו איך שהכל בסדר, וכך צריך להיות". וכן היה רגיל הרב הקדוש מסאטמאר זי"ע לספר, שזקנו הישמח משה זי"ע, היתה דרכו לומר, שכשיבוא למעלה, יעשה רעש ולא ינוח ולא ישקט, עד שתבוא הגאולה. וכשעלה למעלה כבדו אותו לומר דרשה, והיה מסים הרב הקדוש מסאטמאר זי"ע: "נעדן זקני עוד אומר את הדרשה ושכח מאתנו". נמצא, שלהגיע אל עתיקא ולפעל שם ישועה להגאל, קשה להגיע, ואנו צריכים לבקש ממנו יתברך בעצמו שיבקש בעצמו, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (ברכות ז'): מנין שהקדוש-ברוך-הוא מתפלל? שנאמר "ושמחתים בבית תפלתי", תפלתם לא נאמר אלא תפלתי, מכאן שהקדוש-ברוך-הוא מתפלל, ומה מתפלל? יהי רצון שיכבשו רחמי את פעסי, ויגלו רחמי על מדותי, ואתנהג עם בני במדת הרחמים, ואכנס להם לפני משורת הדין.

תאות ממון

מוהרא"ש נ"י אמר, שעקר תאות ממון נקרא, כשאדם עושה

ישות ומציאות מן הכסף והממון, ורוצה להחזיק אותו לעצמו ולאספו, ולראות איך שהוא מפרה ומתרבה אצלו וכו'. וכמו שספר רבנו ז"ל במעשה של הבעל תפלה (מעשה יב) בענין המדינה של עשירות, שאצלם היה הכסף עקר האמונה, וכל מי שהיה לו יותר כסף, היה יותר חשוב, עד שעל-ידי עשירותו נעשה פוכב ומלאך וכו', עד שנעשה אליל ממש, רחמנא לצלן, עין שם; כי בענין הכסף צריכין לדעת, שהוא רק כלי כדי להתקרב אל השם יתברך, ולעשות מצוות ומעשים טובים ולתן צדקה וכו', אבל אין שום חשיבות וישות לכסף כשהוא לבד, רק אדרבה הכסף מעלה ריח רע מאד, ודוחה ממש (וכמו שאומר רבנו ז"ל בספור הנ"ל). אך כאשר האדם זוכה לעשות מצוות ומעשים טובים בכספו, הינו לקנות חפצי מצוה ומאכלים כשרים, וכן לקנות מטעמים לכבוד שבת-קדש, ולחנך את בניו לתלמוד תורה וכו' וכו', אזי הכסף שלו מאיר מאד בגנין נהירין ממש, וזוכה להשלים אור נפשו על-ידי הכסף דיקא, כי למעלה בשרשו העליון הכסף והזהב הם גנין נהירין ואורות עליונים ממש (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימנים כג, כה, סח), אבל כשמשתלשלים למטה, נאחזים בהם החיצונים מאד, עד שיכולים לטעות בהם ולעשותם עבודה זרה ממש, רחמנא לצלן, אבל כשאדם זוכה לעשות דברים טובים בכספו, הינו לפזר ממנו לכל דבר שבקדשה, ולתן צדקה לעניים הגונים וכו', אזי חוזר וממשיך על עצמו אורות עליונים אלו, והכסף והממון מאיר אצלו מאד.

וספר מוהרא"ש נ"י, שפעם בא עשיר אחד אל הרב הקדוש ר' מרדכי מנאדבורנא זי"ע, והחליט במחשבתו לתן לו איזה סכום כסף לצדקה, וראה, שבבקר אחר התפלה הרב הקדוש הנ"ל מחלק כוסות גדולים של זין ומנות גדולות של מזונות לכל העניים בבית-הכנסת בשפע גדול, ודבר זה חרה מאד לעשיר שהיה צר עין, ענה ואמר בדרך עזות לרב הקדוש זי"ע: "אני רואה שאצל הרבי לא חשוב כסף... ענה ואמר הרבי ר' מרדכי זי"ע לעשיר בתמיהה: "אצלי אין חשוב כסף? אצלך אין חשוב כסף!..." ולא הבין העשיר

את פונתו כלל. תמה העשיר: "איך יאמר הרבי שאצלי לא חשוב כסף, הלא הוא חשוב אצלי מאד מאד". השיב לו הרבי זי"ע: "בא ואראך איך אצלי חשוב הכסף מאד, ואצליך איננו חשוב כלל, הלא מה אני עושה בכסף שלי? קונה חביות זין בסכום הגון, והרבה מזונות בסכום הגון, ואני נותן כוס אחת עם חתיכת עגה לאיזה עני, והוא מברך ברכת "בורא פרי הגפן" וברכת "בורא מיני מזונות", ואני עונה אחריו "אמן", הרי כבר הוצאתי את הקרן שלי, ואחר-כך באים עוד כמה וכמה עניים, ואני עושה שוב כנ"ל עם כל אחד ואחד, הרי הכל רוח נקי ממש.... נמצא, שאצלי הכסף חשוב מאד, אבל אצליך הכסף מעלה צחנה ממש, כי אתה עובד כחמור להרויח את הכסף, ואינך נותן ממנו מאומה לצדקה, וכשתעזב את זה העולם, יבואו בניך, ויחלקו את הירושה, ויבזבזוהו על שטיות והבלים, והלואי שלא יעשו בהם דברים אסורים. הרי תראה איך שאצלי חשוב הכסף מאד, ואצליך אינו שוה כלום..."

וסים מוהרא"ש נ"י, הרי שהעקר רק לעשות דברים טובים בכסף, ואז יש לאדם הנאה ממנו, מה שאין כן, כשצובר ואוסף את הכסף לעצמו ולבניו אחריו וכו', אין לו ממנו מאומה כלל.

ופעם בא לבית מדרשו של מוהרא"ש נ"י, איש אחד זקן לבוש בבגדי כבוד כמו מפרסם גדול, וגם מקל של כסף בידו, ורצה לדבר עם מוהרא"ש נ"י בדחיפות, ואמר, שיש לו סוד גדול לדבר עמו. והזמינו מוהרא"ש נ"י לחדרו הפרטי לשמע את סודו, ואמר לו הזקן, שיש לו רעיון נפלא איך להרויח כסף רב, וברצונו לקחת את מוהרא"ש לשפתו, כי יודע שהוא בעל יכלת וכו', ונתפלא מוהרא"ש נ"י לשמע שזהו הסוד הגדול שלו, ודחה אותו כלאחר יד, ואמר לו, שהוא העשיר הכי גדול, ואינו צריך שום המצאות ותחבולות לעשות כסף ושתפות וכו'. אזי ענה ואמר לו הזקן הנ"ל: "אם כן, אולי אוכל לקבל אצלכם הלואה"... וראה מוהרא"ש נ"י שאין עם מי לדבר, והתנצל שהוא עסוק מאד, ושלח אותו לדרפו. אחר כך

ענה ואמר לנו מוהרא"ש נ"י: אבוי לנו אם זהו הסוד של האדם, להמציא המצאות איך להרויח כסף, סוד נקרא כשיש לאדם 'המצאה' להרויח על ידי רוחים נצחיים בעבודת השם יתברך, אבל אם הכסף הוא סודו של האדם, הרי זה סימן שהוא מנת בחשך גדול מאד... אשרי מי שאינו מטעה עצמו כלל, ועושה עקר וחשיבות מעבודת השם יתברך, והכסף אצלו רק כטפל בעלמא, להיות לו לעזר לעבודת השם יתברך, ואז יזכה להרויח מאד בזה ובבא לנצח — אשרי לו ואשרי חלקו.

תשעה באב

מוהרא"ש נ"י אמר, שגם בתוך תקף הצער והאבלות של תשעה באב, הצדיקים מחזקים עצמם מאד באור האמונה הקדושה ובמדת השמחה, שבודאי במהרה ירחם הקדוש-ברוך-הוא על נשמות ישראל, ויביא את משיח צדקנו לגאל אותנו מן הגלות, ולכן אף-על-פי שבאתגליא האבלות של תשעה באב תמורה מאד, וכל ההלכות של אבלות נהוגות בה, אבל באתכפיא יש גם בתוך תשעה באב תקנה טובה לקראת שמחת הגאולה, שבודאי ירחם עלינו הקדוש-ברוך-הוא, ויחפף את היום הזה לששון ולשמחה, ולכן מובא בפוסקים, שתשעה באב אקרי מועד, ואין אומרים בו תחנון וכו', כי בתוך תשעה באב גנוז גם סוד הגאולה והשמחה, כי יש ענין שנתהפך הכל לטובה, כי דיקא כשבאים לתכלית החשך וההסתרה, אז מתחילה התגלות האור והגאולה. וכמו שרואים אצל הלבנה, שדיקא כשהיא באה לתכלית המעוט והחשך, ונגעלם אורה לגמרי, בדיוק אז מתחלת שוב להתגדל ולהאיר ככראשונה. ולכן מצינו אצל רבי עקיבא (מכות כד), שבשעה שהצדיקים בכו וקוננו על עצם החרבן שראוי בהר הבית, רבי עקיבא היה מצחק, וכשתמהו הצדיקים על זה, ענה ואמר להם: אני מצחק מחמת שאני רואה

שְׁנֵתְקִימָה נְבוֹאֵת הַחֲרָבָן, וְכֵשֶׁם שְׁנֵתְקִימָה נְבוֹאֵת הַחֲרָבָן, בֵּן תִּתְקִים
 נְבוֹאֵת פְּדִיּוֹן הַגְּאֻלָּה וְכוּ', כִּי כֵן דָּרָךְ הַצְּדִיקִים לְהִסְתַּכֵּל עַל הַטּוֹבוֹת
 הַגְּנוּזוֹת שֵׁישׁ בְּכָל דָּבָר, וְלִהְפֹךְ הַכֹּל אֶל תְּכֵלֶית הַשְּׁשׁוֹן וְהַשְּׂמֻחָה,
 וְלִכֵּן אֶף-עַל-פִּי שְׁיוֹם תִּשְׁעָה בְּאָב נִקְבַּע לְאַבְלוֹת וְצַעַר עַל חֲרָבָן
 יְרוּשָׁלַיִם וּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ וְכוּ', אֲבָל גַּם גְּנוּז בַּתּוֹכוֹ הַמוֹעֵד וְהַשְּׂמֻחָה
 שֶׁל צְמִיחַת קֶץ הַגְּאֻלָּה שֶׁתִּתְגַּלֶּה לְכָל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּמַהְרָה
 בְּיָמֵינוּ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁלֹכֵן יֵשׁ מְנַהֵג אֲצֵל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְקִרְא
 אֶת מַגְלַת אֵיכָה בְּלִילָה, וְלִחְזוֹר לְקִרְוֹתָהּ גַּם בַּיּוֹם אַחֵר תִּפְלַת שְׁחִרְתָּ,
 כָּל אֶחָד לְעֲצָמוֹ, כִּי כְּשִׁיבּוֹא מְשִׁיחַ, אִזּוֹ יִתְהַפֵּךְ תִּשְׁעָה בְּאָב לַיּוֹם
 טוֹב וּמוֹעֵד, וְאִזּוֹ יִקְרְאוּ אֶת מַגְלַת אֵיכָה בְּגִנוּן שֶׁל שְׂמֻחָה וּבְצִרוּפִים
 טוֹבִים, וַיְבָרְכוּ עֲלֶיהָ בְּרַכַּת "שֶׁהַחֲיָנוּ", כִּי נִחְיָה עֲצָמֵנוּ מְאֹד, לְרֵאוֹת
 אִיךָ שֶׁהִיָּה לָנוּ קִיּוֹם בְּכָל אַרְיִכוֹת שְׁנוֹת גְּלוּתֵנוּ, וְנִשְׁאַרְנוּ דְּבוּקִים
 בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְקִיּוֹמֵנוּ מְצוּוֹתָיו בְּשְׂמֻחָה, וַיִּקְרְאוּ אִזּוֹ אֶת מַגְלַת אֵיכָה
 כְּדִגְמַת מַגְלַת אֶסְתֵּר מִמֶּשׁ, שֶׁקוֹרְאִין אוֹתָהּ בְּלִילָה, וְחַזְוֵרִין וְשׁוֹנִים
 אוֹתָהּ בַּיּוֹם בְּשְׂמֻחָה עֲצוּמָה, וְלִכֵּן גַּם הַיּוֹם מְנַהֵגֵנוּ לְקִרְוֹתָהּ שְׁנִית
 בְּבִקְרָה, לְהוֹרוֹת עַל גְּדֹל אֲמוּנָתֵנוּ בְּבִיאַת הַגְּאֻלָּה בְּקִרְוֹב בְּיָמֵינוּ.

וְאָמַר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁגַם מִטְעַם זֶה יֵשׁ מְנַהֵג אֲצֵל כְּמָה
 צְדִיקִים וַיְחִידֵי סִגְלָה, שְׁאִין אוֹמְרִים "וְאַתָּה קְדוֹשׁ" בְּמוֹצָאֵי-שְׁבֶת-
 חֲזוֹן, כְּשֶׁתִּשְׁעָה בְּאָב חַל בְּאֲמָצַע הַשְּׁבוּעַ (וְכֵן רְאִינוּ אֶת מוֹהֲרָא"ש
 נ"י לְנַהֵג כֵּן), כִּי מַחְמַת גְּדֹל הָאֲמוּנָה שֶׁלָּהֶם בְּבִיאַת הַגְּאֻלָּה, הֵם
 עוֹד מְקוּיִם שִׁיבּוֹא מְשִׁיחַ לְפָנָיו תִּשְׁעָה בְּאָב, וַיִּתְהַפֵּךְ הַיּוֹם לְשְׁשׁוֹן
 וּלְשְׂמֻחָה וּלְמוֹעֵד מִמֶּשׁ, וְלִכֵּן אֵין אוֹמְרִין "וְאַתָּה קְדוֹשׁ" בְּמוֹצָאֵי-
 שְׁבֶת-חֲזוֹן, כְּמוֹ שְׁאִין אוֹמְרִים זֹאת בְּמוֹצָאֵי-שְׁבֶת לְפָנָיו כָּל יוֹם טוֹב,
 ("וַיְהִי נֵעַם" וַיּוֹשֵׁב בְּסִתְרָה" בֵּן אוֹמְרִים, כִּי יֵשׁ בְּזֶה סִגְלָה גְּדוּלָּה
 לְהַמְשִׁיךְ קִדְשַׁת שְׁבֶת לְכָל הַשְּׁבוּעַ, כְּמוֹכָא בְּכַתְבֵי הָאֲרִיזוֹ"ל), אֲבָל
 כְּשֶׁמִּגִּיעַ לֵיל תִּשְׁעָה בְּאָב, וְעַדִּין בֵּן דּוֹד לֹא בָּא, אִזּוֹ אַחֲרֵי הַקִּינּוֹת

אומרים "ואתה קדוש", ומשלימים מה שחסרו אמירתו במוצאי שבת-חזון.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבמוצאי תשעה באב הוא ענין גדול ונורא מאד לקדש את הלבנה, וכמוכא הרבה בכתבי האריז"ל מזה (עין בפרי עץ חיים אחר סוד פונת תשעה באב), כי בזה אנחנו ממשיכין על עצמנו מדת ההתחדשות, שפמו שהלבנה מתחדשת דיקא בשהיא באה לתכלית המעוט, כן אחר החרבן דיקא נזכה לראות בהתגלות אור הגאולה, וגם מחמת שכל עקר החרבן והצרות והיסורין נמשכין מסוד פגימת הלבנה, שהיא בחינת מאורת חסד וא"ו, ששם יש שליטת הקלפות והחיצונים כמוכא (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קנא), ולכן במוצאי תשעה באב, שאנחנו כבר מתחילין לחפות ולקוות על שמחת הגאולה באיתגליא, אז מקדשין את הלבנה בשמחה עצומה, ומבקשין מהקדוש-ברוך-הוא שיהיה אור הלבנה כאור החמה, ונזכה לראות תמיד אלקותו יתברך, ולא יהיה שום שליטה לחשך כלל. והמנהג לקדש את הלבנה אחר טעימה ונעילת הסנדל דיקא כמוכא בפוסקים, וכן אם אפשר לטבל במקנה קדם — אין למעלה מזה, כי אין לקבל פני השכינה כששרוי בצער ובאבלות על חרבן-בית-המקדש, רק דיקא אחר הטעימה ונעילת הסנדל וגם טבילת מקנה אם אפשר, אז מקדשין הלבנה ועושין התחלה חדשה בעבודת השם יתברך, בבחינת מה שאומרים (בברכת הלבנה): וללבנה אומר, שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן, שהם עתידים להתחדש כמותה וכו'. ובזה מקבלים פני השכינה בשמחה ובששון כראוי.

תשובה

מוהרא"ש נ"י אומר, שאחד מיסודות התשובה הוא, שיאמין

ויבטח האדם בגדל רחמי השם יתברך, שבנדאי יש תקנה טובה לתקן כל מה שעושה בימי חייו, כי רב בני-אדם, מחמת שהמח שלהם מצמצם ומגביל, חושבים שיש גם גבול וקץ לרחמי השם יתברך, ועל-פני נדמה להם שעל חטאים מסוימים, ובפרט על רבוי חטאים ועוונות, כבר אין מועילה תשובה כלל, ואין תקנה ותקנה לחוטא, ומזה בא, שיש מנהיגים ומדריכים כאלו, שמאשים לגמרי בני-אדם שעברו עוונות קשים ומרים, ואינם רוצים להתעסק עמהם כלל, אבל הצדיקים האמתיים, שמשגיגים את רחמי השם יתברך באמת, יודעים היטב, שעל כל חטא ועון, יהיה מה שיהיה — מועילה תשובה, ואין סוף וגבול כלל לרחמי יתברך כלל, ולכן יש להם הכח לקרב כל נשמות ישראל אליו יתברך, ולהחזיר את כלם בתשובה שלמה, ואף פעם אינם מרחיקים או מאשיים שום חוטא ופושע, כי בנדאי יש תקנה טובה לתקן הכל — אם רק ירצה האדם באמת.

והזכיר מוהרא"ש נ"י את שיחת רבנו ז"ל שאמר, שאף-על-פי שבזהר הקדוש (וישב קפת.) איתא, שאין תשובה מועיל על פגם הברית, רחמנא לצלן, אבל באמת לאמתו מועילה תשובה גם על זה, אפלו אם הרבה לפשע בזה, חס ושלום, ואין אחד שמבין פשוט בדברי הזהר, רק הוא לבד (עין שיחות הר"ן, סימן עא.) ומסביר מוהרנ"ת ז"ל (עין לקוטי-הלכות, תפלין, הלכה ד', אות ד'), שזה בעצמו הוא הנסיון של האדם, שמכרח לשמע שאין מועילה תשובה על חטא זה, ורוצים לראות מן השמים מה יעשה אז, כי כשאין לו התחזקות כראוי, אזי כששומע שאין מועילה תשובה, הוא עוזב עצמו לגמרי, ומתיאש מלתקן את אשר עושה, ולכן באמת אינו זוכה לעשות תשובה, אבל כשיש לו התחזקות אמיתית, ואינו מסתכל על שום דבר שבעולם, רק דוחק את עצמו לכנס אליו יתברך, ולעשות תשובה על כל מעשיו, אזי בנדאי נתקבלת תשובתו, וזוכה לתקן הכל.

ואמר מוֹהֲרָא"ש נ"י, שְׁעַל-כֵּן אִם הָאָדָם שׁוֹמֵעַ מִפִּי אִיזָה אִישׁ, יִהְיֶה מִי שְׂיִהְיֶה, שְׂאִין תְּשׁוּבָה מוֹעִילָה עַל חַטָּאִים מְסִימִים וְכוּ', יֵדַע שְׂהָאִישׁ הַזֶּה הוּא רַק שְׁלִיחַ הַסֵּמ"ךְ-מ"ם לְרַחֵק אֶת הָאָדָם מִדְּרָכֵי הַתְּשׁוּבָה, וְאָסוּר לְשִׁים לֵב לְדַבְּרֵיו כָּלֵל, כִּי אֵין שׁוֹם בְּשׂוֹר וְדָם מְמַנֶּה עַל הַגֶּן-עֶדֶן וְעַל הַגִּיהֲנוֹם לְקַבֵּעַ דְּבָרִים אֱלוֹ, וְלֹא נִתְּנָה רְשׁוּת לְשׁוֹם בְּשׂוֹר וְדָם לְפַסֵּק מִי יְכוֹל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וּמִי אֵינְנוּ יְכוֹל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, כִּי הַכֹּל תְּלוּי בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, וְלִרְחֻמֵּיו יִתְבָּרַךְ אֵין סוּף וְשַׁעוֹר כָּלֵל, וּבּוֹדָאִי מְקַבֵּל אֶת כָּל הַשְּׂבִיִּים אֱלֵיוֹ. אֲשֶׁרֵי הַזּוֹכָה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בְּאַמֶּת.

תָּם וּנְשָׁלָם, שְׂבַח לְאֵל בּוֹרָא עוֹלָם !

* * *

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא, שְׁזַכְּנוּ לְסִיִּים אֶת כָּל הַחֲבוּר הַנִּפְלָא הַזֶּה, וְהוּא בְּרִיךְ עֲשִׂירֵי, יִזְכְּנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְסִדֵּר עֲכָשׁוֹ לְדַפּוּס אֶת הַכְּרֵךְ הָאֶחָד-עָשׂוֹר לְהַגְדִּיל תּוֹרָה וּלְהַאֲדִירָהּ.

אָנָּא ה' הוֹשִׁיעָה נָּא, אָנָּא ה' הַצְּלִיחָה נָּא.

מפתח הענינים

חלק י'

א

ז	אמונה
יג	אמת
טז	אורחים
יט	אזוב
כ	אסון

ב

כג	בדיחות
כה	בריאות
כח	בטחון
ל	בעל תשובה
לג	בזיון המת

ג

לה	גמרא
לח	גנבה
לט	גהנום
מה	גאווה
מז	גמילות חסד

ד

מח	דבר רבנו ז"ל
----	--------------

נא	דְּבָקוֹת
נג	דְּבוּר עִם בְּנֵי-אָדָם
נח	דְּבָרִים בְּטָלִים
סג	דְּמִיוֹנוֹת

ה

סה	הַתְּחַדְּשׁוֹת
סז	הַתְּחַזְּקוֹת
עה	הַתְּבוּדָדוֹת
עט	הַפְּצָה
פב	הָרִים

ו

פד	וַתְּרֶן
פז	וַדְּאִי
פח	וּכְוֹחִים
צא	וַתִּיקֵן
צב	וַדּוּי

ז

צד	זְמַן
צז	זְרִיזוֹת
צח	זְכוֹת
ק	זוּג
קד	זְכוּי הָרַבִּים

ח

קה	חֶזֶק
קז	חֶבֶר
קיד	חֲנוּךְ

קיז	חובות
קיט	חסד

ט

קכא	טוב
קכג	טעות
קכה	טהרה
קכז	טעם
קכט	טבע

י

קלג	ישוב הדעת
קלה	יראה
קלז	יאוש
קמ	יום
קמג	יבנאל

כ

קמז	פונות
קמט	פבוד
קנא	פעס
קנג	פבוד רבו
קנו	פלב

ל

קסא	למוד
קסג	לבד
קסה	לוח
קסח	לקוטי-מוהר"ן
קסט	ליצנות

מ

קעב	מלמד
קעד	מדה פנגד מדה
קעח	מניעות
קפא	מסירות נפש
קפג	מתיקות

נ

קפו	נאוף
קפט	נגיעות
קצב	נסתר
קצד	נס
קצו	נפלאות

ס

קצח	סדר
ר	סבלנות
רב	ספרים
רד	סדום
רט	סדר-דרך-הלמוד

ע

רבי	ענוה
רטו	עשיה
ריז	עבודת השם
ריט	עולם
רכא	עזות דקדשה

פ

רכו	פְּרִנָּסָה
רבח	פְּלֵא
רלא	פְּשֻׁטוֹת
רלג	פְּרָסוּם
רלו	פְּחַד

צ

רלז	צְדָקָה
רלט	צְדִיק
רמב	צִיּוֹן
רמד	צָרָה
רמה	צַעֲקָה

ק

רמו	קִשְׁיוֹת
רמח	קִצָּת
רנג	קִימָה
רנד	קִבְרֵי צְדִיקִים
רנו	קְרוֹב רְחוּקִים

ר

רנט	רֹפֵא
רס	רְפוּאָה
רסב	רְשָׁעִים
רסה	רְבִי
רסז	רִבְנוּ ז'ל

ש

ער	שְׁבוּעוֹת
--------------	------------

רעג	שְׂמֵחָה
רעו	שְׂגֵעוֹן
רעח	שְׂנָה
רפג	שְׂתִיקָה

ת

רפה	תַּחֲנוּת
רפח	תַּפְלַת הַצְּדִיקִים
רצ	תַּאֲוֹת מְמוֹן
רצג	תַּשְׁעָה בְּאֵב
רצה	תְּשׁוּבָה

תיקון הפללי

קודם שיתחיל באמירת תהלים יאמר זה:

”לכו נרננה ליהוה, נריעה לצור ישענו: נקדמה פניו בתודה, בזמרות נריע לו: כי אל גדול יהוה, ומלך גדול על כל אלהים:”

הריני מזמן את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה ברחילו ורחימו על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל:

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הריני מקשר עצמי באמירת העשרה מזמורים אלו לכל הצדיקים האמתיים שבדורנו. ולכל הצדיקים האמתים שזכני עפר. קדושים אשר בארץ המה. ובפרט לרבנו הקדוש צדיק יסוד עולם נחל נובע מקור חכמה רבנו נחמן בן פיגא. זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

(* ועל דעתם ועל פונתם אני אומר כל אלו העשרה קפיטל תהלים, ובזכותם וכחם אזכה לעורר ולגלות כל העשרה מיני נגינה שנאמר בהם ספר תהלים, שהם: אשרי, ברכה, משכיל, שיר, נעוץ, נגון, תפלה, הודאה, מזמור, הללויה. שהם שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע, שהם כלולים בשמך המיוחד הגדול והקדוש. ובזכות וכח השני שמות הקדושים האלו במלואם, שהם אל אלהים (בזה): אל"ף למ"ד, אל"ף למ"ד ה"י וי"ד מ"ם, שהם עולים במספר תפ"ה, במספר תהלים. בכח אלו השמות תזכני לתקון הברית שהוא תקון הפללי אמן:

טז

א מכתם לדוד, שמרני אל פי חסיתי בך: ב אמרת ליהוה, אדני אתה, טובתי בל עליך: ג לקדושים אשר בארץ המה, ואדירי, כל חפצי בם: ד ירבו עצבותם, אחר מהרו, בל אסוף נספיהם מדם, ובל אשא את שמותם על שפתי: ה יהוה מנת חלקי וכוסי, אתה תומך גורלי: ו חבלים נפלו לי בנעמים, אף נחלת שפחה עלי: ז אברך את יהוה, אשר יעצני, אף יילות יסרוני כליותי: ח שויתי יהוה לנגדי תמיד, כי מימיני בל אמוט: ט לכן שמח לבי, ויגל כבודי, אף בשרי ישכן לבטח: י כי לא תעזב נפשי לשאול, לא תתן חסידך לראות שחת: יא תודיעני ארח חיים, שבע שמחות את פניך, נעמות בימינך נצח:

לב

א לדוד משכיל, אשרי נשוי פשע, כסוי חטאה: ב אשרי אדם לא יחשב יהוה לו עון, ואין ברוחו רמיה: ג כי החרשתני, בלו עצמי, בשאגתי כל היום: ד כי יומם ולילה תכבד עלי ידך, נהפך לשדי, בחרבני קיץ סלה: ה חטאתי אודיעך, ועוני לא כסיתי, אמרתי, אודה עלי פשעי ליהוה, ואתה נשאת עון חטאתי סלה: ו על זאת יתפלל כל חסיד אליך, לעת מצא, רק לשטף מים רבים אליו לא

וַיַּעַן: ז אַתָּה סֵתֵר לִי¹, מַצַּר תַּעֲרַנִּי, רָנִי פִלֵּט תְּסוּבְּבֵנִי
 סֵלָה: ח אֲשַׁכִּילָךְ, וְאוֹרֵךְ בְּדָרְךָ זֶה תִלְךָ, אִינְעָעָה עָלֶיךָ עֵינַי: ט אֵל
 תִּהְיוּ כְּסוּס, כְּפָרָד, אִין הַבַּיִת, בְּמַתְגַּ וּרְסֵן עֲדִיו לְבָלוֹם, בַּל קָרַב
 אֵלֶיךָ: ירְבִּים מְכֹאֹבִים לְרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בִּיהוָה חֲסֵד יְסוּבְּבֵנוּ: יא
 שְׂמַחוּ בִיהוָה, וְגִילוּ עֲדִיקִים, וְהִרְנִינוּ כָּל יִשְׂרָאֵל:

מא

א לַמְנַעַח מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֵל דָּל, בְּיוֹם רָעָה יִמְלִטְהוּ
 יְהוָה: ג יְהוָה יִשְׁמְרֶהוּ וַיַּחֲיֶהוּ, וְאֲשֶׁר בְּאֶרֶץ, וְאֵל תִּתְּנֶהוּ בְּנַפְשׁ
 אֵיבָיו: ד יְהוָה יִסְעֲדֵנוּ עַל עֵרֶשׁ דָּוִי, כָּל מִשְׁכְּבוֹ הִפְכָתָּ בַחֲלִיו: ה אֲנִי
 אָמַרְתִּי, יְהוָה חֲנּוּנִי, רַפְּאָה נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ: ו אֵיבֵי יֹאמְרוּ רַע
 לִי, מָתִי יָמוּת וְאֶבֶד שְׁמוֹ: ז וְאִם בָּא לְרֹאוֹת, שְׂוֹא יִדְבֵר, לְבוֹ יִקְבֹּץ
 אָוֶן לוֹ, יֵצֵא לַחוּץ יִדְבֵר: ח יַחַד עָלִי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל שֹׁנְאֵי, עָלִי יַחֲשְׁבוּ
 רָעָה לִי: ט דְּבַר בְּלִיעַל יַעֲזוּק בּוֹ, וְאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא יוֹסִיף לְקוֹם: י גַּם
 אִישׁ שְׁלוֹמִי, אֲשֶׁר בְּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחֲמִי, הִגְדִּיל עָלִי
 עֵקֶב: יא וְאַתָּה יְהוָה, חֲנּוּנִי וְהַקִּימֵנִי, וְאַשְׁלֵמְהָ לָּהֶם: יב בּוֹזֵאת יַדְעֵתִי
 כִּי חִפְצָתָּ בִּי, כִּי לֹא יָרִיעַ אֵיבֵי עָלַי: יג וְאֲנִי בְּתַמִּי תִמְכַּתָּ בִּי,
 וְתַצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בְּרוּךְ יְהוָה, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, מִהָעוֹלָם וְעַד
 הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

¹ כַּאֲשֶׁר צִוֶּה לְהַפְסִיק מַעַט. (עֵינַי בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן חֶלֶק א' סִימָן רי"ג).

מב

א לִמְנַעַח מִשְׁכִּיל, לִבְנֵי קֶרֶחַ: ב כָּאֵיל תִּעְרַג עַל אֶפְיוֹ מִים, כֵּן נַפְשִׁי תִּעְרַג אֵלַיךָ אֱלֹהִים: ג עֲמָאָה נַפְשִׁי לְאֱלֹהִים, לֵאלֹהֵי חַי, מִתִּי אָבוֹא וְאַרְאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הִיָּתָה לִי דְמַעְתִּי לְחֶם יוֹמָם וְלַיְלָה, בְּאֹמֶר אֵלַי כָּל הַיּוֹם, אֵיךְ אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה אֲזַכְּרֶה, וְאֲשַׁפְּכָה עָלַי נַפְשִׁי, כִּי אֶעֱבֹר בַּסֶּף, אֲדַדִּם עַד בַּיִת אֱלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה, הָמוֹן חוֹגֵג: ו מֵה תִּשְׁתַּחֲוֶה נַפְשִׁי וְתַהֲמִי עָלַי, הוֹחִילִי לְאֱלֹהִים, כִּי עוֹד אֲוֹדְנֵנו יְשׁוּעוֹת פְּנֵינוּ: ז אֱלֹהֵי, עָלַי נַפְשִׁי תִּשְׁתַּחֲוֶה, עַל כֵּן אֲזַכְּרֶךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים, מִהַר מְעַעְרֶח תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרָא, לְקוֹל עֲנֻרִיךָ, כָּל מִשְׁבְּרִיךָ וְגִלְיִיךָ עָלַי עֲבָרוּ: ט יוֹמָם יַעֲוֶה יְהוָה חֶסְדּוֹ, וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי, תִּפְלָה לֵאלֹהֵי חַיִּי: י אֲוֹמְרָה לֵאלֹהֵי סְלֵעִי, לְמָה שָׁכַחְתָּנִי, לְמָה קָדַר אֵלֶיךָ בְּלֶחֶץ אוֹיְבֵי־אֵל בְּרֶעַח בְּעֲצֻמוֹתַי, חֶרְפוֹנֵי עוֹרְרִי, בְּאֹמְרָם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אֵיךְ אֱלֹהֶיךָ: יב מֵה תִּשְׁתַּחֲוֶה נַפְשִׁי, וּמָה תַּהֲמִי עָלַי, הוֹחִילִי לְאֱלֹהִים, כִּי עוֹד אֲוֹדְנֵנו יְשׁוּעָה, פְּנֵי וְאֱלֹהֵי:

נט

א לִמְנַעַח, אֶל תִּשְׁחַת, לְדוֹד מִכְתָּם, בְּשִׁלַּח שְׂאוּל, וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַבַּיִת לְהַמִּיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאוֹיְבֵי, אֱלֹהֵי, מִמַּתְקוֹמְמֵי תִּשְׁבְּגֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפְּעֻלֵי אֹנָן, וּמֵאֲנָשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי, יְגוּרוּ עָלַי עֲזִים, לֹא פִשְׁעִי וְלֹא חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי עֹון, יְרוּעוֹן וַיִּפְּוֹנְנֵנו,

עורה לקראתי וראה: וואתה יהוה אלהים עבאות, אלהי ישראל, הקיצה לפקד כל הגוים, אל תחזן כל בגדי און סלה: זישובו לערב, יהמו ככלב, ויסובבו עיר: ח הנה יביעון בפיהם, חרבות בשפתותיהם, פי מי שמע: טואתה יהוה תשחק למו, תלעג לכל גוים: י עז, אליך אשמרה, כי אלהים משגבי: יא אלהי חסדי, יקדמי, אלהים יראני בשררי: יב אל תהרגם פן ישכחו עמי, הניעמו בחילך, והורידמו, מגננו אדני: יג חטאת פימו, דבר שפתימו, וילכדו בגאונם, ומאלה ומכחש יספרו: יד כלה בחמה, כלה, ואינמו, וידעו כי אלהים משל ביעקב לאפסי הארץ סלה: טו וישבו לערב, יהמו ככלב, ויסובבו עיר: טז תזמה יניעון לאכל, אם לא ישבעו, וילינו: יז ואני אשיר עזך, וארנן לבקר חסדך, כי היית משגב לי ומנוס ביום צר לי: יח עזי, אליך אשמרה, כי אלהים משגבי אלהי חסדי:

עז

א למניע על ידותון לאסף מזמור: ב קולי אאל אלהים, ואצעקה קולי אל אלהים, והאזין אלי: ג ביום צרתי אדני דרשתי, ידי לילה נגרה, ולא תפוג, מאנה הנחם נפשי: ד אזכרה אלהים, ואהמיה, אשיחה ותתעטף רוחי סלה: ה אחזת שמרות עיני, נפעמתי ולא אדבר: ו חשבתי ימים מקדם, שנות עולמים: ז אזכרה נגינתי

² באמרה אל אלהים תבנו המלוי כזה אל"ה א"ה למ"ד אל"ה א"ה למ"ד ה"י יו"ד מ"ם

בְּלִילָה, עִם לְבָבִי אֲשִׁיחָה, וַיַּחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הִלְעוּלָמִים יִזְנַח אֲדָנִי,
וְלֹא יוֹסִיף לְרַצוֹת עוֹד: ט הָאֶפֶס לְנִצַּח חֲסִדוֹ, גָּמַר אָמַר לְדָר
וְדָר: י הִשְׁכַּח חַנוּת אֵל, אִם קָפַץ בְּאֵף רַחֲמָיו סָלַח: יא וְאָמַר חֲלוּתִי
הִיא, שְׁנוֹת יָמָיו עֲלִיוֹן: יב אֲזָכֹר מֵעַלְלֵי יְהוָה, כִּי אֲזָכְרָה מִקְדָּם
פְּלִאָה: יג וְהוֹדִיתִי בְּכָל פְּעֻלָּה, וּבְעֵלִילוֹתַיִךְ אֲשִׁיחָה: יד אֱלֹהִים, בְּקֹדֶשׁ
דְּרָכֶךָ, מִי אֵל גָּדוֹל בְּאֱלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עָשָׂה פְּלֵא, הוֹדַעְתָּ
בְּעַמִּים עֲזָה: טז גָּאֲלַת בְּזִרוּעַ עַמְּךָ, בְּנִי יַעֲקֹב וַיּוֹסֶף סָלַח: יז רָאוּךָ
מִיָּם אֱלֹהִים, רָאוּךָ מִיָּם יַחֲלוּ, אֵף יִרְגְּזוּ תַּהֲמוֹת: יח זָרְמוּ מִיָּם
עָבוֹת, קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים, אֵף חֲצַצִּיף יִתְהַלְכוּ: יט קוֹל רַעֲמָךְ בְּגִלְגָל,
הָאִירוּ בְּרָקִים תִּבְל, רָגְזָה וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ: כ בֵּינֵי דְרָכֶךָ, וּשְׂבִילֶךָ
בְּמִים רַבִּים, וַעֲקֹבוּתֶיךָ לֹא נָדְעוּ: כא נַחֲיֶת כִּצְאָן עַמְּךָ, בְּיַד מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן:

ע

א תִּפְלָה לְמֹשֶׁה, אִישׁ הָאֱלֹהִים, אֲדָנִי מֵעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדָר
וְדָר: ב בְּטָרֶם הָרִים יִלְדוּ, וַתַּחֲזִלֵּל אָרֶץ וְתִבְל, וַיַּמְעוּלֶם עַד עוֹלָם
אַתָּה אֵל: ג תֵּשֵׁב אָנוּשׁ עַד דְּכָא, וַתֹּאמֶר, שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם: ד כִּי אֵלֶּף
שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר, וְאַשְׁמוּרָה בְּלִילָה: ה זָרְמַתָּם
שָׁנָה יִהְיוּ, בְּבִקְרַת כְּחֲצִיר יַחֲלֹף: וּבְבִקְרַת יַצִּיץ, וַחֲלֹף, לְעָרֵב יִמּוּלֵל
וַיִּבֶשׁ: ז כִּי כָלִינוּ בְּאַפְּךָ, וּבַחֲמַתְךָ נִבְהַלְנוּ: ח שִׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנִגְדָה,
עֲלַמְנוּ לְמֵאוֹר פְּנוּיָה: ט כִּי כָל יָמֵינוּ פָּנוּ בְּעִבְרַתְךָ, כָּלִינוּ שְׁנֵינוּ כְּמוֹ

הָגָה: י ימי שְׁנוֹתֵינוּ, בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאִם בְּגִבּוֹרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה,
וְרַהֲבָם, עָמַל וְאָוֶן, כִּי גַז חִישׁ וְנִעְפָּה: יֵאָמֵר יוֹדֵעַ, עַז אֶפֶד,
וְכִירָאֲתָדָ, עֶבְרֵתָדָ: יב לְמִנּוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדֵעַ, וְנִבְאָ, לְבָב
חֲכָמָה: יג שׁוֹבָה יְהוּזָה, עַד מָתִי, וְהִנָּחֵם עַל עֶבְדִּיָדָ: יד שִׁבְעֵנוּ
בְּבִקְרָ, חֲסִדָדָ, וְנִרְנָנָה, וְנִשְׁמָחָה, בְּכֹל יָמֵינוּ: טו שְׁמַחְנוּ, כִּימוֹת
עֲנִיתָנוּ, שְׁנוֹת רְאִינוּ רָעָה: טז יִרְאָה אֶל עֶבְדִּיָדָ פְּעִלָדָ, וְהִדְרָדָ עַל
בְּנֵיהֶם: יז וַיְהִי נֵעַם אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ, כּוֹנְנָה עָלֵינוּ,
וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנְנָהוּ:

קה

א הוֹדוּ לַיהוָה, קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ, הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתֵינוּ: ב שִׁירוּ לוֹ,
זַמְרוּ לוֹ, שִׁיחוּ בְּכֹל נִפְלְאוֹתֵינוּ: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קְדֹשׁוֹ, יִשְׂמַח לֵב
מִבְּקִשֵׁי יְהוָה: ד דַּרְשׁוּ יְהוָה, וְעִזּוּ, בְּקִשׁוֹ פָּנָיו תָּמִיד: ה זְכְרוּ
נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה, מִפְּתִיו וּמִשְׁפְּטֵי פִּיו: ו זֶרַע אֲבָרְהָם, עֲבָדוּ, בְּנֵי
יַעֲקֹב, בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ בְּכֹל הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זְכֹר
לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ, דָּבָר עֲזָה, לְאַלְף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אֲבָרְהָם,
וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׁחָק: י וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב, לְחֵק, לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית
עוֹלָם: יא לֵאמֹר, לְךָ, אֲתָן אֶת אֶרֶץ פְּנֵעוֹ, חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בַּהֲיוֹתֶם
מִתִּי מִסְפָּר, כַּמַּעֲט, וְגָרִים בָּהֶ: יג וַיִּתְּחַלְכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי, מִמַּמְלָכָה
אֶל עַם אֲחֵר: יד לֹא הֵנִיחַ אָדָם לְעַשְׂקֶם, וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם
מַלְכִים: טו אֶל תִּגְעוּ בְּמִשְׁיַחִי, וְלֹנְבִיאִי אֶל תִּרְעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעַב עַל

הָאָרֶץ, כָּל מִטָּה לָחֶם שָׁבֵר: יוֹ שֶׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ, לְעֶבֶד נִמְכָּר
וְיוֹסֵף: יוֹחַ עֲנוּ בְּכַף רִגְלוֹ, בְּרִזְל בָּאָה נִפְשׁוֹ: יוֹת עַד יֵת, בֵּא דְבִרוּ,
אָמַרְתָּ יְהוָה, עֲרַפְתָּהוּ: כִּי שֶׁלַח מֶלֶךְ, וַיִּתְּרָהוּ, מִשָּׁל עַמִּים,
וַיִּפְתָּחֵהוּ: כִּי שָׁמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ, וּמִשָּׁל בְּכָל קִנְיָנוֹ: כִּי לְאֶסֶר שָׁרְיוֹ,
בְּנִפְשׁוֹ, וּזְקִינוֹ, יִחַפֵּס: כִּי וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם, וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ
חָם: כִּי וַיִּפְרֹ אֶת עַמּוֹ מְאֹד, וַיַּעֲצֵמְהוּ מִצְרַיִם: כִּי הִפְךָ לִבְּסָ לְשׂוֹאֵ
עַמּוֹ, לְהִתְנַפֵּל בְּעֵבְדָיו: כִּי שֶׁלַח מִשָּׁה עֶבְדוֹ, אֶחָד אֲשֶׁר בָּחַר
בּוֹ: כִּי שָׁמוֹ בָּס, דְּבָרֵי אֲתוּתָיו, וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ חָם: כִּי שֶׁלַח חֲשׂוֹד,
וַיִּחְשְׂדוּ, וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרָיו: כִּי הִפְךָ אֶת מִימֵיהֶם לְדָם, וַיִּמַּת אֶת
דִּגְתָּם: לִי שָׂרֵץ אֲרָעָם עֲפָרְדָּעִים, בְּחִדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לֹא אָמַר, וַיָּבֵא
עָרַב, כְּנִים, בְּכָל גְּבוּלָם: לְבִנְתָן גִּשְׁמֵיהֶם בְּרֹד, אִשׁ לְהַבּוֹת
בְּאֲרָעָם: לֹג וַיִּדְ, גִּפְנִים וְתֵאֱנָתָם, וַיִּשְׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לֹד אָמַר, וַיָּבֵא
אֲרָבָה, וַיִּלֶק, וַאֲזַן מִסָּפֵר: לֹחַ וַיֵּאכַל כָּל עֵשֶׂב בְּאֲרָעָם, וַיֵּאכַל פְּרִי
אֲדָמָתָם: לֹחַ וַיִּדְ כָּל בְּכוֹר בְּאֲרָעָם, רֵאשִׁית לְכָל אֹנָם: לֹחַ וַיּוֹצִיאֵם
בְּכֶסֶף וְזָהָב, וַאֲזַן בְּשִׁבְטָיו כּוֹשֵׁל: לֹחַ שָׁמַח מִצְרַיִם בְּעֲאֲתָם, כִּי נָפַל
פְּחָדָם עֲלֵיהֶם: לֹחַ פָּרַשׁ עֲנָן, לְמִסְדָּה, וְאִשׁ, לְהָאִיר לְיִלְהָ: מִשָּׁאֵל,
וַיָּבֵא שְׁלִי, וְלָחֶם שָׁמִים, וַיִּשְׁבִּיעֵם: מֵאֵל פֶּתַח עוֹר, וַיִּזְוּבוּ מִיָּם, הִלְכוּ
בְּצִוּוֹת נָהָר: מִבִּי כִי זָכַר אֶת דְּבַר קִדְשׁוֹ, אֶת אֲבָרָהֶם עֶבְדוֹ: מִגַּ
וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְּשִׁשּׁוֹן, בְּרִנָּה אֶת בְּחִירָיו: מִדַּ וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָעוֹת גּוֹיִם,
וַעֲמַל לְאֲמִים וַיִּרְשׁוּ: מִחַ בְּעֶבְרָה וַיִּשְׁמְרוּ חֻקָּיו, וְתוֹרָתוֹ יִנְעֲרוּ,
הִלְלוּהָ:

קלז

א על נְהָרוֹת בְּבַל שָׁם יִשְׁבְּנוּ, גַּם בְּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת צִיּוֹן: ב על עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ, תְּלִינוּ פְּנֹרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאַלְנוּ שׁוֹבֵינוּ דְּבַרֵי שִׁיר, וְתוֹלְלֵינוּ שְׁמִיחָה, שִׁירוּ לָנוּ, מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אִיךָ נָשִׁיר אֶת שִׁיר יְהוָה, עַל אֲדָמַת נָכַר: ה אִם אֶשְׁכַּחךָ יְרוּשָׁלַיִם, תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנֵי לְחַפֵּי, אִם לֹא אֶזְכְּרֶכִי, אִם לֹא אֶעֱלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם, עַל רֹאשׁ שְׁמִיחָתִי: ז זָכַר יְהוָה לְבִנְי אֲדָוָה, אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם, הָאֹמְרִים, עָרוֹ עָרוֹ, עַד הִיסוּד בָּהּ: ח בַּת בְּבַל הִשְׁדּוּדָהּ, אֲשֶׁרִי שִׁישַׁלֵּם לָךְ, אֶת גְּמוּלָךְ שְׁגַמְלָתִי לָנוּ: ט אֲשֶׁרִי שִׁיאַחֲזוּ וְנַפֵּץ אֶת עַלְלֶיךָ אֶל הַסֵּלַע:

קנ

א הַלְלוּיָהּ הִלְלוּ אֶל בְּקִדְשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בְּרִקִיעַ עֲזוֹ: ב הַלְלוּהוּ בְּגִבּוֹרֹתָיו, הַלְלוּהוּ כְּרַב גְּדָלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַ שׁוֹפָר, הַלְלוּהוּ בְּנֶבֶל וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמַחּוֹל, הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעִגָּב: ה הַלְלוּהוּ בְּעֲלֻצֵי שְׁמַע, הַלְלוּהוּ בְּעֲלֻצֵי תְרוּעָה: ו כָּל הַנְּשָׁמָה תִּתְחַלֵּל יְהוָה הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר שלשה פסוקים אלה:

מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב יי שבות עמו, יגל יעקב ישמח ישראל: ותשועת צדיקים מני, מעוזם בעת צרה: ויעזרם יי ויפלטם, יפלטם מרשעים ויושיעם כי חסו בו:

זאת התפלה מצאנו באמתחת הפתבים והיא מעט הפמות ורב האיכות:
רבנו של עולם, עלת העלות וסבת כל הסבות, אנת לעלא, לעלא
מן בלא, ולית לעלא מנף, דלית מחשבה תפיסא בך כלל, ולך
דומיה תהלה, ומרמם על כל ברכה ותהלה. אותך אדרש, אותך
אבקש שתחתך חתירה דרך כבושה מאתך, דרך כל העולמות, עד
השתלשלות שלי במקום שאני עומד, כפי אשר נגלה לך, יודע
תעלומות, ובדרך ונתיב הזה תאיר עלי אורך, להחזירני בתשובה
שלמה לפניך באמת, כפי רצונך באמת, כפי רצון מבחר הברואים,
לבלי לחשב במחשבותי שום מחשבת חוץ ושום מחשבה ובלבול
שהוא נגד רצונך, רק לדרך במחשבות זכות צחות וקדושות
בעבודתך באמת בהשגתך ובתורתך. הט לבי אל עדותיך, ותן לי
לב טהור לעבדך באמת. ומפעולות ים תוציאני לאור גדול חיש קל
מהרה. תשועת יהוה כהרף עין, לאור באור החיים כל ימי חיותי
על פני האדמה. ואזכה לחדש נעורי, הימים שעברו בחשך,
להחזירם אל הקדשה, ותהיה יציאתי מן העולם כביאתי, בלא
חטא. ואזכה לחזות בנעם יהוה ולבקר בהיכלו, כלו אומר כבוד,
אמן נעח סלה ועד:

א. "אני אומר בפרוש לכל יהודי שנזתנים
קונטרס אחד - נפטרים מכרת אחד, לכן אשרי מי
שמרבה להפיץ להרבה יהודים, פכה יפטר מכל מיני
עונשים קשים ומרים: פרת, סקילה, שריפה והרג,
שלצערנו הרב באים על האדם שעבר על רצונו
יתברך".

ב. "אין לה עוד צדקה גדולה מצדקה זו - להדפיס
ולהפיץ ספרי רבנו ז"ל בעולם. אשר מחזקים ומאמצים
ונזכחים חיות חדשה בנפש הקורא בהם, ומחפכים את
הבחירה מהחיפוד אל החפנה, ועל פן אשרי מי שיעזור
לזה"

ג. "כל מי שידפיס איזה ספר מספרנו, יהיה לו חלק
בגאולתנו העתידה".

ד. "עסק ההדפסה וההפצה הוא תיקון כל העולמות
וקרוב הגאולה, כי על ידי זה יזכו כל ישראל להתקרב
אליו יתברך, ולדבר עמו יתברך, ובוודאי יראה נסים
נגלים ממש, שישפיע עליו שפע גדול מכמה מקורות
חדשים. מי שרוצה לעזור לי - יעזור לו ה' יתברך
ובפרטיות כל מי שיוזב להדפיס ספר שחברתי - אהיה
לו בעזרתו יתברך למליץ יושר בעולם הבא ולא אנוח
ולא אשקוט עד שאזכה לעשות לו איזו טובה שצריך

בבני חיי ומזוני (ואני יודע שהלצים שבהור ילעגו גם
מדיבורים אלה אך תהלה לאל אני חזק בהם מאד)."

ה... "ואתה בני ידידי ואחי! חום ורחם עלי ועליך
ותראה להדפוס איזה ספר מספרנו שזכינו להכיר
ותפיצו בין כלל ישראל ולמצוה רבה ולזכות גדולה
יחשב לך"

ו... "ועל כן היה לי אסור תודה שתדפוס לי איזה ספר
ותפיצו בזול גדול באופן שיתפשט בין כלל ישראל
ובפרטיות בין בני הנעורים למען השם תראה להיות
טוב ותזכה גם אחרים עם ספרינו" (מתוך סדרת
ספרי אשר בנחל)

יהודי יקר,

אנו מאד רוצים להמשיך את הדפסת כל
סדרת ספרי "שיוזות מוהרא"ש",

אם ברצונך להשתתף בהדפסת הספרים,

(תוכל גם לקבלם לעצמך – אם תרצה, או שזה יתגלגל לעוד ספרים

שיודפסו בזכותך) לזכות וישועה כל שהיא, צור

עמנו קשר. תודה

פלאפון: 055-678-3366